

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη με τίτλο «**Ρυθμιστικό Σχέδιο και πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος οικιστικού Συγκροτήματος Ηρακλείου**» ανατέθηκε από το πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ και νυν ΥΠΕΚΑ στο μελετητικό γραφείο ΧΩΡΟΔΥΝΑΜΙΚΗ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ – Έφη Καραθανάση και Συν.Ε.Ε, και η σύμβαση ανάθεσης υπογράφηκε στις 04/05/2010. Το πρωτόκολλο εγκατάστασης υπογράφηκε 04/06/2010. Το Α' στάδιο παραδόθηκε την 22/11/2010 και μετά από πολλαπλές παρουσιάσεις, στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, εγκρίθηκε στις 4/5/2012 με το υπ. αριθμ. Πρωτ. Ο.Ε.3 / 4-5-2012 πρακτικό της επιτροπής επίβλεψης.

Αντικείμενο της υπογραφείσας σύμβασης όπως εξάλλου προκύπτει από τον τίτλο της μελέτης είναι η σύνταξη του Ρυθμιστικού Σχεδίου του Ηρακλείου σύμφωνα με τις προδιαγραφές 44357/1-11-2005 που δημοσιεύθηκαν στο ΦΕΚ 1502/ Β' / 2005 Ειδικά, αντικείμενο του παρόντος σταδίου, διάρκειας 4 μηνών, είναι η οριστική πρόταση

Το παρόν Β' στάδιο περιλαμβάνει την συνολική & τελική πρόταση του Ρυθμιστικού Σχεδίου, η οποία συνίσταται:

- Στον προσδιορισμό των γενικών και ειδικών στόχων , όπου επίσης συμπεριλαμβάνονται κατευθύνσεις, Μέτρα και παρεμβάσεις.
- Στον τρόπο και τον χρόνο επίτευξής τους με πρόγραμμα δράσης και χρονοδιάγραμμα.
- Στους μηχανισμούς παρακολούθησης για την εφαρμογή τους

Οι γενικοί στόχοι σύμφωνα με τις προδιαγραφές πρέπει να καλύψουν τα ακόλουθα:

- Ενίσχυση του ρόλου της περιοχής στην περιφέρεια, στον εθνικό και διεθνή χώρο. Ανάδειξη του ηγετικού ρόλου στο σύστημα αστικών κέντρων και ταυτόχρονα στην εταιρική σχέση : «πόλη – ύπαιθρος»
- Τόνωση και ανάδειξη των συγκριτικών αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων της περιοχής
- Επίτευξη ισόρροπης και βιώσιμης ανάπτυξης, με καθορισμό επιθυμητών πληθυσμιακών, δημογραφικών, αναπτυξιακών μεγεθών και κοινωνικής δομής και διασφάλιση ποιότητας φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

Οι ειδικοί στόχοι για την περιοχή μελέτης, καλύπτουν τα ακόλουθα:

- Την πλήρη και κατάλληλα οργάνωση της περιοχής βάσει των σχέσεων που υφίστανται ή πρόκειται να δημιουργηθούν σε χωρικό επίπεδο (διοικητικές, παροχής υπηρεσιών, συναλλαγών),

- Την διαμόρφωση χωρικών ενότητων (στον αστικό και εξωαστικό χώρο), για την οργάνωση των τομέων της οικονομίας, της οικιστικής ανάπτυξης και την αποφυγή συγκρούσεων χρήσεων γης και μη συμβατότητάς τους
- Τον προσδιορισμό κατευθύνσεων και όρων για χαμηλότερου επιπέδου σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) και των αντίστοιχων δεσμεύσεων σε χρονικούς ορίζοντες βραχυχρόνιων και μεσοχρόνιων χρονοδιαγραμμάτων. Σε αυτά τα επίπεδα σχεδιασμού μπορούν να προσδιοριστούν περαιτέρω οι απαραίτητες αναπλάσεις και σημειακές χωροθετήσεις.
- Τον προσδιορισμό ζωνών ανάπτυξης της γεωργίας και προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Την χωροθέτηση ΒΕΠΕ, ΠΟΤα, ΠΟΑΠΔ και λοιπών παραγωγικών υποδομών
- Τον προσδιορισμό κατευθύνσεων για την ανάπτυξη ΠΕΡΠΟ για κατοικία, κλπ
- Την ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου, ως δομή και διάρθρωση από απόψεως παροχής κοινωνικών, μεταφορικών και τεχνικών υποδομών, επιθυμητών πληθυσμιακών μεγεθών, κλπ σύμφωνα και με το στόχο Β.1.1.
- Την περιγραφή των έργων υποδομής που είναι απαραίτητα για την καλύτερη λειτουργία της μητροπολιτικής περιοχής και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Τέλος το παρόν Β στάδιο περιλαμβάνει το Πλαίσιο Δράσης, και συγκεκριμένα:

- Πρόγραμμα Εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος
- Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής 5ετίας, 10ετίας, 20ετίας.
- Προϋπολογισμός κόστους των βασικών υποδομών και παρεμβάσεων
- Εξασφάλιση Πόρων

Η ομάδα μελέτης αποτελείται από τους Έφη Καραθανάση, Δρ. Αρχιτέκτων – Πολεοδόμος, Γιώργος Κρητικός, Αρχιτέκτων Περιβαλλοντολόγος, Ελένη Μαΐστρου Αρχιτέκτων Μηχανικός Καθ. Ε.Μ.Π.(σύμβουλος της ομάδας μελέτης), Παναγιώτα Κάργα Αρχιτέκτων Πολεοδόμος, Μαρία Κόμη αρχιτέκτων Πολεοδόμος, Παύλος Κρέμος, Αρχιτέκτων Πολεοδόμος, Ευάγγελος Φάκας Οικονομολόγος, Luella Pandolfini, Αρχιτέκτων Μηχανικός, Φώτης Περγαντής Βιολόγος Περιβαλλοντολόγος, Θεόδωρος Σπυρόπουλος Αρχαιολόγος, Ελευθέριος Καραπιδάκης Δασολόγος, Θεμιστοκλής Τσατσούλης Γεωλόγος, Δημήτριος Καρακώστας Γεωπόνος, Νικόλαος Ποριώτης Συγκοινωνιολόγος, Νικόλαος Παναγόπουλος Πολιτικός Μηχανικός, Λιμενολόγος, Σπυρίδων Φυσελιάς Χωροτάκτης Πολεοδόμος GIS και Φώτιος Καραμάνης Χωροτάκτης Πολεοδόμος, Vichente Ionita Αρχιτέκτων Μηχανικός.

Επιβλέπουσες από το Τμήμα Ρυθμιστικών Σχεδίων του ΥΠΕΚΑ είναι οι κ.κ. Αγγελική Γαβαλά Τμηματάρχη και η Μόνικα Θέμου, τις οποίες και ευχαριστούμε για την αγαστή συνεργασία. Επίσης ευχαριστούμε όλες τις τοπικές υπηρεσίες, τους Δήμους και όλους τους τοπικούς φορείς και τους εκπροσώπους τους, που με μεγάλη προθυμία συμμετείχαν στην δημόσια

διαβούλευση και διατύπωσαν τις απόψεις τους, συμβάλλοντας στην ορθότερη σύνταξη του παρόντος Β΄ σταδίου – των οριστικών προτάσεων. Επίσης ευχαριστούμε τον κο Γ. Αλεξάκη, Περιφερειακό Σύμβουλο, ο οποίος συντόνισε την δημόσια διαβούλευση και την ημερίδα της τελευταίας παρουσίασης της Α΄ φάσης, η οποία ήταν ιδιαίτερα οργανωμένη ώστε ανά θεματική ενότητα της μελέτης να συνάγονται αποτελέσματα από τις απόψεις των συμμετεχόντων.

Το αντικείμενο της μελέτης

Σύμφωνα με τις Προδιαγραφές, το Ρ.Σ. είναι ένα επιτελικό σχέδιο χάραξης πολιτικών με κοινωνικά, οικονομικά και αναπτυξιακά πλαίσια, αλλά και μηχανισμούς στρατηγικού σχεδιασμού των κρίσιμων και σημαντικών αστικών περιοχών, όπως το Πολεοδομικό Συγκρότημα του Ηρακλείου. Πρόκειται για ένα σχέδιο – ενιαίο πλαίσιο πολιτικής και δράσης με ιεραρχημένους και σαφείς γενικούς και ειδικούς στόχους και σχετικά προγράμματα για συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα υλοποίησης μέσω του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου – ΟΡΣΗ, που θα πρέπει να ιδρυθεί προκειμένου να υλοποιήσει το σχέδιο.

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο συντάσσεται με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού Γενικό Πλαίσιο, Περιφερειακό Πλαίσιο, του οποίου η αναθεώρηση άρχισε κατά την παρούσα περίοδο, καθώς και τα Ειδικά Πλαίσια, και δίδει κατευθύνσεις προς τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού – ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, κλπ.

Προς τούτο θα προσδιοριστεί η επιθυμητή δομή, η οργάνωση και η ανάπτυξη της περιοχής μελέτης και θα καθοριστούν οι κατευθύνσεις, τα μέτρα πολιτικής και οι δομικές παρεμβάσεις στρατηγικής σημασίας για τον αστικό, τον περιαστικό και τον εξωαστικό χώρο, όπως θα εξειδικευθούν με βάση τα αποτελέσματα της χωροταξικής τυπολογίας στον εξειδικευμένο χώρο και θα καθοριστούν οι Χωρικές Ενότητες.

Μεθοδολογία

Όλες οι χωρικές μελέτες μεταξύ των οποίων και η παρούσα αποτελούν ένα ευρύ πεδίο άσκησης πολλών επιστημονικών ειδικοτήτων με βασικό μελετητή και συντονιστή τον χωροτάκτη – πολεοδόμο. Βασική συνιστώσα στην σύνταξη της μελέτης ήταν η διεπιστημονική συνεργασία, από την οποία με ευθύνη του βασικού μελετητή, του Χωροτάκτη, προέκυψαν τα συμπεράσματα, οι κατευθύνσεις και οι προτάσεις.

Ο χώρος και το περιβάλλον ως αντικείμενο μελετών, μεταξύ των οποίων και η παρούσα, αποτελούν επίσης ένα πεδίο άσκησης πολλών ανταγωνιστικών μεταξύ τους συμφερόντων.

Οι περιβαλλοντικές και χωρικές πολιτικές – εθνικές και ευρωπαϊκές – αναπτύσσονται με μεγάλη δυσκολία λόγω των συνήθων αντιδράσεων εκ μέρους των κοινωνικών ομάδων που τα συμφέροντά τους αντίκεινται στην προστασία του περιβάλλοντος, στους περιορισμούς και τις απαγορεύσεις για την προστασία του ανθρωπογενούς και πολιτιστικού περιβάλλοντος, της βιώσιμης ανάπτυξης και της αστικής αειφορίας.

Στη μεθοδολογία που τηρήθηκε, ελήφθησαν υπ όψη και οι προαναφερθέντες παράγοντες, ώστε η μελέτη να είναι κατά το δυνατόν άρτια. Επιδιώχθηκε η κατάλληλη εσωτερική οργάνωση της ομάδας για την τήρηση της διεπιστημονικής συνεργασίας και προωθήθηκαν οι απαραίτητες ενέργειες για την επίτευξη συμμετοχικών διεργασιών, ώστε από την αρχή να συμμετέχουν οι αρμόδιοι τοπικοί φορείς, οι υπηρεσίες και πρωτίστως οι Δήμοι εντός ορίων ΡΣΗ. Έτσι, πριν την έναρξη της μελέτης οργανώθηκαν οι απαραίτητες συγκεντρώσεις στην Περιφέρεια με εκπροσώπους φορέων, Δήμων και υπηρεσιών για την ενημέρωσή τους, στο ΤΕΕ ειδικότερα για την ενημέρωση των αρμοδίων οργάνων του, όπως και με όλους τους φορείς, όπως, το Επιμελητήριο Ηρακλείου, η Περιφέρεια Κρήτης (Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού, Δ/νση Τεχνικών Έργων, Δ/νση Ανάπτυξης, Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας), η Αποκεντρωμένη Διοίκησης Κρήτης (Δ/νση ΠΕΧΩ, Δ/νση Υδάτων), το ΓΕΩΤΕΕ, τον ΟΑΝΑΚ καθώς και με όλους τους Δήμους – με τους Δημάρχους και τις Υπηρεσίες τους.

Κατά την σύνταξη του παρόντος Β' σταδίου ιδιαίτερης σημασίας ήταν η οργάνωση

- της δημόσιας διαβούλευσης εκ μέρους της Περιφέρειας Κρήτης, με συντονιστή τον κ. Γ. Αλεξάκη, Περιφερειακό Σύμβουλο, που συνέθεσε τις απόψεις των φορέων και Υπηρεσιών που συμμετείχαν στην δημόσια διαβούλευση, και
- της ημερίδας στην οποία παρουσίασαν τις απόψεις τους η ανάδοχη εταιρεία δια της εκπροσώπου της και οι αρμόδιοι συμμετέχοντες – φορείς και υπηρεσίες.

Η Περιοχή μελέτης

Μετά την εφαρμογή του ν. 3852/2010 "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης" η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει:

- το νέο Δήμο Ηρακλείου ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση των πρώην καποδιστριακών Δήμων Ηρακλείου, Ν. Αλικαρνασσού, Γοργολαΐνη, Τεμένους και Παλλιανής
- το νέο Δήμο Μίνωα – Πεδιάδας ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση των πρώην καποδιστριακών Δήμων Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Θραψανού,
- το νέο Δήμο Μαλεβιζίου ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση των πρώην καποδιστριακών Δήμων Γαζίου, Τυλίσου και Κρουσώνα
- το νέο Δήμο Χερσονήσου ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση των πρώην καποδιστριακών Δήμων Γουβών, Χερσονήσου και Μαλίων
- τη Δημοτική Ενότητα Αγίας Βαρβάρας του νέου Δήμου Γόρτυνας
- τις Δημοτικές Ενότητες Ν. Καζαντζάκη, Αρχάνων και Επισκοπής του νέου Δήμου Αρχάνων – Αστερουσίου

B.1. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ Α΄ ΣΤΑΔΙΟ

B.1.1 Η τρέχουσα συγκυρία

Η χρονική στιγμή που συντάσσεται η παρούσα μελέτη είναι μια ιδιαίτερη συγκυρία, η οποία χαρακτηρίζεται από μια σειρά παραμέτρων, όπως οι ακολούθως παρουσιαζόμενες :

Η βαθιά εθνική οικονομική κρίση που επιδεινώνεται ως μέρος της παγκόσμιας κρίσης, ανασκάπτοντας χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες της χώρας και της περιοχής, με αναμενόμενα ακραία οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, με μεγάλο έλλειμμα σε δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους, ικανούς να υλοποιήσουν τα έργα και τις παρεμβάσεις που θα προκύψουν από την παρούσα μελέτη και γενικά όλες τις προτάσεις της μελέτης.

Οι αναπτυξιακοί δείκτες που παρουσιάστηκαν στο Α΄ στάδιο εμφανίζονται αναβαθμισμένοι διότι δεν είναι δυνατόν να παρουσιάσουμε τους αντίστοιχους κατά την τρέχουσα περίοδο που ήδη έχουν εκδηλωθεί τα συμπτώματα της πτωτικής πορείας λόγω της κρίσης που έχει επέλθει, αλλά και ούτε αυτούς που προέκυψαν από την απογραφή του 2011 διότι τα αποτελέσματα δεν ακόμα έχουν δημοσιευθεί.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι πιθανές επιπτώσεις στην αναπτυξιακή και χωρική δομή της περιοχής μελέτης:

- Αποδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού σε όλους σχεδόν τους παραγωγικούς τομείς, συνεχής αύξηση της ανεργίας και πλήρης απουσία ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων
- Αδυναμία στήριξης της μαζικής παραγωγής, τυποποίησης και εξωστρέφειας βιολογικών αγροδιατροφικών προϊόντων ποιότητας, της βιομηχανικής παραγωγής σε εξειδικευμένους κλάδους εθνικής και ευρύτερης εμβέλειας, της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ή ακόμα και του μαζικού τουρισμού θερινής περιόδου, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας σε κατεύθυνση εξωστρέφειας στις χώρες της Μεσογείου και της Ε.Ε. γενικότερα,
- η πιθανή όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση της οικονομίας από τον μαζικό τουρισμό,
- η αύξηση της οικιστικής πόλωσης στο βόρειο παραλιακό μέτωπο, με σύγχρονη τάση εγκατάλειψης του ημιορεινού και ορεινού χώρου και των πλέον απόμακρων οικισμών της περιοχής σε σχέση με την αναπτυγμένο βόρειο άξονα,
- οι συγκρούσεις ασύμβατων χρήσεων στο βόρειο παραλιακό μέτωπο και η περιβαλλοντική υποβάθμιση του παράκτιου χώρου,
- οι ανεπάρκειες και καθυστερήσεις στην αναβάθμιση των τεχνικών υποδομών μητροπολιτικής κλίμακας (νέο εμπορευματικό λιμάνι, νέος σύγχρονος διεθνής αερολιμένας, νότιος οδικός άξονας), κ.λ.π.

Η εκπόνηση πεπερασμένου αριθμού ΓΠΣ και η θεσμοθέτηση ελάχιστων, τα οποία θα μπορούσαν να αποδώσουν στοιχεία ανάδρασης προς τον υπερκείμενο σχεδιασμό, που είναι το Ρυθμιστικό σχέδιο

Η αναθεώρηση των περιφερειακών πλαισίων, οπότε αντίστοιχα θα υπάρξει μια ανάδραση μεταξύ των δύο επιπέδων σχεδιασμού. δίπολο

Η θεσμική αλλαγή σε εθνικό επίπεδο σχετικά με την αυτοδιοικητική αναδιάρθρωση, με το νέο νόμο «Καλλικράτης» Ν. 3852/2010, που επιφέρει αρκετά σημαντικές αλλαγές που επηρεάζουν θετικά τον χωρικό σχεδιασμό δεδομένου ότι, μεσομακροπρόθεσμα, θα προκύψουν βιώσιμες χωρικές οικιστικές ενότητες, με βελτιωμένα χαρακτηριστικά οικονομικής και οργανωτικής βιωσιμότητας, με ομοιογενή χωροταξικά χαρακτηριστικά, με αναβαθμισμένο επίπεδο υπηρεσιών και ευρύτερο διοικητικό χώρο για παρεμβάσεις και αυξημένες προϋποθέσεις σχεδιασμού και υλοποίησης τοπικού χαρακτήρα προγραμμάτων και έργων στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης του χώρου τους.

Η διαρκώς συνεχιζόμενη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη έλλειψη συστηματικής προστασίας και περιβαλλοντικού σχεδιασμού με σύγχρονα θεσμικά εργαλεία, τόσο στον αστικό όσο και στον εξωαστικό χώρο, με έμφαση στην συνεχώς εντεινόμενη κλιματική αλλαγή με όλες τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις που αυτή επισείει. Ο αστικός χώρος και συγκεκριμένα οι μεγάλες πόλεις είναι οι παραγωγοί των συνθηκών δημιουργίας του φαινομένου του θερμοκηπίου, τις συνέπειες του οποίου υφίσταται όλος ο πλανήτης. Ήδη τα δείγματα της περιβαλλοντικής αλλαγής είναι εμφανή και στην μελετώμενη περιοχή. Η ερημοποίηση των εκτάσεων της γεωργικής γης και των δασών – δασικών εκτάσεων, οι διαφοροποιήσεις των θερμοκρασιών στις διάφορες εποχές, οι πυρκαγιές που εντείνουν τα πλημμυρικά φαινόμενα, η αποξήρανση ρεμάτων και ποταμών, οι αλλοιώσεις οικοσυστημάτων κλπ.

Η αδυναμία δέουσας εξοικονόμησης φυσικών πόρων – κατασπατάληση μη ανανεώσιμης ενέργειας

B.1.2 Ο εθνικός, περιφερειακός και διεθνής ρόλος της περιοχής του ΡΣΗ

Αν και οι επιπτώσεις από τη διεθνή και την εθνική οικονομική κρίση, απομειώνουν τις δυνατότητες νέων διεθνών και εθνικών επενδύσεων και κυρίως επενδύσεων του τοπικού πληθυσμού με στόχο την αειφόρο – ενδογενή ανάπτυξη, οι διαπιστώσεις για τις δυνατότητες που έχει η περιοχή του ΡΣΗ ώστε να διαδραματίσει ένα σημαντικό περιφερειακό, εθνικό και διεθνή ρόλο στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης και ειδικότερα της Ν.Α. Μεσογείου είναι πραγματικά σημαντικές.

Η περιοχή διαθέτει διεθνούς σημασίας πολιτιστική κληρονομιά, με έμφαση στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού, αλλά και στα υπόλοιπα μνημεία και τις πολιτιστικές υποδομές, των οποίων η παραπέρα ανάδειξη με σύγχρονες υποδομές και παρεμβάσεις θα συμβάλλουν στη διεθνή προβολή της περιοχής, ως κέντρο Μινωικού Πολιτισμού της Μεσογείου – του πρώτου ευρωπαϊκού πολιτισμού (κέντρο αρχείων, βιβλιοθηκών, μουσειακών συλλογών, και άλλων νέων πολιτιστικών υποδομών που να αναδεικνύουν το σύγχρονο πολιτισμό μιας πολύ-πολιτισμικής κουλτούρας της Ν.Α. Μεσογείου - Ελλάδα, Κύπρος, Βόρεια Αφρική, Μέση Ανατολή, Νότια Ιταλία)

Διαθέτει τις σχετικές τεχνικές υποδομές για την διατήρηση του ρόλου της – υποδομές μεταφορών (ΒΟΑΚ, Νότια Παράκαμψη, πύλες εισόδου - το διεθνές αεροδρόμιο, με υπό κατασκευή το νέο στο Καστέλι και το λιμάνι στο Ηράκλειο - επιβατικό, τουριστικό, εμπορικό, εξυπηρέτηση κρουαζιερόπλοιων), καθώς και τις ανάλογες πολιτιστικές υποδομές με δυνατότητες περαιτέρω νέων χωροθετήσεων πολιτιστικών υποδομών, ώστε να είναι εφικτή η παραγωγή μεγάλων επικοινωνιακών γεγονότων / big events (εκθέσεις, αθλητικά γεγονότα, διεθνή φεστιβάλ, κ.ά.), προοπτική η οποία αναμένεται να αυξήσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα του Ηρακλείου και τον διεθνή, εθνικό και περιφερειακό ρόλο του στην ευρύτερη περιοχή, όπως περιγράφηκε στην προηγούμενη παράγραφο.

Η ένταξη της Κρήτης σε μια ενιαία χωρική ενότητα – αυτή της ανατολικής νησιωτικής Ελλάδας αποδίδει στην Κρήτη και ειδικότερα στο ΡΣΗ ένα νέο αναβαθμισμένο ρόλο στον εθνικό χώρο, καθώς το Ηράκλειο υποδέχεται την έδρα της Περιφέρειας, **ενώ η προώθηση του διπόλου Ηρακλείου – Χανίων, όπως προβλέπεται από το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδίου Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ),** ως κεντρικού (γεωγραφικά) αναπτυξιακού πόλου της Περιφέρειας που θα ασκεί ακτινωτά επιρροή στο βόρειο νησιωτικό χώρο και παράλληλα, θα λειτουργήσει ως ένα σημείο, στο ολοκληρωμένο πλαίσιο των εθνικών αξόνων – δια του νησιωτικού χώρου προς βορά, Αλεξανδρούπολη, Θεσσαλονίκη, Αθήνα, και Καλαμάτα.

Αν και δεν υφίσταται ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο, καταγράφονται περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης προωθητικού χαρακτήρα δραστηριοτήτων στο αστικό κέντρο του Ηρακλείου που προάγουν την καινοτομία, την εφαρμοσμένη έρευνα και τις τεχνολογίες αιχμής, ως «δυνατά» πεδία που ισχυροποιούν τις προοπτικές της περιοχής και προάγουν την ανταγωνιστικότητά της στον εθνικό - διεθνή χώρο, με άξονα την έρευνα – τεχνολογία και τον πολιτισμό και με κατεύθυνση τη βιοτεχνολογία, την κοσμολογία, την πληροφορική, την τηλεματική, τα δίκτυα ATM, τις οπτικές ίνες, την τηλε-ιατρική, κ.ά. Διεθνής εξειδίκευση της πόλης του Ηρακλείου επίσης λόγω συμμετοχής σε πανευρωπαϊκά ερευνητικά δίκτυα επιστήμης και τεχνολογίας στις NBIC (nanotechnology, biotechnology, information technology and cognitive science) τεχνολογίες (νανοτεχνολογία, βιοτεχνολογία, κοινωνία πληροφορίας και επιστήμες της γνώσης, μέσω των ερευνητικών κέντρων της περιοχής.

Διαπιστώνεται ότι υπάρχει δυνατότητα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στο σύνολο της παράκτιας περιοχής, και κυρίως στην ενδοχώρα με ειδικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός, περιήγηση, φυσιολατρικός τουρισμός, οικοτουρισμός, σε συνδυασμό με τον πολιτιστικό τουρισμό κ.λ.π.), σε διασύνδεση με τα τουριστικά κυκλώματα της ευρύτερης περιοχής, προβάλλοντας νέες προοπτικές ανάπτυξης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Εξάλλου, στο ίδιο πλαίσιο, υπό ορισμένες ευνοϊκές συνθήκες, καταγράφεται η προοπτική ανάπτυξης ενός ευρύτερου προτύπου ήπιας ανάπτυξης αγροτουρισμού με την προβολή αγροδιατροφικού κρητικού μοντέλου και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα σε ανταγωνιστική βάση με βιολογικές και ολοκληρωμένες καλλιέργειες και τη βιολογική κτηνοτροφία, καθώς και τη μεταποίηση των προϊόντων του, εφόσον ληφθούν επιπλέον μέτρα απορρύπανσης και περιορισμού της χρήσης αγροχημικών, ενέργειες που υποστηρίζουν την προβολή της περιοχής με ένα νέο εθνικό και διεθνή ρόλο.

Η επιτάχυνση των διαδικασιών εκπόνησης μελετών και θεσμοθέτησης των διαφόρων επιπέδων χωρικού σχεδιασμού σε ένα περιβάλλον παντελούς έλλειψης ολοκληρωμένου χωροταξικού, πολεοδομικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, θα συμβάλλει στη δημιουργία ενός καθαρού πλαισίου, στο οποίο θα είναι δυνατόν να επιτευχθούν χωρίς δυσχέρειες επενδύσεις παντός τύπου και στις περιοχές όπου θα επιτρέπονται οι ανάλογες χρήσεις γης

Τέλος, οι μεγάλες δημόσιας ή δημοτικής ιδιοκτησίας εκτάσεις οι οποίες παραμένουν αναξιοποίητες, ή οι εν ενεργεία δραστηριότητες που αναπτύσσονται σ' αυτές αναμένεται σε τακτό χρονικό διάστημα να απομακρυνθούν (Λινοπεράματα, τ. Αμερικανική Βάση στις Γούρνες, Αεροδρόμιο, Τύλισσος, Μάλια κλπ) αναμένεται μετά την αξιοποίησή τους να προαγάγουν την περιοχή, εντασσόμενες στο συνολικό πρότυπο ανάπτυξης, αποδίδοντας νέους ορίζοντες στον περιφερειακό, εθνικό και διεθνή ρόλο της περιοχής του ΡΣΗ.

B.1.3 Τα κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία

Το Α΄ στάδιο είχε εκπονηθεί το 2010, όταν ακόμα η διοικητική οργάνωση της χώρας ήταν σύμφωνα με το Ν. 2539/1997 "Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Σχέδιο Καποδίστριας". Σήμερα που συντάσσεται το Β΄ στάδιο, όπως ήδη αναφέρθηκε στην Εισαγωγή, η διοικητική οργάνωση στηρίζεται στο Ν. 3852/2010 "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης", αλλά η μελέτη δεν ανασυντάχθηκε. Μάλιστα θεωρείται επ΄ ωφελεία του παράγοντα της καλύτερης προσέγγισης αφού γίνεται σε μικρότερες χωρικές και διοικητικές μονάδες. Εξάλλου, τα αποτελέσματα της Απογραφής του 2011 δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα και έτσι οι ανάγκες της μελέτης, καλύπτονται με προβολές με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001. Τα μόνα στοιχεία τα οποία έχουν δημοσιευθεί είναι τα πληθυσμιακά για το μόνιμο πληθυσμό και μόνον σε επίπεδο Καλλικράτιου δήμου. Οι προβολές που θα γίνουν για τις Δ. Ε. θα λάβουν υπ΄ όψη τους τα προσωρινά αυτά δεδομένα προκειμένου να συμπεριλάβουν τις πληθυσμιακές τάσεις της δεκαετίας 2001 – 2011 με προσαρμογή των εκτιμήσεων σε επίπεδο πρώην Καποδιστριακών Δήμων.

Από τα αποτελέσματα της απογραφής 2001 λοιπόν που χρησιμοποιούνται, διαπιστώνεται *τάση μείωσης των γεννήσεων*, ενώ η αύξηση του πληθυσμού που είχε διαπιστωθεί, οφείλεται στην *εισροή σημαντικού αριθμού νέων κατοίκων* και οικονομικών μεταναστών, η οποία πλέον κατά την τρέχουσα περίοδο αναστρέφεται.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης υποχώρησε κατά την πρόσφατη περίοδο, λόγω της οικονομικής κρίσης. Οι μετανάστες των προηγούμενων δεκαετιών έχουν ενσωματωθεί σε ένα μεγάλο ποσοστό, αλλά οι νεώτεροι έχουν παρουσιάσει τάσεις μεγάλης μείωσης από την περιοχή.

Τα ποσοστά ανεργίας και υποαπασχόλησης συνεχώς αυξάνονται Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζονται στους παραλιακούς δήμους, όπου κυριαρχεί η εποχιακή απασχόληση στο μαζικό τουρισμό της θερινής περιόδου. Ταυτόχρονα όμως, η ανεργία τείνει να αυξάνει και στον αγροτικό χώρο, *λόγω μετασχηματισμού των ευρωπαϊκών ενισχύσεων στο πλαίσιο της νέας Κ.Α.Π., ο οποίος δυσχεραίνει την απορρόφηση χρηματοδοτήσεων από τους αγρότες και κτηνοτρόφους που δεν πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις*, εξ αιτίας χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών και παθογένειας του πρωτογενή τομέα στη χώρα.

Μετακίνηση πληθυσμών παρατηρείται από την ενδοχώρα προς τους παραλιακούς τουριστικούς Δήμους Γαζίου, Νέας Αλικαρνασσού, Γουβών, Χερσονήσου, κυρίως δε προς το Ηράκλειο, ως αστικό μητροπολιτικό κέντρο, που παρέχει πολλές δυνατότητες απασχόλησης.

Η διεύρυνση της τάσης αστικοποίησης, κατά κύριο λόγο στο Π.Σ. και την ευρύτερη περιοχή του με κίνδυνο τον εξαστισμό του εξωαστικού χώρου, με απειλή το φυσικό περιβάλλον, ιδιαίτερα,

- στο σύνολο των παραλιακών δήμων, λόγω του διευρυνόμενου χαρακτήρα τους ως τουριστικές ζώνες, με έμφαση στις πλέον ακραίες περιοχές (Δήμοι Γαζίου και Μαλίων, αλλά και Χερσονήσου), οι οποίες, με βάση τους δημογραφικούς δείκτες εμφάνισαν σε σχέση με το Ηράκλειο, ισχυρότερους δημογραφικούς ρυθμούς και
- στους όμορους προς το Ηράκλειο δήμους, παρά τον ενδονομαρχιακό άξονα προς Μοίρες – Τυμπάκι (Παλιανής, Τεμένους και Αγίας Βαρβάρας), οι οποίοι ευνοούνται από την αλληλεξάρτηση και τις επιρροές της γειννίασης, σε μικρές χρονοαποστάσεις, με την πόλη του Ηρακλείου.

Αντίθετα, εμφανίζουν είτε αρνητική τάση, είτε στασιμότητα οι δήμοι με ορεινό, ημιορεινό ή πλέον απομακρυσμένο χαρακτήρα σε σχέση με το Ηράκλειο (Τυλίσου, Αρκαλοχωρίου, Ν. Καζαντζάκη, Γοργολαϊνης), λόγω της συρρίκνωσης των πληθυσμών που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα.

Ακραίες κοινωνικές αντιθέσεις και διαχωρισμοί διαπιστώνονται στους Τσιγγάνους (Αλικαρνασός) και τους οικονομικούς πρόσφυγες (απομειωμένα χαρακτηριστικά /δείκτες κατοίκησης, διαβίωσης, κατανάλωσης). Στα γηγενή στρώματα του πληθυσμού διαπιστώνονται διαφοροποιήσεις στο γενικό επίπεδο διαβίωσης με έμφαση στις νεώτερες ηλικίες στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Ηρακλείου και την τρίτη ηλικία κυρίως στον αγροτικό χώρο.

Η οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκώς αυξανόμενη τριτογενεοποίηση με έμφαση στο δήμο Ηρακλείου και τη βόρεια παραλιακή περιοχή, λόγω του διαρκώς αναπτυσσόμενου μαζικού τουρισμού.

Οι υπόλοιποι δήμοι στηρίζουν την οικονομία τους κυρίως στον πρωτογενή τομέα, με αισθητή όμως την συρρίκνωσή του με βάση τους ρυθμούς, κυρίως στους περιφερειακούς, αλλά και τους ημιορεινούς δήμους (στα δυτικά της πόλης του Ηρακλείου), ενώ οι άμεσα περιφερειακοί δήμοι (Γοργολαϊνη, Παλλιανή, Τεμένους και Αρχανών), παρουσιάζουν εντονότερη συμμετοχή του τομέα στην οικονομία, διότι λόγω μικρής χρονοαπόστασης από την πόλη του Ηρακλείου έχουν μετεξελίξει την εξειδίκευσή τους στον πρωτογενή τομέα σε σύγχρονες ανταγωνιστικές επιχειρηματικές μορφές (βιολογικά προϊόντα, τυποποίηση, κλπ).

Στους πλέον απομακρυσμένους δήμους από το Ηράκλειο διατηρείται η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα και στην μεταποίηση των προϊόντων του.

Στους παραλιακούς δήμους, αυξάνει σημαντικά η απασχόληση στον τριτογενή τομέα, λόγω στροφής του παραγωγικού δυναμικού προς τον τουρισμό, την αναψυχή και τη παραθεριστική κατοικία.

Στον πρωτογενή τομέα, οι διαρθρωτικές αδυναμίες συνίστανται στο μικρό και πολυτεμαχισμένο γεωργικό κλήρο, την πρόωρη γήρανση και το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού, τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων εξαιτίας του αυξημένου κόστους παραγωγής και μεταφοράς, του χαμηλού ποσοστού αρδευόμενων εκτάσεων, την ενασχόληση με παραδοσιακές καλλιέργειες (ελαιοκαλλιέργεια και αμπελουργία), τον εκτατικό χαρακτήρα της κτηνοτροφίας σε συνδυασμό με το μικρό αριθμό οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων, την έλλειψη υποδομών, διαχείρισης και εμπορίας των αλιευμάτων και εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης του αλιευτικού στόλου και των μεθόδων αλιείας.

Στον δευτερογενή τομέα, η μόνη αύξηση η οποία καταγράφεται ως τάση είναι η καθετοποιημένη αγροτική παραγωγή, ενώ η παραγωγή οικοδομικών υλικών, η οποία ήταν αρκετά αναπτυγμένη, φαίνεται ότι πέρασε σε μια φάση ύφεσης, λόγω της γενικότερης κρίσης.

Ο τριτογενής τομέας τείνει αυξανόμενος στο πλαίσιο της αστικοποίησης, με επίκεντρο τις υπηρεσίες εμβέλειας Δήμου και Περιφέρειας, κυρίως στο Πολεοδομικό Συγκρότημα του Ηρακλείου και τον τουρισμό – αναψυχή στη βόρεια παράκτια περιοχή. Ο τουρισμός αποτελεί τον πιο δυναμικά αναπτυσσόμενο κλάδο σε ολόκληρη την Περιφέρεια και στην ίδια την περιοχή μελέτης, με αναγνωρίσιμη τουριστική ταυτότητα σε ορισμένες περιοχές και με μονάδες υψηλής ποιότητας, αλλά και ταυτόχρονα παρουσιάζεται υψηλή συγκέντρωση κυρίως μαζικού τουρισμού, που εμφανίζει έντονα φαινόμενα υποβάθμισης, ιδιαίτερα σε ορισμένες περιοχές (Χερσόνησος – Μάλια) και αυξημένη πιθανότητα για φθίνουσα οικονομική απόδοση. Υψηλός είναι ο βαθμός εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από την τουριστική δραστηριότητα και ο όποιος κλονισμός της δραστηριότητας αυτής, από οποιαδήποτε αιτία – συμπεριλαμβανομένης της γενικής κρίσης, θα επιφέρει σημαντικά αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική και περιφερειακή οικονομία. Οι υποδομές που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του Τεχνολογικού Πάρκου Ηρακλείου, (ηλεκτρονική δομή και λείζερ, μοριακή βιολογία και βιοτεχνολογία, βιοϊατρικές έρευνες, υπολογιστές, κτλ.) θεωρείται ότι δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς και η προσέλκυση επιχειρήσεων είναι μικρής κλίμακας. Στον τομέα των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί σημαντική ερευνητική δραστηριότητα σε διεπιστημονική βάση, με την ανάπτυξη συστημάτων τηλεϊατρικής, ενώ αντίθετα είναι περιορισμένη και σε χαμηλά επίπεδα η διασύνδεση των ερευνητικών κέντρων και των πανεπιστημίων και τεχνολογικών ιδρυμάτων, με την τοπική και την εθνική οικονομία καθώς και αυτήν της ευρύτερης Ν.Α. Μεσογείου. Σημαντική υποδομή του τριτογενή τομέα της περιοχής μελέτης αποτελεί το Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Κρήτης (Γούρνες), το οποίο όμως δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς προς το παρόν τουλάχιστον.

Στην απασχόληση παρατηρούνται αντίστοιχες διαπιστώσεις. Όλοι οι Δήμοι παρουσιάζουν μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα τη δεκαετία 1991 – 2001 με εξαίρεση τους Δήμους Κρουσώνα και Ν. Αλικαρνασσού, η οποία, όπως και ο Δήμος Ηρακλείου παρουσιάζουν τη μικρότερη απασχόληση στον πρωτογενή τομέα. Στο δευτερογενή τομέα οι δήμοι της ενδοχώρας - Αγ. Βαρβάρας, Γοργολαϊνή, Θραψανού, Καστελίου και Τυλίσου, εμφανίζουν μικρή αύξηση της απασχόλησης, δύο Δήμοι παρουσιάζουν στασιμότητα (Κρουσώνα και Μαλίων), ενώ οι υπόλοιποι έντεκα εμφανίζουν μείωση. Στον τριτογενή τομέα, όλοι οι Δήμοι παρουσιάζουν αύξηση των απασχολούμενων, εκτός από τους Δήμους Κρουσώνα και Χερσονήσου. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ. για το 2006, όπως παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο ιδιαίτερη ανάπτυξη εμφανίζει η απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου (χονδρικό και λιανικό). Ακολουθούν ο κλάδος των κατασκευών, ο οποίος όμως σήμερα διέρχεται κρίση, ο κλάδος της εστίασης – τουρισμού και ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και λοιπών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Σε ό,τι αφορά το ΑΕΠ κκ, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Περιφέρεια της Κρήτης υστερεί σημαντικά και κατατάσσεται στην κατηγορία της «αμιγούς σύγκλισης», για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, διατηρώντας σε όλη την επταετία 2000 – 2007 ΑΕΠ κκ κάτω του 75% της Ε.Ε. γεγονός που την κατατάσσει στις περιφέρειες με «αναπτυξιακή υστέρηση». Θετικό πάντως κρίνεται το γεγονός ότι σε όλη αυτή την επταετία το ποσοστό αυτό βαίνει συνεχώς αυξανόμενο και αναμένεται βάσει των τάσεων αυτών τα επόμενα χρόνια να ξεπεράσει το όριο του 75%. Σε επίπεδο Νομού Ηρακλείου και επομένως της περιοχής του ΡΣ, η κατάσταση ως προς το ΑΕΠκκ είναι ελαφρά καλύτερη από αυτή της Περιφέρειας, αλλά η γενική αξιολόγηση δεν αλλάζει αισθητά, σημειώνοντας πάντως ότι ο Νομός Ηρακλείου προσεγγίζει το 75% του ΑΕΠ κκ της Ε.Ε. των 27.

Οι αναπτυξιακές προοπτικές της περιοχής ΡΣΗ, που δύνανται να συμβάλλουν στην συγκρότηση του αναπτυξιακού και χωρικού προτύπου αφορούν στην αξιοποίηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, όπως :

- Στον τουρισμό και τον πολιτισμό, με βελτίωση των πυλών εισόδου-εξόδου, με ανάδειξη σε προτεραιότητα του φυσικού, πολιτισμικού και ιστορικού περιβάλλοντος, καθώς και με την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στον τομέα του τουρισμού, η διασφάλιση κρίσιμου βιώσιμου μεγέθους και δικτυώσεων αποτελεί προϋπόθεση για την παραπέρα ανάπτυξή του. Επιπλέον, προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουριστικού τομέα είναι η δημιουργία τουριστικών προϊόντων που απευθύνονται σε ειδικές κατηγορίες καταναλωτών (ειδικές μορφές τουρισμού) και η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ανάπτυξη των ειδικών τουριστικών

υποδομών (π.χ. νέο Συνεδριακό Κέντρο κλίμακας, οργανωμένοι εκθεσιακοί χώροι κλειστοί και ανοικτοί μεγάλης κλίμακας, κ.ά.) οι οποίες θα διαφοροποιήσουν και να ισχυροποιήσουν τον αστικό τουρισμό του Π.Σ.Η. προσελκύοντας διεθνή ειδικό τουρισμό (συνεδριακός, ιατρικός, διεθνείς εκθέσεις, κ.λ.π.). Επίσης, η παραπέρα ανάπτυξη λειτουργιών αναψυχής μεγάλης κλίμακας και πολυλειτουργικού χαρακτήρα με έμφαση στο Μινωικό πολιτισμό και γενικότερα στην κοινή πολιτιστική ιστορία και ταυτότητα της Ανατολικής Μεσογείου / Κρήτη, Κύπρος, Κάτω Ιταλία – Σικελία, κ.λ.π., με δυνατότητα προσανατολισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, σε συνδυασμό με την καθιέρωση θεσμών για διοργάνωση μεγάλων επικοινωνιακών γεγονότων. **Τέλος, ο σχεδιασμός τουριστικών – φυσιολατρικών και πολιτιστικών διαδρόμων που να στρέφονται προς τον εξωαστικό χώρο της περιοχής μελέτης και να αναδεικνύουν τις περιοχές προστασίας φυσικού περιβάλλοντος με διεθνή σημασία, σε συνάρτηση με τα πολιτιστικά τοπία και τους αρχαιολογικούς χώρους, αλλά και με βάση αναφοράς τα δίκτυα των μικρών οικισμών της περιοχής μελέτης.** Ενδεικτικά αναφέρεται η δημιουργία του Αρχαιολογικού Πάρκου Κνωσού και η σύνδεσή του με το Φαράγγι της Αγ. Ειρήνης και με την Κοιλιάδα του Κέρατου και με τον Γιούχτα, οι Ι.Μ. Επανωσήφη και Παλιανής, το τμήμα του ευρωπαϊκού οικολογικού μονοπατιού E4, **οι τεχνητές λίμνες Ινίου, Παρτίρων, Αμουργελλών, Καραβάδου, Αποσελέμη, κτλ.**

- *Στη γεωργία, αλλά και την κτηνοτροφία* όπου υπάρχει χωρική εξειδίκευση, εφόσον εξασφαλισθούν εφαρμογές συστημάτων ειδικής ποιότητας σε επιλεγμένα τοπικά γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα και βελτίωση του συστήματος τυποποίησης, διακίνησης και προώθησης των προϊόντων, καθώς επίσης, εφόσον ληφθούν μέτρα διατήρησης της κτηνοτροφικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα σε ορισμένες περιοχές, λόγω κυρίως της βελτίωσης των βοσκοτόπων και της παραγωγής χορτονομής και κτηνοτροφικών καρπών. Με δεδομένες τις διαφοροποιήσεις στα καταναλωτικά πρότυπα, αλλά και στις κατευθύνσεις της ΚΑΠ, η έμφαση πρέπει να δοθεί κατά κύριο λόγο στην σταθερότητα της ποιότητας, στην τυποποίηση, στην εκμετάλλευση του θεσμού της «ονομασίας προέλευσης», στην βιολογική γεωργία – κτηνοτροφία και στην επιθετική πολιτική προώθησης με τη δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων διανομής στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Η παραγωγή του ελαιολάδου και η επιδότηση ίδρυσης νέων σύγχρονων ελαιουργείων, καθώς και μονάδων εμφιαλώσεως και τυποποίησης ελαιολάδου θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ανταγωνιστικό πεδίο για τον πρωτογενή τομέα της περιοχής μελέτης, λόγω της διάδοσης του ελαιολάδου στα Βαλκάνια, πιθανά δε και ευρύτερα (βόρεια Ευρώπη, Κίνα, κ.λ.π.), εξαιτίας της ανάδειξης της Μεσογειακής διατροφής ως της πλέον υγιεινής στο σύγχρονο κόσμο της Δύσης, αλλά και αγροδιατροφικής κρητικής διατροφής ειδικότερα στο πλαίσιο του αγρο-τουρισμού και οικοτουρισμού. Προγράμματα και προοπτικές προβολής

αγροδιατροφικής κρητικής διατροφής όπως οι ακόλουθες είναι πολύ διαδεδομένες και συνδυασμένες με τις προαναφερθείσες ειδικές μορφές τουρισμού - η χειροτεχνία, οι φάρμες υγιεινής διατροφής και διαίτης, τα φεστιβάλ μαγειρικής, η συνεταιριστική παραγωγή προϊόντων διατροφής και χειροτεχνίας, η θεραπευτική ιππασία, η φιλοξενία νηπίων και νέων σε εκπαιδευτικού χαρακτήρα διακοπές με γνωριμία της ζωής στη φύση και προγράμματα άσκησης και δημιουργικής απασχόλησης υπαίθρου, κ.λ.π.

- *Στις προηγμένες υπηρεσίες*, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και επικοινωνιών, στις πράσινες τεχνολογίες, καθώς και στη βιοτεχνολογία και γενικότερα στη διασύνδεση της καινοτομίας με τις επιχειρηματικές υποδομές, με επιλογή και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων ή προσεγγίσεων σε μια σειρά δράσεων, οι οποίες θα στοχεύσουν, αφενός στην αξιοποίηση και επέκταση του σημαντικού ερευνητικού έργου των Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών και Ερευνητικών Ιδρυμάτων σε όφελος της τοπικής οικονομίας με ανάπτυξη βιομηχανικών εφαρμογών νέων τεχνολογιών και καινοτομίας, και αφετέρου και σε άλλες εφαρμογές, όχι αποκλειστικά συνυφασμένων με χρήση νέας ή υψηλής τεχνολογίας, όπως π.χ. η προβολή και ενίσχυση καινοτόμων μεθόδων παραγωγής (βιοκαλλιέργειες, υδροπονία), εφαρμογών εξοικονόμησης νερού, ενέργειας κλπ. Τέτοιου είδους καινοτομικές εφαρμογές αναμένεται να έχουν υψηλή αναπτυξιακή επίπτωση και «πολλαπλασιαστικότητα» σε τοπικό κυρίως επίπεδο. Στόχος των παραπάνω είναι η ενίσχυση των υφισταμένων και η δημιουργία νέων επιχειρηματικών δομών.
- *Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας*, με βάση και τη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ενέργεια για το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας», σύμφωνα με την οποία η Κρήτη (και η περιοχή ΡΣΗ) θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως «πιλοτική» Περιφέρεια, κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εκτεταμένες εφαρμογές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ευρώπη και την Μεσόγειο.
- *Στις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις* στις βασικές πύλες εισόδου στην περιοχή μελέτης, αλλά και στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών που θα έχουν ως επίπτωση την αύξηση της μέσης ετήσιας κίνησης επιβατών, αλλά και της δυναμικότητας εμπορευματικών μεταφορών, που δυναμικά θα επιτρέψουν τη διαμόρφωση μιας πιο επιθετικής πολιτικής των νωπών και ευπαθών αγροτικών προϊόντων του Νότου της Κρήτης.

Συμπερασματικά με βάση την αξιολόγηση δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων και λαμβάνοντας υπόψη τις αρνητικές τάσεις λόγω της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, προτεραιότητες συνιστούν σήμερα, οι αναπτυξιακού χαρακτήρα δράσεις και παρεμβάσεις, τόσο στην πόλη του Ηρακλείου και τους οικισμούς της βόρειας παραλιακής ζώνης, όσο και στους περιφερειακούς δήμους νότια του Π.Σ.Η., αλλά και τους πλέον

απομακρυσμένους, με δέσμες επιβεβλημένων ενεργειών στη βάση εξειδικευμένων χωρικών προτεραιοτήτων.

B.1.4 Διαπιστώσεις από την χωρική οργάνωση

Παράλληλα παρουσιάζονται διαπιστώσεις από την χωρική ανάλυση του οικιστικού δικτύου της περιοχής Ρ.Σ.Η., την χωροταξική διάρθρωση και οργάνωση, σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση, τις προοπτικές, τα προβλήματα, λαμβάνοντας υπόψη τα επιμέρους συμπεράσματα και τις αξιολογήσεις αναφορικά με το οικιστικό δίκτυο, τις τεχνικές υποδομές – δίκτυα, καθώς και την κοινωνική – πολιτιστική υποδομή.

Όσον αφορά την χωρική συμμετοχή του πληθυσμού ανά ΟΤΑ, διαχρονικά διαπιστώνεται ότι οι βόρειοι παραλιακοί δήμοι τείνουν να συγκεντρώνουν αστικούς πληθυσμούς, με κύριο πόλο το Ηράκλειο και τους άμεσα όμορους δήμους της Ν. Αλικαρνασσού και του Γαζίου, καθώς και δευτερευόντως τους δήμους Γουβών, Χερσονήσου και Μαλίων στα ανατολικά. Η λειτουργία του βόρειου οικιστικού μετώπου ως υποδοχέας του φαινομένου της αστικοποίησης συνδέεται με την τάση τριτογενοποίησης της οικονομίας και της στροφής προς τον τουρισμό, τον παραθερισμό και τις υπηρεσίες. Αντίστοιχα, οι υπόλοιποι δήμοι καταγράφουν διαχρονικά απώλειες ως προς την ποσοστιαία χωρική συγκέντρωση πληθυσμών - σε μικρότερο βαθμό, οι δήμοι που εντάσσονται χωροταξικά στην περιφερειακή ζώνη του Ηρακλείου, ή σε ενδονομαρχιακούς άξονες ανάπτυξης, ενώ σε μεγαλύτερο βαθμό οι ορεινοί δήμοι, καθώς και όσοι κείνται σε απόσταση από εσωτερικούς άξονες ανάπτυξης. **Ειδικά ο Δήμος Αρκαλοχωρίου, αν και απέχει από το ΒΟΑΚ, εν τούτοις διατηρεί σημαντικό ποσοστό δημογραφικής συγκέντρωσης, διότι η έδρα του δήμου είναι ένα μικρό αστικό κέντρο, που παρέχει υπηρεσίες στήριξης στην αγροτική του ενδοχώρα και παρουσιάζει τάσεις περαιτέρω ανάπτυξης και εξέλιξης.**

Σε ό,τι αφορά τους δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης του πληθυσμού της περιοχής ΡΣΗ επιβεβαιώνεται ότι η βόρεια παράκτια περιοχή του ΡΣΗ, συγκεντρώνει δυναμικότερα στρώματα πληθυσμού, τα οποία εμφανίζουν μικρότερο ποσοστό γήρανσης, χαμηλότερο βαθμό εξάρτησης και υψηλότερο δείκτη αντικατάστασης. Δευτερευόντως υγιή δημογραφικά χαρακτηριστικά εμφανίζουν οι Δήμοι Παλιανής, Αγίας Βαρβάρας, Γοργολαΐνη και Τεμένους που συνδέονται με τον ενδο-νομαρχιακό άξονα ανάπτυξης προς Μοίρες /Τυμπάκι.

Σε ό,τι αφορά τη χωρική οικονομική ανάπτυξη ανά ΟΤΑ (κατανομή της απασχόλησης στους παραγωγικούς τομείς) της περιοχής ΡΣΗ, διαπιστώνεται:

- κυριαρχία του πρωτογενή τομέα στις νότιες ζώνες της περιοχής ΡΣΗ, ενώ αντίστοιχα το παραγωγικό πρότυπο των Δήμων που στρέφονται προς το θαλάσσιο μέτωπο εξαρτάται λιγότερο από τη γεωργία – κτηνοτροφία, με χαρακτηριστικότερη την περιορισμένη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο παραγωγικό πρότυπο των Δήμων Ηρακλείου και Ν. Αλικαρνασσού.
- μεγαλύτερη εξειδίκευση στο δευτερογενή τομέα των Δήμων που διατάσσονται παρά το Βόρειο Αναπτυξιακό Άξονα της Κρήτης, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από εντονότερο αστικό χαρακτήρα. Οι υπόλοιποι Δήμοι εμφανίζουν μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό απασχόλησης των κατοίκων στο δευτερογενή, ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες.
- καταφανής κυριαρχία του τριτογενή τομέα στην απασχόληση των Δήμων που στρέφονται προς το παραλιακό μέτωπο παρά τον ΒΟΑΚ. Η τριτογενοποίηση της απασχόλησης είναι ιδιαίτερα έντονη στο κεντρικό τμήμα της παράκτιας ζώνης της περιοχής ΡΣΗ, δηλ. στους Δήμους Ηρακλείου, Ν. Αλικαρνασσού και Γουβών. Μια δεύτερη διαβάθμιση έντασης στον τριτογενή παρατηρείται στα ακραία τμήματα της παραλιακής περιοχής ΡΣΗ, που αφορά στους Δήμους Γαζίου, Χερσονήσου και Μαλίων, καθώς και στο Δήμο Αρχανών, ενώ μια τρίτη αφορά στην άμεση περιαστική ζώνη της παραλιακής περιοχής, δηλ. στους Δήμους Αρχανών Τυλίσου, Επισκοπής, Θρασανού και Καστελλίου. Σημειώνεται, ότι η διαβάθμιση της έντασης απασχόλησης στον τριτογενή τομέα εκφράζει και την απασχόληση των μετακινούμενων κατοίκων προς την περιοχή του ΒΟΑΚ για εργασία στις υπηρεσίες, τον τουρισμό και την αναψυχή που αναπτύσσονται σε κοντινή απόσταση από τον τόπο κατοικίας.

Σε ό,τι αφορά το βαθμό χωρικής συγκέντρωσης της απασχόλησης ανά παραγωγικό τομέα και ανά ΟΤΑ της περιοχής ΡΣΗ, διαπιστώνεται :

- στον πρωτογενή τομέα οι Δήμοι Ηρακλείου και Αρκαλοχωρίου εμφανίζουν συγκριτικά την υψηλότερη συγκέντρωση, ο μεν πρώτος διότι συγκεντρώνει μεγάλα μεγέθη πληθυσμού, οπότε το χαμηλό ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα εμφανίζει εντούτοις υπολογίσιμα ποσοτικά μεγέθη, λόγω ευμεγέθους πληθυσμού της πόλης, ο δε δεύτερος διότι η συμμετοχή του πρωτογενούς στο παραγωγικό του πρότυπο είναι υψηλή. Τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι παράκτιοι δήμοι, οι οποίοι δεν έχουν μεγάλους πληθυσμούς, ενώ είναι τριτογενοποιημένοι, λόγω των τουριστικών δραστηριοτήτων που κυριαρχούν και οι υπόλοιποι ΟΤΑ κινούνται σε ενδιάμεσες κλίμακες, με ένταση απασχόλησης στους δήμους Ν. Καζαντζάκη και Αγίας Βαρβάρας.
- στο δευτερογενή τομέα μεγάλες είναι οι συγκεντρώσεις απασχόλησης σε σύγκριση με την περιοχή ΡΣΗ στους παραλιακούς Δήμους, με έμφαση στο Δήμο του Ηρακλείου (ΒΙΠΕ) και στο Δήμο Γαζίου (ΑΗΣ ΔΕΗ), λόγω και των βιομηχανικών συγκεντρώσεων, αλλά και της απασχόλησης στις κατασκευές. Χαμηλές συγκεντρώσεις υπάρχουν στους

δυτικούς ημιορεινούς και αγροτικούς δήμους της περιοχής ΡΣΗ, καθώς και στους δήμους της ενδιάμεσης ΧΕ, ενώ οι νότιοι δήμοι που χαρακτηρίζονται από τον πρωτογενή τομέα, εμφανίζουν επίσης μια ήπια απασχόληση στη μεταποίηση, κατά κανόνα αγροτικών προϊόντων.

- ισχυρό είναι το μερίδιο απασχόλησης στον τριτογενή τομέα σε σχέση με την περιοχή ΡΣΗ στους παραλιακούς Δήμους και δευτερευόντως στο Αρκαλοχώρι που διαθέτει ικανά δημογραφικά μεγέθη, ενώ εξειδικεύεται περισσότερο στον πρωτογενή τομέα. Χαμηλό μερίδιο απασχόλησης στον τριτογενή τομέα στο σύνολο της περιοχής ΡΣΗ παρουσιάζουν οι δυτικοί ορεινοί – ημιορεινοί δήμοι, καθώς και οι δήμοι Επισκοπής και Θραψανού.

Σε ότι αφορά τις ροές και τις μετακινήσεις στην περιοχή ΡΣΗ, διαπιστώνεται :

- Ο βασικός ρόλος του υφιστάμενου βόρειου άξονα μετακινήσεων, του Βόρειου Αναπτυξιακού Άξονα της Κρήτης (ΒΟΑΚ / Διευρωπαϊκό οδικό δίκτυο μεταφορών), περί τον οποίο συναρθρώνεται ολόκληρη η αναπτυξιακή ενότητα της Κρήτης, και ο οποίος συγκεντρώνει πολλαπλών προορισμών μετακινήσεις με επίκεντρο το πολεοδομικό συγκρότημα του Ηρακλείου, συνιστώντας τη ραχοκοκκαλιά της περιοχής ΡΣΗ, διασυνδέοντας τους πλέον αστικοποιημένους Δήμους της περιοχής μελέτης, στους οποίους αποδίδει υψηλό βαθμό προσπελασιμότητας και κεντρικότητας, καθώς επιτρέπει μικρή χρονοαπόσταση από το αστικό κέντρο του Ηρακλείου
- Η σημασία του προγραμματιζόμενου βασικού άξονα μετακινήσεων στο νότο - ο Νότιος Αναπτυξιακός Άξονας της Κρήτης (ΝΟΑΚ),
- Το ακτινικό πρότυπο σύνδεσης του Ηρακλείου με την ενδοχώρα του με βασικούς άξονες τους δύο ενδο-νομαρχιακούς άξονες ανάπτυξης (Ηράκλειο προς Μοίρες – Τυμπάκι / Ηράκλειο Αρκαλοχώρι /Άνω Βιάννο /Ιεράπετρα) οι οποίοι προσφέρουν δευτερεύουσα κεντρικότητα στους όμορους δήμους τους οποίους διασχίζουν (Αγίας Βαρβάρας, Αρκαλοχωρίου, Θραψανού, Καστελλίου, Ν. Καζαντζάκη), υποστηρίζοντας σχέσεις εξάρτησης της ενδοχώρας γενικότερα από την πόλη του Ηρακλείου, λόγω των υπηρεσιών που αυτή προσφέρει (διοίκηση, εμπόριο, υγεία, κ.λ.π.), εκφράζοντας στο χώρο την «ηρακλειοκεντρική» δομή πόλης – υπαίθρου και καθιστώντας το μεγαλύτερο μέρος του Νομού Ηρακλείου «ζώνη ημερήσιων μετακινήσεων» - προϋπόθεση ένταξης της περιοχής στο ΡΣΗ.

Σε ό,τι αφορά τα χωρικά οικιστικά σύνολα / ενότητες και τους ρόλους που αναπτύσσουν εντός περιοχής ΡΣΗ, διαπιστώνεται ότι :

Στο σύνολο της έκτασης της περιοχής ΡΣΗ διασπείρεται ένα πυκνό και πολυάριθμο οικιστικό δίκτυο, το οποίο εξυπηρετείται από το αντίστοιχο δευτερεύον οδικό δίκτυο, με κατεύθυνση Βορρά – Νότου, λόγω της βασικής εξάρτησης από την πόλη του Ηρακλείου, αλλά και της

ιδιαίτερης γεωμορφολογίας, με αποτέλεσμα μια αμιγώς «ηρακλειοκεντρική» δομή – ακτινοειδής με κέντρο το Ηράκλειο. Η χωροταξική κατανομή του οικιστικού δικτύου συνιστά ένα πλέγμα οικισμών, το οποίο υφίσταται διαχρονικά διαφοροποιήσεις και μετασχηματισμούς που προκαλούν ανισορροπίες και ανισότητα στο χώρο, όμως παρέχει το πλαίσιο για την προώθηση μέτρων και παρεμβάσεων στην κατεύθυνση της πολυκεντρικής ισόρροπης ανάπτυξης και της δικτύωσης, με ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας. **Προκειμένου όμως να λειτουργήσει το οικιστικό δίκτυο ως πλέγμα, και να επιτευχθεί ο στόχος της πολυκεντρικότητας που τίθεται εκ προοιμίου από τους γενικούς στόχους της χωρικής οργάνωσης, διαπιστώνεται ότι πρέπει, εκτός των οδικών διασυνδέσεων Β/Ν, να αναπτυχθούν διασυνδέσεις στην κατεύθυνση Δ/Α, ώστε να είναι υλοποιήσιμη η έννοια του πλέγματος και της πολυκεντρικότητας.**

Ηδη, η περιοχή μελέτης μέσα από την χωρική και αναπτυξιακή ανάλυση φαίνεται ότι είναι οργανωμένη σε ορισμένες Χωρικές Ενότητες οι οποίες παρουσιάζουν κοινά κοινωνικο-οικονομικά και χωρικά χαρακτηριστικά – αντικείμενο εκτενούς μελέτης στο παρόν στάδιο, ώστε να διατυπωθούν οι προτάσεις της χωρικής οργάνωσης με τις αντίστοιχες έδρες της κάθε Χ.Ε. και του ανάλογου αναπτυξιακού και χωρικού χαρακτήρα της, των προοπτικών και των δυνατοτήτων της.

Οι υφιστάμενες βασικές ΧΕ της περιοχής ΡΣΗ είναι:

- **I. η πλέον αστικοποιημένη παραλιακή ΧΕ παρά τον ΒΟΑΚ, με επίκεντρο το πολεοδομικό συγκρότημα Ηρακλείου που περιλαμβάνει τα οικιστικά κέντρα 3^{ου} επιπέδου Ν. Αλικαρνασσού, Γαζίου, Γουβών, Λιμένα Χερσονήσου και Μαλίων,** τα οποία συνιστούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης, η περιαστική ζώνη που λειτουργεί οργανικά συνδεδεμένη με τον αστικό χώρο και την γενικότερη αστικοποιημένη και τουριστικά αναπτυγμένη βόρεια περιοχή, ως προαστιακός υποδοχέας κύριας κατοικίας και επέκτασης του Ηρακλείου, με αρκετά ετερόκλητες χρήσεις γης, η οποία απαιτεί άμεσο και ολοκληρωμένο σχεδιασμό, προκειμένου να διατηρήσει τον περιαστικό της χαρακτήρα και παράλληλα να απορροφήσει συντονισμένα και σχεδιασμένα μέρος του αστικού ρόλου της παραλιακής ζώνης
- **II. Η ενδιάμεση ΧΕ, που περιλαμβάνει τους Καποδιστριακούς Δήμους Γοργολαίνης, Παλιανής, Τεμένους, Αρχανών και Επισκοπής με αναπτυσσόμενο ημιαστικό χαρακτήρα,** λόγω των επιρροών που δέχεται από την βόρεια ζώνη και της μικρής χρονοαπόστασης από το Π.Σ.Η, και με ιδιαίτερα ολοκληρωμένο χαρακτήρα του αναπτυξιακού τους προτύπου - αγροτικός, μεταποιητικός και με αναπτυσσόμενο το τριτογενή τομέα και με τάσεις ανάπτυξης οικο-τουριστικών μονάδων, αλλά και με βασική υποστήριξη της τοπικής οικονομίας από τις Υπηρεσίες του Ηρακλείου δίδοντας δυνατότητες υποστήριξης καινοτόμων αγροτικών μεθόδων και πρακτικών - βιολογικά

προϊόντα / προϊόντα ΠΟΠ, κλπ και προώθησή τους στην παραγωγή με σαφή προσανατολισμό εξωστρέφειας και

- **III. η αγροτική ορεινή - ημιορεινή ΧΕ με κατεύθυνση διατήρησης και ανάπτυξης γεωργίας και κτηνοτροφίας, παράλληλη προώθηση βιολογικών αγροκτηνοτροφικών προϊόντων,** προστασία της γεωργικής γης και ενθάρρυνση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ο πρωτογενής τομέας συγκεντρώνεται στην πεδιάδα του Ηρακλείου, η οποία συγκαταλέγεται από το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ 2008), μεταξύ των προστατευομένων περιοχών της χώρας ως γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, αλλά μέχρι στιγμής δεν έχουν φανεί τα αποτελέσματα αυτής της προστασίας, καθώς η περιοχή υφίσταται συνεχώς νέες παρεμβάσεις και συνεχείς επεκτάσεις οικιστικής χρήσης. Η γεωργική γη αφορά δένδρωδεις καλλιέργειες (κυρίως ελιά), ενώ ακολουθεί με μεγάλη διαφορά η καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδαμπέλων. Σημαντικό επίσης μέγεθος παρουσιάζει η έκταση των βοσκοτόπων, αλλά και οι ετήσιες καλλιέργειες. Φαίνεται ότι η προστασία της γεωργικής γης και η υποστήριξη της πολυλειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και της δραστικής ενίσχυσης της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, αποτελούν βασικές χωρικές πολιτικές που στηρίζονται σε περιβαλλοντικά φιλικές μορφές παραγωγής.

Επίσης, στις χρήσεις γης, τα δάση και οι δασικές εκτάσεις που συγκεντρώνονται κυρίως στους δήμους Τυλίσου, Γαζίου, Χερσονήσου και Μαλλιών, είναι ιδιαίτερης σημασίας για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής ΡΣΗ, καταλαμβάνοντας το 11,53% της συνολικής έκτασής της.

Το υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής μελέτης έχει χειμαρρώδη χαρακτήρα και δεν διατηρεί συνεχή ροή νερού καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου με εξαίρεση τον ποταμό Αλμυρό στο Δήμο Γαζιού. Η συνολική απορροή προέρχεται από πηγαία και επιφανειακά νερά ή από απευθείας απορροή των υδατορευμάτων. Παρ' όλο όμως που δεν παρατηρείται μόνιμη ροή στα υδατορεύματα και οι χερσαίοι υδάτινοι αποδέκτες (λίμνες – ταμιευτήρες νερού) είναι περιορισμένοι σε αριθμό, διαπιστώνεται ότι το υδρογραφικό αυτό δίκτυο συνιστά πολύτιμο φυσικό πόρο για την περιβαλλοντική ισορροπία της συγκεκριμένης περιοχής και επιβάλλεται η αυστηρή προστασία των χειμάρρων και των παραρεμάτων περιοχών τους.

Ο δευτερογενής τομέας, πέραν της τάσης μείωσής του, με έμφαση και στην οικοδομική δραστηριότητα, χαρακτηρίζεται από περιορισμένες ζώνες οργανωμένης εγκατάστασης βιομηχανίας – βιοτεχνίας (ΒΙ.ΠΕ. Ηρακλείου, ΒΙΟΠΑ Ανώπολης, ΒΙΠΕ Κρουσώνα και Τυλίσου με προβλήματα κορεσμού). **Η δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου τύπου Β (μέσης όχλησης) Καστελλίου φαίνεται ότι θα ενισχύσει την υπάρχουσα υποδομή και αναμένεται να εξυπηρετεί επιπλέον τους όμορους Δήμους.**

Η ύπαρξη μεγάλων αναξιοποίητων χώρων δημόσιας ιδιοκτησίας ή ιδιοκτησίας του ευρύτερου τομέα (πρώην Αμερικανική Βάση στη Γούρνες, εκτάσεις στα Λινοπεράματα εφόσον απελευθερωθεί από τις ρυπογόνες εγκαταστάσεις, η περιοχή του αεροδρομίου στην Ν. Αλικαρνασσό όταν λειτουργήσει το προγραμματιζόμενο στο Καστέλλι, η δημοτικής ιδιοκτησίας έκταση στο δήμο Τυλίσσου κ.λ.π.) που μπορεί να διατεθούν για μεγάλες στρατηγικές παρεμβάσεις, μητροπολιτικής εμβέλειας πάρκων, υπηρεσιών μητροπολιτικής εμβέλειας και αντίστοιχων πολιτιστικών υποδομών, νέες επιχειρηματικές - ειδικές τουριστικές και ήπιας αναψυχής υποδομές, κλπ. Αντίστοιχης σημασίας είναι και τα Στρατόπεδα, και οι φυλακές στην περιοχή Ν. Αλικαρνασσού, των οποίων η απομάκρυνση διαπιστώθηκε ότι είναι απαραίτητη με απόδοση της γης που καταλαμβάνουν σε άλλες συμβατές χρήσεις με την γενικότερη ανάπτυξη που θα προγραμματιστεί.

Η περιοχή συγκεντρώνει μια πλειάδα υπηρεσιών της διοίκησης, λόγω της κυριαρχίας του αστικού κέντρου του Ηρακλείου, το οποίο έχει συντελέσει στη χωροθέτηση στην πόλη, ή στην άμεση περιαστική της ζώνη, ενός μεγάλου αριθμού άλλων δημόσιων και αυτοδιοικητικών φορέων, οργανισμών και επιχειρήσεων, πανεπιστημιακών και ερευνητικών εγκαταστάσεων, μητροπολιτικών υπηρεσιών υγείας, κ.λ.π. οι οποίες αναβαθμίζουν το ρόλο συνολικά της περιοχής ΡΣΗ, αλλά και του αστικού πόλου του Ηρακλείου. Ταυτόχρονα όμως συγκεντρώνει και μια σειρά οχλουσών δραστηριοτήτων, όπως στο βόρειο άξονα στις παρυφές του Π.Κ. Ηρακλείου τα Λινοπεράματα, το Αεροδρόμιο, τα στρατόπεδα, την ΒΙΠΕ, τις Φυλακές, Ζώνες Χονδρεμπορίου, τον ΧΥΤΑ, κλπ

Όσον αφορά τον πολιτισμό, διαπιστώνεται ότι το Ηράκλειο συνιστά μια διεθνώς αναγνωρίσιμη πόλη ως επίκεντρο του Μινωικού Πολιτισμού, από την παρουσία του ανακτόρου της Κνωσού, το οποίο χαρακτηρίζεται ως το πρώτο μνημείο του ευρωπαϊκού πολιτισμού, το σημαντικότερο μνημείο της εποχής του χαλκού στον ευρωπαϊκό χώρο και συγκεντρώνει ετησίως πάνω από 1 εκατ. επισκέπτες. Στο ιστορικό κέντρο / παλιά πόλη και σε άλλα σημεία της πόλης του Ηρακλείου βρίσκονται εξάλλου, πολλά μνημεία των μεσαιωνικών χρόνων της Κρήτης, που δείχνουν την μεγάλη της ακμή και στα χρόνια αυτά. Η περιοχή ΡΣΗ συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό αρχαιολογικών χώρων, παραδοσιακών οικισμών, ιστορικών τόπων και μνημείων διαφόρων εποχών διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής σημασίας, πολλά από τα οποία είναι κηρυγμένα.

Σημαντικές υπηρεσίες πολιτιστικού – κοινωνικού χαρακτήρα διασπείρονται τόσο εντός της πόλης του Ηρακλείου – μουσεία, μνημεία, λοιπά πολιτιστικά κτίρια, υπηρεσίες υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, κτλ., όσο και στην ευρύτερη ζώνη του, όπως ο αρχαιολογικός χώρος της Κνωσού, αρχαιολογικοί χώροι διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής σημασίας, όπως η

Αμνισός, ο λόφος Φουρνί Αρχανών, σπηλαίου της Ειληθείας, αρχαίο λατρευτικό Σπήλαιο Σκοτεινού Πεδιάδος, η Λύκτος, ο αρχαιολογικός χώρος των Μαλλίων, το Μουσείο Δομήνικου Θεοτοκόπουλου στο Φόδελε Δ. Γαζίου, Κέντρα Υγείας Μοιρών, Αγίας Βαρβάρας, Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου, κ.λ.π.

Διαπιστώνεται υπερσυσσώρευση ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων μεγάλης και μικρής κλίμακας, καθώς και τουριστικών καταλυμάτων στο βόρειο παραλιακό μέτωπο, με δυσμενείς συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον, του οποίου η φέρουσα ικανότητα έχει ξεπεραστεί.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς, με αξιοποίηση – ανάδειξη των πολιτιστικών και ιστορικών χαρακτηριστικών της περιοχής και του φυσικού περιβάλλοντος / ζώνες NATURA, διεθνούς σημασίας, και οι επιδοτήσεις που χορηγήθηκαν δεν συνέβαλαν επαρκώς και κατά τα αναμενόμενα στην αναβάθμιση των ημιορεινών και απόμακρων οικισμών

Ουσιώδη προβλήματα του μητροπολιτικού συγκροτήματος του Ηρακλείου συνιστούν οι φραγμοί που περιβάλλουν την πόλη και την αποστερούν από διεξόδους προς την ενδοχώρα και προς το παραθαλάσσιο μέτωπο, όπως είναι στη δυτική παρυφή της πόλης οι εγκαταστάσεις πετρελαιοειδών, το εργοστάσιο της ΔΕΗ στις εκβολές του Αλμυρού, τα πετρελαιοειδή, οι εγκαταστάσεις τσιμέντων και η συσσώρευση μικρών και μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Στα ανατολικά, βρίσκεται το αεροδρόμιο και τα στρατόπεδα, ενώ το λιμάνι και οι εγκαταστάσεις του αποκλείουν την πόλη προς το θαλάσσιο μέτωπο.

Το χαρακτηριστικό του οικιστικού δικτύου είναι ο μεγάλος αριθμός των οικισμών με μικρό πληθυσμό. Παρουσιάζεται ομοιογενές και πυκνό σε όλη σχεδόν την έκταση της περιοχής, με αραιώσεις στους πρόποδες της Ίδης

Η διάρθρωση του οικιστικού δικτύου της περιοχής ΡΣΗ, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ, και το σύστημα των καποδιστριακών δήμων περιλαμβάνει :

το πολεοδομικό συγκρότημα Ηρακλείου, μητροπολιτικό κέντρο διαπεριφερειακής ακτινοβολίας, με άξονα την έρευνα – τεχνολογία και τον πολιτισμό και με κατεύθυνση τη βιοτεχνολογία - πληροφορική, με δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων στην τηλεματική, τα δίκτυα ΑΤΜ, τις οπτικές ίνες, διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος και κόμβος τηλε-ιατρικής στην Ανατολική Μεσόγειο και τέλος, κέντρο του Μινωικού πολιτισμού και κέντρο αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσειακών συλλογών, με ιδιαίτερη αναφορά στη Μεσόγειο,

το οικιστικό κέντρο 3^{ου} επιπέδου ενισχυμένου του Αρκαλοχωρίου, το οποίο συνιστά περιφερειακό κέντρο της αγροτικής ενδοχώρας και υποστηρίζει τη μεταποίηση των αγρο-

διατροφικών προϊόντων, αναμένεται δε να ισχυροποιηθεί με τη λειτουργία του νέου διεθνούς αερολιμένα, ως κόμβος στην προσπελασιμότητα προς το Α/ο,.

τα οικιστικά κέντρα 3^{ου} επιπέδου του Γαζίου και της Ν. Αλικαρνασσού, ενσωματωμένα εν μέρει στο πολεοδομικό συγκρότημα του Ηρακλείου και εντασσόμενα παρά το ΒΟΑΚ, με το Γάζι πόλο / κέντρο ανάπτυξης για τους δήμους Τυλίσου και Κρουσσώνα, στο πλαίσιο των εταιρικών σχέσεων πόλης – υπαίθρου, όπως επίσης τα οικιστικά κέντρα 3^{ου} επιπέδου των Γουβών, του Λιμένα Χερσονήσου και των Μαλίων, τα οποία συνιστούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης, παραθεριστικής κατοικίας και λειτουργιών αναψυχής και πολιτισμού,

Βέβαια, πρόκειται για καθορισμό του οικιστικού δικτύου ο οποίος δεν έγινε σεβαστός από το νόμο «Καλλικράτης» με αποτέλεσμα να οριστούν άλλες έδρες στους νέους Δήμους. Πρόκειται για οικισμούς οι οποίοι με δυσκολία θα μπορέσουν να αποτελέσουν ουσιαστικά τις έδρες των νέων Δήμων ή σε ορισμένες περιπτώσεις μάλλον είναι αδύνατον να διαδραματίσουν τον ρόλο που τους ανατέθηκε. Έτσι ο νέος Δήμος Πεδιάδος – Μίνωα, αντί του Αρκαλοχωριού θα έχει έδρα τον Ευαγγελισμό (!), οι συνενωνόμενοι Δήμοι Μαλίων, Χερσονήσου και Γουβών, αντί του Λιμένα Χερσονήσου που είχε οριστεί ως 3^{ου} επιπέδου οικισμός, ορίστηκε ως έδρα του Δήμου οι Γούρνες, και τέλος, η Αγ. Βαρβάρα που ανήκει στο ΡΣΗ συνενώνεται με τρεις Δήμους που έχουν παραμείνει εκτός του ΡΣΗ (Ρούβα, Γόρτυνας και Κόφινα) με έδρα του νέου καλλικρατικού Δήμου τους Άγιους Δέκα (!).

- Σε ό,τι αφορά τον αστικό χώρο στην περιοχή ΡΣΗ διαπιστώνεται υποβάθμιση επιμέρους τμημάτων του αστικού ιστού, όπου μάλιστα σε ορισμένες κεντρικές γειτονιές και στο ίδιο το Πολεοδομικό Κέντρο, παρατηρούνται τάσεις μείωσης της κατοικίας, καταγράφεται χαμηλής ποιότητας οικιστικό απόθεμα και υποβαθμισμένοι Κοινόχρηστοι Χώροι
 - Η διόγκωση του αστικού χώρου στο Π.Σ. έχει επιφέρει σημαντικές δυσλειτουργίες και αισθητικές αλλοιώσεις του χώρου και παρατηρούνται έντονα φαινόμενα υποβάθμισης του αστικού χώρου
 - Η αυθαίρετη και η εκτός σχεδίου δόμηση συνεχώς κλιμακώνονται και διαρκώς απαιτούνται νέες και ατέρμονες επεκτάσεις
 - Η έλλειψη πολιτικής και στρατηγικής για την προστασία και ανάδειξη της παλιάς πόλης. Αλυσιτελείς οι ενέργειες που ακολούθησαν την εκπόνηση της μελέτης ανάπλασης.
 - Ελάχιστη αξιοποίηση της παλιάς πόλης, όσον αφορά την προώθηση πολιτικών για την ανάπτυξη πολιτιστικού και αστικού τουρισμού γενικότερα.
 - Ελλιπής ανάδειξη – διασύνδεση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων μέσα στον αστικό ιστό – την παλιά πόλη - σε ενιαίο δίκτυο μέχρι και το παραθαλάσσιο μέτωπο,

- Όσον αφορά το οδικό δίκτυο, διαπιστώνεται ότι έχουν κατασκευαστεί πολλά έργα οδοποιίας και έχουν δαπανηθεί πολλοί δημόσιοι πόροι στην ενδοχώρα του ΡΣΗ για την διασύνδεση Ηρακλείου – Π.Σ. με την ενδοχώρα, έργα που έχουν κατασκευαστεί στην κατεύθυνση βορά – νότου με αποτέλεσμα η χρονοαπόσταση μεταξύ ενδοχώρας και Ηρακλείου να έχει εκμηδενιστεί. Δεν έχουν όμως κατασκευαστεί έργα οδοποιίας κατά την κατεύθυνση ανατολή – δύση, συνδέοντας οριζόντια τους οικισμούς και τα μικρά αστικά κέντρα μεταξύ τους, οπότε αν δεν επιτευχθεί η συνθήκη αυτή θα είναι δύσκολη η δικτυακή αναπτυξιακή προοπτική της περιοχής ΡΣΗ μεταξύ επιμέρους περιοχών και ζωνών και ο εντοπισμός και η επίτευξη κοινών αναπτυξιακών στόχων. Παράλληλα θα είναι δύσκολη η πρόσβαση των κατοίκων της περιοχής στις μοναδιαίες χωροθετήσεις στο ΡΣΗ, διότι αν διατηρηθεί η «ηρακλειοκεντρική» διάρθρωση του χώρου, η μετάβαση σε διάφορους προορισμούς θα γίνεται μέσω Ηρακλείου ακόμα και αν ο τόπος εκκίνησης είναι πλησίον του τόπου προορισμού. Προς τούτο, κρίνονται απαραίτητα έργα όπως η αναβάθμιση και ολοκλήρωση του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης (ΒΟΑΚ), η παράκαμψη του Πολεοδομικού Συγκροτήματος του Ηρακλείου, η οποία βρίσκει θετικές και αρνητικές απόψεις από φορείς και προς τούτο πρέπει να μελετηθεί ειδικότερα κατά το παρόν στάδιο, όπως επίσης πρέπει να σταθμιστούν οι απόψεις για τον νότιο οδικό άξονα - ΝΟΑΚ, η κατασκευή του οποίου αναμένεται ότι θα επηρεάσει θετικά την αναπτυξιακή προοπτική της νότιας περιοχής του ΡΣΗ και γενικότερα τη νότια Κρήτη στο βαθμό που η αναπτυξιακή διαδικασία ενσωματώσει τον παράγοντα της αειφόρου ανάπτυξης. Σε κάθε περίπτωση η παράκαμψη πρέπει να ενταχθεί στη λογική της κατασκευής «δικτύου» οδών με προσανατολισμό ανατολάς – δυσμάς, επί υφισταμένων χαράξεων, ώστε να αμβλυνθεί η «ηρακλειοκεντρική» δομή της περιοχής μελέτης και να επιτευχθεί ο στόχος της πολυκεντρικής ανάπτυξης. Στο «δίκτυο» αυτό οι δύο κάθετοι ενδονομαρχιακοί οδικοί άξονες Βορά - Νότου - ο δυτικός άξονας Ηρακλείου – Μοιρών (παρέχει σύνδεση με το προγραμματιζόμενο εξειδικευμένο λιμάνι εμπορευματοκιβωτίων στο Τυμπάκι) και ο ανατολικός άξονας Ηρακλείου – Βιάννου (παρέχει σύνδεση με το νέο αεροδρόμιο στο Καστέλι), διαπιστώνεται ότι πρέπει να διατηρήσουν την κομβική τους σημασία στην χωρική οργάνωση, συμβάλλοντας στην διανομή των ροών στο συνολικό δίκτυο.
- Όσον αφορά τις λιμενικές υποδομές, ιδιαίτερης σημασίας είναι ο λιμένας Ηρακλείου (επιβατικός, εμπορευματικός, αναψυχής καθώς διαθέτει μαρίνα, με εξυπηρέτηση των κρουαζιερόπλοιων) - κύρια πύλη εισόδου Home Port, σε συνέργεια με το αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης», ο οποίος πρέπει να ενισχυθεί ώστε να προαχθεί ο διεθνής του ρόλος, χωρίς όμως να αναπτυχθεί περαιτέρω ο εμπορικός του ρόλος με μεταφορά εμπορευματοκιβωτίων (hub) και να προκαλέσει περισσότερες συγκρουσιακές σχέσεις με την πόλη του Ηρακλείου. Επομένως, εξειδικευμένος κομβικός λιμένας

διαπιστώνεται ότι δύναται να προβλεφθεί σε άλλη θέση με πιθανότερη στην νότια Κρήτη και πιο συγκεκριμένα στο Τυμπάκι, το οποίο ευρίσκεται στον άξονα όλων των ναυτιλιακών γραμμών που συνδέουν την Άπω Ανατολή με τις Χώρες της Μεσογείου ενισχύοντας καθοριστικά την στρατηγική θέση της νήσου, αλλά και την εξωστρέφεια, τόσο της περιοχής ΡΣΗ, όσο και ολόκληρη την Περιφέρεια, καθώς δημιουργείται μια νέα «Πύλη του Νότου» όπως την χαρακτηρίζει το ΠΠΧΣΑΑ. Εξάλλου για την χωροθέτηση αυτή έχει εγκριθεί από την ΕΣΑΛ η Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου λιμενικών εγκαταστάσεων στο Τυμπάκι και έχουν εκπονηθεί οι σχετικές τεχνικο-οικονομικές μελέτες από το ΕΜΠ, ενώ προβλέπεται η χωροθέτησή του και από το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. Δήμου Τυμπακίου (ΦΕΚ 175/ΑΑΠ/2010), ενώ παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση μελέτης για νέα επέκταση του προβλήτα IV του υφισταμένου λιμένα Ηρακλείου για τη δημιουργία νέου σύγχρονου σταθμού εμπορευματοκιβωτίων ! Πρόκειται επίσης για ένα ακανθώδους σημασίας ζήτημα δεδομένου ότι υπάρχουν διστάμενες απόψεις, με κυρίαρχες όμως αυτές που συγκλίνουν με αυτές που δεν τάσσονται υπέρ της καταστροφής του παραλιακού μετώπου της πόλης από την επαύξηση των μετακινήσεων βαρέων οχημάτων από και προς το λιμάνι, αλλά και την επέκταση των λιμενικών εγκαταστάσεων που δεν συνάδουν με τα παραλιακά μνημεία της πόλης. Τοπικής εμβέλειας είναι τα υφιστάμενα επιβατικά λιμάνια στη Χερσόνησο (Λιμένας Χερσονήσου) και στα Μάλια, ενώ η έλλειψη λιμένων σκαφών αναψυχής είναι εμφανής μιας και η μόνη μαρίνα εν λειτουργία είναι αυτή του λιμένα Ηρακλείου, ενώ ορισμένες υπηρεσίες στα σκάφη αναψυχής παρέχουν οι λιμενικές εγκαταστάσεις στη Χερσόνησο, στα Μάλια και στην Παντάνασσα της Δ.Ε. Γαζίου.

- Σε ό,τι αφορά τις αεροπορικές υποδομές, το διεθνές αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» είναι το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Κρήτης και το δεύτερο της χώρας, μετά από αυτό της Αθήνας, σε αριθμό μετακινουμένων επιβατών, με σημαντικά όμως μειονεκτήματα (αυξημένος κίνδυνος λόγω πτήσεων πάνω από κατοικημένες περιοχές, αδυναμία εξυπηρέτησης κινήσεων αιχμής, θόρυβος προς πυκνοκατοικημένες περιοχές, δυσχέρεια εξυπηρέτησης πολύ μεγάλων αεροσκαφών, περιορισμένες δυνατότητες επέκτασης). Έχει δρομολογηθεί η μετεγκατάστασή του σε νέα θέση, όπου το στρατιωτικό αεροδρόμιο στην πεδιάδα του Καστελίου, με προδιαγραφές διεθνούς αερολιμένα για την εξυπηρέτηση πολύ μεγαλύτερου αριθμού αεροσκαφών και δυνατότητα προσγείωσης όλων των τύπων αεροσκαφών. Ωστόσο η θέση στην οποία θα αναπτυχθεί αποτελεί ένα πλούσιο φυσικό πόρο – γεωργική γη, που θα καταστραφεί με μη αναστρέψιμο τρόπο. Προς τούτο πρέπει να εξεταστεί διεξοδικά η δυνατότητα επίτευξης του βέλτιστου στόχου στην κατά το δυνατόν μικρότερη έκταση, δεδομένης μάλιστα της μακροχρόνιας κρίσης, αποτέλεσμα της οποίας είναι μεταξύ των άλλων και η μειωμένη τουριστική κίνηση.

- Σε ό,τι αφορά τις ενεργειακές υποδομές, η περιοχή μελέτης εξυπηρετείται, όπως και όλη η περιφέρεια, από τον ατμοηλεκτρικό σταθμό παραγωγής στη θέση Λινοπεράματα, παλαιάς και ρυπογόνας τεχνολογίας, παρά την μέχρι τούδε ενσωμάτωση τεχνολογιών αντιρρύπανσης που δεν έχουν όμως τα επιθυμητά αποτελέσματα, με προοπτική κατασκευής του Ενεργειακού Κέντρου Κορακιάς στον Δήμο Γαζίου, όπου προβλέπεται ο τερματικός σταθμός εισαγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και η λειτουργία του νέου θερμοηλεκτρικού σταθμού Κορακιάς που θα επιτρέψει την απόσυρση των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών από τα Λινοπεράματα, ενώ παράλληλα θα λειτουργεί ο νέος επίσης θερμοηλεκτρικός σταθμός στον Αθερινόλακο Λασιθίου (έχει ολοκληρωθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος του). Ελάχιστα έχουν προωθηθεί οι ΑΠΕ και η πράσινη ανάπτυξη, ενώ οι δυνατότητες αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του ήλιου και του αέρα στην περιοχή ΡΣΗ είναι σημαντικά δυνάμενα να αναβαθμίσουν το ισοζύγιο της διαθέσιμης ενέργειας. Η περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου περιλαμβάνεται σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ σε Περιοχή Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ) όπου ισχύουν ειδικότερα κριτήρια χωροθέτησης των αιολικών εγκαταστάσεων

Όσον αφορά τον κοινωνικό εξοπλισμό και την πολιτιστική υποδομή της περιοχής ΡΣΗ, συνοψίζονται τα ακόλουθα :

- Στους τομείς της εκπαίδευσης, της έρευνας και της τεχνολογίας, η παρουσία Τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης (Σχολές Θετικών Επιστημών και Επιστημών Υγείας, του Τ.Ε.Ι., του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ), του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου Κρήτης (ΕΤΕΠ-Κ) /Ηράκλειο, του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου (Ε.Π.Ι.) Φυσικής Πλάσματος, του Αστεροσκοπείου, του ΕΛΚΕΘΕ (Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών) και του Ενωδρείου Κρήτης, κ.ά. συνιστούν βασική παράμετρο υποδομών γνώσης και σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιοχή Ρ.Σ.Η., με το δεδομένο ότι η πρόσβαση στις οικονομίες τις σχετιζόμενες με την έρευνα και τη γνώση στη σημερινή εποχή καθορίζουν και την ανταγωνιστικότητα των πόλεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Στους τομείς των υπερτοπικών εγκαταστάσεων υγείας και αθλητισμού η περιοχή μελέτης με επίκεντρο το Ηράκλειο, διαθέτει σημαντικές υποδομές εθνικού επιπέδου, χαρακτηριστικό που ευνοεί το διεθνή της ρόλο και την προσέλκυση επενδύσεων σε επιχειρηματικές – τεχνολογικές υποδομές και διεθνή τουρισμό ειδικών μορφών (συνεδριακός, ειδικός, εκθεσιακός, αθλητικός).
- Αντίστοιχα, οι πολιτιστικές λειτουργίες και υποδομές της περιοχής Ρ.Σ.Η. δεν αντιστοιχούν στο πολιτιστικό επίπεδο της περιοχής μελέτης και ειδικά στο Ηράκλειο ελλείπονται πολιτιστικές υποδομές μητροπολιτικής σημασίας, όπως διεθνούς εμβέλειας και χωρητικότητας Συνεδριακό Κέντρο, Αίθουσα Συναυλιών κλειστού και ανοικτού χώρου με μεγάλη χωρητικότητα, γεγονός που δυσχεραίνει την επαύξηση του διεθνούς,

εθνικού και περιφερειακού ρόλου της περιοχής ΡΣΗ. Διαπιστώνεται ότι είναι απαραίτητο να προβλεφθούν νέες, ικανές να αντανakλούν μια μητροπολιτική κλίμακα θεώρησης και να παρέχουν δυνατότητες παραγωγής μεγάλων επικοινωνιακών γεγονότων και να αναβαθμίζουν προοπτικά τον εθνικό και διεθνή ρόλο της περιοχής στη χώρα, αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο.

B.1.5 Διαπιστώσεις για το περιβάλλον

Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον η περιοχή Ρ.Σ.Η. διαθέτει

- ποικιλομορφία φυσικού τοπίου και εναλλαγές, καθώς αναπτύσσεται κυρίως σε πεδινό – λοφώδες έδαφος, ανάμεσα όμως σε υψηλές οροσειρές (Ίδη, Δίκη), το όρος Γιούχτας, νότια της πόλης του Ηρακλείου, και με εκτεταμένο θαλάσσιο μέτωπο με αξιόλογες παραλίες (Αμμουδάρα, Παντάνασσα, Παλιόκαστρο, Αγία Πελαγία, Μαλίων, Χερσονήσου, κ.ά.). Ποικιλομορφία τοπίων που διακρίνονται σε πολύμορφα αγροτικά και αγροτοκτηνοτροφικά τοπία, λοφώδεις εξάρσεις με εναλλασσόμενες άγονες και χαμηλής βλάστησης εκτάσεις, ελαιόδεντρα ή αμπέλια στις πλαγιές, φαράγγια με την παρθένα φύση, σπήλαια, ποτάμια και ρέματα, τοπία με ανοιχτές καλλιέργειες και όλα αυτά συνδυάζονται με το δομημένο τοπίο: τους παραδοσιακούς οικισμούς μοναστήρια, αγροτικά κτίσματα, τεχνικά έργα, κλπ
- σημαντικές προστατευόμενες περιοχές για πουλιά – υγρότοποι (IBA), Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, Μνημεία της Φύσης, βιοτόπους Corine, Καταφύγια Άγριας Ζωής, ενώ άλλα φυσικά τοπία και οικοσυστήματα, διάσπαρτα εντός των ορίων της, δεν διαθέτουν καθεστώς προστασίας (φαράγγια, εκβολές χειμάρρων, παραρεμάτια οικοσυστήματα, άλση, δάση, λιμνοδεξαμενές, κτλ.).
- πλούσια φυσικά οικοσυστήματα με μεγάλη βιοποικιλότητα, προστατευόμενα από διεθνείς συμβάσεις /NATURA: Γιούχτας, Ίδη, Αστερούσια, Δίκτυ, Νήσος Δίας, κ.ά., (SCI, SPA), μέρος των οποίων ανήκει στην περιοχή ΡΣΗ

Πρόκειται για σημαντικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους που μαζί με τον σπουδαίο αρχαιολογικό πλούτο, τα μνημεία κλπ, της περιοχής, σε συνδυασμό με το ήπιο μεσογειακό κλίμα συγκροτούν συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της περιοχής—και για την ανάδειξη του εθνικού και διεθνούς ρόλου της, καθώς προσφέρουν εκτός των άλλων, πολλαπλές δυνατότητες εναλλακτικού τουρισμού με επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, και ευκαιρίες αναψυχής και υπαίθριων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Όσον αφορά τα προβλήματα του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή Ρ.Σ.Η.

Επεκτείνεται το φαινόμενο της ερημοποίησης, δηλ. η υποβάθμιση του εδάφους και του περιβάλλοντος στις ξηροθερμικές και ύφυγρες περιοχές, με μείωση ή απώλεια της παραγωγικότητας των γεωργικών, αλλά και των δασικών εκτάσεων, κυρίως λόγω της διάβρωσης που επιφέρει δραστική μείωση του βάθους και της γονιμότητας του εδάφους και της βλάστησης. Οι περιοχές με τέτοια προβλήματα οι αγροτικές εκτάσεις εδαφών χαμηλής οργανικής περιεκτικότητας πλήττουν την ποιότητα της γεωργικής γης και προς τούτο υπάρχει δυνατότητα να ενταχθούν σε καθεστώς περιβαλλοντολογικά ευαίσθητων περιοχών, προκειμένου να διασφαλιστεί η αλυσίδα εφοδιασμού των αγρο-διατροφικών προϊόντων και να διατηρηθεί η γεωργική γη προτεραιότητας, ως πολύτιμος φυσικός πόρος, παράλληλα με

τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για περαιτέρω εκσυγχρονισμό, διάδοση τεχνολογιών, καινοτομία και ποιότητα στην παραγωγή του γεωργικού, αγροτροφικού και δασοκομικού τομέα, καθώς και αειφόρο διαχείριση των εδαφικών και υδατικών πόρων, με εξορθολογισμό της χρήσης των αγροχημικών και των συστημάτων άρδευσης.

Οι υδάτινοι πόροι, παρά την αξιόλογη προσπάθεια των αρμόδιων υπηρεσιών, δεν έχουν την πρέπουσα διαχείριση, με αποτέλεσμα η Κρήτη, αλλά και ειδικότερα η περιοχή μελέτης, όπως προκύπτει από στοιχεία – χάρτες του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών **εντάσσεται στις περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης λόγω διάβρωσης του εδάφους** με έλλειμμα σε αναγκαίες λιμνοδεξαμενές, φράγματα **(στην περιοχή υπάρχουν τα φράγματα Ινίου, Παρτίρων, Αμουργέλων, Αρμανωγείων και Δαμανίων και οι λιμνοδεξαμενές Καραβάδου και Σκινιά, που θεωρούνται ανεπαρκή)** και με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις από τις ανεξέλεγκτες γεωτρήσεις.

Παρουσιάζεται έλλειμμα στις οριοθετήσεις των ρεμάτων που διέρχονται από αστικό χώρο στο πλαίσιο της αντιπλημμυρικής προστασίας και της βελτιστοποίησης του μικροκλίματος.

Όλη η Περιφέρεια και η ζώνη του ΡΣΗ, παρουσιάζουν υψηλή σεισμικότητα συχνές και πυρκαγιές, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται έτι μεγαλύτεροι κίνδυνοι για πλημμύρες.

Δεν έχει ακόμα συνταχθεί υλοποιήσιμος ολοκληρωμένος αντισεισμικός σχεδιασμός σε επίπεδο αστικού χώρου – τύπου Καλαμάτας. Οι μελέτες που έχουν συνταχθεί και τα ερευνητικά προγράμματα που έχουν εκπονηθεί δεν έχουν συνδεθεί με ανάλογες πρακτικές και διαχειριστικά σχέδια σε περίπτωση μεγάλων σεισμών στον αστικό χώρο, ώστε να εξασφαλιστεί η ελάχιστη δυνατή προστασία των κατοίκων της περιοχής μελέτης και ειδικότερα του Ηρακλείου και των σημαντικών μνημείων και ιστορικών κτιρίων του.

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες που επηρεάζουν αρνητικά το φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης, είναι οι μεταφορικές υποδομές (οδικό δίκτυο, λιμάνια, αεροδρόμια), τα δίκτυα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών, τα δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης, η καθυστέρηση κατασκευής των απαραίτητων περιβαλλοντικών υποδομών (δίκτυα αποχέτευσης, εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, διαχείριση των απορριμμάτων), οι βιομηχανικές, οικιστικές και τουριστικές δραστηριότητες και γενικότερα η διάσπαρτη εκτός σχεδίου δόμηση, δραστηριότητες οι οποίες προκαλούν έρπουσα επέκταση, λύματα, αέρια ρύπανση, φαινόμενο θερμοκηπίου – επιδείνωση του μικροκλίματος και σε ορισμένες περιπτώσεις μη αναστρέψιμες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον, καθώς επίσης οι γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες που συχνά προκαλούν εκχερσώσεις, υποβάθμιση δασικών εκτάσεων σε βοσκότοπους, κτλ.

Προβλήματα ρύπανσης των υδάτινων αποδεκτών διαπιστώνονται από βιομηχανικά απόβλητα, γεωργικά φάρμακα, βιολογικούς καθαρισμούς, απορρίψεις μπάζων, απορριμμάτων, κ.λ.π.

Ειδικότερα, καταγράφεται *υποβάθμιση των ποτάμιων υδάτινων οικοσυστημάτων*, λόγω αποβολής λυμάτων και απορριμμάτων, απορρίψεις μπάζων (ρύπανση στον ποταμό Γιόφυρο και τα υπόλοιπα ρέματα / Καρτερός, Κατσαμπάς, ρέμα Αγ. Ιωάννη, Μαραθίτης, Ξηροπόταμος που διασχίζουν το Δήμο). Κατά καιρούς σημειώνονται πλημμυρικά φαινόμενα για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των οποίων προγραμματίζονται περαιτέρω αντιπλημμυρικό έργα, όπως το φράγμα στις Δαφνές, το οποίο όπως και τα υπόλοιπα φράγματα μπορούν να ενταχθούν γενικότερα στο συνολικό προτεινόμενο δίκτυο των οικοπολιτιστικών διαδρομών λόγω της αναμενόμενης υψηλής βιοποικιλότητας που θα δημιουργηθεί στην περιοχή του έργου.

Βασικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην *ρύπανση των χερσαίων οικοσυστημάτων* σε όλη την περιοχή μελέτης είναι:

- η απουσία επαρκών εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης των οικιακών λυμάτων,
- η ρύπανση των φυσικών αποδεκτών από την ανεξέλεγκτη ρίψη στερεών απορριμμάτων, μπάζων, κτλ.
- η διάθεση των ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων των ελαιοτριβείων που φέρουν υψηλό οργανικό φορτίο
- η πλημμελής επεξεργασία ή η απουσία επεξεργασίας των βιομηχανικών αποβλήτων
- η εντατική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις γεωργικές καλλιέργειες

Βασικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην ρύπανση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων είναι:

- η εποχιακή ροή των χειμάρρων της περιοχής μελέτης που εκβάλλουν στη θάλασσα μεταφέροντας υψηλά οργανικά φορτία.
- η μεγάλη κίνηση των επιβατικών και εμπορευματικών πλοίων, η οποία κατά τους θερινούς μήνες είναι ιδιαίτερα υψηλή προκαλώντας επιβάρυνση από διαρροές καυσίμων, λιπαντικών ελαίων, και λοιπών απορριμμάτων.
- η πλημμελής επεξεργασία ή η απουσία επεξεργασίας των ξενοδοχειακών λυμάτων στο βόρειο παραλιακό μέτωπο.
- η απόρριψη στη θάλασσα μεγάλων ποσοτήτων θερμών υδάτων που χρησιμοποιούνται για την ψύξη των μηχανών του ΑΗΣ Λινοπεραμάτων, τα οποία προκαλούν αλλοιώσεις των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος με όλες τις προαναφερθείσες αρνητικές επιπτώσεις είναι συνεχώς κλιμακούμενη από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες οι οποίες αυξάνονται διαρκώς :

- μετατροπή των δασικών εκτάσεων σε γεωργική γη και βοσκότοπους λόγω της εντατικής υλοτόμησης, αλλά και λόγω των πυρκαγιών.
- μετατροπή της γεωργικής γης σε οικιστική, βιομηχανική, ή άλλης μορφής παραγωγική δραστηριότητα (π.χ. νέο αεροδρόμιο)
- αλλαγή χρήσης από γεωργική σε οικόπεδα για εγκατάσταση φωτοβολταϊκών .
- μετατροπή των παραλιών σε τουριστική χρήση (ξενοδοχεία, εστίαση, αναψυχή)
- μετατροπή των ακτών σε λιμενικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις
- μπάζωμα των χειμάρρων και ρεμάτων με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πλημμυρικά φαινόμενα κατά τους χειμερινούς μήνες

Ιδίως, η βόρεια παράκτια ζώνη της περιοχής μελέτης πάσχει από υποβάθμιση του τοπίου και των φυσικών οικοσυστημάτων, ως αποτέλεσμα των αρνητικών επιπτώσεων που έχει υποστεί και υφίσταται μέχρι σήμερα από τις ανθρωπογενείς παρεμβάσεις και τις πιέσεις που υφίσταται το φυσικό περιβάλλον, όπου συγκεντρώνονται πλήθος ετερόκλητων χρήσεων και αναπτύσσονται συγκρουσιακές σχέσεις.

Ειδικότερα, το σύνολο του θαλάσσιου μέτωπου παρουσιάζει υποβάθμιση, η οποία ποικίλει κατά περίπτωση, όπως:

- στην περιοχή των Λινοπεραμάτων Γαζίου, λόγω
 - της συγκέντρωσης ρυπογόνων εγκαταστάσεων (Α.Η.Σ. ΔΕΗ Λινοπεραμάτων, Μεταφορά τσιμέντων, Αποθήκευση καυσίμων, Υγραερίων), σε άμεση γεινίαση με την όμορη τουριστική περιοχή της Αμμουδάρας, την περιαστική περιοχή του Γαζίου και του υγροτόπου του Αλμυρού, καθώς και
 - της πληθώρας και του μεγέθους και της ποιότητας των ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που βρίσκονται εγκατεστημένες στην περιοχή.
- στο Δήμο Ηρακλείου, όπου το παραλιακό μέτωπο ταυτίζεται με το μέτωπο της πόλης όπου δεσπόζει ο Λιμένας Ηρακλείου και οι πιέσεις που ασκεί στο θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα, υποδομές και εγκαταστάσεις που επεκτείνονται προς το θαλάσσιο μέτωπο της Ν. Αλικαρνασσού.
- στο Δήμο Νέας Αλικαρνασσού, με περιοχές αρκετά υποβαθμισμένες με βασικές ελλείψεις υποδομών, αυθαίρετα, εγκαταλελειμμένα και ετοιμόρροπα κτίσματα, γειτονιές τσιγγάνων που ζουν σε πρόχειρες κατασκευές – καλύβες, κλπ, αυθαίρετη εναπόθεση μπαζών και πάσης φύσεως απορριμμάτων, την παρουσία των φυλακών εντός του αστικού ιστού.

Υποβάθμιση εξάλλου παρουσιάζεται:

- Στις νότιες κυρίως ζώνες των παραλιακών δήμων, που διατηρούν ακόμη τον αγροτικό χαρακτήρα (καλλιεργούμενες εκτάσεις ή βοσκότοποι), διαπιστώνονται σαφή σημεία υποβάθμισης, τόσο από την εγκατάσταση σ' αυτές διαφόρων παραγωγικών ή και άλλων χρήσεων όπως π.χ. Βιομηχανικές Περιοχές ΒΙΠΕ Αλικαρνασσού, στρατόπεδα, Πανεπιστήμιο, κ.λ.π., όσο και από παλαιές δραστηριότητες που έχουν εγκαταλειφθεί δημιουργώντας όμως και σήμερα υποβάθμιση της περιοχής (π.χ. παλιά εγκαταλειμμένα λατομεία, εγκαταλειμμένες στρατιωτικές εγκαταστάσεις κλπ).
- Στον αστικό χώρο αλλά και την ευρύτερη περιοχή προκαλείται από έκλυση αερίων ρύπων CO₂ το φαινόμενο του θερμοκηπίου που με την σειρά του την κλιματική αλλαγή.

Οι σημαντικότερες μορφές ρύπανσης είναι

- ο θόρυβος και κατ' επέκταση η ηχορύπανση, με κύριες πηγές: την κυκλοφορία των οχημάτων στο εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο και ιδιαίτερα κατά μήκος των οδικών αξόνων ταχείας κυκλοφορίας, την παρουσία του πολιτικού αεροδρομίου, αλλά και των στρατιωτικών, τη λειτουργία των κέντρων διασκέδασης στις τουριστικές περιοχές, σημειακές πηγές, όπως είναι οι βιομηχανίες, το λιμάνι κ.ά. Η προγραμματιζόμενη απομάκρυνση του αεροδρομίου θα επιφέρει σημαντική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής, καθώς θα μειωθούν οι ρύποι στην ατμόσφαιρα και ο θόρυβος.
- Σοβαρό πρόβλημα επίσης αποτελούν οι μη ιονίζουσες ακτινοβολίες, των οποίων πηγές αποτελούν: οι κεραιές κινητής τηλεφωνίας και τηλεπικοινωνιών, ορισμένες από τις οποίες έχουν εγκατασταθεί κοντά σε σχολεία, οι κεραιές εκπομπής ραδιοηλεκτρονικών σημάτων, το ραντάρ για τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας κατά τη φάση της προσέγγισης των αεροσκαφών στο αεροδρόμιο Ηρακλείου (λόφος «Δύο Αοράκια» Ν. Αλικαρνασσού) με έντονη ακτινοβολία, οι γραμμές μεταφοράς μέσης και υψηλής τάσης, καθώς και οι υποσταθμοί της ΔΕΗ που διέρχονται ή βρίσκονται αντίστοιχα μέσα στο αστικό περιβάλλον.
- η οπτική ρύπανση και η αισθητική υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, με κύριες εστίες: τις διαφημιστικές πινακίδες, αφίσες, φωτεινές επιγραφές, αντιαισθητικές προσόψεις κτιρίων κ.ά., τα απορρίμματα, με ανορθολογική διαχείρισή τους σε ατομικό επίπεδο, τα επαγγελματικά εργαστήρια και βιοτεχνίες που λειτουργούν μέσα στον αστικό ιστό, τα εναέρια καλώδια κ.ά.
- Η φωτορύπανση, της οποίας ισχυρή πηγή αποτελεί η περιοχή του Π.Σ. Ηρακλείου από υπερβολικό φωτισμό του αστικού περιβάλλοντος, με συνέπεια ο νυχτερινός ουρανός να είναι φωτεινός

Παρά τα προβλήματα, υπάρχουν ακόμα δυνατότητες προστασίας και ανάδειξης των πλούσιων φυσικών οικοσυστημάτων και τοπίων της περιοχής ΡΣΗ, με ολοκλήρωση των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών για τα διεθνώς προστατευόμενα ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματα, σύσταση και λειτουργία Φορέων Διαχείρισης, καθώς και δημιουργία ενιαίων δικτύων φυσικών και πολιτιστικών διαδρόμων που να διασυνδέουν τους φυσικούς οικοτόπους, τους λόφους και τις οροσειρές, τα φαράγγια, τα δάση και δασικές εκτάσεις, τα αγροδασικά τοπία, τους ποταμούς και τις παραποτάμιες ζώνες, το παραθαλάσσιο μέτωπο και τα πολιτιστικά τοπία – αρχαιολογικούς χώρους.

B.2 ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

B.2.1 Ορισμός και περιεχόμενο του ΡΣΗ

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος είναι το σύνολο των προβλεπόμενων – προτεινόμενων στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των ρυθμίσεων, των προτεραιοτήτων, των προγραμμάτων και των μέτρων που συμβάλλουν στην χωροταξική και οικιστική οργάνωση, καθώς και στην προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τα όρια της περιοχής του Ρ.Σ. Ηρακλείου έχουν οριστεί με την με υπ. αρ. 312 Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 17/ΑΑΠ/2008) όπως τροποποιήθηκε με την υπ. αρ. οικ.20251 (ΦΕΚ 244/ΑΑΠ/2009). Τα όρια αυτά θεωρούνται ότι ταυτίζονται με τη «Ζώνη Ημερήσιων Μετακινήσεων» από και προς το αστικό κέντρο. Η περιοχή ΡΣΗ περιλαμβάνει τον Καλλικράτειο Δήμο Ηρακλείου, ο οποίος συγκροτήθηκε από τους πρώην Καποδιστριακούς Δήμους και νυν Δ.Ε. Ηρακλείου, Γοργολαϊνης, Τεμένους, Παλιανής και Νέας Αλικαρνασσού, από τον καλλικράτιο Δήμο Μαλεβιζίου, που συγκροτήθηκε από τους πρώην καποδιστριακούς δήμους και νυν Δ.Ε. Γαζίου, Τυλίσου και Κρουσώνα, από τον καλλικράτιο Δήμο Πεδιάδος – Μινώα που αποτελείται από τους πρώην καποδιστριακούς Δήμους και νυν Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου, και Θραψανού, το Δήμο Χερσονήσου, που συγκροτήθηκε από τους πρώην καποδιστριακούς Δήμους και νυν Δ.Ε. Γουβών, Χερσονήσου, Μαλίων και Επισκοπής, από τον Δήμο Γόρτυνας περιλαμβάνεται μόνον ο πρώην καποδιστριακός Δήμος και νυν Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας και από τον Δήμο Αρχανών – Αστερουσίων περιλαμβάνονται μόνον οι πρώην καποδιστριακοί Δήμοι και νυν Δ.Ε. Αρχανών και Ν. Καζαντζάκη.

Με το Ρ.Σ. προσδιορίζεται ο ρόλος της περιοχής στον ευρωπαϊκό, διεθνή χώρο και τον εθνικό χώρο. Ορίζονται οι μέσο- και μακροπρόθεσμες προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αιεφόρο ανάπτυξη του χώρου

Προτείνει μέτρα, προγράμματα και δράσεις που αναδεικνύουν την στρατηγική και τους στόχους του σε χωρικό και τομεακό επίπεδο και την χωρική ανάπτυξη και οργάνωση της περιοχής εμβέλειας του.

Ο χωρικός σχεδιασμός περιλαμβάνει μια περιβαλλοντική συνιστώσα η οποία ενσωματώνεται σ' αυτόν και σε όλους τους στόχους και τα μέτρα στο πλαίσιο της αιεφόρου ανάπτυξης. Το Ρ.Σ. περιλαμβάνει επίσης κατευθύνσεις και μέτρα που αφορούν την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και του τοπίου, καθώς και για την αντιμετώπιση της ρύπανσης.

B.2.2 Η θέση του ΡΣΗ στο σύστημα σχεδιασμού

Το Ρ.Σ. αποτελεί, κατά το Ν.2742/1999, υποκείμενο σχεδιασμό του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας της Κρήτης, του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, και υπερκείμενο σχεδιασμό των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) / Σχεδίων Χωρικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) των Δήμων που περιλαμβάνονται εντός των διοικητικών τους ορίων και συντάσσονται κατά το Ν.2508/1997. Παράλληλα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη τα εκάστοτε ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα και τις εκάστοτε νέες τάσεις διαμόρφωσης του χώρου. Το Ρ.Σ. αποτελεί εργαλείο χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού για το Ηράκλειο, το οποίο μαζί με την περιοχή αναφοράς αποτελεί τον έναν από τους πέντε κύριους αστικούς πόλους ανάπτυξης της χώρας, σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128/Α' /3.7.2008).

Το Ρ.Σ. θα εξειδικεύει τα ανώτερα επίπεδα σχεδιασμού εναρμονιζόμενο με τις ρυθμίσεις και κατευθύνσεις του στην ιδιαιτερότητα της περιοχής εμβέλειάς του και προβλέπει κατευθύνσεις προς τα υποκείμενα επίπεδα (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ). Στις αρμοδιότητες του Ρ.Σ. είναι οι κατευθύνσεις για τον αστικό, περιαστικό και όλες τις κατηγορίες του εξωαστικό χώρο (ορεινός – ημιορεινός, παράκτιος, αγροτικός, κλπ) , με χρήση των μέσων σχεδιασμού του Ν.2742/99 (ΠΕΧΠ, ΠΟΑΠΔ, ΕΣΟΑΠ).

B.3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι γενικοί στόχοι, οι οποίοι ακολουθούν στην συνέχεια, αναδύονται από τις διαπιστώσεις της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, όπως αυτή περιγράφηκε στο Α' στάδιο, αλλά και από το στίγμα της τρέχουσας ιδιαίτερης κοινωνικο - οικονομικής συγκυρίας, η οποία, με τις παραμέτρους που προαναφέρθηκαν, σφραγίζει το άμεσο κυρίως, αλλά και το απώτερο μέλλον της χώρας και της περιοχής μελέτης.

Οι Γενικοί και στην συνέχεια οι ειδικοί στόχοι περιγράφονται στις προδιαγραφές εκπόνησης μελετών ΡΣ (κεφ. Β1 και Β2), αλλά στο παρόν κεφάλαιο εξειδικεύονται στην πραγματικότητα της συγκεκριμένης περιοχής της Μητροπολιτικής Περιοχής του Ηρακλείου.

Ενίσχυση του εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς ρόλου του ΡΣΗ και ειδικά στη Μεσόγειο με την διασύνδεση του ΡΣΗ με τον εθνικό, περιφερειακό, μεσογειακό και διεθνή χώρο και την ανάδειξη του ηγετικού ρόλου στο σύστημα των εθνικών αστικών αναπτύξεων. Σ' αυτό θα συμβάλλει ιδιαίτερα το δίπολο Ηρακλείου – Χανίων, η συγκρότηση του οποίου αναφέρεται στο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και η οποία θα βελτιώσει περαιτέρω τον ήδη σημαντικό ρόλο του Ηρακλείου

Ανάπτυξη των μητροπολιτικών λειτουργιών, ώστε να επέλθει η μετεξέλιξη σε μητροπολιτικό κέντρο, σε συνέργεια με το ΠΣ Χανίων, του οποίου οι αντίστοιχες μητροπολιτικές λειτουργίες θα προβλεφθούν από το υπό σύνταξη ΓΠΣ, ώστε να λειτουργούν ως δίπολο

Τόνωση και ανάδειξη των συγκριτικών αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων της περιοχής στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, με προβολή ιδιαίτερα αυτών που απορρέουν από τις σύγχρονες ανταγωνιστικές δραστηριότητες

Τόνωση της πολυτομεακότητας της οικονομίας, ως το βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής ΡΣΗ με ενίσχυση της εξωστρέφειας, αναβάθμισης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας όλων των τομέων.

Η συγκρότηση ενός χωρικού δομικού σχεδίου με την περιβαλλοντική συνιστώσα ενσωματωμένη στον σχεδιασμό, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης που θα επιτύχει μια χωρικά ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη με τρεις ισοδύναμους πυλώνες - την οικονομία, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή, με ανάλογες

παρεμβάσεις στην περιοχή του ΡΣΗ. Μιας ανάπτυξης που, ως εθνική πολιτική, συμβάλλει σε μια καλύτερης ποιότητας ζωή για όλους τους πολίτες τόσο για αυτούς που ζουν και εργάζονται σήμερα, όσο και για τις επόμενες γενεές. Σχεδιάζεται ως νέος τύπος ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης με συνυφασμένη την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, με εξασφαλισμένες υγιείς συνθήκες ανταγωνιστικότητας, αλλά και ταυτόχρονα με κοινωνική και οικονομική συνοχή, όπου καθορίζονται τα επιθυμητά πληθυσμιακά, δημογραφικά, αναπτυξιακά μεγέθη με ταυτόχρονη διασφάλιση ποιότητας φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Η συνέργια του αναπτυξιακού και του χωρικού προτύπου, με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα δύο πρότυπα βρίσκονται σε πλήρη αντιστοίχιση μεταξύ τους, συμπεριλαμβανομένης της περιβαλλοντικής συνιστώσας η οποία θεωρείται ότι είναι ενσωματωμένη τόσο στο αναπτυξιακό, όσο και στο χωρικό πρότυπο και από κοινού υπακούουν σε μια κεντρική ιδέα.

Το αναπτυξιακό και το χωρικό πρότυπο, πρέπει να βασίζεται στις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου και τις κοινοτικές οδηγίες που αφορούν το χώρο.

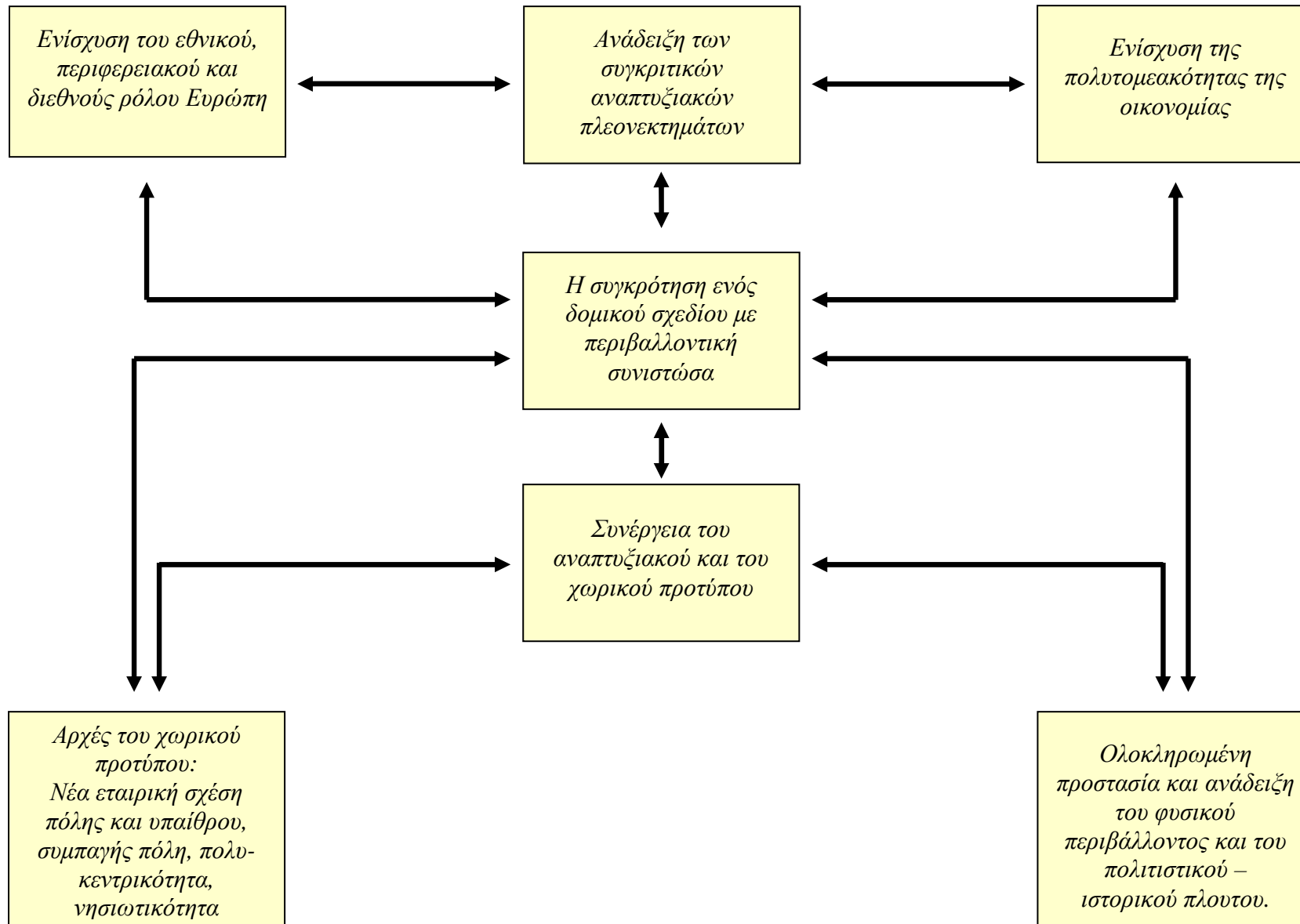
Το χωρικό πρότυπο πρέπει να υπακούει στη νέα σχέση μεταξύ πόλης και υπαίθρου, στις αρχές της συμπαγούς πόλης, καθώς και της πολύ-κεντρικότητας, να λαμβάνει υπ' όψη του το νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας – μεγάλα νησιά - στην οποία ανήκει η περιοχή μελέτης και να είναι προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες της παρούσας κοινωνικο-οικονομικής συγκυρίας. Απαιτούνται, νέοι οργανωμένοι οικιστικοί πυρήνες, για να απορροφήσουν τις νέες ανάγκες και να καλύψουν τις περιοχές αυθαιρέτων, οργανωμένοι πυρήνες για παραγωγικές δραστηριότητες - της βιομηχανίας, του εμπορίου / χονδρεμπορίου και της παροχής υπηρεσιών γενικότερα.

Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού- ιστορικού πλούτου και του φυσικού περιβάλλοντος. Ενίσχυση και ανάδειξη του πολιτιστικού ρόλου της περιοχής στη περιφέρεια, στον εθνικό και διεθνή χώρο. Ανάδειξη του Ηρακλείου ως Κέντρο του Μινωικού Πολιτισμού.

Ο Πολιτισμός θα λειτουργήσει ως βάση της βιώσιμης ανάπτυξης και ειδικότερα της ανάπτυξης του αειφόρου πολιτιστικού τουρισμού, σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη του φυσικού, πολιτιστικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος – οικοπολιτιστικός τουρισμός και θα συμβάλλει στην ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή.

Ενδυνάμωση του Ηρακλείου ως τουριστικού προορισμού με μεταβολή του σημερινού προτύπου τουριστικής ανάπτυξης, ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αναβάθμιση του αστικού τουρισμού για την πόλη με την προβολή των πολιτιστικών χαρακτηριστικών του τόπου.

Διαγραμματική παρουσίαση των γενικών στόχων

B.4 ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Το Ηράκλειο διεθνώς αναγνωρίσιμη περιοχή, ως κέντρο Μινωϊκού πολιτισμού, ιδανικός τόπος για εργασία και κατοικία, ισχυρό διοικητικό, τουριστικό, εκπαιδευτικό, ερευνητικό, εμπορικό, μεταφορικό κέντρο
- Ηράκλειο – Χανιά, δίπολο μητροπολιτική περιοχή, διασυνδεδεμένες πόλεις με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μητροπολιτικών κέντρων σε εθνικό επίπεδο σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, στην προώθηση των πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος, των ιστορικών κέντρων, με εμβέλεια το μεσογειακό και τον ευρωπαϊκό χώρο
- Αειφόρος γεωργία με καθιέρωση ορθών γεωργικών πρακτικών που θα αξιοποιεί τη διαθέσιμη γεωργική γη, την παράδοση και την τεχνογνωσία, στρεφόμενη προς την αγορά με επώνυμα προϊόντα, ως βιολογική και πολυλειτουργική. Αειφόρος κτηνοτροφία. Νέο αγροδιατροφικό πρότυπο διατροφής που ως αναδυόμενο από την υφιστάμενη παραγωγική διαδικασία μιας τοπικής οικονομίας και κοινωνίας στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης και αειφόρου ενδογενούς ανάπτυξης, θα δίδει νέο στίγμα και πρόταγμα στην περιοχή του ΡΣΗ αποτελώντας παράλληλα την «ταυτότητα» τουριστικού προϊόντος
- Ο δευτερογενής τομέας θα διατηρήσει την υφιστάμενη βιομηχανική βάση και θα ενισχυθεί στην κατεύθυνση της καθετοποίησης της αγροτικής παραγωγής και της μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων με έμφαση στα αγροτικά και κτηνοτροφικά βιολογικά προϊόντα.
- Ο τριτογενής τομέας δύναται να αποκτήσει μια περισσότερο εξειδικευμένη δυναμική. Ο τουρισμός αναπτύσσεται εν συνδυασμώ με τον πολιτισμό, ο οποίος αποτελεί βασική αναπτυξιακή παράμετρο στο βαθμό που αξιοποιείται στο ίδιο πλαίσιο, της ολοκληρωμένης και βιώσιμης ανάπτυξης και προωθούνται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προάγουν την ενδογενή οικονομία και συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.
- Προβολή, προώθηση και αξιοποίηση των οικο - πολιτιστικών πόρων της περιοχής ΡΣΗ, με έμφαση στο διεθνούς αξίας φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον (ο Μινωικός Πολιτισμός, το φυσικό – αγροτικό τοπίο, οι εναπομείναντες αναλλοίωτες ακτές, η κρητική κουζίνα και φιλοξενία) με δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού – οικο-πολιτιστικός τουρισμός κλπ
- Ανάπτυξη ενιαίας πολιτικής, για την προστασία και ανάδειξη του "Φυσικού και Πολιτιστικού περιβάλλοντος" (αρχαιότητες, μνημεία, ιστορικά κτίρια και σύνολα, παραδοσιακοί οικισμοί, φυσικό περιβάλλον, τοπίο) και δημιουργία οικοπολιτιστικών δικτύων για την διασύνδεσή τους που συμβάλλει στην ανάπτυξη συνείδησης των κατοίκων και στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών

τουρισμού. Στόχος η προσέλκυση πολιτιστικού τουρισμού και η μεταστροφή του σημερινού κορεσμένου συμβατικού τουριστικού προτύπου των «προκατασκευασμένων» παροχών των τριών S (sun, sand, see) που αλλοιώνει το χώρο, καταστρέφει το τοπίο και το περιβάλλον γενικότερα, προς τις νέες μορφές οι οποίες θα τονώσουν κυρίως την ενδοχώρα, και παράλληλα με την ανάπτυξη της πολυλειτουργικής γεωργίας θα συμβάλλουν στην αναστροφή της του οξυμένου φαινομένου της ανισοβαρούς ανάπτυξης του παραθαλάσσιου αναπτυξιακού άξονα και της ενδοχώρας - της ανατολικής και δυτικής ΧυΕ και της ημιορεινής – γεωργικής ΧΕ

- *Όλοι οι παραγωγικοί τομείς συγκλίνουν στην πράσινη οικονομία*, όπου ενσωματώνουν την περιβαλλοντική συνιστώσα στην παραγωγή.
- Ο τομέας της Ε&Τ με τις υφιστάμενες και νέες υποδομές των εγκατεστημένων στην περιοχή ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, τίθεται στην υπηρεσία όλων των παραγωγικών τομέων, και εν προκειμένω των δυναμικών κλάδων του τριτογενούς, όπως της παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, του εμπορίου, της εφοδιαστικής, κλπ.
- *Στο πλαίσιο της ανάπτυξης της τεχνογνωσίας και των καινοτομιών*, ενίσχυση της ισχυρής σήμερα διασύνδεσης του αξιόλογου ερευνητικού έργου των διεθνούς εμβέλειας τεχνολογικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων του Ηρακλείου με την παραγωγική και μεταποιητική διαδικασία και τον τριτογενή τομέα.
- *Ανάπτυξη του ερευνητικού έργου* σε νέες εφαρμογές καινοτόμων πράσινων τεχνολογιών στον α' γενή τομέα με παραγωγή βιολογικών προϊόντων του αγρο-διατροφικού τομέα με υποστήριξη βιομηχανικών εφαρμογών και σύγχρονων δομών παροχής υπηρεσιών σε ανταγωνιστικούς τομείς της οικονομίας
- *Διαμόρφωση Χωρικών Ενοτήτων (Χ.Ε.)* με στόχο την οργάνωση της οικονομικής ανάπτυξης και της οικιστικής ανάπτυξης.
- *Πρώθηση της πολυκεντρικότητας* στο πλαίσιο της χωρικής οργάνωσης με σχεδιασμό για
 - Χωρικές Ενότητες (Χ.Ε.) και Χωρικές Υποενότητες (Χ.υ.Ε.). Η κάθε μία Χ.Ε. λειτουργεί με τις δικές της Χ.υ.Ε. και τη δική της έδρα - κέντρο και τους άλλους οικισμούς, αλλά και μεταξύ τους οι Χ.Ε. συν-λειτουργούν, με τις έδρες τους – κέντρα τους που υποδέχονται διαφορετικές μοναδιαίες χωροθετήσεις (διοικητικές μονάδες, παροχής υπηρεσιών, συναλλαγών, κλπ), και
 - για ένα χωρικό «πλέγμα» που συντίθεται από τους οδικούς άξονες, το πρωτεύον και δευτερεύον οδικό δίκτυο κατά την οριζόντια και κάθετη κατεύθυνση, επί του οποίου βρίσκεται το οικιστικό δίκτυο και οι διάφορες εκτατικές και σημειακές χωροθετήσεις, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργίας ανάμεσα στον αστικό χώρο και την ύπαιθρο (ορεινή, αγροτική), για

μια πλέον ισόρροπη διάρθρωση της περιοχής ΡΣΗ. Ειδικότερα στην οριζόντια κατεύθυνση - Ανατολή – Δύση, το οδικό δίκτυο προτείνεται να κατασκευαστεί επί υφισταμένων χαράξεων, με μικρές νέες διανοίξεις ώστε να γίνει συνεκτικό και να εντάξει το σύστημα της γραμμικής ανάπτυξης σε ένα πολυκεντρικό – στο «πλέγμα», υιοθετώντας τις αρχές της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου.

- *Οργάνωση της περιοχής ΡΣΗ γενικότερα, ως μια ενιαία συνεκτική Χωροταξική Ενότητα*, που θα αμβλύνει ιδιαίτερα τα φαινόμενα της πόλωσης της βόρειας παραλιακής ζώνης και της υποβάθμισης της ενδοχώρας, με τη δημιουργία του προαναφερθέντος «πλέγματος»
- *Ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου*, το οποίο λόγω της υπό εξέλιξη μελέτης Αναθεώρησης του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. θα πρέπει να εξεταστεί σε συνάρτηση με την γενικότερη ιεράρχηση που θα προταθεί σε επίπεδο Περιφέρειας.
- *Ρυθμίσεις της οικιστικής οργάνωσης με οργανωμένο τρόπο* ΠΕΡΠΟ, Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί, Κοινωνική Κατοικία, κλπ
- *Δραστικός περιορισμός κατά περιοχή της εκτός σχεδίου δόμησης*, ανάπτυξη σχεδίων χρήσεων γης που θα αποτρέπουν της αστική διάχυση και θα συμβάλλουν στην αρχή της προστασίας του τοπίου, των πλουτοπαραγωγικών πόρων – της γεωργικής γης. Παράλληλα με τις κανονιστικές διατάξεις θα πρέπει να προωθηθούν μελέτες και έργα τα οποία θα συμβάλλουν στην ίδια πολιτική της αποτροπής της αστικής διάχυσης, όπως η αναβάθμιση του θαλάσσιου μετώπου από το ανατολικό μέχρι το δυτικό όριο της περιοχής μελέτης ως βασικού φυσικού και αντιληπτικού στοιχείου της συνολικής χωρικής οργάνωσης της περιοχής, η αποκατάσταση των περιοχών που έχουν υποστεί σημαντική υποβάθμιση, οι παρεμβάσεις στον ορεινό χώρο, κ.ά.
- *Πρώθηση της συμπαγούς πόλης* με καταστολή της αστικής διάχυσης προς την ύπαιθρο, με την διακριτή ύπαρξη της υπαίθρου από την πόλη, η οποία διατηρείται αμιγής χωρίς οικιστικές πιέσεις από την πόλη
- *Πρώθηση της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου*, με την παροχή υπηρεσιών δημοσίου - αποκεντρωμένες υπηρεσίες και κατ' επέκταση των προσελκυσμένων ιδιωτικού ενδιαφέροντος υπηρεσιών, στα μικρά αστικά κέντρα της ενδοχώρας του Π.Σ., στοιχείο το οποίο θα υποβοηθήσει την οργάνωση της ανάπτυξης και του χώρου σε επίπεδο περιοχής ΡΣΗ.
- *Καθορισμός κατευθύνσεων για περισσότερο προσδιοριστικές χωροθετήσεις* προς τα κατώτερου επιπέδου σχέδια – ΓΠΣ – ΣΧΟΟΑΠ (περιοχές αναπλάσεων, σημειακών χωροθετήσεων κλπ)
- Προσδιορισμός ζωνών προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- *Ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, και ιδιαίτερα του πολιτιστικού άξονα Κνωσού / Φαιστού / Γόρτυνας, των πολιτιστικών τοπόσημων, του θαλάσσιου*

μετώπου και των μνημείων της παλιάς πόλης του Ηρακλείου (Ενετικά τείχη, Ιστορικό - εμπορικό - επιχειρηματικό κέντρο πόλης, Ιστορικός ιστός, ιστορικά κτίρια), ανάδειξη γενικότερα της παλιάς πόλης σε εστία πολιτισμού καθώς και των μνημείων που υπάρχουν στην περιοχή του ΡΣΗ. Οργάνωσή τους σε πολιτιστικές διαδρομές που με την σειρά τους διασυνδέονται με οικολογικές διαδρομές – διαδρομές σε περιοχές εξαιρετού φυσικού κάλλους, ή / και μεγάλης οικολογικής σημασίας, στους λόφους και τις οροσειρές, στα ρέματα και τα φαράγγια, τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, στα αγροδασικά τοπία, τους ποταμούς και τις παραποτάμιες ζώνες και το παραθαλάσσιο μέτωπο

- *Προσδιορισμός ζωνών ανάπτυξης της γεωργίας, των μεταποιητικών μονάδων και διαφόρων κλάδων του τριτογενούς τομέα.* Για τους δύο τελευταίους επιπλέον προσδιορισμός κατευθύνσεων για την χωρική οργάνωσή τους
- *Οι χωρικοί υποδοχείς των παραγωγικών τομέων ή των μεγάλης κλίμακας έργων και των ερευνητικών υποδομών προτείνεται να είναι μόνον οργανωμένοι (ΒΙΠΕ, ΠΟΤΑ, ΠΟΑΠΔ, Λατομικές ζώνες) κλπ.*
- *Διεύρυνση ζωνών Τεχνολογικού Πάρκου, δημιουργία νέων για νέες ερευνητικές δραστηριότητες – υποδομές*
- *Καθορισμός ζωνών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού*
- *Οργάνωση μητροπολιτικής περιοχής. Βελτίωση του αστικού χώρου και ειδικότερα στην παλιά Πόλη. Προσδιορισμός των μεγάλων περιοχών αναβαθμίσεων και αναπλάσεων με βάση το αρ. 8 του Β΄ Κεφαλαίου του Ν.2508/97. Κατεύθυνση για αναβαθμίσεις περιοχών που έχουν υποβαθμισθεί ως θα κριθούν από τα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ. Ενίσχυση της διάδοσης της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και εφαρμογή της στην κατασκευή βιοκλιματικών κτιρίων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας. Κίνητρα για την εξοικονόμηση ενέργειας και την αισθητική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με στόχο την βιοκλιματική αναβάθμιση και εμπλουτισμό του δημόσιου χώρου – των Κ.Χ., την αισθητική αναβάθμιση των δημόσιων, αλλά και των ιδιωτικών κτιρίων. Στόχος ένα «νέο» «πράσινο» Ηράκλειο. «Νέα» μικρά αστικά κέντρα. Κυρίως παρεμβάσεις στους παραδοσιακούς οικισμούς. Πρόβλεψη λελογισμένων επεκτάσεων και νέων κοινωνικών υποδομών. Χάραξη πράσινης περιμετρικής ζώνης με στόχο τον περιορισμό της αστικής διάχυσης.*
- *Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου – βιοποικιλότητας, κατά προτεραιότητα των σημαντικότερων οικοσυστημάτων και προτάσεις διαχείρισης των φυσικών πόρων γενικότερα.*
- *Ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων για την αντιμετώπιση των υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών, μέσω μιας ολοκληρωμένης και επικαιροποιημένης*

μελέτης διαχείρισης, με κατασκευή νέων λιμνοδεξαμενών και φραγμάτων και αποφυγή ανεξέλεγκτης ανόρυξης γεωτρήσεων.

- *Οριοθέτηση των ρεμάτων και προστασία του φυσικού τους οικοσυστήματος γενικότερα με στόχο την επίτευξη βελτιωμένου μικροκλίματος και την αντιπλημμυρική προστασία*
- *Πρώθηση των βιολογικών καλλιεργειών με στόχο την βελτίωση του περιβάλλοντος από την χρήση λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα, το έδαφος και τα ύδατα. Πρώθηση απορρύπανσης των εδαφών ώστε οι βιολογικές καλλιέργειες να βελτιώνονται περαιτέρω.*
- *Απαιτείται ολοκληρωμένος αντισεισμικός σχεδιασμός και αντισεισμική θωράκιση πρωτίστως των δομημένων περιοχών και των περιοχών με τα μνημεία της περιοχής, όπως επίσης αντιπυρική προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων με χρήση υψηλής τεχνολογίας για την προειδοποίηση των δυνάμεων κατάσβεσης από την στιγμή της έναρξης της πυρκαγιάς.*
- *Προσδιορισμός κατευθύνσεων για την αντιμετώπιση της ρύπανσης εδάφους, ατμόσφαιρας, υδάτων κλπ*
- *Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής με προστασία και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς, αποτελεσματική διαχείριση – αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων και ως άμεσο αποτέλεσμα βελτίωση των παρεχόμενων τουριστικών και πολιτιστικών υπηρεσιών και υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων – εγκαταστάσεις SEVESO, σεισμοί, πυρκαγιές, tsunami, κλπ*
- *Βελτίωση Προσβασιμότητας & Ενίσχυση της Ασφάλειας της Περιοχής, με δράσεις βελτίωσης της πρόσβασης σε δίκτυα πληροφόρησης και επικοινωνίας με ειδικότερη εστίαση σε υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (e-health, e-government), με στόχο την άρση της απομόνωσης, την βελτίωση της ποιότητας ζωής, αλλά παράλληλα και την ενίσχυση της Δημόσιας Διοίκησης.*
- *Προγραμματισμός με ιδιαίτερη ευαισθησία λόγω των αναγκών αλλά και της φειδούς λόγω της κρίσης, νέων κοινωνικών υπερτοπικής εμβέλειας υποδομών και όσων προκύπτουν από τα εκπνοούμενα ή εγκριθέντα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Προγραμματισμός νέων πολιτιστικών υποδομών, καθώς και των τεχνικών και περιβαλλοντικών υποδομών που είναι απαραίτητες για την λειτουργία μιας μητροπολιτικής περιοχής και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της. Οι ΑΠΕ πρέπει με ιδιαίτερη προσοχή να χωροθετούνται ώστε να εντάσσονται στο φυσικό περιβάλλον και το τοπίο. Συνεχής εκσυγχρονισμός των τηλεπικοινωνιακών υποδομών με στόχο την ολοκληρωμένη γεωγραφική και πληθυσμιακή κάλυψη της περιοχής μελέτης και την παροχή αναβαθμισμένων τηλεπικοινωνιακών υποδομών (ευρυζωνικά δίκτυα, ασύρματες επικοινωνίες, παροχή ψηφιακού ραδιοτηλεοπτικού σήματος, κτλ.) Η*

πλήρης εφαρμογή του περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση των απορριμμάτων είναι αναγκαία, αλλά όχι επαρκής, αφού απαιτείται στροφή προς πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος, με περαιτέρω ανάπτυξη πολιτικών ανακύκλωσης και διαχωρισμού στην πηγή και διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων αλλά και των μπάζων καθώς και των πράσινων απορριμμάτων (κλαδιά, χόρτα, φύλα, κτλ.). Απαιτείται επίσης ολοκλήρωση και βελτίωση της λειτουργίας των υποδομών για την επεξεργασία των λυμάτων, αντιμετώπιση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, κυρίως στην κεντρική – μητροπολιτική ΧυΕ (και επίσης της παραγωγής αερίων του θερμοκηπίου).

- *Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας στην Περιοχή Συνεργασίας με*
 - ενίσχυση δράσεων επιχειρηματικότητας στην κατεύθυνση διαφοροποίησης του προϊόντος και βελτίωση της εξωστρέφειας (κυρίως με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και δικτύωση)
 - δράσεις ενίσχυσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, δεδομένου ότι η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί βασικό συντελεστή της μακροπρόθεσμης βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης
 - δράσεις συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αναφορικά με ανταλλαγές φοιτητών, κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα, κλπ.
- *Διατύπωση κατευθύνσεων για την διοικητική οργάνωση και χωρική διακυβέρνηση της περιοχής ΡΣΗ, για την αναβάθμιση των μηχανισμών παρακολούθησης της εξέλιξης του χώρου και της εφαρμογής του σχεδιασμού, όπως επίσης του προγράμματος δράσης για την εφαρμογή του ΡΣΗ*

B.4.1 Κατευθύνσεις, ρυθμίσεις και δράσεις για την επίτευξη των στόχων

Για την επίτευξη των γενικών και ειδικών στόχων, προσδιορίζονται κατευθύνσεις, ρυθμίσεις και δράσεις που ομαδοποιούνται ανά ενότητες, όπως φαίνεται στη συνέχεια στο παρόν τμήμα.

Ως ρυθμίσεις χαρακτηρίζονται ορισμένες επιλογές του ΡΣΗ που ενδέχεται να έχουν άμεση εφαρμοσιμότητα, χωρίς να απαιτείται *κατ' αρχήν* άλλη ενέργεια (πλην της θεσμοθέτησης του ΡΣΗ) για να ισχύουν. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα απαιτούνται άλλες ενέργειες για την ουσιαστική υλοποίηση της επιλογής. Άλλωστε, επιλογές αυτού του τύπου συχνά έχουν «πλαισιακό» χαρακτήρα, δηλ. να θέτουν, να συνιστούν μια στρατηγική επιλογή που προσανατολίζει άλλες ειδικότερες κατευθύνσεις ή δράσεις.

Οι κατευθύνσεις αφορούν κυρίως τον υποκείμενο σχεδιασμό (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και στη συνέχεια ΠΜ, ΕΠΜ...) και τις σημειακές αδειοδοτήσεις (Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, ΣΠΕ...), και σε ορισμένες περιπτώσεις υπερκείμενες ή/και παράλληλες μορφές προγραμματισμού (χωροταξικός, αναπτυξιακός–στη δεύτερη περίπτωση συμπεριλαμβάνεται και το ΠΕΠ Κρήτης 2014 - 2020) ή αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις τοπικής ή γενικότερης εμβέλειας.

Οι δράσεις έχουν πιο άμεσο χαρακτήρα, δεν προϋποθέτουν (ή δεν προϋποθέτουν κυρίως) διαμεσολάβηση άλλων μορφών σχεδιασμού, αλλά την ενεργοποίηση φορέων με διάφορες αρμοδιότητες· αυτό δεν αναιρεί ότι σε δράσεις με σύνθετο χαρακτήρα μπορεί να απαιτηθεί η εκπόνηση σχετικού προγράμματος από τον αρμόδιο φορέα. Οι δράσεις μπορεί να είναι έργα, σύνθετες παρεμβάσεις που προϋποθέτουν την εκπόνηση προγράμματος δράσης, νομοθετικές ρυθμίσεις, ή ενέργειες (χρονικά εντοπισμένες ή με μεγαλύτερη χρονική διάρκεια) στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων φορών

B.4.2 Αναπτυξιακό πρότυπο

A. Το αναπτυξιακό πρότυπο, όπως και ο χωρικός σχεδιασμός στηρίζονται στη βιώσιμη ανάπτυξη που ορίζεται ως η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Πρόκειται για μια αρχή σχεδιασμού που στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες –το περιβάλλον, την κοινωνική συνοχή και την οικονομία, σε ισότιμη βάση και η οποία ειδικά κατά την παρούσα περίοδο, της παγκόσμιας και της εθνικής οικονομικής κρίσης, που επήλθε μετά την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον της διεθνοποίησης, πρέπει να τηρηθεί δίδοντας ένα εναλλακτικό πρότυπο ανάπτυξης που απαιτεί :

- τις λιγότερες δυνατές δημόσιες επενδύσεις λόγω έλλειψης δημοσίων πόρων, ενεργοποίηση μηχανισμών ιδιωτικών επενδύσεων για δημόσια έργα, κοινωνικές και αστικές υποδομές υπό αυστηρούς όρους (τύπου Jessica),
- την ανασυγκρότηση της ενδογενούς ανάπτυξης, βασικό εργαλείο για την αξιοποίηση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πόρων, την ενεργοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού και των επενδύσεών του με συνεργατικές μορφές, σε συνέργεια με τα κοινοτικά προγράμματα – επιχορηγήσεις, ενισχύσεις και ανάλογους προγραμματισμούς – δομή που η οικονομία της Κρήτης έχει επιδείξει καλές πρακτικές και τέλος,
- την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, οι συνέπειες της οποίας έχουν αρχίσει να εμφανίζονται με ραγδαίους ρυθμούς.

Σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, το αναπτυξιακό πρότυπο έχει έντονα περιβαλλοντικό και καινοτόμο χαρακτήρα και αλληλοσυμπληρώνεται από τους τρεις παραγωγικούς τομείς με έμφαση στην ενδογενή ανάπτυξη. Η ιδιαίτερη ταυτότητα προβάλλεται με το πολιτιστικό και το φυσικό περιβάλλον, και ειδικότερα με τον αύλο πολιτισμό που περιλαμβάνει το αγροτοδιατροφικό πρότυπο ανάπτυξης σε συνδυασμό με τον οικοπολιτιστικό τουρισμό.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι δυνατότητες για την «πράσινη ανάπτυξη» – μια διατηρήσιμη ανάπτυξη με έμφαση στο περιβάλλον:

οι πράσινες τεχνολογίες, με έρευνα προσανατολισμένη στο περιβάλλον, που διασυνδέεται με την τοπική και την εθνική οικονομία, αξιοποιώντας την μέχρι τούδε εξέλιξη στις υποδομές που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του Τεχνολογικού Πάρκου Ηρακλείου, την παραγωγή ενέργειας ολοένα και περισσότερο προσανατολισμένη στις ΑΠΕ και τη λειτουργία υποδομών και κτιρίων με μηδενική κατανάλωση ενέργειας.

η στήριξη του πρωτογενή τομέα στις βιολογικές καλλιέργειες, τα προϊόντα ΠΟΠ, που έχουν εξαγωγίμο χαρακτήρα, και την βιολογική κτηνοτροφία,

η ενίσχυση της μεταποίησης από την τυποποίηση και συσκευασία των βιολογικών προϊόντων,

την ενθάρρυνση του κατασκευαστικού τομέα σε έργα αναπλάσεων και αναβάθμισης του αστικού χώρου , σε έργα ανακύκλωσης – επανάχρησης της ήδη πολεοδομημένης γης

η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα του εμπορίου, ειδικά των βιολογικών αγροτικών προϊόντων και των βιολογικών μεταποιημένων προϊόντων με έμφαση στην εξωστρέφεια,

η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, ειδικότερα στην ενδοχώρα με έμφαση στις αρχαιότητες διεθνούς εμβέλειας, στο αξιόλογο φυσικό και αγροτικό τοπίο, στις περιοχές Natura, αλλά και στα μνημεία, στους παραδοσιακούς οικισμούς, και στις αρχαιότητες που είναι περιφερειακής εμβέλειας.

Και βέβαια το αναπτυξιακό πρότυπο χαρακτηρίζεται για την συνάφειά του εν μέρει με τον εν εξελίξει αναπτυξιακό προγραμματισμό λόγω της απόκλισης στο θέμα του περιβάλλοντος και περισσότερο με τον υπερκείμενο σχεδιασμό – το ΓΠΧΣΑΑ, λιγότερο με το ΠΠΧΣΑΑ λόγω κυρίως της παρέλευσης πολλών ετών από τη μελέτη και τη θεσμοθέτησή του.

B. Το αναπτυξιακό πρότυπο και ο χωρικός σχεδιασμός στηρίζονται και στις αρχές της «δημιουργικής πόλης» σύμφωνα με τις οποίες:

Η ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων της διαφορετικότητας, της μοναδικότητας και των ισχυρών στοιχείων του τόπου, πρέπει να καθορίζει τις κατευθύνσεις του πολεοδομικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης. Πρέπει να ενισχύονται όλες οι μορφές τέχνης και η νέα πολιτιστική δημιουργία με έμφαση στην τοπικότητα, στην ιδιαιτερότητα του τόπου. Η αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων απαιτεί μία ολιστική διαδικασία σύνθεσης και προτάσεων, για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών ζωής και η διακυβέρνηση προϋποθέτει κοινωνική συμμετοχή και διάλογο. Η υψηλή ποιότητα του κτισμένου και φυσικού περιβάλλοντος διαμορφώνει ταλαντούχα άτομα που με δημιουργικές ιδέες, έμπνευση και πάθος μπορούν να δημιουργούν νέες καινοτόμες επενδύσεις με σεβασμό στο περιβάλλον

B.4.2.1 Ένταξη του Ηρακλείου στο αναπτυξιακό πρότυπο / Ηράκλειο – Γάζι – Ν. Αλικαρνασσός Μητροπολιτικός πόλος

Το Ηράκλειο σε συνέργεια με το Γάζι και τη Ν. Αλικαρνασσό, συνιστά ουσιώδη μητροπολιτικό πόλο που από κοινού – Ηράκλειο, Γάζι, Ν. Αλικαρνασσός - προτείνεται να μετεξελιχθούν σε μια αειφόρο πόλη με εφαρμογές των αρχών της συμπαγούς πόλης και να συμβάλλουν στην ενίσχυση της συνεργασίας πόλης – υπαίθρου προς όφελος της προστασίας του περιβάλλοντος. Το παλιό πολεοδομικό συγκρότημα Ηρακλείου πλέον μετεξελίσσεται σε μητροπολιτικό πόλο, διαπεριφερειακής και εθνικής ακτινοβολίας, με

άξονα την πράσινη ανάπτυξη στο τομέα παροχής υπηρεσιών με έμφαση στην έρευνα – τεχνολογία σε σύνδεση με τους τρεις παραγωγικούς τομείς, αλλά και στον πολιτισμό - τουρισμό, με κατεύθυνση το περιβάλλον, την πράσινη τεχνολογία για την οποία πρέπει να αναπτυχθεί επιχειρηματικό ενδιαφέρον ευρύτερης εμβέλειας – διεθνών επενδύσεων στην εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας ώστε το Ηράκλειο να κατακτήσει περαιτέρω υψηλή θέση διεθνούς εξειδίκευσης με την συμμετοχή σε πανευρωπαϊκά ερευνητικά δίκτυα επιστήμης και τεχνολογίας με βασικό θέμα το περιβάλλον

Το Ηράκλειο / Γάζι / Νέα Αλικαρνασός προσδιορίζονται ως μητροπολιτικός πόλος διεθνούς – μεσογειακής, εθνικής, περιφερειακής ακτινοβολίας, με άξονες την έρευνα - τεχνολογία το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Μια πόλη – πόλος όπου συναντώνται η κουλτούρα, η ιστορία, η γνώση και η ανάπτυξη.

Κατατάσσονται στο πρώτο επίπεδο ιεράρχησης των οικιστικών κέντρων της Περιφέρειας Κρήτης και προτείνονται δραστηριότητες διεθνούς, εθνικής και διαπεριφερειακής ακτινοβολίας, ώστε μαζί με το Γάζι και την Ν. Αλικαρνασό να ενταχθεί στο ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρότυπο που αναφέρθηκε και προτείνεται να υποστηριχθεί με άξονες:

1. την έρευνα – τεχνολογία συγκροτώντας, από κοινού με την Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, τον κορμό της ανάπτυξης ερευνητικής δραστηριότητας της Χώρας, η οποία δύναται να έχει κατεύθυνση την ιατρική (Ιατρική Σχολή, ΠΕΠΑΓΝΗ, κόμβος τηλεϊατρικής, ΒΕΜΜΟ (Βαρδινογιάννειο Εργαστήριο Μεταμοσχεύσεων και Μικροχειρουργικής του Οφθαλμού), το περιβάλλον και τις πράσινες τεχνολογίες (καινοτόμες τεχνολογίες στα συστήματα ΑΠΕ, στη διαχείριση αποβλήτων), την θαλάσσια βιολογία (ΙΘΑΒΙΚ) και γενικότερα την ωκεανογραφία (ΕΛΚΕΘΕ – πιθανή επέκταση στην Κρήτη), τη βιοτεχνολογία, την πληροφορική, στους τομείς της τηλεματικής, των δικτύων ΑΤΜ, των οπτικών ινών και να λειτουργήσει ως διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος και κόμβος τηλεϊατρικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Επιπλέον οι δομές που μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω είναι: Ερευνητικό κέντρο Ανάπτυξης Λογισμικού Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, ΙΤΕ και ΤΕΕ, Ινστιτούτο Αστροφυσικής σε συνεργασία με το Αστεροσκοπείο στο Σχίνακα, Παρατηρητήριο Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό κέντρο Μεσογειακών Ερευνών, Οργανισμό Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Ερευνητικό Κέντρο Αγροτικής Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο Βιοκλιματικού Σχεδιασμού, Κέντρο Μεσογειακής Περιθαλψης, Ινστιτούτο Γεωδυναμικού και Αντισεισμικού Σχεδιασμού.
2. Δημιουργία νέων πανεπιστημιακών τμημάτων με κατεύθυνση στα γνωστικά αντικείμενα του περιβάλλοντος, της γεωπονίας κτλ. και μεταπτυχιακά τμήματα για τους αρχαίους πολιτισμούς με εξειδίκευση στον Μινωικό Πολιτισμό.

3. την διασύνδεση, της έρευνας και της τεχνολογίας που παράγεται στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα με την παραγωγή κατ' αρχήν σε εθνικό επίπεδο και σε όλους τους παραγωγικούς τομείς και στην συνέχεια σε ευρωπαϊκό - μεσογειακό, με θέμα τις ΑΠΕ, την πληροφορική, την τηλεματική, τα δίκτυα ATM, τις οπτικές ίνες, ως διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος και κόμβος τηλε-ιατρικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Εμπλουτισμός των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με νέες σχολές προσαρμοσμένες στις νέες κατευθύνσεις που προκύπτουν από τον νέο αναπτυξιακό ρόλο της περιοχής και της Κρήτης γενικότερα όπως η ανάπτυξη του αγροτοδιατροφικού προτύπου, που συνεπάγεται προσανατολισμό σε σχολές όπως η γεωπονία και το περιβάλλον, οι ΑΠΕ – πράσινες τεχνολογίες, ερευνητικά κέντρα για τον Μινωικό πολιτισμό, κτλ.
4. τον πολιτισμό σε συνδυασμό με τον τουρισμό με νέες μορφές και νέες υποδομές. Το Ηράκλειο, πρέπει να αναδειχτεί ως Κέντρο του Μινωικού Πολιτισμού - βασικός πυλώνας του διεθνούς – μεσογειακού ρόλου του, με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών και δράσεων προβολής και να προσανατολιστεί προς την κατεύθυνση της ανάληψης της εκδήλωσης "Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης". Για τον σκοπό αυτό απαιτείται η προώθηση κέντρου αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσειακών συλλογών, με ιδιαίτερη αναφορά στη Μεσόγειο. Η διεκδίκηση της εκδήλωσης "Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης" προσφέρει στο Ηράκλειο την ευκαιρία να παρουσιάσει ένα μονοετές πολιτιστικό πρόγραμμα που θα καταδεικνύει τον πλούτο, την πολυμορφία και την ιδιαίτερη σημασία του κρητικού – μινωικού πολιτισμού. Στην διεκδίκηση του θεσμού της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» συμβάλλει η ύπαρξη σημαντικών χώρων και υπηρεσιών πολιτιστικού – κοινωνικού χαρακτήρα που υπάρχουν στην ευρύτερη ζώνη του Ηρακλείου και οι οποίες θα πρέπει να διασυνδεθούν σε ενιαία οικοπολιτιστικά δίκτυα με "ραχοκοκαλιά" το δίκτυο ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων Κνωσού – Φαιστού – Γόρτυνας στο οποίο δύναται να ενταχθεί το υφιστάμενο και το νέο αρχαιολογικό μουσείο το οποίο προτείνεται από την παρούσα μελέτη. Τέλος προτείνεται η ανάπτυξη σύγχρονων πολιτιστικών υποδομών μητροπολιτικής εμβέλειας όπως είναι η ολοκλήρωση και αξιοποίηση του Πολιτιστικού Συνεδριακού Κέντρου στο κέντρο του Ηρακλείου (νότια της Παλιάς Πόλης), η κατασκευή Μεγάλου Μουσικής, Όπερας, μεγάλου ανοικτού θεάτρου για μεγάλα μουσικά γεγονότα, κτλ.
5. την ανάπτυξη και την προβολή ενός νέου αγροδιατροφικού προτύπου κατά προτεραιότητα στους ημιορεινούς και ορεινούς οικισμούς και τον ορεινό χώρο γενικότερα με την ανάδειξη της τοπικής κουζίνας, των παραδοσιακών κρητικών προϊόντων, και των παραδοσιακών τρόπων παρασκευής.
6. τον αθλητισμό (παγκρήτιο στάδιο, κλειστό στάδιο) με την συμπλήρωση και νέων υποδομών εξειδικευμένων σε διάφορα αθλήματα

7. την δημιουργία και διοργάνωση νέων γεγονότων εθνικού, μεσογειακού, ευρωπαϊκού και διεθνούς ενδιαφέροντος, με βάση τις προαναφερθείσες υφιστάμενες και νέες υποδομές

B.4.2.2 Ο διεθνής –εθνικός – περιφερειακός ρόλος του Μητροπολιτικού Πόλου του Ηρακλείου

Διεθνής – Μεσογειακός ρόλος

Βρίσκεται σε πλεονεκτική γεωγραφική θέση στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, καθώς συνδέει την περιοχή της Ευρώπης με τη Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική, ενώ αποτελεί την πύλη εισόδου-εξόδου της ΕΕ σε τρίτες χώρες. Οι πόλεις με ειδικές λειτουργίες, όπως οι πόλεις "πύλες", έχουν σημαντικές νέες ευκαιρίες. Οι πόλεις που βρίσκονται σε νέες δυναμικές θέσεις μπορούν να τις αξιοποιήσουν προκειμένου να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης σε διεθνές επίπεδο. Κατέχει ιδιαίτερα σημαντική θέση, όσον αφορά την ανάπτυξη των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα υπόλοιπα κράτη της Μεσογείου στο πλαίσιο της Ευρω-Μεσογειακής συνεργασίας και κομβική θέση στο πλαίσιο της ανάπτυξης της «θαλάσσιας λεωφόρου» της Νότιο-Ανατολικής Ευρώπης. Χαρακτηριστικό της περιοχής μελέτης είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας και η κυριαρχία του θαλάσσιου χώρου που προσδίδει μοναδικό πλούτο φυσικού περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα υπάρχει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, απώρροια μιας μακράς ιστορικής διαδρομής και μεγάλων πολιτισμών, στοιχεία που ανέδειξαν την περιοχή σε ελκυστικό τουριστικό προορισμό. Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται και υποστηρίζονται κατάλληλες ενέργειες και δράσεις τοπικών φορέων όπως π.χ. οι δράσεις του Επιμελητηρίου Ηρακλείου που σχεδιάζει και οργανώνει δράσεις σύνδεσης της Κρήτης με τα κράτη της νοτιοανατολικής Μεσογείου με στόχο την σύσφιξη των επιχειρηματικών σχέσεων, την ανάπτυξη του εμπορίου και την προσέλκυση αραβόφωνων φοιτητών και σπουδαστών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, κτλ. και γενικότερα επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στον τομέα της εμπορικής – τουριστικής – πολιτιστικής συνεργασίας με τις χώρες της ΝΑ Μεσογείου, ήτοι την Κύπρο, το Ισραήλ, την Τουρκία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη, κτλ. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της διασύνδεσης του Ηρακλείου με τους διεθνείς – μεσογειακούς θαλάσσιους διαδρόμους, με έμφαση στον τομέα του διαμετακομιστικού εμπορίου και στον αναπτυσσόμενο τομέα της κρουαζιέρας, που δύναται να έχει θεματικό - πολιτιστικό χαρακτήρα, στο πλαίσιο της θαλάσσιας οικονομίας που μπορεί να αναδείξει σε ιδιαίτερο πόρο το λιμάνι του Ηρακλείου. Σχετική πρόταση δύναται να υποβληθεί στο ENPI CBCMED, ένα πρόγραμμα της Ε.Ε. το οποίο προκηρύσσει τακτικά με εκδηλώσεις ενδιαφέροντος για την χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Μεσογείου με στόχο την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και έμφαση στον τουρισμό και στον πολιτισμό από κοινού. Ταυτόχρονα, θα ενισχυθεί η προσπάθεια προώθησης των

αποτελεσμάτων της E&T στον παραγωγικό ιστό, με στόχο την αξιοποίηση του υφιστάμενου ερευνητικού δυναμικού.

Ένταξη του Ηρακλείου στο πρόγραμμα Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης – Προβολή του Ηρακλείου ως διεθνώς αναγνωρίσιμη πόλη

Η ένταξη του Ηρακλείου στο πρόγραμμα Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης αποτελεί δράση προβολής, ανάδειξης και αξιοποίησης των πλούσιων πολιτιστικών χαρακτηριστικών της πόλης, μιας και η πρωτοβουλία της πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης αποτελεί ένα από τα πλέον αξιόλογα και προβεβλημένα πολιτιστικά γεγονότα των ευρωπαϊκών κοινοτήτων. Αποτελεί σημαντικότερο θεσμό από πλευράς κλίμακας, μιας και μπορεί – σύμφωνα με την απόφαση αριθ. 1622/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για τα έτη 2007 έως 2019 - να συμπεριλάβει στο πρόγραμμα της και την περιφέρειά της και κατά συνέπεια οι προϋποθέσεις για την απόκτηση του τίτλου είναι υψηλές από καλλιτεχνικής και πολιτιστικής πλευράς.

Οι στόχοι και τα κριτήρια της εκδήλωσης Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης ορίζονται στο νομικό κείμενο που διέπει τη διαδικασία ανακήρυξης (απόφαση 1622/2006/EK), ενώ η επιτυχία της εκδήλωσης εξαρτάται από την ποιότητα του προγράμματος, την προσήλωση των δημοσίων αρχών στο στόχο, ιδιαίτερα αναφορικά με την χρηματοδότηση και την συμμετοχή των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων της πόλης.

Τα οφέλη από την ένταξη του Ηρακλείου στο πρόγραμμα Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης κρίνονται, σύμφωνα με τα προηγούμενα παραδείγματα εφαρμογής του θεσμού σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, ιδιαίτερα σημαντικά τόσο από πολιτιστική, όσο και από κοινωνική και οικονομική άποψη κατά τη διάρκεια του έτους ανάδειξης αλλά και μετά από αυτό. Πρόκειται για μια μοναδική ευκαιρία αναζωογόνησης της πόλης, αλλαγής της εικόνας της προς το βέλτιστο και ανάδειξής της σε ευρωπαϊκή και διεθνή κλίμακα, γεγονός που θα συντελέσει θετικά στην ανάπτυξη σημαντικών κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων της πόλης πχ. του τουρισμού.

Σημαντική ευκαιρία για την ενδυνάμωση του διεθνούς – μεσογειακού ρόλου είναι η συμμετοχή στο πρόγραμμα Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδας – Κύπρου 2007 – 2013 στο οποίο η Περιφέρεια Κρήτης είναι επιλέξιμη περιφέρεια μαζί με ορισμένες Περιφερειακές Ενότητες των Περιφερειών Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Εθνικός ρόλος του Ηρακλείου

Ο εθνικός ρόλος του Ηρακλείου περιγράφεται στο εγκεκριμένο Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ ΚΥΑ 6876/4871 ΦΕΚ 128 Α/2008) σύμφωνα με το οποίο περιλαμβάνεται ως δίπολο μαζί με τα Χανιά στους πρωτεύοντες εθνικούς πόλους, οι οποίοι αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικά αστικά κέντρα, που είτε είναι σημερινές έδρες περιφερειών, είτε συνδέονται λειτουργικά με αυτές, ενισχύοντας την αναπτυξιακή τους πορεία. Πιο συγκεκριμένα για το δίπολο Ηράκλειο – Χανιά αναφέρονται τα εξής:

- Ενίσχυση του δίπολου στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας-τεχνολογίας, του αθλητισμού και της υγείας.
- Ανάδειξη του δίπολου σε κέντρο ανάπτυξης μιας ευρύτερης δυναμικής περιοχής στην οποία περιλαμβάνονται και οι νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου, ιδίως στους τομείς
 - ο του τουρισμού, σε συνδυασμό με την ανάδειξη των σημαντικών, τοπικών, φυσικών και πολιτιστικών πόρων,
 - ο των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την παραγωγή προϊόντων με βιολογικές μεθόδους, ονομασίας προέλευσης κ.ά),
 - ο της μεταποίησης και της διακίνησης προϊόντων,
 - ο των μεταφορών, με την ανάπτυξη αερολιμενικών και λιμενικών υποδομών εθνικής ή και υπερεθνικής σημασίας, στο Ηράκλειο και τα Χανιά.
- Ενίσχυση της διασύνδεσης του Ηρακλείου και των Χανίων με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας, με τα δυναμικά νησιωτικά αστικά κέντρα (Ερμούπολη, Μυτιλήνη, Χίο, Ρόδο), την Καλαμάτα, ως απόληξη του δυτικού άξονα της χώρας, καθώς και με τη Θεσσαλονίκη.

Έτσι η ενίσχυση των διαπεριφερειακών διασυνδέσεων επιβάλλεται όχι μόνον με την προαναφερθείσα περιοχή, αλλά προτείνεται από την παρούσα μελέτη δια του ανατολικού θαλάσσιου άξονα του νοτίου και βορείου Αιγαίου με την Αλεξανδρούπολη - Καβάλα και δια αυτής με τον άξονα της Εγνατίας οδού, και δια αυτής με την Θεσσαλονίκη - Αθήνα - ΠΑΘΕ, αλλά και με την Καλαμάτα - Πελοπόννησο που αποτελεί την απόληξη του νέου υπό κατασκευή δυτικού άξονα κατεύθυνσης βορά νότου, της Ιόνιας Οδού.

Ο εθνικός και περιφερειακός ρόλος του Ηρακλείου ενισχύεται με βάση τον νέο νόμο 3852/2010 "Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης", σύμφωνα με τον οποίο αποτελεί έδρα του Δήμου Ηρακλείου, έδρα της Περιφέρειας Κρήτης και έδρα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης.

Δίπολο Ηράκλειο – Χανιά

Η έννοια του δίπολου συνίσταται στην συνεργασία των δύο αστικών κέντρων – του μητροπολιτικού πόλου του Ηρακλείου και του Πολεοδομικού Συγκροτήματος των Χανίων,

προκειμένου να αντιμετωπίσουν από κοινού τον ανταγωνισμό των πόλεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Σε περιφέρειες με ισορροπημένο αστικό σύστημα και με υψηλό επίπεδο χωροταξικής συνοχής, η συνεργασία αυτή μεταξύ πόλεων παρέχει ευκαιρίες υγιούς περιφερειακής ανάπτυξης στο μέλλον, δεδομένου ότι διευρύνει το γενικό επίπεδο των υπηρεσιών και των επιχειρησιακών συνθηκών ολόκληρης της περιφέρειας και να προσελκύσουν όσο το δυνατόν περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες.

Με την σύσταση του διπόλου ενισχύεται ο περιφερειακός ρόλος των δύο πόλεων και η ένταξή του στο εθνικό δίκτυο των μητροπολιτικών κέντρων της χώρας, στους εθνικούς άξονες και το διαπεριφερειακό δίκτυο θαλάσσιων και χερσαίων μεταφορών που διατρέχει τον εθνικό χώρο - προς βορά Κρήτη - Αλεξανδρούπολη / Εγνατία οδός / ΠΑΘΕ / Ιόνιος οδός μέχρι Καλαμάτα και Κρήτη. Η έννοια του διπόλου δεν στοιχειοθετεί την συγκρότηση ενός και μοναδικού ενιαίου αστικού χώρου με μια γραμμική κατά μήκος της οδού σύνδεσής τους δόμησης με χωροθετήσεις υποδομών, ή άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Στοιχειώδεις σημειακές ή εκτατικές χωροθετήσεις υποδομών είναι δυνατόν να προταθούν αν μπορούν να εξυπηρετήσουν και τα δύο αστικά κέντρα, καθώς και τους επισκέπτες τους – τουρίστες τους και εν προκειμένω τους Δήμους που βρίσκονται ανάμεσά τους στο βόρειο αναπτυξιακό άξονα. Αναλυτικά, στο κεφάλαιο όπου το θαλάσσιο μέτωπο, αναφέρονται οι προτεινόμενες χρήσεις όπου επιτρέπονται εμπορικά και εκθεσιακά κέντρα, τα ερευνητικά ινστιτούτα, οι ανοικτοί Πολιτιστικοί Χώροι για Συναυλίες, η Α και Β κατοικία, οι αστικοί – περιαστικοί - ελεύθεροι χώροι πρασίνου, τα μητροπολιτικά πάρκα, τον πολιτιστικό – παιδαγωγικό «πνεύμονα» υπερτοπικής σημασίας στην Πρώην Αμερικάνικη Βάση Γουρνών (ΠΑΒΓ), όπως την χαρακτηρίζει το εγκεκριμένο ΓΠΣ, το εμπόριο, ο αθλητισμός, η αναψυχή, οι κολυμβητικές ακτές, ο πολιτισμός, τα χερσαία και θαλάσσια θεματικά πάρκα αναψυχής, ο τουρισμός με νέες μικρές μονάδες μέχρι 100 κλίνες και με διατήρηση των ήδη υφισταμένων μεγάλων τουριστικών μονάδων, οι χώροι στάθμευσης, τα επιχειρησιακά πάρκα, το Ερευνητικό – Επιστημονικό πάρκο, ο συνεδριακός, αστικός και εκθεσιακός τουρισμός, οι μικρές μαρίνες, ενώ ανάλογο ρόλο θα διαδραματίσει στα όρια του ΡΣΗ και η ανάπτυξη της πρώην αμερικάνικης βάσης και του απέναντι αυτής υπερτοπικού κέντρου, που προβλέπεται από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Γουβών, καθώς και η έκταση του Αεροδρομίου Ν. Καζαντζάκης μετά την μεταφορά στο Καστέλι.

Παράλληλα το δίπολο θα ενσωματωθεί σταδιακά στο Μεσογειακό Τόξο Ανάπτυξης, με την προώθηση της αναβάθμισης των Λιμανιών και τη βέλτιστη σύνδεση τους με τους διεθνείς θαλάσσιους άξονες, τον διαμήκη Μεσογειακό, με τα λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου, που συνδέει τους δύο ωκεανούς και προς βορά προς τον Εύξεινο Πόντο, θέτοντας τις βάσεις για την αποτελεσματικότερη όπως ήδη αναφέρθηκε, συνεργασία μεταξύ τους στους διάφορους τομείς αϋλων και τεχνικών υποδομών, που θα εστιαστούν στην ενίσχυση των εξειδικευμένων δραστηριοτήτων των δύο αστικών κέντρων και με την υποστήριξη της

συμπληρωματικότητάς τους σε πεδία που διακρίνονται από ευρύτερη και περιφερειακή ακτινοβολία. Ενδεικτικά αναφέρεται ο πολιτιστικός τουρισμός, το περιβάλλον, η θαλάσσια οικονομία, οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών στα λιμάνια του Ηρακλείου και Χανίων, η διασύνδεσή τους με ταχύπλοα σκάφη και ενδιάμεσους σταθμούς και υδροπλάνα, το νέο αεροδρόμιο Ηρακλείου, το νότιο λιμάνι - Τυμπάκι, η διασύνδεση των πανεπιστημίων με τον τομέα έρευνας -τεχνολογίας, αλλά και με την παραγωγή με προσανατολισμό την εξωστρέφεια - ενίσχυση των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων, επίσης και ως κέντρα παροχής υπηρεσιών δημόσιας υγείας, συνδυασμένο με τα τμήματα της Ιατρικής Σχολής, και της Βιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, η ανάδειξη του σημαντικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου σε συνδυασμό με τον ποιοτικό τουρισμό, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την παραγωγή ποιοτικών βιολογικών αγροτικών προϊόντων. Το δίπολο δύναται να αποτελέσει εν κατακλείδι σημαντικό κόμβο στην ανατολική θαλάσσια Ελλάδα

Περιφερειακός ρόλος του Ηρακλείου

Προτείνεται η ενίσχυση των σχέσεων του Ηρακλείου με όλα τα αστικά κέντρα του νησιού με έμφαση στο δίπολο με τα Χανιά. Με δεδομένη δε τη νέα διευρυμένη περιφέρεια - Αποκεντρωμένη Διοίκηση, όπως έχει καθοριστεί η προγραμματική χωρική ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, για τις ανάγκες του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, ενισχύεται ο προσανατολισμός της Περιφέρειας της Κρήτης και φυσικά της περιοχής του ΡΣΗ, προς τον βόρειο νησιωτικό χώρο του νοτίου και βορείου Αιγαίου, που δημιουργεί ένα άξονα, ο οποίος καταλήγει στην Αλεξανδρούπολη.

Ο Περιφερειακός ρόλος του Ηρακλείου περιγράφεται στο εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Περιφέρειας Κρήτης (ΥΑ 25291 ΦΕΚ 1486/Β/2003), σύμφωνα με το οποίο το Ηράκλειο (έδρα Περιφέρειας 1ου βαθμού) θα ενισχύσει τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά και θα παραλάβει τον ρόλο του, ως κέντρου διαπεριφερειακής ακτινοβολίας. Πιο συγκεκριμένα:

Επίσης σύμφωνα με το Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013 ο στρατηγικός στόχος - όραμα «Κρήτη Κέντρο Οικονομίας και Έρευνας στη Ν.Α. Μεσόγειο» που είχε τεθεί στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους επαναπροσδιορίζεται σε «*Ανάδειξη του ρόλου της Κρήτης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, της χρήσης προηγμένων τεχνολογιών και καινοτομίας και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της*» λαμβάνοντας υπόψη:

- τις διεθνείς εξελίξεις,
- τις δυνατότητες της τοπικής οικονομίας,

- τη στρατηγική της Λισσαβόνας και τις πολιτικές Συνοχής,
- τις τρεις βασικές αρχές του ΕΣΠΑ: ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια, ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού

Ο ρόλος του Μητροπολιτικού Πόλου του Ηρακλείου επομένως προσδιορίζεται επακριβώς, ως κέντρο με εθνική, μεσογειακή, ευρωπαϊκή και διεθνή ακτινοβολία, με άξονα την προηγμένη τεχνολογία, σε όλους τους τομείς. Προφανώς, το πολιτιστικό του πρόσωπο, ως κέντρο του Μινωικού πολιτισμού και κέντρο αρχαίων, βιβλιοθηκών και μουσειακών συλλογών, με ιδιαίτερη αναφορά στη Μεσόγειο, οφείλει να το διατηρήσει και να το αναπτύξει.

B.4.2.3 Παραγωγικοί Τομείς

B.4.2.3.1 Πρωτογενής τομέας

Η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα σε επίπεδο Χώρας αλλά και της Περιφέρειας της Κρήτης και φυσικά στην περιοχή μελέτης **στηρίζεται στις κατευθύνσεις του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης** (ΕΣΣΑΑ) 2007-2013 και σύμφωνα με το εγκεκριμένο Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου το ΕΣΣΑΑ αποτελεί την σε εθνικό επίπεδο έκφραση αφενός των προβλεπόμενων στον Κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005 για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και, αφετέρου, των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντηρίων Γραμμών. Παράλληλα, προτείνεται η συνεχής συνεργασία του ΟΡΣΗ με όλα τα Ινστιτούτα του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ), προκειμένου να εφαρμόζονται τα αποτελέσματα των ερευνών του και να υιοθετούνται πολιτικές σύγχρονες και καινοτόμες. Σε περίπτωση συγχώνευσης ή κατάργησης του ΕΘΙΑΓΕ, η προσπάθεια του ΟΡΣΗ πρέπει να συνεχιστεί ώστε να συνδεθεί με δίκτυα έρευνας ώστε να προωθεί στην συνέχεια τα αποτελέσματά της στην τοπική πραγματικότητα. Η αξιολόγηση εξάλλου του Leader και του ΟΠΑΑΧ πρέπει να τεθεί στη διάθεση του ΡΣΗ και να ληφθεί υπ' όψη των πολιτικών που πρέπει να ασκηθούν στην περιοχή του ΡΣΗ.

Γενικότερα, και με δεδομένο ότι ο πρωτογενής τομέας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ανάπτυξης εκτεταμένων ζωνών της περιοχής μελέτης, της αγροτικής ενδοχώρας του ΡΣΗ, (η γεωργική γη είναι έκτασης 81.162 εκτ. και αποτελεί το 56,25% του συνολικού εμβαδού του ΡΣΗ), οι προτάσεις του ΡΣΗ επιδιώκουν να διευρύνουν και να προσαρμόσουν εξειδικευμένες προτάσεις στην τοπική πραγματικότητα προς όφελος της ενδογενούς ανάπτυξης. Πρόκειται για την διασύνδεση της αγροτικής οικονομίας με τους υπόλοιπους παραγωγικούς τομείς την προβολή και προώθηση του αγροδιατροφικού προτύπου ως νέο και σύγχρονο αναπτυξιακό πρότυπο της περιοχής μελέτης, αξιοποιώντας την εμπειρία

από την εφαρμογή προηγούμενων πολιτικών και την αξιολόγηση των επιπτώσεών τους που ήταν κατά βάση αρνητικές. Με το νέο προτεινόμενο πρότυπο επιδιώκεται η αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων, η προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος μέσω της αειφόρου γεωργίας και κτηνοτροφίας και η συγκράτηση και βελτίωση της ποιότητας της ζωής του αγροτικού πληθυσμού με τη πολεοδομική ποιότητα της γεωργίας και την διεύρυνση της απασχόλησης του τοπικού πληθυσμού. Οι κυριότεροι στόχοι για την προαγωγή και συγκρότηση του πρωτογενούς τομέα στην περιοχή του ΡΣΗ είναι:

- Η αναβάθμιση των αγροτικών δραστηριοτήτων με τη στήριξη των μεθόδων παραγωγής που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διαχείριση της φυσιογνωμίας του τοπίου.
- Η προώθηση κατά προτεραιότητα στις περιστασικές περιοχές των βιολογικών εκμεταλλεύσεων γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Η προώθηση και ενίσχυση των της παραγωγής προϊόντων ποιότητας (ΠΟΠ, κτλ.)

Η περιοχή του ΡΣΗ και η τοπική οικονομία φαίνεται ότι δύναται να αποτελέσει πεδίο άσκησης μιας τέτοιας πολιτικής που να εστιάζεται στον στόχο του ΕΣΣΑΑ που αφορά *«στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα σε μία βιώσιμη Ύπαιθρο, μέσω μίας αειφόρου Αγροτικής Ανάπτυξης»* και ειδικότερα

- στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού και βιοτεχνίας συμβάλλοντας στην αύξηση της απασχόλησης των αγροτικών περιοχών σε συνδυασμό με τη δυνατότητα προώθησης ενεργειών κατάρτισης σε δεξιότητες απαραίτητες για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών
- στην ύπαρξη κατάλληλων συνθηκών για περαιτέρω εκσυγχρονισμό, διάδοση τεχνολογιών, καινοτομία και ποιότητα στην παραγωγή του γεωργικού, αγροτροφικού και δασοκομικού τομέα,
- στη μετάβαση σε μια ισορροπία υπέρ της ζωικής παραγωγής
- στην εφαρμογή μεθόδων παραγωγής του πρωτογενούς τομέα φιλικών προς το περιβάλλον με στόχο την προστασία του εδάφους και της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας του περιβάλλοντος,
- στην περιφερειακή διαχείριση των υδατικών πόρων με στόχο την προστασία και διατήρηση του υδατικού περιβάλλοντος,
- στην εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στον γεωργικό και δασοκομικό τομέα και στην ενσωμάτωση στην παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και την άρση των παραγόντων που συμβάλλουν στην αλλαγή του κλίματος,
- στην επέκταση της χρήσης της πληροφορικής και του διαδικτύου στις αγροτικές περιοχές.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι οι ενδιάμεσες αξιολογήσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013, το οποίο πήρε την ονομασία «Αλέξανδρος Μπαλατζής», ειδικά για την περιοχή μελέτης – αν υπάρχουν και σε ενάντια περίπτωση κρίνεται σκόπιμο να συνταχθεί ειδική Γεωργική Μελέτη

Όλοι οι άξονες του ΕΠΑΑ 2007 – 2013 είναι σημαντικοί για την περιοχή

Άξονας 1: Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα

Άξονας 2: Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων

Άξονας 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (πρώην ΟΠΑΑΧ)

Άξονας 4: Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και την διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader

Ορισμένα δε μέτρα από αυτούς είναι καίριας σημασίας, αφού στοχεύουν στην αναστροφή της ηλικιακής διάρθρωσης και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών δομών μέσω της προώθησης του τεχνολογικού εξοπλισμού και της καινοτομίας.

- Μέτρο 112 Εγκατάσταση νέων γεωργών
- Μέτρο 114 Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών παρεχόμενων στην εκμετάλλευση γεωργικών και δασοκομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών
- Μέτρο 121 Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Μέτρο 123 Προστιθέμενη αξία των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων
- Μέτρο 132 Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων
- Μέτρο 214 Γεωργο-περιβαλλοντικές ενισχύσεις
- Μέτρο 216 Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις
- Μέτρο 227 Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις
- Μέτρο 312 Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων
- Μέτρο 313 Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων
- Μέτρο 322 Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών
- Μέτρο 341 Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης
- Μέτρο 41 Ανταγωνιστικότητα
- Μέτρο 431 Λειτουργικά / Απόκτηση δεξιοτήτων & εμπύχωση

Σύμφωνα τέλος με τις προτάσεις των Πλαισίων (ΓΠΧΣΑΑ και ΠΠΧΣΑΑ), του υπερκείμενου σχεδιασμού ισχύουν τα ακόλουθα, με τα οποία η παρούσα μελέτη συμφωνεί και διατυπώνει προτάσεις στην συνέχεια :

Οι Βασικοί στόχοι – επιδιώξεις που τίθενται από το εγκεκριμένο ΓΠΧΣΑΑ είναι :

- Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και διασφάλιση της οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου, με το συνδυασμό παραδοσιακών και σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την αξιοποίηση των ενδογενών συγκριτικών πλεονεκτημάτων
- Ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της ως σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων και του αγροτικού τοπίου.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα
- Προστασία του αγροτικού χώρου από τις πιέσεις που δέχεται στο πλαίσιο της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς του (αναδιάρθρωση καλλιεργειών, εγγειοβελτιωτικά έργα, κ.ά.).....
- Στο πλαίσιο του παραπάνω στόχου προτεραιότητα αποκτά η στήριξη της εγχώριας κτηνοτροφίας και η αξιοποίηση του παραγωγικού δυναμικού των βοσκοτόπων, ώστε να αποτελέσουν, μεταξύ άλλων, και μέσο για την ενίσχυση της οικονομίας και τη συγκράτηση του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Κρίσιμο στοιχείο θεωρείται η οριοθέτηση των βοσκοτόπων, η ορθολογική χρήση τους και η βελτίωση της παραγωγικής τους ικανότητας με εγκεκριμένα διαχειριστικά σχέδια. Μέριμνα λαμβάνεται και για την εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας, σε συνδυασμό με αειφορικές πρακτικές διαχείρισης των οικοσυστημάτων.
- Ανάπτυξη, με βασική παράμετρο την ποιότητα, βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή σε συμπληρωματικότητα με τον τομέα του τουρισμού. Έμφαση επίσης δίδεται στην ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.
- δημιουργία ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ. τουρισμός – πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κλπ) που συνδυάζεται με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας.
- Ανάπτυξη της παράκτιας αλιείας στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας, με εφαρμογή μέτρων ελέγχου της υπεραλίευσης και προστασίας του παράκτιου θαλάσσιου περιβάλλοντος, που όπως φαίνεται στο ανάλογο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης «θαλάσσια οικονομία» πρυτανεύει ως μια σύγχρονη ιδέα στην σύγχρονη κοινοτική πολιτική.

Βάσει των ανωτέρω στόχων – επιδιώξεων δίδονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- Δημιουργία ενός βιώσιμου και ανταγωνιστικού συστήματος γεωργίας και διατροφικών προϊόντων με σαφή προσανατολισμό προς την αγορά, και θα προσθέταμε σήμερα πλέον με εξωστρέφεια, θα αναπτύσσεται κατά τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της υπαίθρου με σκοπό τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού και τη δημιουργία νέων θέσεων

εργασίας, αλλά και την ανάδειξη ενός μεγάλου φάσματος οικονομικών δραστηριοτήτων σε αγροτικές μειονεκτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές.

- Δραστικό περιορισμό της διάχυσης αστικών χρήσεων στη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας. Τυχόν απόδοσή της σε άλλες χρήσεις πρέπει να γίνεται με φειδώ, ύστερα από στάθμιση των παραγόντων κόστους – ωφέλειας σε κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, λαμβανομένων υπόψη των επιλογών ανάπτυξης που απορρέουν από το παρόν πλαίσιο.
- Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, σύμφωνα με την ΚΑΠ, σε συνδυασμό με την εκλογίκευση των συστημάτων άρδευσης και της χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Προώθηση της εφαρμογής κοινοτικού προγράμματος για αναδάσωση πτωχών σε απόδοση γεωργικών εκτάσεων.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των υδατοκαλλιεργειών, με τον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων μονάδων και την εφαρμογή μεθόδων διαχείρισης πιο φιλικών προς το περιβάλλον,

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης,

«...το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας θα πρέπει να υποστηρίζει και να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τις ευκαιρίες αντίστοιχα, με δράσεις και πρωτοβουλίες που κατευθύνονται αντίστοιχα προς:

- τη διατύπωση συνολικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στην ανάπτυξη των δύο συνεργαζόμενων τομέων του Τουρισμού και της Γεωργίας, με την αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και με κατάλληλα μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής
- την ενθάρρυνση της παραγωγής γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας σε προϊόντα του πρωτογενή τομέα, με στόχο να αυξάνεται η προστιθέμενη αξία των προϊόντων και με κατεύθυνση την ποιότητα, σταθερότητα, τυποποίηση, εκμετάλλευση του θεσμού της ονομασίας προέλευσης και την επιθετική πολιτική προώθησής τους με αποτελεσματικά δίκτυα διανομών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό».

Τέλος, σύμφωνα με το ίδιο Περιφερειακό Πλαίσιο για τον πρωτογενή τομέα αναφέρονται τα εξής:

«Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα θα συνεχίσει να μειώνεται στο μέλλον για τους εξής κυρίως λόγους:

- *Η παραγωγικότητα της εργασίας στον πρωτογενή τομέα είναι μόλις 33% του συνόλου της οικονομίας της Κρήτης. Θα υπάρξει τάση να αναζητηθούν υψηλότερα εισοδήματα*

από τους εργαζόμενους μεταπηδώντας από τον πρωτογενή στους άλλους τομείς της Κρητικής οικονομίας.

- Η εισαγωγή νέας τεχνολογίας και η καλύτερη οργάνωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα επιτρέψει μεγαλύτερη παραγωγή με μικρότερη απασχόληση.
- Δεδομένης της εσωστρέφειας της κρητικής γεωργίας, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της θα επιβάλλει την υιοθέτηση νέων αποτελεσματικότερων μεθόδων παραγωγής.
- Οι ανάγκες απασχόλησης στον τριτογενή τομέα θα είναι αυξημένες και συνεπώς θα υπάρχει ελκτική δύναμη μεταπήδησης απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα.

Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της παρούσας μελέτης ο πρωτογενής τομέας είναι ο πιο ευαίσθητος τομέας στο αναπτυξιακό πρότυπο της περιοχής του ΡΣΗ, αλλά και εν δυνάμει βασικός πυλώνας της τοπικής οικονομίας, από τον οποίο τροφοδοτούνται και οι υπόλοιποι τομείς, δευτερογενής-- η μεταποίηση – τυποποίηση – συσκευασία αγροτικών προϊόντων και ειδικά βιολογικών και προϊόντων ΠΟΠ και ο τριτογενής – λιανικό εμπόριο, αποθήκευση σε ψυγεία για την διατήρηση των νωπών αγροτικών προϊόντων – εστίαση στο πλαίσιο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με τα τοπικά αγροτικά προϊόντα – αγροδιατροφικό πρότυπο ανάπτυξης. Προς τούτο προτείνεται η περαιτέρω ανάπτυξη και η ενίσχυσή του στο πλαίσιο του αγροδιατροφικού προτύπου ανάπτυξης και της πολυλειτουργικής γεωργίας, όπου ειδικά την παρούσα περίοδο της οικονομικής κρίσης, η πολυαπασχόληση των αγροτών εισφέρει αυξανόμενα έσοδα.

Ειδικότερες προτάσεις που έχουν συνέργεια με τον άξονα της καινοτομίας είναι :

- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης βιολογικών γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης των υδροπονικών καλλιεργειών σε θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις (μέθοδος παραγωγής κατά την οποία τα φυτά μεγαλώνουν στο νερό, αντί στο χώμα)¹, ώστε να αυξηθεί η αποδοτικότητα της χρήσης του νερού, η αποδοτικότητα των καλλιεργειών και η εξοικονόμηση σε λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Πέρα από τα οφέλη για τους παραγωγούς και τους καταναλωτές, η επέκταση των υδροπονικών καλλιεργειών θα μπορούσε να δώσει λύσεις σε μια σειρά από περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων αλλά και της υπερκατανάλωσης νερού για άρδευση ιδιαίτερα σε περιόδους παρατεταμένης λειψυδρίας.

¹ Με αυτόν τον τρόπο η ρίζα του φυτού απορροφά όσο νερό θέλει, ενώ το υπόλοιπο ανακυκλώνεται και ξαναχρησιμοποιείται, με αποτέλεσμα στην υδροπονία να ξοδεύεται κατά 40%-60% λιγότερο νερό από ό,τι στις συμβατικές καλλιέργειες. Φυσικά προϊόντα, όπως ο πετροβάμβακας ή ο περλίτης χρησιμοποιούνται αντί χώματος και οι καλλιέργειες τροφοδοτούνται με μια μορφή ισορροπημένων θρεπτικών ουσιών, απαραίτητων για σωστή λειτουργία και απόδοση των φυτών. Τα υλικά αυτά είναι αποστειρωμένα από εχθρούς και ασθένειες, ενώ κανένα επιβλαβές φυτοφάρμακο δεν χρησιμοποιείται.

- Συνεργασία με το τμήμα Θερμοκηπιακών καλλιεργειών και ανθοκομίας του ΤΕΙ Κρήτης

➤ *Κτηνοτροφία*

Η κτηνοτροφία στην Κρήτη και ειδικά στην περιοχή μελέτης έχει κατά κύριο λόγο εκτατικό χαρακτήρα, με μικρό αριθμό οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων. Η κτηνοτροφία στην περιοχή μελέτης αφορά σε συντριπτικό ποσοστό στην αιγοπροβατοτροφία ελευθέρως βοσκής και στην εκτροφή πουλερικών. Οι φυλές των αιγοπροβάτων είναι κυρίως ντόπιες και η κτηνοτροφία είναι νομαδικού χαρακτήρα. Εκτεταμένη κτηνοτροφική δραστηριότητα ασκείται κυρίως στο τμήμα του ημιορεινού, ορεινού χώρου της περιοχής μελέτης, όπου τα καλλιεργήσιμα εδάφη είναι πολύ περιορισμένα ή είναι χαμηλής παραγωγικότητας. Η προβατοτροφία και αιγοτροφία στην Ελλάδα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και πρέπει να διατηρηθούν στις περιοχές αυτές επειδή αποτελούν μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες. Ωστόσο τα περιθώρια βελτίωσης και ανάπτυξης του κλάδου στις περιοχές αυτές είναι μικρά λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων (μικρή απόδοση βοσκοτόπων, ζώα μικρών αποδόσεων, συνεχής μετακίνηση των κοπαδιών, έλλειψη υποδομών κ.λπ.).

Σύμφωνα με το Ε.Π. Αγροτικής Ανάπτυξης 2007 – 2013 "Αλέξανδρος Μπαλατατζής", η σύγχρονη άσκηση της κτηνοτροφίας προϋποθέτει τη λήψη μέτρων συνεχούς βελτίωσης σε συνδυασμό με τη διατήρηση παραδοσιακών μορφών. Ενδεικτικά αναφέρεται :

- η προώθηση των βιολογικών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και η προώθηση των προϊόντων στο εμπόριο και τη μεταποίηση για την παραγωγή βιολογικών γαλακτομικών προϊόντων.
- Ρύθμιση της βόσκησης κατά χώρο και χρόνο για τη βελτίωση της παραγωγικότητας των βοσκοτόπων και την αποφυγή της υπερβόσκησης.
- Διευθέτηση του καθεστώτος και διαχωρισμός των σχέσεων δάσους και ορεινών βοσκοτόπων με βάση τις αρχές της αειφορίας των γαιών, της φυσικής βλάστησης και των υδατικών πόρων.
- Βελτίωση της βλάστησης των βοσκοτόπων με σπορά ποωδών φυτών, φυτεύσεις ξυλωδών φυτών, λιπάνσεις και απομάκρυνση ανεπιθύμητης βλάστησης.
- Οργανική σύνδεση της αιγοπροβατοτροφίας με τους βοσκότοπους. Απαιτείται η αποφυγή της βόσκησης των βοσκοτόπων την εποχή της αναβλάστησης. Οι έντονα ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ κτηνοτροφίας και φυσικού περιβάλλοντος επιβάλλεται να γίνουν σχέσεις συμβίωσης και αναβάθμισης
- Προώθηση της ανάπτυξης εναλλακτικών πηγών ζωοτροφών
- Εφαρμογή και έλεγχος τήρησης των όρων της πολλαπλής συμμόρφωσης στα οποία δικαιολογημένα εστιάζεται το ενδιαφέρον των παραγωγών :

- διαχείριση καλαμιάς μετά τη συγκομιδή: ενσωμάτωση στο έδαφος ή βόσκηση (απαγορεύεται το κάψιμο).
- διαχείριση βοσκοτόπων: εφαρμόζεται ελάχιστη και μέγιστη πυκνότητα βόσκησης από 0,2 Μονάδες Μεγάλων Ζώων ανά εκτάριο μέχρι 3 Μονάδες.
- αμειψισπορά: τουλάχιστον στο 20% της καλλιεργούμενης έκτασης πλην βοσκοτόπων θα πρέπει να καλλιεργούνται κτηνοτροφικά ψυχανθή.
- απορρίμματα: Σε κάθε εκμετάλλευση θα πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένος χώρος συγκέντρωσης και αποκομιδής απορριμμάτων με σχετική σήμανση.
- τα ζώα θα πρέπει να είναι σημασμένα ενώτια, κάθε εκμετάλλευση θα πρέπει να διαθέτει μητρώο με όλες τις μεταβολές (γεννήσεις, αγοραπωλησίες, σφαγές) και μετακινήσεις των ζώων.

Διαφαίνεται ότι στο μέλλον θα υπάρξουν κυρίως, δύο τύποι εκτροφής :

- ο παραδοσιακός τύπος που θα παραμείνει στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με μία τάση μείωσης τα επόμενα χρόνια σε ό,τι αφορά το εκτρεφόμενο ζωικό κεφάλαιο και τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων,
- ο εντατικός τύπος με εκσυγχρονισμένες εγκαταστάσεις που απαντάται σήμερα σε μικρό σχετικά ποσοστό και αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω τα επόμενα χρόνια στις πεδινές κυρίως περιοχές.

Στις περιοχές όπου εμφανίζεται ιδιαίτερη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας απαιτείται ο καθορισμός κτηνοτροφικών ζωνών ή/και κτηνοτροφικών πάρκων στα οποία θα εγκαθίστανται με οργανωμένο τρόπο οι κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις που από κοινού θα μπορούν να χρησιμοποιούν κοινές υποδομές (ύδρευση ζώων, ηλεκτρικό ρεύμα, εγκαταστάσεις επεξεργασίας αποβλήτων, κτλ.).

Μια νέα εναλλακτική μορφή οργάνωσης των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων είναι τα επώνυμα "φυσικά κτηνοτροφικά πάρκα" στους φυσικούς βοσκοτόπους που προτείνονται ειδικότερα από την παρούσα μελέτη. Οι κτηνοτροφικές μονάδες συνεργάζονται μεταξύ τους στην παραγωγή και προμήθεια ζωοτροφών και λοιπών εφοδίων, στην υγειονομική περίθαλψη των ζώων, στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων ζωικής παραγωγής και στην αξιοποίηση της έρευνας και πιθανόν εξυπηρετούνται από κοινές υποδομές (ύδρευση, ηλεκτρική ενέργεια, αγροτικό οδικό δίκτυο κτλ.).

Παρά το νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας, η αλιεία αντιμετωπίζει προβλήματα που εντοπίζονται κυρίως στην έλλειψη υποδομών, διαχείρισης και εμπορίας των αλιευμάτων και εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης του αλιευτικού στόλου και των μεθόδων αλιείας.

Τέλος, η Κρήτη παρουσιάζει πλεονέκτημα στη μελισσοκομία λόγω κλίματος και υπάρχουσας μελισσοκομικής χλωρίδας.

B.4.2.3.2 Δευτερογενής τομέας

Η μεταποίηση στην Κρήτη, αλλά και στην περιοχή μελέτης συνδέεται κύρια με την επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή (τρόφιμα – ποτά), αλλά και με τους κλάδους των δομικών υλικών και των πλαστικών. Οι επιχειρήσεις της μεταποίησης είναι σχετικά μικρού μεγέθους με εξαίρεση τις συνεταιριστικές. Παρ' όλα αυτά η ΑΠΑ είναι υψηλή. Η Π.Ε. Ηρακλείου υπερτερεί της Περιφέρειας Κρήτης και επομένως η περιοχή του ΡΣΗ διότι αυτή περιλαμβάνει τις περιοχές που παράγουν την ΑΠΑ – ΒΙΠΕ Ν. Αλικαρνασσού, Φοινικιά, Λινοπεράματα, κλπ.

Φαίνεται ότι λόγω του κορεσμού της ΒΙΠΕ και των ήδη υφιστάμενων δεσμεύσεων στην εκτός σχεδίου περιοχή, ο δευτερογενής τομέας αναμένεται να έχει μια σταθεροποιημένη θετική εξέλιξη. Οι κλάδοι οι οποίοι υπάρχουν στην ΒΙΠΕ δεν είναι γενικά φθίνοντες και έτσι φαίνεται ότι η προαναφερθείσα εξέλιξη αποτελεί ένα σενάριο ιδιαίτερα ρεαλιστικό. Εξάλλου οι κλάδοι οι προτεινόμενοι από το αναπτυξιακό στρατηγικό σχέδιο, που αφορούν μεταποιητικά προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και μικρού όγκου και βάρους (βιοτεχνολογία, πληροφορική), θα είναι δυνατόν να βρουν διέξοδο ανάπτυξης μέσα από την φυσιολογική εξέλιξη που έχει μια συγκέντρωση μονάδων και η οποία οδηγεί αναπόφευκτα στην αντικατάσταση ορισμένων από αυτές, οι οποίες κλείνουν για διάφορους λόγους .

Στην περίπτωση της βιομηχανίας εκτός από το ΓΠΧΣΑΑ και το ΠΠΧΣΑΑ στον υπερκείμενο σχεδιασμό έχει θεσμοθετηθεί και Ειδικό Πλαίσιο.

Ηδη από το ΠΠΧΣΑΑ είχε συμπεριληφθεί στους στόχους του «η ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας σε προϊόντα του πρωτογενή τομέα, με στόχο να αυξάνεται η προστιθέμενη αξία των προϊόντων και η σύνδεση του δευτερογενούς τομέα με τον τουρισμό και το εμπόριο προσανατολισμένο στην εξωστρέφεια», στόχος που συνεχίζει να είναι πολύ επίκαιρος και να αποτελεί, όπως ήδη αναφέρθηκε, βασικό πυλώνα του αναπτυξιακού προτύπου του ΡΣΗ.

Μάλιστα από το ίδιο Πλαίσιο είχε διαπιστωθεί ότι «Οι προοπτικές του ΠΠΧΣΑΑ για τον δευτερογενή τομέα δείχνουν ότι θα συνεχισθούν οι αρνητικοί ρυθμοί, οι οποίοι θα είναι μικρότεροι απ' ό,τι στο παρελθόν. Αντίστροφα στις κατασκευές θα συνεχιστούν οι θετικοί ρυθμοί, χαμηλότεροι όμως έναντι του παρελθόντος», Λόγω όμως των οικονομικών παραγόντων της τρέχουσας οικονομικής κρίσης οι αναμενόμενοι θετικοί ρυθμοί στις κατασκευές δεν είναι δυνατόν να επαληθευθούν, σε αντίθεση με τους ρυθμούς στην

μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων οι οποίοι δύνανται να σταθεροποιηθούν, καθώς υιοθετείται το προτεινόμενο πρότυπο ανάπτυξης που στηρίζεται στο εξής στον σημαντικό ρόλο της αγροτικής οικονομίας ως ατμομηχανή μάλιστα των υπολοίπων δύο παραγωγικών τομέων – του δευτερογενούς – μεταποίηση και τριτογενή –τουρισμός, εμπόριο με εξωστρέφεια.

Τάσεις που είχαν καταγραφεί από το ΠΠΧΣΑΑ στον δευτερογενή τομέα, από την παρούσα μελέτη για το ΡΣΗ, αποτελούν προτάσεις οργάνωσής του και περαιτέρω προώθησής του.

- «Ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας στους παραδοσιακούς κλάδους της μεταποίησης ... αποτελεί τον όρο επιβίωσης της μεταποίησης
- ... Η ανασυγκρότηση των παραδοσιακών κλάδων θα επέλθει με συγχωνεύσεις, μεγεθύνσεις, αλλά και η αποχώρηση οριακών μονάδων από την ενεργό παραγωγή.
- Στον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα..... θα αναπτυχθούν παράλληλα νέες και σύγχρονες μορφές παραγωγής αυτών των υπηρεσιών, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.»
- Νέες μονάδες σε μη παραδοσιακούς τομείς της κρητικής μεταποίησης, συνδυαζόμενες με τον ρόλο της Κρήτης στη Μεσόγειο ως κέντρου ειδικευμένης τεχνολογίας θα αρχίσουν να δημιουργούνται στη δεκαετία του 2000 – πρόβλεψη που δεν υλοποιήθηκε αλλά δύναται να αποτελέσει στόχο της παρούσας μελέτης και προς τούτο πρέπει να προταθούν κατάλληλοι υποδοχείς.

Από το ΓΠΧΣΑΑ οι βασικοί στόχοι – επιδιώξεις που τίθενται και προσαρμόζονται στην περίπτωση της περιοχής του ΡΣΗ είναι :

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας στο βιομηχανικό τομέα μέσω κατάλληλων χωρικών ρυθμίσεων και με εστίαση σε δραστηριότητες που καλύπτουν τοπικές ανάγκες ή παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε διεθνείς αγορές.
- Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις δραστηριότητες του βιομηχανικού τομέα με την εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών εκμετάλλευσης και παραγωγής, καθώς και τεχνικών αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και αποκατάστασης του περιβάλλοντος, που με άλλα λόγια συμπίπτει με την παραγωγή και προώθηση των πράσινων τεχνολογιών – πολιτική που αποτελεί βασικό επίσης πυλώνα του αναπτυξιακού προτύπου που προτείνεται από την παρούσα μελέτη.
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με την ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής στους τομείς της πληροφορικής, των επικοινωνιών και της καινοτομίας.

Τέλος από ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας είχαν καθοριστεί σημαντικές κατευθύνσεις, η προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας και οι ανάλογες χωρικές ρυθμίσεις για βιομηχανικές ζώνες – ΒΙΠΕ, αλλά και ΒΙΟΠΑ, οι οποίες παρατίθενται στο κεφάλαιο "Ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης".

Πάντως σύμφωνα ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας η Π.Ε. Ηρακλείου και επομένως και η περιοχή μελέτης έχει χαρακτήρα τουριστικής ενότητας, με δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στο βόρειο τμήμα του και επιτάχυνσης της ανάπτυξης στο νότιο τμήμα. Επομένως θεωρείται ότι οι ζώνες τουριστικής ανάπτυξης δεν έχουν ιδιαίτερη προτεραιότητα για τη βιομηχανία. Η πολιτική που προτείνεται για τις περιοχές με ιδιαίτερα χαμηλή παρουσία βιομηχανίας (ενδονομαρχιακές ανισότητες) είναι η πολιτική τύπου 1 - ήπια, που θα λάβει όμως σοβαρά υπόψη την εξειδίκευση διαφόρων περιοχών του νομού δυναμικούς τομείς εκτός βιομηχανίας.

Εν κατακλείδι στον δευτερογενή τομέα απαιτείται η διατύπωση κανονιστικών μέτρων ελέγχου της διάσπαρτης χωροθέτησης και οργάνωση ζωνών μεταποιητικών δραστηριοτήτων με προτεραιότητα στον περιαστικό χώρο της Μητροπολιτικής Περιοχής Ηρακλείου και στον προς διαμόρφωση συγκοινωνιακό κόμβο του νέου αεροδρομίου.

B.4.2.3.3 Τριτογενής τομέας

Οι διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών είναι συγκεντρωμένες στα μεγάλα αστικά κέντρα, που στην Κρήτη το λόγο αυτής της συγκέντρωσης διαδραματίζει το Ηράκλειο που εκτός των άλλων συγκεντρώνει και τις περισσότερες διοικητικές υπηρεσίες ως έδρα της Περιφέρειας Κρήτης. Λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της τοπικής οικονομίας και του εξαγωγικού προσανατολισμού έχουν αναπτυχθεί ισχυρότατες εταιρίες μεταφορών και ναυτιλιακές εταιρείες, συγκροτώντας μια δυνατή θαλάσσια οικονομία.

Εξάλλου, τη δεκαετία του 1980 δημιουργήθηκαν στην Κρήτη πανεπιστημιακά, πολυτεχνικά και τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και σημαντικά ερευνητικά κέντρα (ΙΤΕ, Ι.Θ.Α.ΒΙ.Κ., κ.λ.π.). Οι ερευνητικές δραστηριότητες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στο Ηράκλειο και σε μικρότερη κλίμακα στα Χανιά και στο Ρέθυμνο, καταγράφονται δε αναλυτικά στο κεφάλαιο που αφορά την Εκπαίδευση – Έρευνα - Τεχνολογία.

Οι υποδομές που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του Τεχνολογικού Πάρκου Ηρακλείου, δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς, αφού η προσέλκυση επιχειρήσεων είναι μικρής κλίμακας. Στον τομέα των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί σημαντική ερευνητική δραστηριότητα σε διεπιστημονική βάση, με την ανάπτυξη συστημάτων τηλεϊατρικής που μπορεί να έχει

σημαντική συμβολή στην αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των υποδομών υγείας.

Σημαντική παραγωγική υποδομή του τριτογενή τομέα της περιοχής μελέτης αποτελεί το Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο Κρήτης, στις Γούρνες, όπου επίσης έχουν εγκατασταθεί και το ΕΛΚΕΘΕ /Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών), καθώς και το ΕΝΥΔΡΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ.

Τον δυναμικότερο ωστόσο ρόλο στον τριτογενή τομέα διαδραματίζει ο τουρισμός, ο οποίος έχει υπερανάπτυχθεί στον βόρειο αναπτυξιακό άξονα κατά μήκος του θαλάσσιου μετώπου, συγκεντρώνοντας μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες και πολλές μικρότερες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, καταστήματα υγειονομικών διατάξεων που σε κάθε περίπτωση αρκετές μικρές επιχειρηματικές μονάδες λειτουργούν ακόμα στο πλαίσιο της άτυπης οικονομίας και καθ' ολοκληρία παράγουν τη μορφή και τη δομή του συμβατικού τουρισμού.

Όλες αυτές οι κατηγορίες του τριτογενούς τομέα προτείνεται να διατηρηθούν, με την προϋπόθεση της εξυγίανσής τους και της απόδοσης όλων των υποδομών τεχνικών και άυλων που εξυπηρετούν την ανταγωνιστικότητα. Ειδικά για τον συμβατικό τουρισμό, που υφίσταται μάλιστα όλες τις επιπτώσεις των διεθνών διακυμάνσεων του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των οικονομικών κρίσεων, προτείνεται η προώθηση της μεταβολής και αυτού στο πρότυπο της ενδογενούς και αειφόρου ανάπτυξης, με ενεργοποίηση τοπικών κεφαλαίων και τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, με επενδύσεις για την ανακαίνιση των ήδη υφιστάμενων πεπεπαιωμένων κτιρίων των μονάδων, πολλές από τις οποίες έχουν εγκαταληφθεί μετά τη λήξη της άδειας λειτουργίας τους.

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ, «η οικονομία της Κρήτης, όπως και η οικονομία της χώρας βρίσκεται σε φάση τριτογενοποίησης. Η εξέλιξη προς μία οικονομία υπηρεσιών, εκτός των γενικότερων δυνάμεων που τη διαμορφώνουν παγκοσμίως, στην Κρήτη θα τροφοδοτείται επίσης από τη μεγάλη σημασία του τουρισμού. Ο τουρισμός θα αποκτήσει μάλιστα μεγαλύτερο εργασιακό περιεχόμενο στην Περιφέρεια υπό την επίδραση των προβλεπόμενων προγραμμάτων αναβάθμισης του τομέα και διάχυσης της τουριστικής δραστηριότητας στους ορεινούς όγκους, με χαρακτηριστικά όχι μόνο καλύτερης περιβαλλοντικής συμβατότητας αλλά και συμβολής σε προγράμματα ανάδειξης του περιβάλλοντος.»

Σύμφωνα με το Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013, στο οποίο γίνεται αναφορά, διότι είναι υπό διαπραγμάτευση το προτεινόμενο νέο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, για τον εισερχόμενο τουρισμό και το τουριστικό

προϊόν της Κρήτης σε συνδυασμό με τη μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (Οκτώβριος 2003, ΕΟΤ) καταδεικνύονται τα ακόλουθα:

Θετική εικόνα του Κρητικού τουριστικού προϊόντος: Αυτό συνεπώς που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η προώθηση της ποιοτικής διάστασης και της διαφορετικότητας του τουρισμού της Κρήτης και να προβληθεί η άριστη ποιότητα και η ανταγωνιστική τιμή του (value for money). Και επιπλέον η ταυτότητα που πρέπει να αναδειχθεί είναι το αγροδιατροφικό πρότυπο σε συνδυασμό με τον φυσικό και το πολιτιστικό πλούτο.

Αξιοποίηση αναδυόμενων αγορών: Τα ανεκμετάλλευτα τμήματα της ευρωπαϊκής και αμερικανικής αγοράς, αλλά και νέες αγορές όπως της Κίνας και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, μπορούν να αποδώσουν σημαντική πρόσθετη τουριστική κίνηση.

Δυνατότητες ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού

Προώθηση διατροφής και γαστρονομίας ως “νέο τουριστικό προϊόν”: Καλύπτεται από το αγροδιατροφικό

Αυξανόμενη σημασία των νέων τεχνολογιών στον τουρισμό: Η περιοχή του ΡΣΗ διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα καινοτόμων δράσεων στον τουρισμό λόγω της ύπαρξης σπουδαίων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και υποδομών (ΙΤΕ, Τεχνολογικό Πάρκο, Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο, ΤΕΙ), τα οποία ήδη έχουν να επιδείξουν σπουδαίο έργο στον τομέα του τουρισμού: πληροφοριακά συστήματα για τον τουρισμό, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, πρωτοποριακές δράσεις στον τομέα της υγείας που συνδέονται με τον τουρισμό, ηλεκτρονική προβολή κ.λπ. Προτείνεται η περαιτέρω προώθηση στους τομείς αυτούς – έρευνα και εφαρμογή σε όλους τους παραγωγικούς τομείς και φυσικά και στον εν λόγω.

Επίσης ειδικά για τον τουρισμό, τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού παραθέτουν τις προτάσεις τους, μερικές από τις οποίες αναφέρονται ως βασικές του αναπτυξιακού προτύπου της περιοχής ΡΣΗ.

Για τον τουρισμό ειδικά το ΓΠΧΣΑΑ έχει καταγράψει ορισμένες_κατευθύνσεις, οι οποίες είναι προσαρμοσμένες στην ειδική συνθήκη της περιοχής μελέτης και αποτελούν βασικές προτάσεις στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προτύπου της περιοχής μελέτης.

- Βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και του σχεδιασμού στα νέα δεδομένα και τάσεις της τουριστικής αγοράς. Προώθηση νέων μορφών τουρισμού που αναμένεται να συμβάλουν και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και των αποτελεσμάτων της σε νέες περιοχές και προώθηση της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.

- Περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων.

Σύμφωνα με ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (Κ.Υ.Α. 24208 ΦΕΚ 1138/Β/2009), η περιοχή μελέτης υπάγεται στις εξής κατηγορίες χώρου:

Ολόκληρη η παραλιακή περιοχή του Ν. Ηρακλείου υπάγεται στις περιοχές με στοιχείο (Α) Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές, οι περιοχές στα ανατολικά και δυτικά υπάγονται στις περιοχές με στοιχείο (Β2) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Β2.14 Ορεινός χώρος Κέντρο–Δυτικής Κρήτης (Λευκά Όρη – Ίδη), Β2.15 Ορεινός χώρος Κεντρικής Κρήτης (Δίκτη). Σε προσεγγιστική βάση με τις προτάσεις αυτές προτείνονται στο ανάλογο κεφάλαιο οι χωρικές ενότητες του ΡΣΗ

Στις περιοχές με στοιχείο (Β2) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού οι κατευθύνσεις που δίνονται είναι:

- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Eco-Management and Audit Scheme- EMAS).
- Προώθηση προγραμμάτων στήριξης αγροτικών ή και παραδοσιακών μεταποιητικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον (στήριξη ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, παραδοσιακών τεχνικών, κ.ά).
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader+, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμάτων.
- Προώθηση τοπικών συμφώνων ποιότητας.

Μια ειδική αναφορά γίνεται στην θαλάσσια οικονομία, στην Ανάπτυξη τεχνολογίας, καινοτομιών, ερευνητικού έργου, και τις εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού, δεδομένου ότι αποτελούν βασικούς πυλώνες της οικονομίας της περιοχής μελέτης σύμφωνα με το αναπτυξιακό πρότυπο

➤ Θαλάσσια οικονομία

Η Κρήτη και φυσικά η περιοχή ΡΣΗ ανήκει στην «θαλάσσια Ευρώπη» και μαζί με τις υπόλοιπες θαλάσσιες Περιφέρειες πρέπει να αντιμετωπίσει ορισμένες από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που έχει μπροστά της, διασφαλίζοντας την ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας.

Συγκεκριμένα, στην περιοχή του ΡΣΗ πρέπει να αναπτυχθεί μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής, η οποία πρέπει να αποσκοπεί

- στην επίτευξη ενός καινοτόμου, ανταγωνιστικού, αλλά και φιλικού προς το περιβάλλον κλάδου θαλάσσιας οικονομίας, στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης. Ειδικότερα, απαιτείται η συμφιλίωση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης της αξιοποίησης των θαλάσσιων πόρων, ενθαρρύνοντας τον σχηματισμό πολυτομεακών πόλων δραστηριοτήτων οι οποίες δύνανται να υποσχεθούν αύξηση θέσεων εργασίας, με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος και ποιότητα ζωής στις παράκτιες περιοχές, ήτοι
 - Την βιώσιμη ανάπτυξη του παράκτιου τουρισμού με διάφορες εναλλακτικές μορφές, όπως τα καταδυτικά πάρκα, τα υποβρύχια αρχαιολογικά μουσεία, τα θαλάσσια περιβαλλοντικά πάρκα,
 - Την θαλάσσια έρευνα, και ειδικότερα την επιστημονική έρευνα, (ΙΘΑΒΙΚ, Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ), το Εθνικό Ινστιτούτο Αλιευτικών Ερευνών (ΙΝΑΛΕ–ΕΘΙΑΓΕ), εντάσσοντας τα δεδομένα και τις παρατηρήσεις στο Ευρωπαϊκό δίκτυο δεδομένων
 - Την θαλάσσια τεχνολογία και καινοτομία, που μπορεί να συμβάλει στην εξεύρεση λύσεων σε τομείς που βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, όπως η ενέργεια και η κλιματική αλλαγή με αξιοποίηση ενεργειακών πόρων - αιολική ενέργεια, παλιρροϊκά ρεύματα για ΑΠΕ, αλλά και συμβατικούς ενεργειακούς πόρους (πετρέλαιο, φυσικό αέριο)
 - Τις πράσινες τεχνικές υποδομές μεταφορών (λιμάνια, «πράσινες» μαρίνες, αλιευτικά καταφύγια, κλπ),
 - Τις θαλάσσιες μεταφορές, στις οποίες η περιοχή ΡΣΗ εντάσσεται σε ένα Ευρωπαϊκό χώρο θαλάσσιων μεταφορών χωρίς σύνορα και τους θαλάσσιους διαδρόμους της Μεσογείου μεταξύ Δύσης και Ανατολής
 - Την ανάπτυξη ναυτιλιακών επιχειρήσεων
 - Την παράκτια και θαλάσσια αλιεία,
 - Σε αντίθεση με όλους τους προηγούμενους τομείς, ο κλάδος της ναυπηγικής τεχνολογίας (κατασκευή πλοίων) δεν είναι εφικτό να αναπτυχθεί στην περιοχή ΡΣΗ, δεδομένης της κυρίαρχης χρήσης του παράκτιου τουρισμού και της γενικότερης πολιτικής προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος στις περιοχές που παρέμειναν αδόμητες.

Η οργάνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας μπορεί να στηριχθεί στους συναφείς προς τη θάλασσα συνεργατικούς σχηματισμούς (maritime clusters), νοούμενοι ως ένας σχηματισμός διασυνδεδεμένων επιχειρήσεων, εξειδικευμένων προμηθευτών, παρόχων υπηρεσιών και συνεργαζόμενων οργανισμών (πανεπιστήμια, εμπορικές ενώσεις κλπ.). Οι σχηματισμοί αυτοί μπορούν να αποτελέσουν καίριο εργαλείο μιας φιλόδοξης θαλάσσιας πολιτικής, επιτρέποντας ταυτόχρονα την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων στον τομέα της τεχνολογικής καινοτομίας και την οικονομική ανάπτυξη των περιοχών.

➤ *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*

Η περιοχή του ΡΣΗ διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως πλούσιο και σε πολλές περιπτώσεις άθικτο φυσικό περιβάλλον, άριστο κλίμα, αξιόλογους πολιτιστικούς και ανθρωπογενείς πόρους, ποιοτικά τοπικά προϊόντα, τοπική παράδοση κλπ, τα οποία αποτελούν το θεμέλιο λίθο και τα απαιτούμενα συστατικά στοιχεία για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού, ο οποίος διεθνώς σημειώνει έντονη ζήτηση. Η προώθηση του θεματικού τουρισμού πρέπει να αποτελέσει πρώτη προτεραιότητα στις χωρικές ενότητες και υποενότητες της ενδοχώρας, συνδεδεμένος λειτουργικά με τον θαλάσσιο τουρισμό της παραλιακής ΧΕ, αφού θα συμβάλει στη διαφοροποίηση και στον εμπλουτισμό του ήδη αναπτυγμένου συμβατικού τουριστικού προϊόντος, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του, στην ανάδειξη και ανάπτυξη αναξιοποίητων αλλά με λανθάνουσα (τουριστική) δυναμική περιοχών της Κρητικής ενδοχώρας, λειτουργώντας ανασχετικά στις τάσεις εγκατάλειψής της και συμβάλλοντας στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Οι βασικοί προτεινόμενοι πυλώνες ανάπτυξης των εναλλακτικών – θεματικών μορφών τουρισμού στην ενδοχώρα του ΡΣΗ, πάνω στους οποίους εδράζεται η ανάπτυξη συμπληρωματικών μορφών τουρισμού και κυρίως η εξυγίανση και βελτίωση του παραδοσιακής μορφής θαλάσσιου τουρισμού που είναι υπερανεπτυγμένος στην παραλιακή ενότητα, είναι:

- Ο οικο-πολιτιστικός τουρισμός και
- Ο αγρο-διατροφικός τουρισμός

Οικο-πολιτιστικός τουρισμός

Οργανωμένοι χώροι προσέλκυσης τουρισμού είναι οι Αρχαιολογικοί χώροι και τα φυσικά τοπία και οικοσυστήματα (Φαράγγια, σπήλαια, κτλ.). Επίσης μεμονωμένοι χώροι αναψυχής τοπικής εμβέλειας υπάρχουν γύρω από εκκλησίες ή αλύλλια και σημεία θέας, καθώς και γύρω από σημαντικά πολιτιστικά μνημεία και μνημεία της φύσης. Η ανάπτυξη του οικο-πολιτιστικού τουρισμού προτείνεται να υλοποιηθεί βασικά με την δημιουργία, ενίσχυση και ανάδειξη των οικο-πολιτιστικών αξόνων και διαδρομών της ενδοχώρας, που θα αρθρωθούν με τις δευτερεύουσες και τις τοπικές οικοπολιτιστικές διαδρομές που θα προταθούν από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ της περιοχής του ΡΣΗ:

Συναφείς και συμπληρωματικές μορφές θεματικού τουρισμού σε σχέση με τον οικο-πολιτιστικό είναι:

Ο *θρησκευτικός τουρισμός*, ο οποίος επικεντρώνεται σε ένα πολύ μεγάλο πλήθος Μοναστηριών, εκκλησιών, θρησκευτικών πανηγυριών, κτλ. που θα μπορούσαν να συνδεθούν με τα προαναφερόμενα οικο-πολιτιστικά δίκτυα. Οργανωμένοι χώροι θρησκευτικού τουρισμού είναι οι διάφορες μονές που βρίσκονται διάσπαρτες στην

περιοχή μελέτης που κατά κανόνα συνδυάζουν και το εξαιρετού κάλλους φυσικό τοπίο που τις περιβάλλει. Ειδικότερα, τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία που διασπείρονται σε όλη την έκταση του ΡΣΗ, συγκροτώντας ένα πλούσιο δίκτυο ιστορικής μνήμης και πολιτισμού είναι οι Μονές Αγίου Παντελεήμονος, Σαββατιανών και Αγίας Πελαγίας, Μονή Καλλέργη, Μονή Γοργολαίνη, κ.λ.π.

Ο *φυσιολατρικός τουρισμός* που εστιάζεται στην επίσκεψη των περιοχών εξαιρετού φυσικού κάλλους και συνδυάζεται με τον *περιπατητικό*, αλλά και με τον *ιαματικό* που είναι σχετικός με τα βότανα και όχι με τις ιαματικές πηγές, τα οποία είναι πάρα πολλά στην μελετώμενη περιοχή και μάλιστα σε κάποια κατάλληλη περιοχή της ημιορεινής – γεωργικής Χ.Ε. προτείνεται η δημιουργία βοτανολογικού πάρκου.

Ο *ορεινός – αθλητικός τουρισμός* που συνδυάζεται με την αξιοποίηση των ορεινών όγκων της περιοχής του ΡΣΗ για την άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων όπως η αναρρίχηση, η ποδηλασία βουνού (mountain bike), κτλ. Αυτή η μορφή του θεματικού τουρισμού είναι δυνατόν να αναπτυχθεί σε συνδυασμό με τον οικοπολιτιστικό τουρισμό, αλλά και τον συμβατικό τουρισμό των παραλίων, από όπου θα είναι η περιοχή εκκίνησης και η περιοχή επιστροφής και προτείνεται μόνον στην ημιορεινή Χωρική Ενότητα. Επίσης είναι δυνατόν να αναπτυχθεί προπονητικός αθλητισμός σε ειδικές περιοχές με ειδικές κλιματικές συνθήκες

Αγρο-διατροφικός τουρισμός

- *Προβολή του κρητικού παραδοσιακού τρόπου ζωής ως ένα σύγχρονο κοινωνικό μοντέλο (αγρο-διατροφικό πρότυπο, κρητική κουζίνα, κλίμα, περιβάλλον)*

Η διάρθρωση των καλλιεργειών και γενικά του αγροτικού τομέα αναδεικνύει την εξειδίκευση της Π.Ε. Ηρακλείου, αλλά και της περιοχής μελέτης σε παραδοσιακές καλλιέργειες, όπως η καλλιέργεια της ελιάς και η αμπελοαγωγή, ενώ τα τελευταία χρόνια αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς και οι βιολογικές καλλιέργειες. Τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα της περιοχής μελέτης, όπως δείχνουν και τα αρχαιολογικά ευρήματα της Κνωσού, δεν έχουν αλλάξει από την μινωική εποχή, και η ελιά εξακολουθεί να χαρακτηρίζει το σύγχρονο γεωργικό τοπίο της Π.Ε. Ηρακλείου. Το ελαιόλαδο και ιδιαίτερα το έξτρα παρθένο ελαιόλαδο έχει αποδειχθεί μετά από επιστημονικές έρευνες ότι συγκεντρώνει τα περισσότερα πλεονεκτήματα σε σύγκριση με όλες τις άλλες λιπαρές ουσίες που καταναλώνει ο άνθρωπος και με τα πολύτιμα συστατικά του παρέχει στον άνθρωπο υγεία, ευεξία και μακροβιότητα. Αλλά και το κρασί σε μετρημένες δόσεις, τα γαλακτοκομικά προϊόντα όπως η γραβιέρα, το κεφαλοτύρι, ο ανθότυρος, η γλυκιά και ξινή μυζήθρα και το γιαούρτι, το αιγοπρόβειο κρέας, τα ψάρια, το κρητικό παξιμάδι που είναι επίσης προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης, τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια, τα σταφύλια, τα λαχανικά, τα χόρτα και τα αρωματικά φυτά, τα όσπρια, η σταφίδα, το μέλι και η ρακή, όλα προϊόντα τοπικής προέλευσης, συνθέτουν το πρότυπο της κρητικής

διατροφής, η οποία είναι η βάση του διατροφικού προτύπου της παραδοσιακής Μεσογειακής διατροφής που σήμερα η διεθνής επιστημονική κοινότητα τη συνιστά ανεπιφύλακτα ως βάση της υγιεινής ανθρώπινης διατροφής.

Προτείνεται η προώθηση της διατροφής και γαστρονομίας ως ένα «νέο τουριστικό προϊόν», με υψηλή προστιθέμενη αξία, που αποκτάει ολοένα και μεγαλύτερη θέση στη διεθνή τουριστική αγορά. Οι μοναδικές γεύσεις της Κρητικής Κουζίνας ανταποκρίνονται στο συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον της διεθνούς Κοινότητας που αναζητά εκτός των άλλων την ποιότητα των τροφίμων και την ιδιαιτερότητα της τοπικής γαστρονομίας. Έτσι ο συνδυασμός αυτός μπορεί να αποτελέσει ένα νέο προϊόν για την Κρήτη με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για τον τουρισμό, αλλά και φυσικά για την τοπική γεωργική - κτηνοτροφική παραγωγή – τον πρωτογενή τομέα γενικότερα.

Συμπληρωματικές μορφές θεματικού τουρισμού σε σχέση με τον αγρο-διατροφικό είναι:

Ο *αγροτουρισμός* που μπορεί να αναπτυχθεί σε σύγχρονα οργανωμένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις (γεωργικές και κτηνοτροφικές) και στηρίζεται κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Στο πλαίσιο του αγροτουρισμού προτείνεται η δημιουργία ενός δικτύου "ο δρόμος της ρακής" που να περιλαμβάνει την αποκατάσταση παλαιών αποστακτηρίων, την επίσκεψη σε αγροκτήματα όπου ο ενδιαφερόμενος θα μπορεί να παρακολουθήσει όλα τα στάδια παραγωγής της ρακής από τον τρύγο των σταφυλιών, μέχρι την τελική παραγωγή της, όπως επίσης μπορεί να περιλαμβάνει εκθετήρια με μουσειακού χαρακτήρα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν κατά το παρελθόν, multimedia, προβολές, και ταβέρνες όπου θα διατίθεται επίσης η ρακή σε διάφορες ποιότητες σε συνδυασμό με τοπικά εδέσματα και γαλακτοκομικά προϊόντα όπως τα τοπικά τυριά, κλπ, αλλά και η πώλησή της.

Ο *φυσιολατρικός τουρισμός* που προτείνεται κατά προτεραιότητα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000 και στις χαρακτηρισμένες ως δασικές εκτάσεις. Ειδικά στις δασικές εκτάσεις επιτρέπονται μόνον δραστηριότητες φυσιολατρικού τουρισμού, με κατάλληλες διαμορφώσεις και χρήση ανάλογων υλικών. Επιτρέπεται η χωροθέτηση περιοχών δασικής αναψυχής με τον κατάλληλο εξοπλισμό για αναψυχή, υπαίθρια άθληση, διαδρομές περιπάτου πεζή ή και με άλογα, κλπ. Προτείνεται η ένταξη των χώρων αυτών στο οικο-πολιτιστικό δίκτυο σύνδεσης των περιοχών NATURA 2000 που προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο των οικο-πολιτιστικών διαδρομών.

Επιπλέον των ανωτέρω, από το ΕΠΧΣΑΑ προβλέπονται και οι εξής ειδικές μορφές τουρισμού που προσαρμόζονται στην αναπτυξιακή προοπτική του ΡΣΗ και ειδικά του μητροπολιτικού πόλου του Ηράκλειου:

Συνεδριακός τουρισμός

Πρωθείται η ανάπτυξη συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού στις ευρύτερες περιοχές των αστικών κέντρων με επαρκή συγκοινωνιακή σύνδεση (κυρίως αεροπορική) και ευκαιρίες για απόλαυση εκδηλώσεων σύγχρονου πολιτισμού (μουσεία, φεστιβάλ, εκθέσεις, κ.α.), γαστρονομία, επίσκεψη αξιοθέατων, κ.λπ. Επιπρόσθετα, είναι δυνατή η δημιουργία εγκαταστάσεων συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού μικρότερης κλίμακας σε μικρότερα αστικά κέντρα και άλλους τουριστικούς προορισμούς, βάσει κριτηρίων, όπως: ύπαρξη Α.Ε.Ι. ή ερευνητικών κέντρων, παρουσία κάποιου ισχυρού/ κυρίαρχου παραγωγικού τομέα στην περιοχή, ύπαρξη διεθνούς φήμης ή άλλων αξιόλογων στοιχείων του φυσικού ή ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ιστορίας, αθλητικών ή πολιτιστικών εκδηλώσεων, κ.α.

Για την ενίσχυση του συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού απαιτούνται:

- Μέτρα για τη βελτίωση της ελκυστικότητάς των πόλεων / τουριστικών περιοχών, τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και τη δημιουργία νέων, είτε αμιγών είτε συνδυασμένων με καταλύματα υψηλών προδιαγραφών με συνεδριακά κέντρα.
- Δράσεις ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών στις υποδομές του συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού.
- Πρόσθετα κίνητρα για αποκατάσταση και επανάχρηση αξιόλογων παλαιών κελυφών.
- Προώθηση δράσεων σύνδεσης του συνεδριακού με τον εκθεσιακό τουρισμό.

Αστικός Τουρισμός

Πρωθείται κατά προτεραιότητα στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τις μεγάλες πόλεις (Πάτρα, Λάρισα, **Ηράκλειο**) και σε τουριστικές περιοχές με αξιόλογα αστικά κέντρα (όπως ο Βόλος, το Ναύπλιο, η Χώρα της Κέρκυρας, η Χώρα της Ρόδου, η Πόλη των Χανίων, κλπ. Σε όλα τα ανωτέρω αστικά κέντρα προτείνεται η κατά προτεραιότητα προώθηση δράσεων, που αφορούν στην ανάδειξη και αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός τους.

Περαιτέρω για την ανάπτυξη του απαιτείται η προώθηση δράσεων :

- Δικτύωσης βάσει θεματικών ενοτήτων π.χ. κοινή ιστορία, αρχιτεκτονική, τοπική παραγωγή, κ.α.

- Εμπλουτισμού παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων, όπως μουσεία, εκθετήρια, σύγχρονες εγκαταστάσεις πληροφόρησης, φεστιβάλ και άλλες θεματικές εκδηλώσεις.
- Εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού των παραπάνω αστικών περιοχών.
- Ενημέρωσης των επισκεπτών για τη θέση και το περιεχόμενο των τουριστικών πόρων και εξασφάλισης εύκολης πρόσβασης σε αυτούς.
- Αναβάθμισης του ρόλου των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς
- Βελτίωσης της κυκλοφορίας και της ασφάλειας των πεζών.

Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός προσδιορίζεται από τη δυνατότητα χρήσης ιδιόκτητων και εκμισθωμένων σκαφών αναψυχής διαφορετικών μεγεθών και εμβέλειας ταξιδιών, με ή άνευ πληρώματος και με ποικίλους τρόπους κίνησης.

Για την ανάπτυξη του επιβάλλεται:

- Η δημιουργία ενός αριθμού κέντρων υποστήριξης έντεκα (11) ενοτήτων θαλάσσιου τουρισμού, τα οποία θα διαθέτουν σύγχρονες υποδομές ελλιμενισμού, ανεφοδιασμού και επισκευών και υπηρεσίες διοικητικής υποστήριξης για πρακτορεύσεις, ενοικιάσεις, αγοραπωλησίες, κ.λπ. Τα κέντρα αυτά θα εξυπηρετούν το μεγαλύτερο δυνατό συνδυασμό θαλάσσιων δραστηριοτήτων του τουρισμού. Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτών των κέντρων αποτελεί η ύπαρξη σύγχρονης υποδομής φιλοξενίας, εστίασης και ψυχαγωγίας και η γειτνίαση με αεροδρόμιο. Το Ηράκλειο σε συνδυασμό με τα Χανιά αποτελούν την μία από τις δέκα ενότητες κέντρων θαλάσσιου τουρισμού με ακτίνα επιρροής κυρίως τις βόρειες ακτές της Κρήτης.
- Η πύκνωση του δικτύου των τουριστικών λιμένων κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η λειτουργική συνοχή του δικτύου κάθε επιμέρους ενότητας θαλάσσιου τουρισμού.
- Η βελτίωση των υποδομών των σημείων ελλιμενισμού (μαρίνες, αγκυροβόλια) και η εποχική αύξηση της χωρητικότητάς τους (ειδικά στο Ιόνιο, τις Κυκλάδες και τις Σποράδες).
- Η ανάπτυξη «πράσινων υποδομών» (ενέργεια, διαχείριση απορριμμάτων κ.λπ.).
- Η ανάπτυξη και λειτουργία συστημάτων ηλεκτρονικής ενημέρωσης για διαθεσιμότητα θέσης, κόστος κ.λπ.

Ειδικότερα για την ανάπτυξη του τουρισμού κρουαζιέρας πέραν από τη βελτίωση των μεταφορικών υποδομών και κυρίως ελλιμενισμού σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης απαιτείται η προώθηση δράσεων βελτίωσης της εικόνας και της λειτουργικότητας του προορισμού

(διαχείριση ροών επισκεπτών, εξωραϊσμός σημείων πρόσβασης και περιοχών ενδιαφέροντος).

Γκολφ

Είναι μια μορφή τουρισμού που η ζήτησή της αυξάνει διεθνώς και επιπλέον δεν έχει εποχικό χαρακτήρα. Για την ανάπτυξή του δίδονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

- Δημιουργία εγκαταστάσεων γκολφ στις ευρύτερες περιοχές των μεγάλων αστικών κέντρων που αποτελούν τουριστικούς προορισμούς (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλος, Ιωάννινα, στις **νήσους Κρήτη**, Κέρκυρα, Ρόδο και Ζάκυνθο, και σε ορισμένους Νομούς, καθώς και ως τμήμα σύνθετων ολοκληρωμένων τουριστικών επενδύσεων με την προϋπόθεση εξασφάλισης των απαιτούμενων υδατικών πόρων της εγκατάστασης ύστερα από την ικανοποίηση υδρευτικών, αρδευτικών και οικολογικών αναγκών της περιοχής που επηρεάζεται ή τη χρήση ανακυκλωμένου νερού από αξιοποίηση των λυμάτων μετά από τριτοβάθμια επεξεργασία ή από αφαλάτωση. Στην κατεύθυνση αυτή είναι επιθυμητή η χρήση ειδών της τοπικής αυτοφυούς χλωρίδας με μικρές απαιτήσεις σε υδατικούς πόρους σε συνδυασμό με κατάλληλες τεχνικές άρδευσης και ο περιορισμός της δημιουργίας τεχνητών λιμνών.
- Αναβάθμιση των ήδη υπαρχόντων γηπέδων golf. Σε κάθε περίπτωση επιβάλλεται η λήψη μέτρων ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης καθώς και η διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των υδάτινων πόρων, από κινδύνους εξάντλησης και ρύπανσης. Θετική για τη χωροθέτηση γηπέδων γκολφ θεωρείται η ύπαρξη άλλων ή η συνδυασμένη ανάπτυξη στην ίδια περιοχή δύο ή περισσότερων γηπέδων γκολφ.

B.4.3 Χωρικό Πρότυπο

B.4.3.1 Ζώνες παραγωγικών δραστηριοτήτων. Μέτρα και πολιτικές χωρικής οργάνωσης

Όπως ήδη αναφέρθηκε, βασική αρχή του σχεδιασμού το ΡΣΗ αποτελεί η αντιστοίχιση του αναπτυξιακού προτύπου με το χωρικό πρότυπο. Με βάση αυτήν την αρχή, οι προτάσεις για τις παραγωγικές δραστηριότητες πρέπει να είναι σε αντιστοίχιση με τις ζώνες των παραγωγικών δραστηριοτήτων, και αντιστρόφως. Γενικότερα η συνολική χωροταξική οργάνωση της περιοχής μελέτης πρέπει να ανταποκρίνεται στην συνολική αναπτυξιακή δομή.

B.4.3.2 Προσδιορισμός ζωνών ανάπτυξης της γεωργίας

Η πρόταση του ΡΣΗ συνίσταται στην κατά το δυνατόν ελάχιστη απώλεια του πλουτοπαραγωγικού πόρου - της γεωργικής γης, η οποία πρέπει να οριοθετηθεί με ακρίβεια από τον υποκείμενο σχεδιασμό – αυτόν του ΓΠΣ, και να τεθεί σε καθεστώς προστασίας. Οι κυριότεροι στόχοι για την προστασία και ενίσχυση της γεωργίας είναι:

- Η γεωργική γη αντιμετωπίζεται ως σημαντικός περιβαλλοντικός και παραγωγικός πόρος
- Η περιαστική γεωργική δραστηριότητα διατηρείται και ενισχύεται για περιβαλλοντικούς λόγους, αλλά και προκειμένου να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των ισχυρών πιέσεων από τις οικιστικές και άλλες ανταγωνιστικές χρήσεις που οδηγούν στη συρρίκνωση της γεωργικής γης γενικότερα.

Το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κρήτης (ΦΕΚ 1486/Β/10-10-2003), αναφέρει για τον αγροτικό χώρο της Περιφέρειας τα εξής:

Η αναβάθμιση του αγροτικού χώρου προϋποθέτει την υποστήριξη της πολυλειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και της δραστικής ενίσχυσης της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, με περιβαλλοντικά φιλικές μορφές παραγωγής. Για την υποστήριξη των στόχων θα πρέπει:

- να αναγνωριστεί το απαραίτητο τμήμα της γεωργικής γης ως «χρήσης προτεραιότητας», με την έννοια ότι η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί βασική παραγωγική και δύναται να αποτελέσει βασική περιβαλλοντική δραστηριότητα και επομένως επιβάλλεται να προστατευτεί θεσμικά, ώστε να μην συνεχίσει να απομειώνεται από άλλες χρήσεις. Η απαραίτητη γεωργική γη που θα προστατευθεί θεσμικά θα προκύψει μέσα από ανάλογες μελέτες και θα οριοθετηθεί μέσα από ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ. Ομοίως θα πρέπει να διερευνηθεί η προώθηση προγραμμάτων

αναδασμού και η λήψη απαγορευτικών μέτρων για την κατάτμηση της γης που προέρχεται από αναδασμό.

- να οριοθετηθούν οι κτηνοτροφικές ζώνες και να καθιερωθεί θεσμικά η υποχρέωση για την άσκηση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε «ζώνες εναλλασσόμενης βόσκησης», για την προστασία των δασών και των εδαφών και την ανανέωση του φυσικού περιβάλλοντος. Λήψη μέτρων για την εξασφάλιση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως των βιοτόπων, καθώς και για την προστασία των υδάτων και του εδάφους.

Η προστασία της «γεωργικής γης προτεραιότητας» από τον ανταγωνισμό άλλων δραστηριοτήτων, πρέπει να συνδυάζεται με μέτρα συμπλήρωσης του δικτύου μεταφορικών και λοιπών τεχνικών υποδομών, ενώ θα πρέπει να θεσμοθετηθεί πλαίσιο επιτρεπομένων ή μη χρήσεων, καθώς και ειδικών περιορισμών στην κατάτμηση και στη δόμηση, αφ' ενός με προτεραιότητα στις ήδη αρδευόμενες και στις προβλεπόμενες να αρδευτούν ζώνες και αφ' ετέρου στη λοιπή γεωργική γη.

Η διατήρηση ικανοποιητικού ποσοστού και καλύτερης ηλικιακής σύνθεσης πληθυσμού στην ύπαιθρο πρέπει να υλοποιείται με περαιτέρω διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης (με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης, αγροτουρισμός σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους), ενώ θα στηρίζεται, θα διευρύνεται και θα προστατεύεται, με χωροταξικά μέτρα, ο θεσμός των ζωνών προϊόντων ονομασίας προελεύσεως - μικρός αριθμός επιλεγμένων τοπικών προϊόντων, στις περιοχές της ενδοχώρας και των ορεινών όγκων της Κρήτης. Τέλος, πρέπει να ελαχιστοποιείται η ρύπανση και μόλυνση των ακτών, των υδροφορέων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τα γεωργικά φάρμακα και να στραφεί η έρευνα στις δυνατότητες για σταδιακή αποδέσμευση του γεωργικού τομέα από την αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και να υποστηριχθεί η εφαρμογή των γεωργο - περιβαλλοντικών μέτρων.

Παράλληλα, η επέκταση των αρδευτικών δικτύων σε νέες ζώνες θα πρέπει να είναι προσεκτική, λαμβάνοντας καθοριστικά υπόψη τις ανάγκες του προς παραγωγή προϊόντος, την επάρκεια των προβλεπόμενων υποδομών, την προστασία του υδατικού αποθέματος και τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν.

Ανάλογες είναι οι κατευθύνσεις του εγκεκριμένου Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128/Α/3-7-2008), σύμφωνα με το οποίο επιδιώκεται η αύξηση της ελκυστικότητας του αγροτικού χώρου ως περιοχής οίκησης, αναψυχής και ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα δε του πρωτογενή

τομέα, με την ανάπτυξη ποιοτικών πρωτογενών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τον τουρισμό. Ειδικότερα για τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού προτείνεται η δημιουργία παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών και η παροχή κίνητρων για τη δραστηριοποίηση των νέων και ασφαλή παραμονή των ηλικιωμένων. Επιδιώκεται, επίσης, η συνετή διαχείρισή του, με στόχο τη διαφύλαξη των χαρακτηριστικών του ως φυσικού αποθέματος και ως τοπίου, και η ανάδειξη της σημασίας του για τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων και των αγρο-οικοσυστημάτων. Ο χώρος αυτός, που καταλαμβάνει το σύνολο σχεδόν του ορεινού και ημιορεινού χώρου καθώς και σημαντικά τμήματα του παράκτιου, δεν είναι ομοιόμορφος. Για το λόγο αυτό, καθορίζονται διαφοροποιημένες κατευθύνσεις :

- Για τις αγροτικές περιοχές υψηλής παραγωγικότητας : υλοποίηση πολιτικών και αποτελεσματικών μέτρων για την αειφόρο διαχείριση των εδαφικών και υδατικών πόρων, με εξορθολογισμό της χρήσης των αγροχημικών και των συστημάτων άρδευσης.
- Για τις περιαστικές αγροτικές περιοχές: λήψη μέτρων για την αποφυγή της απώλειας γόνιμης γης, λόγω άναρχης αστικοποίησης, και για τη διατήρησή τους ως περιοχών ελεύθερων χώρων και αναψυχής. Οι κατευθύνσεις αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση του σχεδιασμού των αστικών κέντρων, με γνώμονα τον σεβασμό του περιβάλλοντος και των αναγκών σε γεωργική γη.
- Για τις ορεινές και τις ημιορεινές περιοχές, καθώς και για τις νησιωτικές περιοχές με αγροτικό χαρακτήρα: ενθάρρυνση των πολλαπλών πρωτογενών δραστηριοτήτων, με καλλιέργειες φιλικές προς το περιβάλλον, με ενίσχυση της κτηνοτροφίας και έμφαση στα προϊόντα ποιότητας και συνδυασμό με τον εναλλακτικό τουρισμό και παραθερισμό.

Με βάση όλα τα ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι ο αγροτικός χώρος αποτελεί το πεδίο άσκησης των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων της περιοχής του ΡΣΗ, οι οποίες παραδοσιακά είναι πολύ σημαντικές για την τοπική οικονομία. Από την παρούσα μελέτη προτείνεται η προαγωγή του πολυλειτουργικού χαρακτήρα και του ρόλου της γεωργίας ως σημαντικός «*διαχειριστής*» των φυσικών πόρων αλλά και του αγροτικού τοπίου. Η σημασία μιας τέτοιας στρατηγικής ενισχύεται ακόμη περισσότερο στο βαθμό που μέσα από το παρόν ΡΣΗ επιδιώκεται η περαιτέρω ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, με τη μορφή της αειφόρου γεωργίας και κτηνοτροφίας. Και όχι μόνον. Προωθείται η διασύνδεσή τους με την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα – μεταποίηση γεωργικών – κτηνοτροφικών προϊόντων, αλλά και του τριτογενούς, όπως η συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα, η προβολή, προώθηση / εμπορία και τουρισμός – ειδικές μορφές που αναδεικνύουν την παραγωγική δομή του τόπου ως «*ταυτότητα*» του τουρισμού με την ανάπτυξη του αγροτοδιατροφικού τουριστικού προτύπου με αιχμή τα τοπικά αγροτικά

προϊόντα μη μεταποιημένα (νωπά) και μεταποιημένα που διακρίνονται για την ποιότητά τους και προωθούνται ιδιαίτερα τα νωπά βιολογικά προϊόντα και τα μεταποιημένα. Επομένως η χωρική οργάνωση του αγροτικού χώρου θα πρέπει να προσβλέπει στην προστασία και ενίσχυση των αγροτικών δραστηριοτήτων και της γεωργικής γης, στην τήρηση ορθών γεωργικών πρακτικών, στην αποφυγή της εκτεταμένης χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και στην επικράτηση των βιολογικών καλλιεργειών, με στόχο την αποφυγή της περαιτέρω ερημοποίησης. Παράλληλα ο αγροτικός χώρος πρέπει να θεωρηθεί ως πολυλειτουργικός, στον οποίο χωρίς να θίγονται η γεωργική γη και οι αγροτικές δραστηριότητες δύνανται να αναπτύσσονται και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, ικανές να προβάλλουν το πρότυπο και να συμβάλλουν στη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού με την επαύξηση του εισοδήματός τους και την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους γενικότερα. Χαρακτηριστικά αναφέρονται παραδοσιακά εργαστήρια, μικρές οικογενειακές μονάδες μεταποίησης αγροκτηνοτροφικών μονάδων, μικρές μονάδες τουριστικών καταλυμάτων που θα υποστηρίζουν τα οικο-πολιτιστικά δίκτυα, τα οποία διασυνδέουν τους πλούσιους πολιτιστικούς και οικολογικούς πόρους, καθώς και τις αξιόλογες φυσιολατρικές διαδρομές.

Προς τούτο προτείνεται η προστασία και ανάδειξη της γεωργικής γης, με συμπληρωματικές του πρωτογενή τομέα οικονομικές δραστηριότητες, όπως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού – αγροτουρισμός – οικότουρισμός, αλλά και διατροφικού τουρισμού με ανάλογες υποδομές και προβλέψεις δράσεων όπως : φάρμες με ξενώνες φιλοξενίας, καταστήματα εμπορίας τοπικών προϊόντων, διδασκαλία ιππασίας και διαδρομές με άλογα, με ποδήλατα βουνού κλπ, προγράμματα υγιεινής διατροφής και ασκήσεων ευεξίας, πολιτιστικά κέντρα προβολής των παραδοσιακών καλλιεργειών, δημιουργία οικολογικών και φυσιολατρικών διαδρομών με ανάλογο εξοπλισμό για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των τουριστών προς την προστασία της φύσης και των δασών κ.ά.

Ο αγροτικός χώρος αποτελεί το πεδίο συγκρούσεων των διαφόρων χρήσεων γης και των πιέσεων που ασκούν οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες προς το φυσικό περιβάλλον και τον χώρο που δέχεται όλες τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκαλούνται από τις δραστηριότητες αυτές. Διαχρονικά ο αγροτικός χώρος στην περιοχή μελέτης βαίνει συνεχώς μειούμενος, διότι δέχεται έντονες πιέσεις από την εις βάρος του εξάπλωση των υπόλοιπων χρήσεων και πρωτίστως της κατοικίας και του τουρισμού στη βόρεια ζώνη.

Για την αντιμετώπιση των πιέσεων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο αγροτικός χώρος θα πρέπει να υιοθετηθεί το προαναφερθέν αναπτυξιακό πρότυπο και να ληφθούν τα εξής μέτρα που αφορούν την χωρική οργάνωσή του :

- **κατά προτεραιότητα στις περιαστικές αγροτικές περιοχές θα πρέπει να απαγορευτεί η εκτός σχεδίου δόμηση και να προταθούν λελογισμένες επεκτάσεις των οικισμών για την αποφυγή της απώλειας γόνιμης γης και για τη διατήρησή της ως ζώνης ελεύθερων χώρων και υπαίθριας ήπιας αναψυχής.** Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει οι προτεινόμενες επεκτάσεις των οικισμών και των εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ να είναι οι ελάχιστες δυνατές και να τεκμηριώνονται επαρκώς από τα εγκεκριμένα σταθερότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ (Υ.Α. 10788 ΦΕΚ 285/Δ/2004).
- **Η απλή γεωργική γη προστατεύεται με βάση τον σχεδιασμό των ΓΠΣ – ΣΧΟΟΑΠ, ενώ από το παρόν σχέδιο προστατεύεται η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας.**
- εξορθολογισμός της χρήσης των συστημάτων άρδευσης και επανακαθορισμός του τρόπου λειτουργίας των ΤΟΕΒ.

B.4.3.2.1 Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας

Η γεωργική γη είναι ο σημαντικότερος πλουτοπαραγωγικός πόρος στην αγροτική ενδοχώρα της περιοχής μελέτης και δεδομένης της σημασίας της απαιτείται άμεσα η ακριβής οριοθέτηση και η θεσμοθέτηση ειδικά της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας. Ήδη το ΓΠΧΣΑΑ προσδιορίζει την πεδιάδα του Ηρακλείου, χωρίς φυσικά να την οριοθετεί επακριβώς, ως γεωργική γη που πρέπει να διατηρηθεί, άρα υψηλής παραγωγικότητας. «Διατήρηση της γεωργίας και της εντατικής κτηνοτροφίας, με παράλληλη προστασία της γεωργικής γης, ιδιαίτερα στις γόνιμες πεδινές περιοχές. Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν:(ζ) **το Ηράκλειο – Μεσσαρά - Ιεράπετρα στην Κρήτη.**»

Σύμφωνα την Κ.Υ.Α. 168040 (ΦΕΚ 1528/Β/2010), όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 072528 (ΦΕΚ 102/Β/2011) και η οποία είναι σε αναστολή, η γεωργική γη διαβαθμίζεται σε ποιότητες με βάση τα εξής 8 κριτήρια:

1. Υδρομορφία εδάφους (συνθήκες στράγγισης του εδάφους)
2. Μηχανική σύσταση του εδάφους (κοκκομετρική σύσταση)
3. Βάθος εδάφους
4. Οξύτητα εδάφους (pH)
5. Περιεκτικότητα σε αδρομερή υλικά (χαλίκια, πέτρες)
6. Ηλεκτρική αγωγιμότητα
7. Κλίση εδάφους
8. Περιεκτικότητα σε ανθρακικό ασβέστιο

Επιπλέον στην ίδια απόφαση καθορίζονται τα εξής κριτήρια κατάταξης της γεωργικής γης σε κατηγορίες παραγωγικότητας:

1. Η άρδευση ή αρδευσιμότητα και τα εγγειοβελτιωτικά έργα (υφιστάμενα και προγραμματιζόμενα)
2. Ο αναδασμός ή ο προγραμματισμός αναδασμού
3. Η συγκρότηση φυσικών ενοτήτων από τις καλλιέργειες με τοπικά χαρακτηριστικά και πολλαπλή χρησιμότητα (π.χ. ελαιώνας Αμφισσας, δενδροκομικές καλλιέργειες Πηλίου, φυσιτικέωνες νήσου Αίγινας, λεμονοδάσος Πόρου)
4. Η παραδοσιακότητα των καλλιεργειών ή η ιδιαιτερότητά τους (κρόκος Κοζάνης, μαστιχόδενδρα Χίου, αμπελώνες V.Q.P.R.D., κτλ.)
5. Η ειδική σύσταση του εδάφους (π.χ. τυρφώδη εδάφη στα Τενάγη Φιλίππων)
6. Η νησιωτικότητα (λόγω της ιδιαίτερης τοπικής σημασίας)

Η ύπαρξη ενός και μόνο από τα ως άνω πέντε πρώτα κριτήρια παραγωγικότητας χαρακτηρίζει τη γεωργική γη ως υφιστάμενη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας. Στην περίπτωση του κριτηρίου της νησιωτικότητας, οι γεωργικές γαίες Α' και Β' Ποιότητας χαρακτηρίζονται αυτομάτως ως γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, ενώ η κατηγορία Γ' Ποιότητας χαρακτηρίζεται ως απλή γεωργική γη.

Σε εφαρμογή της ανωτέρω απόφασης, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων θα πρέπει να οριοθετήσει άμεσα την γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας στην περιοχή του ΡΣΗ. Παράλληλα, η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας θα πρέπει, σύμφωνα με το έγγραφο 48859/13-11-2008 "Οδηγίες για την παρακολούθηση / έγκριση μελετών ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ του Ν. 2508/1997", να περιλαμβάνεται κατά τον σχεδιασμό των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ σε Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ) με χαρακτήρα απολύτου προστασίας, όπου θα απαγορεύεται πλήρως η δόμηση με εξαίρεση τις απολύτως αναγκαίες αγροτικές υποδομές αποκλειστικά και μόνον για την εξυπηρέτηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Στην γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, σύμφωνα με τον Ν. 2637/1998 άρθρο 56 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 2945/2001 "Εθνικό Σύστημα Προστασίας της Αγροτικής Δραστηριότητας", το οποίο είναι σε αναστολή μέχρι την οριοθέτηση των ζωνών γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας σύμφωνα με τα ανωτέρω, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από τη γεωργική εκμετάλλευση. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές, είτε για μεταβολή του προορισμού τους, είτε για την εκτέλεση έργων, ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων, ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και γίνεται μόνον για λόγους που εξυπηρετούν τον γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης. Στο ίδιο άρθρο 56, αναφέρεται ότι **στις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας απαγορεύεται η κατάτμηση των αγροτεμαχίων και η διανομή μεταξύ των συνιδιοκτητών, είτε με πώληση, είτε με**

οποιαδήποτε άλλη πράξη με την οποία μεταβιβάζονται δικαιώματα κυριότητας, με ποινή την απόλυτη ακυρότητα της σχετικής δικαιοπραξίας. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάτμηση μόνον στις περιπτώσεις που διευκολύνεται η αγροτική εκμετάλλευση.

Οι ανωτέρω ρυθμίσεις, με τις οποίες συμφωνεί η ομάδα μελέτης, προστατεύουν αυτόν τον πλουτοπαραγωγικό πόρο και προτείνει στην περίπτωση της πεδιάδας του Ηρακλείου, τη διερεύνηση της προώθησης προγραμμάτων αναδασμού και της επέκτασης των αρδευτικών δικτύων κλειστού τύπου σε συνδυασμό με την κατασκευή ταμιευτήρων νερού στο πλαίσιο της προστασίας και της αειφορικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

Σε κάθε περίπτωση επιβάλλεται δραστικός περιορισμός της διάχυσης αστικών χρήσεων στη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας. Τυχόν απόδοσή της σε άλλες χρήσεις πρέπει να γίνεται με φειδώ, ύστερα από στάθμιση των παραγόντων κόστους – ωφέλειας σε κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, λαμβανομένων υπόψη των επιλογών ανάπτυξης που απορρέουν από το παρόν Ρυθμιστικό Σχέδιο.

B.4.3.2.2 Απλή γεωργική γη (χαμηλής παραγωγικότητας)

Η απλή γεωργική γη περιλαμβάνει τις εκτάσεις με γη χαμηλής παραγωγικότητας (μη αρδευόμενες εκτάσεις, βοσκότοποι, κτλ. Στις εκτάσεις αυτές δίδεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη άλλων χρήσεων πλην γεωργίας, όπως η κτηνοτροφία, οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, οι εγκαταστάσεις ΑΠΕ (Φ/Β), η οικιστική ανάπτυξη κτλ, εφόσον η εγκατάστασή τους δεν προσκρούει σε άλλους περιορισμούς. Για όλες τις εκτάσεις της γεωργικής γης χαμηλής παραγωγικότητας που καλλιεργούνται θα πρέπει να διερευνηθεί η σκοπιμότητα επέκτασης των δικτύων άρδευσης.

Κατ' εξαίρεση στις ορεινές περιοχές όπου οι εδαφικοί πόροι σπανίζουν, η ύπαρξη γεωργικής γης που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υψηλής παραγωγικότητας, αποτελεί εν δυνάμει πλουτοπαραγωγικό πόρο και θα πρέπει να προστατευτεί από την εγκατάσταση άλλων χρήσεων, πλην των εγκαταστάσεων ΑΠΕ οι οποίες μπορούν να παρέχουν συμπληρωματικά εισοδήματα στους κατοίκους των ορεινών περιοχών. Τέτοιες περιοχές είναι τα ορεινά των Δ.Ε. Τυλίσσου, Κρουσώνα, Γοργολαΐνη, Αγίας Βαρβάρας, Χερσονήσου και Καστελλίου.

Η απλή γεωργική γη, που δεν χρησιμοποιείται για την χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων κατοικίας και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, θα πρέπει να περιλαμβάνεται από τον σχεδιασμό των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ σε Περιοχές Ελέγχου ή Περιορισμών Δόμησης (ΠΕΠΔ) μέσω των οποίων θα ασκείται έλεγχος και θα τίθενται οι απαραίτητοι περιορισμοί στην εκτός σχεδίου δόμηση.

B.4.3.3 Κτηνοτροφικές ζώνες – κτηνοτροφικά πάρκα

Ήδη από το προαναφερθέν στο κεφάλαιο «Γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας» απόσπασμα του ΓΠΧΣΑΑ φαίνεται η προτεραιότητα που είχε δοθεί στην εντατική κτηνοτροφία, καθώς είναι θεσμοθετημένη η διατήρησή τους, κατεύθυνση που υιοθετείται από την παρούσα μελέτη. Τα ζητήματα χωροθέτησης των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων ρυθμίζονται με τον Ν. 4056/2012 "*Ρυθμίσεις για την κτηνοτροφία και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και άλλες διατάξεις*". Ειδικότεροι περιορισμοί μπορούν να τεθούν από τα προς εκπόνηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες και ανάγκες των Δήμων, όπως η απαγόρευση εγκαταστάσεων σε δασικές εκτάσεις, κατά μήκος των τουριστικών αξόνων και των οικο-πολιτιστικών διαδρομών σε απόσταση τουλάχιστον 500 μ., περιμετρικά των λιμνοδεξαμενών και των τεχνητών λιμνών που δημιουργούνται από τα φράγματα, κτλ.

Τα ειδικότερα μέτρα και οι περιορισμοί που προτείνονται για την κτηνοτροφία είναι:

- Τήρηση των προβλεπόμενων αποστάσεων και κριτηρίων χωροθέτησης του Ν. 4056/2012 "*Ρυθμίσεις για την κτηνοτροφία και άλλες διατάξεις*."
- Επιβάλλεται η μετεγκατάσταση κάθε είδους κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων που βρίσκονται εντός των εγκεκριμένων ορίων οικισμών, καθώς και στις αντίστοιχες αποστάσεις από αυτά όπως καθορίζονται στο παράρτημα του Ν. 4056/2012.
- Οριοθέτηση κτηνοτροφικών ζωνών και θεσμική καθιέρωση της υποχρέωσης για την άσκηση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε «ζώνες εναλλασσόμενης βόσκησης», για την προστασία των δασών και των εδαφών και την ανανέωση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Πρόβλεψη από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ζωνών για την ανάπτυξη κτηνοτροφικών πάρκων, όπου αυτό είναι εφικτό με σκοπό την εξυγίανση του εξωαστικού χώρου και των κτηνοτροφικών οικισμών από τις κτηνοτροφικές μονάδες.

➤ *Βοσκότοποι*

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης έχει θεσπιστεί η προστασία ... των βοσκοτόπων, λαμβάνοντας υπόψη: α) το ρόλο τους στην παραγωγική διαδικασία, τη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος, αλλά και τις ανάγκες επέκτασης των οικισμών και την οικονομική ανάπτυξη και β) την ανάγκη χωροθέτησης, οργάνωσης και λειτουργίας σύγχρονων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της αγοράς για υγιεινά και ασφαλή τρόφιμα.

Τα ζητήματα των βοσκοτόπων ρυθμίζονται με τον νόμο 1734/1987 «*Βοσκότοποι και ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με κτηνοτροφική αποκατάσταση και με άλλες παραχωρήσεις καθώς και θεμάτων που αφορούν δασικές εκτάσεις*» - (Α` 189). **Ειδικότεροι περιορισμοί**

μπορούν να τεθούν από τα προς εκπόνηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες και ανάγκες των Δήμων.

Για τους βοσκοτόπους προτείνονται τα εξής μέτρα:

- Καταγραφή των βοσκοτόπων σε κάθε Δήμο και άρση του κοινόχρηστου καθεστώτος χρήσης που εφαρμόζεται σήμερα. Η κοινόχρηστη εκμετάλλευση σημαίνει ότι κάθε κάτοικος ενός οικισμού μπορεί να βόσκει όσα ζώα θέλει στην έκταση λιβαδιών της Τοπικής Κοινότητας χωρίς καμιά ρύθμιση ή περιοριστικούς όρους. Το αποτέλεσμα είναι ότι όλα τα προσιτά λιβάδια έχουν υποβαθμιστεί έντονα και αποδίδουν κάτω από το 1/3 του δυναμικού παραγωγής τους.
- Οριοθέτηση των βοσκοτόπων και εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης και εκμετάλλευσης των βοσκοτόπων στην ενδιάμεση και την ημιορεινή Χωρική Ενότητα
- Χαρτογράφηση των βοσκοτόπων, καταγραφή του ισχύοντος ιδιοκτησιακού καθεστώτος, ψηφιοποίηση τους με την χρήση συστημάτων GIS, στο πλαίσιο των εκπονούμενων ΓΠΣ - ΣΧΟΟΑΠ.
- Χωροθέτηση από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ζωνών απαγόρευσης της βόσκησης σε απειλούμενα ή υπό κατάρρευση οικοσυστήματα.

B.4.3.4 Ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης

Στο πλαίσιο των αρχών της συμπαγούς πόλης οι μεταποιητικές δραστηριότητες αναπτύσσονται κατ' αρχήν μέσα στα όρια των ήδη θεσμοθετημένων υποδοχέων, οι οποίοι προτείνεται να είναι οργανωμένοι, καθώς και στους απολύτως απαραίτητους νέους οργανωμένους υποδοχείς. Πιο συγκεκριμένα προωθείται η πολεοδόμηση όλων των υφιστάμενων υποδοχέων, η εξυγίανση των άτυπων συγκεντρώσεων, η οργάνωση των μεγάλης έκτασης υποδοχέων με φορέα διαχείρισης με εφαρμογή των σχετικών θεσμικών εργαλείων (ΒΙΠΕ, Επιχειρηματικά Πάρκα, ΒΙΟΠΑ) και η οργάνωση νέων προς πολεοδόμηση περιοχών χωρίς τη σύσταση φορέα για την κάλυψη των τοπικών αναγκών των Δήμων. Επίσης προωθούνται πολιτικές και μέτρα για την μετεγκατάσταση των εκτός σχεδίου διάσπαρτων δραστηριοτήτων, αλλά και των οχλουσών δραστηριοτήτων εντός των περιοχών κατοικίας στους οργανωμένους υποδοχείς και λαμβάνονται μέτρα για την αποφυγή εγκατάστασης μονάδων υψηλού κινδύνου (Seveso).

Για την ορθολογική οργάνωση των εμπορευματικών δραστηριοτήτων της περιοχής του ΡΣΗ προτείνονται νέοι αμιγείς οργανωμένοι υποδοχείς χονδρεμπορικών δραστηριοτήτων που να σχετίζονται με τον κύριο τόπο κατανάλωσης (οικιστικό συγκρότημα Ηρακλείου), αλλά και με τους βασικούς εμπορευματικούς κόμβους (λιμάνι, αεροδρόμιο) στην μητροπολιτική ΧυΕ, αλλά και κοντά στο νέο αεροδρόμιο του Καστελλίου. Επιπλέον

προτείνονται ζώνες χονδρεμπορίου μικρής κλίμακας κοντά στα μικρά αστικά κέντρα της ενδοχώρας για την εξυπηρέτηση των τοπικών αναγκών των Δήμων.

B.4.3.5 Προώθηση οργανωμένων υποδοχέων μεταποιητικών επιχειρήσεων

B.4.3.5.1 Βιοτεχνία – Βιομηχανία - Χονδρεμπόριο

Για τις ζώνες ανάπτυξης βιομηχανίας – βιοτεχνίας – χονδρεμπορίου αναφέρονται τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και συγκεκριμένα το ΓΠΧΣΑΑ, το ΠΠΧΣΑΑ και το ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας, ενώ είναι θεσμοθετημένη η Απόφαση 16 ΕΧΣΠ

Οι βασικοί στόχοι – επιδιώξεις που τίθενται από το ΓΠΧΣΑΑ είναι:

- *Χάραξη χωρικής πολιτικής για τη βιομηχανία με αφετηρία την αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και χωρικών αναγκών του τομέα και των επί μέρους κλάδων του.*
- *Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας στο βιομηχανικό τομέα μέσω κατάλληλων χωρικών ρυθμίσεων και με εστίαση σε δραστηριότητες που καλύπτουν τοπικές ανάγκες ή παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε διεθνείς αγορές.*
- *Προώθηση ενός πολυκεντρικού προτύπου χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας, με σκοπό την αύξηση της συμβολής της στην περιφερειακή ανάπτυξη και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων διαφόρων περιοχών.*
- *Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις δραστηριότητες του βιομηχανικού τομέα με την εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών εκμετάλλευσης και παραγωγής, καθώς και τεχνικών αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και αποκατάστασης του περιβάλλοντος.*
- *Εξορθολογισμός της διαδικασίας χωροθέτησης της βιομηχανίας α) με οργάνωση υποδοχέων για τη μεταποίηση σε κατάλληλες θέσεις και στήριξή τους με αποτελεσματικά κίνητρα, β) με κλαδικές ρυθμίσεις για τις μονάδες με συγκεκριμένες απαιτήσεις χωροθέτησης, γ) με διασφάλιση των όρων γεινιάσής τους με άλλες δραστηριότητες (ειδικά τις μη συμβατές).*

Βάσει των ανωτέρω στόχων – επιδιώξεων δίδονται οι ακόλουθες κατευθύνσεις:

- *Πρόνοια χωρικού σχεδιασμού απαιτείται επίσης για τα λατομεία αδρανών υλικών, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη και με μικρότερο κόστος κάλυψη των αναγκών των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων και έργων υποδομής, παράλληλα με την ελάχιστη δυνατή επίπτωση στο περιβάλλον. Ιδιαίτερα ενδιαφέρει: η πρόβλεψη χώρων εξόρυξης αδρανών σε περιοχές με μεγάλη ζήτηση (αστικά κέντρα, τουριστικές περιοχές, μεγάλα έργα υποδομής), η εξεύρεση θέσεων εκμετάλλευσης αδρανών για την εξασφάλιση παραγωγής προϊόντων που συνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά (παραδοσιακά κτίσματα), υλικών με*

ειδικές ιδιότητες καθώς και πρώτων υλών για μονάδες παραγωγής τσιμέντου και ασβέστη.

- Εξασφάλιση των προϋποθέσεων σταδιακής και οριστικής αποκατάστασης των μεταλλείων και των λατομείων.
- Εξορθολογισμός της χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων, αφενός με πρόσφορες ρυθμίσεις για την εγκατάσταση νέων μονάδων, αφετέρου με αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούν οι ήδη υφιστάμενες συγκεντρώσεις ή οι διάσπαρτες μονάδες. Ειδικότερα, για τις νέες μονάδες επιδιώκεται η συγκέντρωση σε οργανωμένους υποδοχείς σε κατάλληλες θέσεις, παράλληλα με τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης.οι μεγαλύτερες ανάγκες για οργανωμένους υποδοχείς διαπιστώνονται στις ζώνες επιρροής των μεγάλων αστικών κέντρων και κατά μήκος των αξόνων ανάπτυξης, μεταξύ των οποίων που απαριθμούνται, περιλαμβάνεται και του Ηρακλείου.
- Αντίστοιχα, για τις υφιστάμενες άτυπες συγκεντρώσεις απαιτούνται μέτρα εξυγίανσης των περιοχών με αναβάθμιση των υποδομών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των περιβαλλοντικών επιδόσεων των μονάδων. Μέτρα απαιτούνται επίσης: α) για τις εθνικής εμβέλειας μονάδες που, από άποψη μεγέθους, αντιστοιχούν σε οργανωμένους υποδοχείς, β) για τις περιοχές αποβιομηχάνισης και τις εγκαταλειμμένες μονάδες και γ) για τις εξωαστικές, μη πολεοδομούμενες, περιοχές με δυνατότητα εγκατάστασης βιομηχανικών μονάδων.
- Μέτρα απαιτούνται, επίσης, για το καθεστώς χωροθέτησης συγκεκριμένων βιομηχανικών κλάδων. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι συμβατά με τα ειδικά χαρακτηριστικά των οικείων μονάδων, ιδίως των αγροτικών μονάδων μεταποίησης προϊόντων ονομασίας προέλευσης, των μονάδων καθετοποίησης τοπικών προϊόντων και ικανοποίησης τοπικών αναγκών σε απομονωμένες περιοχές και ειδικά στα νησιά, των μονάδων εθνικής σημασίας κ.λπ.»

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης «η περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ιδιωτών, για τη δημιουργία, είτε συμπληρωματικών στους υφιστάμενους, είτε νέων υποδοχέων, στους οποίους θα οργανωθεί συνολικά η μεταποιητική δραστηριότητα, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη διαβάθμισή της σε "γενικής σημαντικής ή μη" κλίμακας και σε "κυρίως γεωργικής" μεταποιητικής και με κατεύθυνση να μπορούν να εγκατασταθούν στο εσωτερικό τους και ιδιωτικές ΒΕΠΕ. Επίσης, στους νέους υποδοχείς θα πρέπει να προβλεφθούν ικανοποιητικές εκτάσεις, για σταδιακή μετεγκατάσταση, όλων των διάσπαρτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, μέσης και υψηλής οχλήσεως, που σήμερα είναι εγκατεστημένες τόσο στον αστικό, όσο και στον περιφερειακό χώρο»

Οι περιοχές δημιουργίας νέων υποδοχέων προβλέπεται να αναζητηθούν σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης:

- στην ευρύτερη περιοχή του Αρκαλοχωρίου για την μεταποιητική δραστηριότητα κυρίως γεωργικών προϊόντων και
- στην περιοχή μεταξύ των Δ.Ε. Γουβών και Καστελλίου) για την χωροθέτηση ΒΙΠΕ

Σε συνέχεια και συνάφεια αυτής της κατεύθυνσης του ΠΠΧΣΑΑ, το ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας, προτείνει το δίπολο Ηρακλείου – Χανίων να εντάσσεται στην «τρίτη κατηγορία των πόλων και αξόνων ανάπτυξης», δεδομένου ότι θεωρείται ότι διαθέτουν επαρκή ενδοχώρα, είναι διεθνείς πύλες και κόμβοι συνδυασμένων υπερτοπικών μεταφορών και περιοχές με δυνατότητες μεταποίησης προϊόντων άλλων τομέων (καθετοποίηση), προσδιορίζει δε ότι οι κύριες ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης θα είναι οι ευρύτερες περιοχές Ηρακλείου (άξονας Γούβες-Καστέλι) (περιοχή εντατικοποίησης) και Χανίων (περιοχή επέκτασης) και, με σαφώς μικρότερα μεγέθη, Ρεθύμνου και Αγίου Νικολάου. Η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων με μονάδες μικρότερης κλίμακας μπορεί να έχει πιο πολυκεντρικό χαρακτήρα, εστιασμένη σε διάφορα τοπικά κέντρα.

Εξάλλου το ίδιο Πλαίσιο θέτει την παραδοχή για τον νομό Ηρακλείου ότι «δεν υπάρχουν ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν να στηρίξουν μια πολιτική διεύρυνσης της χωρικής βάσης της μεταποίησης, αλλά η έντονη τουριστική ανάπτυξη του βόριου τμήματος του Νομού αποτελεί λόγο να υπάρξει προσπάθεια αποσυμφόρησης αυτής της ζώνης και προσανατολισμού της μεταποίησης και σε άλλες περιοχές και προς το νότο».

Ειδικότερα σύμφωνα με το ίδιο πλαίσιο, η Πολιτική για τις χρήσεις γης και τη διάσπαρτη χωροθέτηση της βιομηχανίας στην περιφέρεια Κρήτης, άρα και στον Νομό Ηρακλείου και την περιοχή μελέτης θα πρέπει να ακολουθήσει τις εξής κατευθύνσεις :

1. Αποτροπή της παρόδιας ανάπτυξης μονάδων μεταποίησης στο βασικό οδικό δίκτυο των ισχυρών στοιχείων της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας.
2. Χωροθέτηση νέων μονάδων με βάση τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας για την εκτός σχεδίου δόμηση είναι μη αποδεκτή στις περιστατικές ζώνες των μεγαλύτερων κέντρων, στις αναπτυσσόμενες ή υπό ανάπτυξη παράκτιες ζώνες τουριστικού χαρακτήρα, και στις ζώνες εντατικής ή ποιοτικής γεωργίας. Στις ζώνες αυτές είναι αναγκαίος ο λεπτομερής σχεδιασμός.
3. Η στήριξη της επιβίωσης/μετασχηματισμού των υπάρχουσών μονάδων, εκτός των περιοχών των σημείων (1) και (2) στις σημερινές τους θέσεις είναι σκόπιμη.

Οι ειδικότερες κατευθύνσεις που αφορούν την Π.Ε. Ηρακλείου και επομένως και την περιοχή μελέτης περιλαμβάνουν:

- Την κατάταξη στην κατηγορία της μέσης προτεραιότητας άσκησης χωρικής πολιτικής για τη μεταποίηση
- Την οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανίας πέραν των ήδη υφισταμένων υποδοχέων στο Δ. Ν. Αλικαρνασσού, όπου λειτουργεί η ΒΙ.ΠΕ. Ηρακλείου η οποία είναι πρακτικά κορεσμένη, και στο Δ. Ηρακλείου, όπου λειτουργεί Ζώνη μη οχλούσας Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας, προκειμένου να εγκατασταθούν νέες μονάδες ή να μετεγκατασταθούν ήδη υφιστάμενες σε περιοχές στις οποίες θα απαγορεύεται η συνέχιση της λειτουργίας τους.
- Διατήρηση της υφιστάμενης χωροθέτησης μέρους των υπαρχουσών μονάδων η οποία όμως είναι μειωμένης προτεραιότητας.
- Δεδομένης όμως της έντονης ζήτησης για εξεύρεση χώρου εγκατάστασης βιοτεχνικών ζωνών, τόπου εγκατάστασης εργαστηρίων χαμηλής και μέσης όχλησης, για τις ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις που πρέπει να μετεγκατασταθούν και δεδομένου ότι οι δραστηριότητες αυτές είναι άμεσα συνδεδεμένες με την ζωή και την ανάπτυξη της πόλης, η οποία θα πρέπει να αναπτυχθεί σφαιρικά σε όλους τους τομείς, θα πρέπει να διερευνηθεί από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ με ιδιαίτερη έμφαση και ενδιαφέρον η δυνατότητα επιλογής χωροθέτησης μέσα στην περιοχή μελέτης.

Από το ίδιο Ειδικό Πλαίσιο προτείνεται η εξέταση από τον υποκείμενο σχεδιασμό της μετεγκατάστασης μονάδων, οι οποίες μέχρι τώρα είναι εγκαταστημένες στον αστικό χώρο ή στον άμεσα περιαστικό, προκαλώντας ιδιαίτερη όχληση στις ζώνες κατοικίας ή είναι ασύμβατη με άλλες χρήσεις ή βρίσκεται πάνω σε οδικούς άξονες που οδηγούν σε τουριστικούς προορισμούς.

Επίσης το ίδιο Ειδικό Πλαίσιο προτείνει στην Π.Ε. Ηρακλείου περιοχές κατάλληλες για την χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων, οι οποίες εντοπίζονται στην Δ.Ε. Ν. Καζαντζάκη, στην Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή Μοιρών – Τυμπακίου, η οποία όμως είναι εκτός ΡΣΗ

Σύμφωνα με την απόφαση 16 ΕΣΧΠ, είχαν προταθεί 13 βιομηχανικές ζώνες από τις οποίες πολεοδομήθηκαν μόνον η ΒΙΠΕ Ηρακλείου και τμήμα της ζώνης της Ανώπολης όπου δημιουργήθηκε ΒΙΟΠΑ.

Οι ήδη θεσμοθετημένες από την 16 ΕΣΧΠ ζώνες ανάπτυξης της βιομηχανίας – βιοτεχνίας συστήνουν το πολυκεντρικό πρότυπο χωρικής οργάνωσης όπως αναφέρεται στο ΓΠΧΣΑΑ με σκοπό, όπως αναφέρεται σ' αυτό, να επιτευχθεί αύξηση της συμβολής της

στην περιφερειακή ανάπτυξη και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων διαφόρων περιοχών.

Εξάλλου από το ίδιο Πλαίσιο δίδεται η διαδικασία χωροθέτησης της βιομηχανίας α) με οργάνωση υποδοχέων για τη μεταποίηση σε κατάλληλες θέσεις και στήριξή τους με αποτελεσματικά κίνητρα, β) με κλαδικές ρυθμίσεις για τις μονάδες με συγκεκριμένες απαιτήσεις χωροθέτησης, γ) με διασφάλιση των όρων γεινιάσής τους με άλλες δραστηριότητες (ειδικά τις μη συμβατές).

Πρόσφατα το Επιμελητήριο Ηρακλείου έχει καταθέσει προτάσεις σχετικά με τον προγραμματισμό νέων υποδοχέων. Συγκεκριμένα προτείνει τη δημιουργία Επιχειρηματικού Πάρκου τύπου Β (μέσης όχλησης) σε δημοτική έκταση του Δήμου Καστελλίου στη θέση «Σταθάκη» ή «Νταμάρι» επιφάνειας 269 στρ. Η περιοχή αυτή αναμένεται να εξυπηρετεί επιπλέον και τους Δήμους Ν. Καζαντζάκη, Αρκαλοχωρίου, Βιάννου και Χερσονήσου – περιοχές για τις οποίες έχει καταγραφεί ανάγκη χωροθέτησης ζωνών από τα Πλαίσια, και την ΕΣΧΠ. Τα πλεονεκτήματα αυτής της χωροθέτησης συνίστανται κυρίως:

- Στην κεντροβαρική του θέση ανακουφίζοντας ταυτόχρονα την ήδη βεβαρημένη περιοχή του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Ηρακλείου και τονώνοντας την οικονομία του νότιου τμήματος του νομού που σήμερα υστερεί αναπτυξιακά έναντι του βόρειου τμήματος. Ταυτόχρονα η εν λόγω θέση διασφαλίζει τις συνθήκες μη υποβάθμισης του περιβάλλοντος και παράλληλα η απομόνωσή του δεν προκαλεί όχληση στην αισθητική του τοπίου και στους κοντινούς οικισμούς.
- Ενδυναμώνεται η οικονομία της υπαίθρου με την οργάνωση της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών σε οργανωμένη κλίμακα από επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους, οι οποίες θα έχουν τη δυνατότητα να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες σε οργανωμένη κλίμακα και διαδικασίες τροφοδοτώντας τη ζήτηση σε τοπικό επίπεδο και περιφερειακό επίπεδο και όχι μόνο.
- Η θέση του κοντά στο μελλοντικό νέο αεροδρόμιο προετοιμάζει ήδη την οργανωμένη και ελεγχόμενη ανάπτυξη των μεταποιητικών δραστηριοτήτων στην περιοχή προλαμβάνοντας φαινόμενα άναρχης εκτός σχεδίου ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών. Ταυτόχρονα η εγκατάσταση μεγάλης μονάδας διανομής – logistics – στην περιοχή θα δημιουργήσει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την περιοχή εφόσον δημιουργούνται οι αποθηκευτικοί χώροι που θα μπορούν να υποστηρίξουν οργανωμένη εξαγωγική διαδικασία είτε στο κομμάτι των αγροτικών προϊόντων είτε στο κομμάτι του έτοιμου βιομηχανικού προϊόντος κοντά σε σημείο διανομής (αεροδρόμιο).

Με βάση τις προτάσεις αυτές που διαχρονικά έχουν η πρόταση του ΡΣΗ συνίσταται στα εξής:

α) Απαγόρευση της δόμησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων στην εκτός σχεδίου περιοχή της παραλιακής – αστικοποιημένης, της περιαστικής και της ενδιάμεσης Χ.Ε. με εξαίρεση τις νομίμως λειτουργούσες βιομηχανικές εγκαταστάσεις και τις εγκαταστάσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί άδεια εγκατάστασης ή λειτουργίας μέχρι την έναρξη ισχύος του Ν. 3982/2011 (άρθρο 64 παρ. 2). **Οι μονάδες αυτές προτείνεται να μετεγκατασταθούν στους προτεινόμενους οργανωμένους υποδοχείς βιοτεχνίας – βιομηχανίας που θα χωροθετηθούν από το παρόν ΡΣΗ και από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ εντός δωδεκαετίας από την έγκριση του ΡΣΗ για τις περιπτώσεις των ήδη εγκεκριμένων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που δεν το προβλέπουν και από την έγκριση όλων των υπολοίπων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που δεν έχουν ακόμη θεσμοθετηθεί.** Στο διάστημα αυτό οι μονάδες αυτές έχουν το δικαίωμα να επεκτείνονται και να εκσυγχρονίζονται εντός του οικοπέδου στο οποίο βρίσκονται, πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος ΡΣΗ υπό την προϋπόθεση ότι δεν επιδεινώνονται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον. Εξαίρεση αποτελούν οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες για τις οποίες τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ με τεκμηριωμένο τρόπο θα προτείνουν τη διατήρησή τους. **Στην ημιορεινή Χ.Ε. επιτρέπεται η εκτός σχεδίου δόμηση βιοτεχνικών – βιομηχανικών μονάδων μόνον των κλάδων που σχετίζονται με την τοπική γεωργο-κτηνοτροφική παραγωγή με την προϋπόθεση της πρόβλεψης και λειτουργίας βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων σε κάθε μονάδα συμπεριλαμβανομένων των ελαιοτριβείων και των τυροκομείων.** Για τις νομίμως υφιστάμενες μονάδες των λοιπών κλάδων ισχύουν οι μεταβατικές διατάξεις που προαναφέρθηκαν για τις υπόλοιπες Χ.Ε.

β) Υφιστάμενες άτυπες συγκεντρώσεις διάσπαρτων βιομηχανικών, εμπορικών και λοιπών επιχειρήσεων εκτός σχεδίου, όπως της Τυλίσου, της Φοινικιάς, των Πεζών και των Αρχανών, ιδίως της Φοινικιάς που αναπτύσσεται γραμμικά κατά μεταξύ των οδών Ηρακλείου – Φοινικιάς και της επαρχιακής οδού Ηρακλείου Πρ. Ηλία, πρέπει να οργανωθούν και να εξυγιανθούν με πολεοδόμηση.

γ) **Τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ προτείνεται να προσδιορίσουν για κάθε Δήμο, μηδὲ εξαιρουμένου του Ηρακλείου, πέραν των προτεινόμενων από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ υποδοχέων βιοτεχνίας – βιομηχανίας, επιπλέον κατάλληλες περιοχές προς πολεοδόμηση για τις μεταποιητικές δραστηριότητες (βιοτεχνίες και τα επαγγελματικά εργαστήρια) χαμηλής όχλησης σύμφωνα με τα εγκεκριμένα σταθερότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ.** Οι υποδοχείς αυτοί προτείνεται να περιλαμβάνουν κλάδους σχετικούς με την εξυπηρέτηση των μικρών αστικών κέντρων της ενδοχώρας (π.χ. συνεργεία αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, φορτηγών και γεωργικών μηχανημάτων, ξυλουργεία, σιδηρουργεία, αλουμινάδικα, κτλ.), καθώς και

μεταποιητικών μονάδων που σχετίζονται με την τοπική αγροτική παραγωγή όπου θα μετεγκαθίστανται υποχρεωτικά οι μονάδες που θα απαγορευτούν να λειτουργούν στις εντός σχεδίου περιοχές εντός δωδεκαετίας από την έγκριση των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Ειδικά για την περίπτωση των Δήμων Ηρακλείου και Μαλεβιζίου οι περιοχές αυτές προτείνεται να αναζητηθούν εκτός της πράσινης περιμετρικής ζώνης. Οι περιοχές αυτές θα πολεοδομούνται με ευθύνη των ΟΤΑ και δεν είναι απαραίτητη η οργάνωσή τους ως Επιχειρηματικά Πάρκα κατά τον Ν. 3982/2011.

δ) Τροποποίηση των επιτρεπόμενων χρήσεων γης της ΒΙΠΕ, Ηρακλείου ώστε να επιτρέπεται η εγκατάσταση μόνον βιομηχανιών – βιοτεχνιών μέσης και χαμηλής όχλησης και απαγόρευση της εγκατάστασης νέων αποθηκών. Σύμφωνα με την απόφαση έγκρισης του ρυμοτομικού σχεδίου της ΒΙΠΕΗ (Π.Δ. 17/11/1975 ΦΕΚ 55 Δ) επιτρεπόταν η ανέγερση *"μόνο βιομηχανικών κτιρίων για την εγκατάσταση ελαφρών βιομηχανιών, αποκλειόμενης πάσης βαρείας ή μεσαίας βιομηχανίας"*, ενώ με την τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου (απ. 81106/2942/16-11-1993 οι επιτρεπόμενες χρήσεις ήταν *"κάθε είδους κτίρια βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων επεξεργασίας και αποθήκευσης αγροτικών προϊόντων, καθώς επίσης και κτιρίων κοινόχρηστων εξυπηρετήσεων που είναι απαραίτητα για την παροχή υπηρεσιών στις παραπάνω επιχειρήσεις"*. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η τάση της εγκατάστασης στην ΒΙΠΕΗ αποθηκευτικών μονάδων, λόγω της έλλειψης ζώνης Χονδρεμπορίου στην περιοχή. Μετά την πρόσφατη θεσμοθέτηση του νέου Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού με δύο ζώνες Χονδρεμπορίου στην περιοχή της Λαχαναγοράς και δυτικά της ΒΙΠΕΗ παρά τον οδικό άξονα Ηρακλείου – Βιάνου, προτείνεται η απομάκρυνση των αποθηκών και των μονάδων χονδρεμπορίου εντός 5ετίας από την θεσμοθέτηση του παρόντος, ώστε άμεσα να απελευθερωθεί χώρος για την εγκατάσταση βιοτεχνιών – βιομηχανιών, δεδομένου μάλιστα ότι η υλοποίηση των προτάσεων του ΡΣΗ για νέους υποδοχείς θα καθυστερήσουν πολύ περισσότερο.

ε) Η χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων για τη μεταποίηση και τις συμπληρωματικές δραστηριότητες προς αυτήν, πρέπει να υπακούει στα κριτήρια και τις κατηγορίες του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία, από τις οποίες, στο ΡΣΗ προτείνονται οι εξής:

- i) Πολεοδομούμενοι υποδοχείς γενικού χαρακτήρα: Αντιστοιχούν στα υφιστάμενα σήμερα καθεστώτα οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας με πολεοδόμηση: Επιχειρηματικά Πάρκα του Ν. 3982/2011, πολεοδομούμενη ΠΟΑΠΔ για βιομηχανία – βιοτεχνία του Ν. 2742/1999, ΠΕΡΠΟ για βιομηχανία του Ν. 2508/1997 και προς πολεοδόμηση περιοχές που προτείνονται από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.
- ii) Πολεοδομούμενοι υποδοχείς για εξυγίανση υφιστάμενων άτυπων συγκεντρώσεων βιομηχανικών μονάδων («υποδοχείς εξυγίανσης»): Οι υποδοχείς της κατηγορίας

αυτής διαφέρουν από αυτούς του εδαφίου i ως προς τους εξής όρους, που προσδιορίζονται σε άλλα σημεία του Ειδικού Πλαισίου: το ποσοστό εισφοράς σε γη ορίζεται σε 20% (αντί του 25% των υποδοχέων γενικού χαρακτήρα) και το πλάτος της ζώνης περιμετρικού πρασίνου ορίζεται σε 5 - 15 μ. ανάλογα με τον καθοριζόμενο βαθμό όχλησης (αντί πλάτους 7 – 20μ. αντίστοιχα). Στους υποδοχείς αυτούς περιλαμβάνονται οι βιομηχανικές ζώνες της Φοινικιάς, και του δομημένου τμήματος της ζώνης της Τυλίσου που είχαν καθοριστεί με την απόφαση 16 του ΕΣΧΠ και τις μετέπειτα τροποποιήσεις της. Για τις συγκεκριμένες δύο περιπτώσεις προτείνεται η ανάληψη πρωτοβουλίας από τους Δήμους Ηρακλείου και Μαλεβιζίου αντίστοιχα, κατά το άρθρο 56 του Ν. 3982/2011, προκειμένου οι δύο αυτές άτυπες βιομηχανικές συγκεντρώσεις να χαρακτηριστούν ως Επιχειρηματικά πάρκα εξυγίανσης (ΕΠΕ) τύπου Β με χρήσεις του άρθρου 43 του ίδιου νόμου. Ειδικά η βιομηχανική περιοχή της Τυλίσου προτείνεται ως υποδοχέας μόνον χαμηλής όχλησης βιομηχανιών - βιοτεχνιών. Ο δε χαρακτηρισμός της ως ΕΠΕ θα συμβάλλει στην πολεοδομική και περιβαλλοντική εξυγίανση της περιοχής καθώς και στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες εντός αυτής. Το υπόλοιπο τμήμα της βιομηχανικής περιοχής της Τυλίσου, όπως αναφέρεται στην παράγραφο στ) του παρόντος κεφαλαίου, προτείνεται να πολεοδομηθεί επίσης ως Επιχειρηματικό Πάρκο τύπου Β (μόνον χαμηλής όχλησης).

- iii) Υποδοχείς με «ενδιάμεσο» βαθμό οργάνωσης («ενδιάμεσοι οργανωμένοι υποδοχείς»): Οι υποδοχείς αυτής της κατηγορίας αντικαθιστούν και εκλογικεύουν τις περιπτώσεις όπου η υφιστάμενη νομοθεσία προβλέπει τον καθορισμό ζωνών εκτός σχεδίου για την εγκατάσταση βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Οι ενδιάμεσοι υποδοχείς διατηρούν καθεστώς εκτός σχεδίου αλλά με ειδικό χαρακτήρα, που διασφαλίζει επαρκές επίπεδο εσωτερικής οργάνωσης για τις ανάγκες τους. Οι υποδοχείς αυτοί προτείνεται να περιλαμβάνονται σε ζώνες ΠΕΠΔ από τον σχεδιασμό των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.

Των προτάσεων του ΡΣΗ εξαιρούνται οι υποδοχείς χωροθέτησης μεμονωμένων μεγάλων μονάδων (άρθρο 6 παρ. 1^α του ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας): Ως μεγάλες μονάδες που υπάγονται σε αυτή την περίπτωση θεωρούνται αυτές που έχουν κλίμακα αντίστοιχη από άποψη μεγέθους ενός αυτοτελούς οργανωμένου υποδοχέα. Οι υποδοχείς αυτής της κατηγορίας είναι οργανωμένοι, αλλά όχι πολεοδομούμενοι, και προβλέπονται για τη δημιουργία τους ειδικόί όροι προσαρμοσμένοι στα ειδικά χαρακτηριστικά τους, οι οποίοι στοχεύουν κυρίως στη βελτιστοποίηση της σχέσης τους με τον περιβάλλοντα ευρύτερο χώρο. Κατά τα άλλα, διατηρούν καθεστώς περιοχής εκτός σχεδίου, με ειδικό χαρακτήρα.

στ) Επανεξετάζοντας τις 13 βιομηχανικές ζώνες που καθορίστηκαν με την απόφαση της 16/23.9.1981 του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος «Περί εγκρίσεως του συστήματος Οργανώσεως των οικιστικών περιοχών του Πολεοδομικού Συγκροτήματος του Ηρακλείου και της ευρύτερης περιοχής του» και τις μετέπειτα τροποποιήσεις της διαπιστώθηκε ότι:

- έχουν υλοποιηθεί, κατά την έννοια της εγκατάστασης βιομηχανικών – βιοτεχνικών μονάδων εντός της έκτασής τους οι περιοχές ΒΙΠΕΗ, Φοινικιάς, Τυλίσου, Αρχανών, Ανώπολης, Πεζών και Λινοπεραμάτων, από τις οποίες η ΒΙΠΕΗ είναι πολεοδομημένη και έχει κορεστεί, ενώ στην περιοχή της Ανώπολης έχει υλοποιηθεί μικρής έκτασης ΒΙΟΠΑ.
- δεν υλοποιήθηκαν, δηλαδή δεν έχουν εγκατασταθεί σε αυτές βιομηχανικές – βιοτεχνικές μονάδες οι περιοχές, Γαζίου, Επισκοπής, Καλεσσίων, Γουβών, Μαλίων και Χερσονήσου.

Επιπλέον τα εγκεκριμένα και υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ εντός της περιοχής του ΡΣΗ καθόρισαν επιπλέον των ανωτέρω ζωνών και νέους υποδοχείς βιομηχανίας – βιοτεχνίας και χονδρεμπορίου οι οποίοι περιλαμβάνουν τα εξής:

- ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Κρουσσώνα:
 - Βιοτεχνικό Πάρκο χαμηλής όχλησης – Ζώνη Χονδρεμπορίου βόρεια του οικισμού Κρουσσώνα, έκτασης 12 εκτάρια
 - Βιοτεχνικό Πάρκο χαμηλής όχλησης – Ζώνη Χονδρεμπορίου μεταξύ των οικισμών Λουτράκι και Κορφές, έκτασης 16,8 εκτάρια.
- ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών, από το οποίο επιπλέον των δύο βιομηχανικών ζωνών της απ. 16/ΕΣΧΠ που διατηρούνται με μικρότερη όμως έκταση προτείνονται:
 - το ΒΙΟΠΑ Ανώπολης ως αυτόνομος πλέον υποδοχέας
 - επιπλέον δύο περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων, με βιοτεχνική χρήση χαμηλής όχλησης και
 - μία περιοχή με βιοτεχνική χρήση χαμηλής και μέσης όχλησης, στη θέση Βαθύ.
- Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσοῦ, από το οποίο προτείνονται επιπλέον:
 - Επέκταση της ΒΙΠΕΗ στα βόρεια στη θέση Δύο Αοράκια με χρήση βιομηχανία
 - Περιοχή εγκατάστασης βιοτεχνικών δραστηριοτήτων χαμηλής όχλησης (ΒΙΟΠΑ) ανατολικά του οικισμού Καλλιθέας και νότια της ΒΙ.ΠΕ.Η. έκτασης 238 στρ.
 - Περιοχή εγκατάστασης βιοτεχνίας – χονδρεμπορίου και γεωργικής γης, δυτικά της ΒΙ.ΠΕ.Η. Δυτικά της οδού Ηρακλείου – Βιάννου καθορίζεται βιοτεχνική περιοχή χαμηλής όχλησης, εμβαδού 100 στρ.
 - Περιοχή Χονδρεμπορίου στο Χώρο της Λαχαναγοράς Ηρακλείου έκτασης 279 στρ.

- Περιοχή χονδρεμπορίου δυτικά της ΒΙ.ΠΕ.Η. παρά την οδό Ηρακλείου – Βιάννου έκτασης 852 στρ.
- Εκτός σχεδίου Ζώνη Βιοτεχνίας χαμηλής όχλησης και χονδρεμπορίου (Π.Ε.Π.Δ. VIIα) παρά την οδό Ηρακλείου – Βιάννου
- Γ.Π.Σ. Ηρακλείου, από το οποίο προτείνονται επιπλέον:
 - Ζώνη χονδρεμπορίου παρά την οδό Ηρακλείου – Μοιρών (Π.Ε. 32)
- Υπό θεσμοθέτηση Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Αρχανών – Ν. Καζαντζάκη - Επισκοπής, από το οποίο προτείνονται οι εξής περιοχές:
 - ΒΙΠΑ / ΒΙΟΠΑ (Π.06) Αρχανών, πρόκειται για ήδη θεσμοθετημένη περιοχή με την ΚΥΑ 22292/4915 (ΦΕΚ1768/20-09-1999) έκτασης 70 στρεμμάτων, η οποία προβλέπονταν και από την απ. 16/ΕΣΧΠ με διαφορετική έκταση
 - ΒΙΠΑ / ΒΙΟΠΑ (Π.06) Πεζά / Καλλονή. Πρόκειται για ήδη θεσμοθετημένη περιοχή με την ΚΥΑ 22292/4915 (ΦΕΚ1768/20-09-1999) έκτασης 100 στρεμμάτων, η οποία προβλέπονταν και από την απ. 16/ΕΣΧΠ με διαφορετική έκταση
 - ΒΙΟΠΑ (Π.07) Αρχανών – Κουνάβων. Πρόκειται για νέα προς πολεοδόμηση περιοχή συνολικής έκτασης 396 στρεμμάτων, εκ των οποίων 215 χωροθετούνται στην Δ.Ε. Αρχανών και 181 στην Δ.Ε. Ν. Καζαντζάκη
 - Περιοχή Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας ΒΙΠΑ / ΒΙΟΠΑ (Π.06) και ΒΙΟΠΑ (Π.05) Αλαγνίου έκτασης 415 στρ. Η περιοχή διαιρείται σε δύο υποπεριοχές:
 - ο Μία περιοχή 103 στρεμ. χαρακτηριζόμενη ως ΒΙΠΑ/ΒΙΟΠΑ που υποδέχεται συγκεκριμένες χρήσεις μέσης και χαμηλής όχλησης και
 - ο Μία περιοχή ΒΙΠΑ 312 στρεμ. που υποδέχεται χρήσεις χαμηλής αποκλειστικά όχλησης
 - Περιοχή ΒΙΟΠΑ Επισκοπής. Πρόκειται για τη μεταφορά σε νέα θέση του εγκεκριμένου ΒΙΟΠΑ σύμφωνα με την ΚΥΑ 22292/4915 (ΦΕΚ1768/20-09-1999). Η συνολική του έκταση είναι 111στρέμματα.

Σε συνέχεια των ανωτέρω με την παρούσα μελέτη ΡΣΗ προτείνεται η υλοποίηση των προτεινόμενων υποδοχέων των εγκεκριμένων και υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που αυτά θέτουν και σε σχέση με τις 13 περιοχές της απόφασης 16/ΕΣΧΠ προτείνονται τα ακόλουθα:

1. ΒΙΠΕ Ηρακλείου, όπως προβλέπεται από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού
2. Περιοχή Φοινικιάς: να χαρακτηριστεί ως Επιχειρηματικό πάρκο εξυγίανσης (ΕΠΕ) τύπου Β (μέσης και χαμηλής όχλησης) με χρήσεις του άρθρου 43 του ίδιου νόμου και να εξεταστεί από το ΓΠΣ της Δ.Ε. Ηρακλείου η δυνατότητα επέκτασης ώστε να συμπεριλάβει τις βιομηχανικές μονάδες που έχουν εγκατασταθεί εν επαφή και εκτός της ζώνης αυτής

3. Περιοχή Γαζίου: Δεδομένου ότι η περιοχή αυτή δεν έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα παρά την πρόβλεψή της και από το ΓΠΣ Ηρακλείου και εφόσον βρίσκεται εντός της Κεντρικής – Μητροπολιτικής ΧυΕ, προτείνεται ο αποχαρακτηρισμός της από ζώνη βιομηχανίας – βιοτεχνίας και η εξεύρεση νέας θέσης εκτός της προτεινόμενης πράσινης περιμετρικής ζώνης από το νέο ΓΠΣ της Δ.Ε. Γαζίου.
4. Περιοχή Επισκοπής: όπως προτείνεται από το υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ των Δ.Ε. Αρχανών – Ν. Καζαντζάκη – Επισκοπής
5. Περιοχή Αρχανών: όπως προτείνεται από το υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ των Δ.Ε. Αρχανών – Ν. Καζαντζάκη – Επισκοπής
6. Περιοχή Πεζών: όπως προτείνεται από το υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ των Δ.Ε. Αρχανών – Ν. Καζαντζάκη – Επισκοπής
7. Περιοχή Καλεσιών: προτείνεται η πολεοδόμησή της ως υποδοχέας χαμηλής όχλησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
8. Περιοχή Τυλίσου: προτείνεται η πολεοδόμησή της ως υποδοχέας χαμηλής όχλησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
9. Περιοχή Ανώπολης: όπως προβλέπεται από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Δ.Ε. Γουβών
10. Περιοχή Γουβών: όπως προβλέπεται από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Δ.Ε. Γουβών
11. Περιοχή Μαλλίων: για την έκταση που βρίσκεται παρά την οδό Μάλλια – Κράσι προτείνεται η επέκτασή της και η πολεοδόμησή της ως υποδοχέας χαμηλής όχλησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων. Για την έκταση που βρίσκεται παρά τον ΒΟΑΚ η πολεοδόμησή της με το ίδιο εμβαδόν ως υποδοχέας χαμηλής όχλησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
12. Περιοχή Χερσονήσου: προτείνεται η επέκτασή της και η πολεοδόμησή της ως υποδοχέας χαμηλής όχλησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.
13. Περιοχή Λινοπεραμάτων: προτείνεται η απομάκρυνση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και ο αποχαρακτηρισμός της έκτασης από ζώνη βιοτεχνίας – βιομηχανίας σε ζώνη τουρισμού – αναψυχής. Μέχρι την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων προτείνεται η εκπόνηση χωροταξικής μελέτης για τον καθορισμό της ως Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 του Ν. 2742/1999, διότι αποτελεί περιοχή που παρουσιάζει απρόβλεπτες ανάγκες λόγω κινδύνου τεχνολογικής καταστροφής.

Τέλος προτείνονται ειδικότεροι όροι και περιορισμοί για τους υποδοχείς βιοτεχνίας – βιομηχανίας :

- Απαγόρευση της χωροθέτησης υποδοχέων βιοτεχνίας - βιομηχανίας στις περιοχές Natura 2000 μέχρι την εκπόνηση και θεσμοθέτηση Ειδικών Διαχειριστικών Σχεδίων που θα καθορίζουν τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και τους όρους και περιορισμούς δόμησης.

- Απαγόρευση εντός της περιοχής του Ρ.Σ.Η. της οριοθέτησης περιοχών για την ανάπτυξη Επιχειρηματικών Πάρκων Ενδιάμεσου Βαθμού Οργάνωσης (ΕΠΕΒΟ) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3982/2011.
- Απαγόρευση της ίδρυσης νέων βιομηχανικών – βιοτεχνικών μονάδων εντός των οικισμών και σε περιοχές εντός σχεδίου. Επιτρέπονται μόνον τα επαγγελματικά εργαστήρια που προορίζονται για την εξυπηρέτηση των βασικών αναγκών του πληθυσμού και που επιτρέπονται στις περιοχές γενικής κατοικίας και πολεοδομικού κέντρου όπως αυτές καθορίζονται από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, ή είναι παραδοσιακά εργαστήρια. Εξαιρείται η εγκατάσταση νέων παντός είδους συνεργείων αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, φορτηγών και γεωργικών μηχανημάτων, των οποίων η εγκατάσταση επιτρέπεται μόνον σε οργανωμένους υποδοχείς που θα προβλεφθούν από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ.
- Απομάκρυνση εντός δωδεκαετίας των μονάδων SEVESO από την περιοχή των Λινοπεραμάτων και από την ΒΙΠΕ Ηρακλείου λόγω του μεγάλου αριθμού των υφιστάμενων μονάδων και των απασχολούμενων σε αυτές και λόγω γειννίασης με κατοικημένες περιοχές . Απαγόρευση της χωροθέτησης οποιασδήποτε τέτοιας μονάδας στην περιοχή του ΡΣΗ με εξαίρεση τις μονάδες αποθήκευσης φυσικού αερίου που προγραμματίζονται στην περιοχή της Κορακιάς από την ΔΕΗ αποκλειστικά και μόνο για την εξυπηρέτηση των αναγκών του νέου ΘΗΣ που θα λειτουργεί με φυσικό αέριο και θα αντικαταστήσει τον υφιστάμενο ΑΗΣ Λινοπεραμάτων. Για τις μονάδες αποθήκευσης πετρελαιοειδών και τις λοιπές μονάδες φυσικού αερίου θα πρέπει να εξευρεθεί κατάλληλη περιοχή από το προς αναθεώρηση Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης στο βόρειο παραλιακό μέτωπο της Κρήτης εκτός της περιοχής του ΡΣΗ. Επίσης κρίνεται απαραίτητη η επιτάχυνση των διαδικασιών κατασκευής και λειτουργίας του ΘΗΣ Κορακιάς ώστε να αποσυμφορηθεί το συντομότερο δυνατόν η περιοχή των Λινοπεραμάτων από τις οχλούσες δραστηριότητες. Για τις δύο μονάδες SEVESO (εκρηκτικές ύλες) εκ των οποίων η μία βρίσκεται δίπλα στον οικισμό Σκαλάνι και η άλλη βρίσκεται στην Τ.Κ. Αχλάδας της Δ.Ε. Γαζίου προτείνεται η μεν πρώτη να απομακρυνθεί εντός δωδεκαετίας λόγω της επικινδυνότητάς της προς τον όμορο οικισμό Σκαλανίου, η δε δεύτερη να παραμείνει ως έχει αφού βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από περιοχές κατοικίας.
- Άμεση εκπόνηση μελετών διερεύνησης και αξιολόγησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων από μεγάλα τεχνολογικά ατυχήματα, μελετών για τη θεσμοθέτηση χρήσεων γης σε γειννίαση με τις εγκαταστάσεις που εγκυμονούν κινδύνους μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος για όλες τις εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στην οδηγία SEVESO II μέχρι την απομάκρυνσή τους και προώθηση δράσεων ενημέρωσης ειδικών ομάδων πληθυσμού σε θέματα πολιτικής προστασίας.

- Ολοκλήρωση της διαδικασίας ίδρυσης και πολεοδόμησης του Επιχειρηματικού Πάρκου μέσης και χαμηλής όχλησης (Τύπου Β) στην περιοχή της Δ.Ε. Καστελίου Πεδιάδος. Ο χαρακτήρας του Επιχειρηματικού Πάρκου Καστελίου προτείνεται να είναι προσανατολισμένος προς την μεταποίηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής της πεδιάδας του Καστελλίου και προς την ανάπτυξη εγκαταστάσεων μονάδων διανομής (logistics) λόγω της γειννίας με το προγραμματιζόμενο νέο αεροδρόμιο Ηρακλείου με σκοπό τις εξαγωγές των παραγόμενων προϊόντων.
- Ολοκλήρωση της διαδικασίας ίδρυσης και πολεοδόμησης του νέου Επιχειρηματικού Πάρκου Υψηλής όχλησης (τύπου Α) σύμφωνα με το άρθρο 41 του Ν. 3982/2011 στην Τ.Κ. Μαράθου του Δήμου Μαλεβιζίου. Ο χαρακτήρας του επιχειρηματικού πάρκου Δ. Μαλεβιζίου θα πρέπει να είναι προσανατολισμένος προς την ανάπτυξη σύγχρονων κλάδων νέων προϊόντων έντασης τεχνολογίας (π.χ. κατασκευή φωτοβολταϊκών κατόπτρων και προϊόντων συναφών με τις ΑΠΕ, σύγχρονων μεθόδων επεξεργασίας των απορριμμάτων, προϊόντων εφαρμοσμένης έρευνας, κτλ.) και στο πλαίσιο του στόχου της ενίσχυσης της διασύνδεσης της έρευνας και τεχνολογίας με την παραγωγή, προτείνεται το συγκεκριμένο Πάρκο να συνδέεται με τα ερευνητικά κέντρα και ιδρύματα της περιοχής του Ηρακλείου και γενικότερα της Κρήτης (Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο, ΙΤΕ, κτλ.)
- Παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στις ΑΠΕ.

Όσον αφορά στο χονδρεμπόριο, επιπλέον των προτάσεων των θεσμοθετημένων και υπό εκπόνηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ για νέους υποδοχείς, τις οποίες το ΡΣΗ υιοθετεί, προτείνεται η δημιουργία μιας ζώνης χονδρεμπορίου στην Δ.Ε. Καστελλίου σε επαφή ή σε μικρή απόσταση με το προτεινόμενο ΒΙΟΠΑ συνολικής έκτασης, η οποία θα πρέπει να είναι διπλάσια αυτής που θα προκύψει από τα σταθερότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά την εκπόνηση της μελέτης ΓΠΣ για τον Δήμο Μίνωα – Πεδιάδος.

B.4.3.5.2 Λατομεία

Λατομεία πρέπει να λειτουργούν μόνο μέσα σε καθορισμένες λατομικές ζώνες (και όχι με μεμονωμένες άδειες έξω από αυτές). Σύμφωνα με τον νέο Ν. 4001/2011 παρατάθηκε για μία πενταετία από την έναρξη ισχύος του νόμου η προθεσμία χωροθέτησης νέων λατομικών ζωνών (22/08/2016), εντός της οποίας θα πρέπει άμεσα να υλοποιηθούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες οι απαιτούμενες κατά τον νόμο ενέργειες για τον καθορισμό νέων λατομικών ζωνών εντός της περιοχής του ΡΣΗ με προτεραιότητα στις περιοχές εκτός των προστατευόμενων φυσικών οικοσυστημάτων, εκτός των περιοχών Natura 2000, εκτός των δασών και των δασικών εκτάσεων και εκτός της παραλιακής αστικοποιημένης Χωρικής Ενότητας. Σε κάθε περίπτωση και εφόσον αυτό είναι εφικτό θα πρέπει να

εξασφαλίζεται η απομόνωση των ζωνών αυτών πρωτίστως από τις οικιστικές περιοχές, λόγω της προκαλούμενης αέριας ρύπανσης, αλλά και από τους βασικούς οδικούς άξονες, από το προτεινόμενο οικοπολιτιστικό δίκτυο και από τους αρχαιολογικούς χώρους, ώστε να μην προκαλείται οπτική ρύπανση που επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην επισκεψιμότητά τους και αέρια ρύπανση που επιφέρει αλλοιώσεις στα μνημεία.

Η αποκατάσταση των λατομείων μετά την εξόφληση των κοιτασμάτων είναι υποχρεωτική και θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στην Απόφαση Έκδοσης Περιβαλλοντικών Όρων των δραστηριοτήτων αυτών.

B.4.3.6 Ζώνες ανάπτυξης διαφόρων κλάδων του τριτογενούς τομέα (τουριστικές ζώνες, εμπόριο, κτλ.)

B.4.3.6.1 Τουρισμός

Ο τουρισμός και συγκεκριμένα ο συμβατικός τουρισμός αποτελεί το βασικότερο παραγωγικό τομέα του βόρειου παράκτιου χώρου κατά τις τελευταίες δεκαετίες, προκαλώντας σε πολλές περιοχές σημαντική υποβάθμιση τόσο του αστικού, όσο και του φυσικού περιβάλλοντος. Μέχρι σήμερα ωστόσο ο συγκεκριμένος τομέας έλκει επενδύσεις, συγκριτικά πολύ μειωμένες σχετικά με την προ της κρίσης περίοδο, ενώ το δέον γενέσθαι προτείνεται να περιστραφεί σε ιδιωτικές επενδύσεις στοχευμένες πρωτίστως στην εξυγίανση του κλάδου αλλά και σε δημόσιες επενδύσεις, στοχευμένες κατά περίπτωση σε αναπλάσεις ή αναβαθμίσεις των υποβαθμισμένων περιοχών και στην αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, του παράκτιου χώρου και του τοπίου γενικότερα. Η πρόταση αυτή αποτελεί μια πολιτική που ήδη είχε προωθηθεί από τις προηγούμενες δεκαετίες όπως φαίνεται από ο θεσμοθετημένο Περιφερειακό Πλαίσιο, αλλά και το Γενικό Πλαίσιο – αποσπάσματα από τα οποία παρατίθενται στην συνέχεια.

Σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ προτείνονται τα ακόλουθα

- Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών προορισμών προκειμένου να καταστούν ελκυστικότεροι και ασφαλέστεροι, με την ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας, την αναβάθμιση και την αποκατάσταση του δομημένου χώρου, την οργάνωση του, ατύπως διαμορφωμένου οικιστικά, εξαστικού χώρου, κ.ά.
- Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και του τοπίου. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για την τουριστική ανάπτυξη των νησιών, τα οποία πρέπει να διατηρήσουν το, χαμηλής επιβάρυνσης, πλούσιο περιβάλλον, τα πολιτιστικά στοιχεία και την ποιότητα ζωής. Το φυσικό και δομημένο περιβάλλον των νησιών είναι το κυριότερο συγκριτικό τους πλεονέκτημα.

- Διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας με ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της ενδοχώρας στο προσφερόμενο προϊόν και με παράλληλη προστασία και διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Ειδικότερα, ενίσχυση της σχέσης ανεπτυγμένων τουριστικών κέντρων και υπαίθρου ή ανεπτυγμένων παράκτιων περιοχών και ενδοχώρας, ώστε να εμπλουτιστεί η υφιστάμενη τουριστική προσφορά με νέα τουριστικά προϊόντα και να καταστούν βιώσιμες οι νέες μορφές τουρισμού που θα αναπτυχθούν σε ορεινές μη ανεπτυγμένες περιοχές.
- Περιορισμός της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές (Natura, ορεινός χώρος).
- Εμπλουτισμός και αναβάθμιση των κοινωνικών, τεχνικών και ειδικών υποδομών (υγεία, μεταφορές, πληροφόρηση κ.ά.) στην κατεύθυνση της διεύρυνσης των τουριστικών προορισμών αλλά και της καλύτερης εξυπηρέτησης, θωράκισης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Βελτίωση των υφισταμένων υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Απόσυρση καταλυμάτων και οχλούντων κτιρίων ή/και προώθηση προγραμμάτων ανάπλασης για την περιβαλλοντική αναβάθμιση των περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος, κατά προτεραιότητα στις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές.
- Επιτάχυνση του ρυθμού ανανέωσης της τουριστικής προσφοράς στην κατεύθυνση της αναβάθμισης, της χωρικής και χρονικής διεύρυνσης και του εμπλουτισμού της τουριστικής δραστηριότητας, καθώς και της εξαρχής ανάπτυξης επιλεγμένων ειδικών μορφών τουρισμού με ηπιότερα κατά κύριο λόγο χαρακτηριστικά τόσο λόγω του βαθμού ωρίμανσης του τουριστικού προϊόντος στη χώρα όσο και του διεθνούς ανταγωνισμού.
- Διασύνδεση και διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και κυρίως στον πρωτογενή.
- Δημιουργία σταθερού πλαισίου κανόνων για τη χωροθέτηση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τη διαμόρφωση πρόσφορων συνθηκών για την προσέλκυση σημαντικών, για την εθνική οικονομία, τουριστικών επενδύσεων.
- Εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων.

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης προτείνονται τα ακόλουθα

Στόχοι για την ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, και η βελτίωση των τουριστικών υποδομών. Ειδικότερα στις περιοχές για τις οποίες ισχύει το καθεστώς κορεσμού ή και ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης προτείνεται η ενθάρρυνση της βελτίωσης της παροχής υπηρεσιών και των τουριστικών υποδομών με παράλληλα μικρές αυξήσεις της δυναμικότητας. Προς τη κατεύθυνση αυτή είναι δυνατό να έχουν εφαρμογή τα

εργαλεία των άρθρων 10 (ΠΟΑΠΔ) και 11 (ΠΕΧΠ) του Ν.2742/99 με στόχο την ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ιδιωτών, για την αναβάθμιση υφισταμένων ή τη δημιουργία νέων καταλυμάτων παραμονής επισκεπτών (ξενοδοχειακών και συναφών επιχειρήσεων), με κατεύθυνση την ποιοτική αναβάθμιση της δραστηριότητας.

Προβλέπεται η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, εσωτερικός, ορεινός, χειμερινός, θαλάσσιος, κοινωνικός, αγροτικός και αθλητικός, κλπ), για επέκταση της περιόδου και για μείωση των εντάσεων που ασκούνται από την σημερινή μορφή του κατά τη θερινή περίοδο και μόνον στον παράκτιο χώρο. Η αναβάθμιση και διεύρυνση του Τομέα, θα πρέπει να συνδυάζεται με τα δίκτυα πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και με αντιπροσωπευτικά και πιλοτικά ολοκληρωμένα προγράμματα ανάδειξης περιοχών (έργα - ενέργειες ανάδειξης / προστασίας, αλλά και υποδοχής - ξενάγησης - διαχείρισης επισκεπτών), ώστε να λειτουργήσουν ως βασικοί πόλοι έλξης των επισκεπτών. Θα απαιτηθεί ανασχεδιασμός για ειδικές τουριστικές υποδομές ειδικά στις πύλες εισόδου των περιοχών που προορίζονται για τουριστική ανάπτυξη (κλασικού τύπου ή ήπια), καθώς και δράσεις που να οδηγούν σε κοινοπραξίες - δικτυώσεις των επιχειρηματιών, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος και την προσέκλυση επισκεπτών - τουριστών αντιστοίχου επιπέδου. Βέβαια υπάρχουν και διάφορες μορφές ειδικού τουρισμού, όπως η πρόταση του ΠΠΧΣΑΑ για την χωροθέτηση πίστας μηχανοκίνητου αθλητισμού στην Νότια πλευρά της Δ.Ε. Γουβών, την οποία το ΣΧΟΟΑΠ δεν αποδέχεται, δεδομένου ότι δεν αναφέρεται – άποψη την οποία επίσης η παρούσα μελέτη υιοθετεί.

Ειδικότερα προσδιορίζονται ως περιοχές αναζήτησης για Περιοχές Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.) ή Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ):

- Στις παράκτιες ζώνες
 - ο Οι ζώνες της βόρειας ακτής, για δραστηριότητες αναβάθμισης των υφισταμένων ξενοδοχειακών / τουριστικών μονάδων,
 - ο Οι ζώνες της νότιας ακτής, για δραστηριότητες ξενοδοχειακών/τουριστικών μονάδων
- Στις ζώνες των ορεινών και ημιορεινών όγκων, οι περιοχές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, με κατεύθυνση την ολοκληρωμένη προγραμματική παρέμβαση στο συνολικό χωρικό πλέγμα, εμπλουτίζοντας με ειδικές δραστηριότητες τις επιλεγμένες ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, όπως πληροφοριακά κέντρα, μικρά θεματικά μουσεία, οργανωμένους ξενώνες με μετατροπή οικιστικών συνόλων και μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ορειβατικά κέντρα και καταφύγια, μικρά αθλητικά, ιππικά και χιονοδρομικά κέντρα, ειδικά θεραπευτήρια, κ. ά.. Οι ζώνες αυτές εντοπίζονται στις ΝΑ και ΒΑ παρυφές του Ψηλορείτη από Φανερωμένη

έως Κρουσώνα, από Αγ. Μύρωνα έως Δάφνε, η περιοχή ανατολικά του Καστελλίου (Μοχός, Κράσι, Γωνιές, Αβδού κλπ) και η περιοχή Επισκοπή Μυρτιά, Κουνάβοι, Αρχάνες, κλπ.

Συμπερασματικά, από την παράθεση όλων των κατευθύνσεων των υπερκείμενων πλαισίων, διαπιστώνεται η αναγκαιότητα επικαιροποίησης των διατυπώσεων με πλέον σύγχρονες προτάσεις που συμβάλλουν στην διασύνδεση του τουρισμού με τις υπόλοιπες παραγωγικές δραστηριότητες, και ιδιαίτερα με τον πρωτογενή τομέα, την αναβάθμιση – εξυγίανση του παράκτιου τουρισμού και την διάχυσή του προς την ενδοχώρα με στόχο να καταστούν βιώσιμες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Οι προτάσεις περιλαμβάνονται με μεγάλη λεπτομέρεια στα ανάλογα κεφάλαια και όπως ήδη αναφέρθηκε, συνίστανται στην προώθηση του αγροδιατροφικού προτύπου, των οικοπολιτιστικών διαδρομών σε συνδυασμό με τους διεθνώς αναγνωρισμένους πόλους της μυκηναϊκής εποχής - Κνωσό, Φαιστό και Γόρτυνα και την ιστορική πόλη του Ηρακλείου. Εν κατακλείδι πρόκειται για προτάσεις που προάγουν συνολικά τον τουρισμό και τον αναδεικνύουν υπό μια μεταβαλλόμενη δυναμική μορφή, τόσο στην ενδοχώρα όσο και στον παράκτιο χώρο υπό τις προϋποθέσεις αναβάθμισης και εξυγίανσής του.

B.4.3.6.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού (Κ.Υ.Α. 24208 ΦΕΚ 1138/Β/2009) το οποίο τελεί υπό δημόσια διαβούλευση προκειμένου να τροποποιηθεί, καθορίζονται ως περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή του ΡΣΗ (περιοχές με στοιχείο Β2) μόνον οι εξής δύο περιοχές:

- Β2.14 Ορεινός χώρος Κέντρο–Δυτικής Κρήτης (Λευκά Όρη – Ίδη)
- Β2.15 Ορεινός χώρος Κεντρικής Κρήτης (Δίκτη)

αφήνοντας έτσι εκτός όλη την υπόλοιπη ενδοχώρα της Π.Ε. Ηρακλείου και φυσικά την ενδοχώρα της περιοχής μελέτης .

Ως ανάδραση δε προς το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού προτείνεται η ένταξη ολόκληρης της ενδοχώρας του ΡΣΗ στις περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Με βάση το ίδιο Ειδικό Πλαίσιο, στις ορεινές περιοχές οι ειδικότερες κατευθύνσεις που δίνονται και εξειδικεύονται για την περίπτωση του ΡΣΗ, επιπρόσθετα των όσων προαναφέρθηκαν προηγούμενα, είναι οι εξής:

- Λήψη ειδικών μέτρων ενσωμάτωσης και άλλων δραστηριοτήτων - πέραν των αγροτικών και των τουριστικών - αναγκαίων για τη λειτουργία του χώρου, που παρουσιάζουν ασυμβατότητες με την τουριστική δραστηριότητα, ώστε να είναι δυνατή η συνύπαρξή τους με αυτήν και ειδικότερα μέτρων αισθητικής και λειτουργικής

αναβάθμισης των υποδομών τους (π.χ. σύνταξη ειδικών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας). Τέτοιες δραστηριότητες μπορούν να είναι οι μεταποιητικές δραστηριότητες οι σχετικές με την επεξεργασία των τοπικών αγροτικών προϊόντων που θα τους προσδώσουν προστιθέμενη αξία και θα ενισχύσουν το αγροτικό εισόδημα στις ορεινές περιοχές.

- Δημιουργία βασικών προτύπων (standards) καθώς και εξειδικευμένων, κατά περίπτωση, μορφολογικών κανόνων για το σχεδιασμό και τη δόμηση λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις τοπικές παραδόσεις, χρήσης υλικών και μορφών δόμησης.
- Δημιουργία ειδικών κατασκευαστικών προτύπων με τοπικά υλικά και τεχνικές για την εκτέλεση έργων υποδομών στον ορεινό χώρο (οδοποιία, κατασκευές δημόσιων κτιρίων, εγγειοβελτιωτικά, διαμορφώσεις χώρων, κλπ.).

Για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ενδοχώρα του ΡΣΗ προτείνεται η σύνταξη και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου με ανάδειξη και αξιοποίηση κατά προτεραιότητα όλων των προστατευόμενων και αξιόλογων φυσικών περιοχών, παραδοσιακών οικισμών και των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. **Οι κατευθύνσεις του σχεδίου αυτού θα είναι δεσμευτικές για τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ τα οποία και θα πρέπει να τις εξειδικεύουν στις περιοχές ευθύνης τους τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού και τις ζώνες ανάπτυξής του.** Ήδη από τα θεσμοθετημένα ΓΠΣ Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού και το ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Κρουσώνα προτείνονται Ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης με εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα : ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Κρουσώνα

ΠΕΠΔ6: Περιοχή Οικοανάπτυξης

Η ζώνη αυτή ορίζεται με βάση τις διατάξεις της παρ.5 του άρθρου 19 του Ν.1650/86 για να απορροφήσει τις οικιστικές πιέσεις που καταγράφονται στη περιοχή Λιβάδι με τις λιγότερες δυνατές συνέπειες για το περιβάλλον και την ενθάρρυνση της αγροτικής οικονομίας της περιοχής. Πρόκειται για μια ζώνη με εμβαδόν 57 εκτάρια.

Οι χρήσεις που επιτρέπονται είναι:

- Κατοικία με μέγιστο εμβαδόν 70 m². σε γήπεδο με ελάχιστο εμβαδόν 4.000μ.
- Κτήριο πολιτισμού και εκπαίδευσης. Μόνο μία μονάδα στο παλιό τυροκομείο.
- Ξενώνας :Μόνο μία μονάδα σε γήπεδο με ελάχιστο εμβαδόν 10.000 m² και συντελεστή δόμησης 0,2
- Εστιατόριο ή αναψυκτήριο Μόνο δύο (2) μονάδες μέγιστης χωρητικότητας 50 ατόμων, σε γήπεδο ελάχιστου εμβαδού 4.000 m²
- Εγκαταστάσεις αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε γήπεδο με ελάχιστο εμβαδόν 4.000μ
- Αντλητικές εγκαταστάσεις, υδατοδεξαμενές και φρέατα

- Κτίρια κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ, ΟΤΕ, έργα ύδρευσης)
- Εγκαταστάσεις ΕΡΤ, ΟΤΕ, Ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών, τηλεοράσεων και τηλεπικοινωνιών
- Εγκαταστάσεις Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την εξυπηρέτηση των εγκαταστάσεων που επιτρέπεται η χωροθέτησή τους

Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού

Π.Ε.Π.Δ. ΙΙ: Γεωργική γη με δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Επιτρέπονται οι ακόλουθες χρήσεις γης:

- η γεωργική δραστηριότητα
- γεωργικές αποθήκες έως τριάντα (30.00) μ²
- αντλητικές εγκαταστάσεις, υδατοδεξαμενές, φρεάτια
- κατοικία μόνον για τους ιδιοκτήτες γεωργικών εκμεταλλεύσεων με μέγιστη δόμηση 200,00 τ.μ.
- *δραστηριότητες οικοτουρισμού και ήπιας αντίστοιχης οικο-αναψυχής, εστιατόρια έως 100 καθισμάτων και παραδοσιακά καφενεία δυναμικότητας έως 50 καθισμάτων*
- *οικοτουριστικά, αγροτουριστικά ξενοδοχειακά καταλύματα έως σαράντα (40) κλίνες, σε απόσταση μεγαλύτερη των εκατό (100) μέτρων από τα όρια της περιοχής προστασίας του ρέματος (Π.Ε.Π. ΙΙ)*
- *αποστακτήρια ρακής, με άμβυκα 130 λίτρα (παραδοσιακή αποσταγματοποιία).*

Η ενίσχυση του τουρισμού, και ιδίως των εναλλακτικών και ήπιων μορφών του ορεινού - αθλητικού, φυσιολατρικού - οικολογικού, πολιτιστικού, θρησκευτικού, αγρο-διατροφικού, αποτελεί για την περιοχή της ενδοχώρας (Περιαστική ΧΕ, Ενδιάμεση ΧΕ και Ημιορεινή ΧΕ) τη βασική δυνατότητα διεύρυνσης της οικονομικής βάσης εκτός του πρωτογενούς τομέα και ταυτόχρονα βασίζεται σε υπαρκτά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η στρατηγική αυτή προϋποθέτει πολλαπλές υποστηρικτικές ενέργειες, μεταξύ των οποίων η πρόβλεψη κατάλληλων χρήσεων γης (τουρισμός, συμπληρωματικές χρήσεις, ρύθμιση σχέσης με ασύμβατες χρήσεις) και η εξάντληση των περιθωρίων ενίσχυσης μέσω του αναπτυξιακού νόμου. Τονίζεται ιδιαίτερα, επιπλέον, η ανάγκη προστασίας της φύσης, της γεωργικής γης, των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων στην περιοχή αυτή, ως κρίσιμων πόρων για την ήπια τουριστική ανάπτυξη.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χρησιμοποιούν ελαφρότερες υποδομές, προσαρμοσμένες στο περιβάλλον επιτρέποντας, έτσι τη διάχυση των διαφόρων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα και βοηθώντας ταυτόχρονα την τοπική αναπτυξιακή διαδικασία και την συγκράτηση των τοπικών πληθυσμών σε ορεινές και προβληματικές περιοχές. Απευθύνονται σε ομάδες ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων

και αφορούν δραστηριότητες που δεν επηρεάζονται από τις εποχές του χρόνου (π.χ. δραστηριότητες στο βουνό χειμώνα-καλοκαίρι). Διευρύνουν έτσι την τουριστική ζήτηση, αμβλύνουν την εποχικότητα και εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν της περιοχής μελέτης. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αφορούν δραστηριότητες ή ομάδες δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο χώρο ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, πχ. οικοτουρισμός, πολιτιστικός, οικο-πολιτιστικός τουρισμός (όταν συνδυάζονται), ορεινός τουρισμός, δραστηριότητες υπαίθρου ή και «περιπέτειας», θρησκευτικός - προσκυνηματικός τουρισμός, αγροτουρισμός, κ.λ.π.

Η περιοχή μελέτης διαθέτει διαχρονική ποικιλία φυσικού, αρχαιολογικού και αρχιτεκτονικού πλούτου με αποτέλεσμα ο τουρισμός να αποκτά όλο και μεγαλύτερο συμπληρωματικό ρόλο στις άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, οπότε σε μεγάλο βαθμό ενισχύονται οι τοπικές εμπορικές και άλλες δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα, βελτιώνοντας έτσι, το τοπικό εισόδημα.

Η Κρήτη και ιδιαίτερα η περιοχή του ΡΣΗ είναι ένας πολύ γνωστός τουριστικός προορισμός κυρίως για την ιστορία, τα μνημεία, τον πολιτισμό, τη θάλασσα και τις ακρογιαλιές της. Η εικόνα που έχει διαμορφωθεί για το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερος θετική και αυτό υπογραμμίζεται από διάφορα στοιχεία όπως: α) θεωρείται ασφαλής ταξιδιωτικός προορισμός β) χαρακτηρίζεται από υψηλό αίσθημα φιλοξενίας και γ) θεωρείται ότι έχει "ταυτότητα" και είναι "Ξεχωριστή". Αυτό συνεπώς που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η προώθηση της ποιοτικής διάστασης και της διαφορετικότητας του τουρισμού της Κρήτης και να προβληθεί η άριστη ποιότητα και η ανταγωνιστική τιμή του (value for money).

Για την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που προαναφέρθηκαν στο κεφάλαιο «παραγωγικοί τομείς» προτείνεται, σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ η ανάληψη ενεργειών και η υιοθέτηση δράσεων που συνδέονται με την εξυπηρέτηση του τουρισμού βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης, της έντασης και του είδους της τουριστικής δραστηριότητας, της γεωμορφολογίας και της ευαισθησίας των πόρων. Οι ενέργειες και δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν, καθώς και τα μέτρα και οι περιορισμοί που πρέπει να θεσπιστούν, συνοψίζονται για την περιοχή του ΡΣΗ ως εξής:

Μέτρα - ρυθμίσεις

- Αναβάθμιση της εικόνας των τουριστικών πόλων - προορισμών προκειμένου να καταστούν ελκυστικότεροι και ασφαλέστεροι, με την ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας, την αναβάθμιση και την αποκατάσταση του δομημένου χώρου, την οργάνωση του, ατύπως διαμορφωμένου οικιστικά, εξωαστικού χώρου, κ.ά.

Συγκεκριμένα απαιτούνται ενέργειες αναστήλωσης και καθαρισμού αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, διαμορφώσεις μονοπατιών και περιβάλλοντος χώρου, αναπλάσεις των παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών της ενδοχώρας, κτλ.

- Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του περιβάλλοντος και του τοπίου (προστασία φυσικού περιβάλλοντος, αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, πολιτιστικής κληρονομιάς, δημιουργία πολιτιστικών χώρων, δικτύων μονοπατιών και διαδρομών). Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για την τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών της περιοχής του ΡΣΗ, οι οποίοι πρέπει να διατηρήσουν το, χαμηλής επιβάρυνσης, πλούσιο περιβάλλον, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τα πολιτιστικά στοιχεία και την ποιότητα ζωής.
- Διάχυση της έντονης τουριστικής δραστηριότητας της παραλιακής ενότητας προς την ενδοχώρα με ένταξη των αναξιοποίητων τουριστικά πόρων της στο προσφερόμενο προϊόν και με παράλληλη προστασία και διαφύλαξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Ειδικότερα, ενίσχυση της σχέσης του ανεπτυγμένου τουριστικά παραλιακού μετώπου με την ύπαιθρο και τους οικισμούς της ενδοχώρας, ώστε να εμπλουτιστεί η υφιστάμενη τουριστική προσφορά με νέα τουριστικά προϊόντα και να καταστούν βιώσιμες οι νέες μορφές τουρισμού που θα αναπτυχθούν σε αγροτικές ημιορεινές και ορεινές μη ανεπτυγμένες περιοχές.
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και θεματικών διαδρομών («δρόμοι» αμπέλου, ελιάς, ρακής κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- Εμπλουτισμός και αναβάθμιση των κοινωνικών, τεχνικών και ειδικών υποδομών των οικισμών της ενδοχώρας (ενέργεια, μεταφορές, απόβλητα, πληροφόρηση, υγεία, πολιτισμός, κ.ά.) με έμφαση στα μικρά οικιστικά κέντρα όπως το Αρκαλοχώρι, η Αγ. Βαρβάρα, και οι έδρες των πρώην Καποδιστριακών ΟΤΑ προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης των τουριστικών προορισμών, αλλά και της καλύτερης εξυπηρέτησης, θωράκισης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των περιοχών αυτών. Έμφαση στην κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψη και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, τεχνολογικά – θεματικά πάρκα, κ.λπ.).
- Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων που είναι εγκαταλελειμμένα
- Διασύνδεση και διάχυση των αποτελεσμάτων του τουρισμού στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και κυρίως στον πρωτογενή. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να δίδονται κίνητρα για ανάπτυξη τουριστικών υποδομών κατά προτεραιότητα στους επαγγελματίες αγρότες με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές.
- Δημιουργία υποδομών στήριξης, προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και πιστοποίησης απασχολούμενων σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Eco –

Management and Audit Scheme – EMAS) με έμφαση στα μικρά οικιστικά κέντρα της ενδοχώρας (κέντρα 3^{ου} και 4^{ου} επιπέδου).

- Στήριξη και ενίσχυση των έργων και δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αναβάθμιση της εικόνας και γενικότερα στην ανάδειξη και προβολή των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου.
- Λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους.
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Ε.Π. Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου "Αλέξανδρος Μπαλατζής") προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη, πέραν της αποκλειστικής χρηματοδότησης καταλυμάτων.

Περιορισμοί:

- Περιορισμός της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές (Natura 2000, ορεινός χώρος, γεωργική γη).
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά της κάθε χωρικής ενότητας.
- Απαγορεύεται η ανάπτυξη σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσης του άρθρου 9 του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού στην ενδιάμεση και ημιορεινή Χωρική Ενότητα.

B.4.3.7 Ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Κνωσού - αρχαιολογικό Πάρκο

Διαπιστώνονται προβλήματα ως προς την έλλειψη διασύνδεσης και ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που διασπείρονται, τόσο μέσα στην πόλη του Ηρακλείου, όσο και στο σύνολο της περιοχής μελέτης, με αποτέλεσμα να γίνεται πλημμελής αξιοποίηση και ανάδειξή τους, κάνοντας χρήση και σύγχρονων μορφών του ηλεκτρονικού πολιτισμού. Συγκεκριμένα δεν υπάρχει καμία διασύνδεση στο πλαίσιο της αναγκαιότητας ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων της πόλης με την ευρύτερη περιοχή – Κνωσός / πολιτιστικές διαδρομές, και πόσο μάλλον με τους αρχαιολογικούς χώρους της Φαιστού και της Γόρτυνας αρθρωμένοι σε οικοπολιτιστικές διαδρομές, διασυνδεδεμένες με την προώθηση του τουρισμού στην ενδοχώρα.

Είναι αναγκαία η ενοποίηση των Α' και Β' ζωνών του αρχαιολογικού χώρου της Κνωσού και η σύνδεσή τους με το Φαράγγι της Αγ. Ειρήνης και με την Κοιλάδα του Κέρατου, καθώς και η χωροθέτηση τουριστικών εξυπηρετήσεων

Το αρχαιολογικό πάρκο της Κνωσού πρέπει να έχει ένα μουσειογραφικό περιεχόμενο, να διαρθρωθεί ως ένα «ανοικτό Μουσείο» με ένα δίκτυο διαδρομών, όπου βασικό αντικείμενο είναι ο προσδιορισμός των μνημείων που θα περιλαμβάνει και η πραγματοποίηση των αναγκαίων έργων για την προστασία και ανάδειξή τους, οι αναγκαίες υποδομές για την παιδεία των επισκεπτών, ο προσδιορισμός του δικτύου των διαδρομών ως ένα μέσο ανάγνωσης του συνόλου του αρχαιολογικού και οικολογικού τόπου, με τις ανάλογες μικροϋποδομές που απαιτούνται για την άνετη και ασφαλή ξενάγησή του και εν κατακλείδι κατανόηση της ιστορίας δια του χώρου και της ανάδειξής του, όπου η ερμηνεία του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος με σχεδιασμό αναγκαίων πληροφοριακών στοιχείων και σήμανση του δικτύου αποτελούν βασικό αντικείμενο των προτάσεων, καθώς και οι τρόποι διαχείρισής τους.

Βασικές προτάσεις με χωροταξικές ρυθμίσεις που θα αφορούν χρήσεις γης, κυκλοφορικά ζητήματα, τρόπο διασυνδέσεων των αξιόλογων περιοχών του αρχαιολογικού πάρκου, είτε είναι αρχαιολογικού είτε φυσικού ενδιαφέροντος, όπως ενδεικτικά αναφέρεται

- η διερεύνηση της σταδιακής απομάκρυνσης από τον αρχαιολογικό χώρο όλων των διαμπερών και υπεραστικών κινήσεων των αυτοκινήτων με την πρόβλεψη παρακαμπτηρίων οδών, με ταυτόχρονη οργάνωση της προσέγγισης του αρχαιολογικού χώρου από τουριστικά λεωφορεία, ταξί και ιδιωτικά αυτοκίνητα μέσω μιας διόδου πρόσβασης και με πρόβλεψη λύσεων για την στάθμευση.
- Ο προσδιορισμός χρήσεων οι οποίες συμβάλλουν στην προστασία του αρχαιολογικού χώρου και οι οποίες εναρμονίζονται με τον χαρακτήρα του περιβάλλοντος.
- Η αντιμετώπιση μιας ειδικής σειράς προβλημάτων που σχετίζονται με την οριοθέτηση ιστορικών οικισμών όπως η Αγία Ειρήνη.
- Η διατήρηση μεμονωμένων νεώτερων μνημείων (νερόμυλος Αγίας Ειρήνης, Λούκια, Γέφυρες, Υδραγωγείο Αγίας Ειρήνης κ.τ.λ.) και η ένταξή τους στις εναλλακτικές οικοπολιτιστικές διαδρομές.
- Η οριοθέτηση και προστασία Δασικών και άλλων περιοχών υψηλής περιβαλλοντικής σημασίας και η σύνδεση σημαντικών σημείων του χώρου, όπως το φαράγγι της Αγίας Ειρήνης με τον αρχαιολογικό χώρο και την κοιλάδα του Κεράτου.
- Η ανάγκη αισθητικής αποκατάστασης του τοπίου το οποίο διατηρεί ακόμη τα φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που το καθιστούν στο σύνολό του ένα σημαντικό μνημείο παγκόσμιας αξίας.

Στόχος είναι η διαμόρφωση ενός γενικού σχεδίου - master plan - με τις αρχές του βιοκλιματικού σχεδιασμού για την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, που σήμερα είναι κατακερματισμένοι - δεν είναι επισκέψιμοι ως ένα ενιαίο σύνολο, με τη δημιουργία ενός χώρου πρωτεύοντος αρχαιολογικού και οικολογικού ενδιαφέροντος.

Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων στοχεύει στην δημιουργία δικτύων στα οποία προεξάρχοντα ρόλο έχουν τα μνημεία και οι αρχαιολογικοί χώροι, αποτελώντας την ραχοκοκαλιά ενός δικτύου από ανοικτούς χώρους πρασίνου, φυσικά και αγροτικά τοπία, που ενοποιούν τα διάφορα στοιχεία και μνημεία του αρχαιολογικού χώρου. Η διάχυση δραστηριοτήτων στο ιδιαίτερης αξίας φυσικό περιβάλλον, χωρίς βέβαια να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας και η λειτουργικότητα των αρχαιολογικών μνημείων, θα βοηθήσει στην αποσυμφόρηση του αρχαιολογικού χώρου ο οποίος έχει περιορισμένη χωρητικότητα (Μελέτη Παλυβού), η οποία το καλοκαίρι ξεπερνά τα όρια της. Επιπλέον θα αποτελέσει στοιχείο προβολής του πολιτισμού και της ιστορικής μας συνεχείας, θα καταστήσει τους ρόλους μνημείου και φυσικού περιβάλλοντος - ρόλους συμπληρωματικούς που εγγράφονται στην συλλογική μνήμη, και θα προσελκύσει δραστηριότητες που διαρκούν στο χώρο και τον χρόνο και βοηθούν στην αειφόρο ανάπτυξη.

Βασικά συνδετικά στοιχεία του ιστού του Πάρκου θα μπορούσαν να είναι το δίκτυο των μονοπατιών, των περιπατητικών μονοπατιών, με πλατέματα, μικρές πλατείες, καθιστικά, παγκάκια, οι φυτεύσεις, με κόμβους του δικτύου τα μνημεία αλλά και τις θέσεις στάσης και θέας, με σκίαστρα, περίπτερα, με χρήσεις που θα επιλεγούν όπως εργαστήρια, χώρους πώλησης, θεματικά μικρά μουσεία, όπως Μουσείο ιστορίας ανασκαφών του Εβανς, Οικολογικό μουσείο, Μουσείο Άγριας φύσης, φαραγγιών, Βιβλιοθήκη κοινού για την ιστορία του Μινωικού πολιτισμού, ή εκθέσεις, αλλά και χώροι που θα λειτουργήσουν σαν χώροι «μύησης στην ιστορία και την μαγεία του τόπου», υπαίθρια θέατρα, μεικτές χρήσεις προβολής ενημέρωσης, μουσειακής χρήσης αναψυχής.

Ειδικότεροι στόχοι είναι :

Η ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου σε ένα ενιαίο δίκτυο διαδρομών και η ένταξή τους σε αρχαιολογικό πάρκο στο εύρος των σημερινών ζωνών προστασίας, με έντονο περιβαλλοντικό χαρακτήρα, στο οποίο επίσης θα ενταχθούν οι οικισμοί που βρίσκονται εντός των ορίων του αρχαιολογικού χώρου, επιδεχόμενοι παράλληλη ανάπτυξη.

Τα προγραμματιζόμενα οδικά έργα από τις αρμόδιες υπηρεσίες (ΔΜΕΟ, ΔΔΕ Περιφέρειας Κρήτης, Ν.Α. Ηρακλείου και Δήμου Ηρακλείου), πρέπει να ληφθούν υπ' όψη, ώστε η οργάνωση του οδικού δικτύου στην περιοχή προσέγγισης στο μνημείο να έχουν μια μνημειοκεντρική αντίληψη διαμόρφωσης και να επιλυθούν τα κυκλοφοριακά προβλήματα με την παράλληλη πρόβλεψη των αιτουμένων από την Υπηρεσία και το φάκελο του έργου παρακάμψεων. Πρόκειται δηλαδή για μια μελέτη και αντίστοιχο έργο που απαιτούνται για την αναβάθμιση της λεωφόρου Κνωσού, από το Βενιζέλειο νοσοκομείο μέχρι και τον οικισμό Σπήλια με την κατασκευή πεζόδρομου και ποδηλατόδρομου και η δημιουργία

μικρών μόνον παρακάμψεων εντός της ζώνης προστασίας για την εξυπηρέτηση της τοπικής κυκλοφορίας, καθώς και την επίλυση των προβλημάτων στάθμευσης των επισκεπτών του αρχαιολογικού χώρου.

Η διασύνδεση της περιοχής της Κνωσού με την Αμνισό ώστε να κατανοηθεί η διασύνδεση κατά την αρχαιότητα των δύο χώρων, καθώς και με τις περιοχές των Αρχανών – Αγίας Ειρήνης και Καρτερού με ποδηλατόδρομους, δρόμους περιπάτου - και οικοτουριστικά μονοπάτια και με διακίνηση των επισκεπτών του χώρου με «πράσινα» μικρά τουριστικά αυτοκίνητα, με χρήση ήδη διανοιγμένων δρόμων, και μονοπατιών με παράλληλα με την δημιουργία υποδομών, όπως χώροι ήπιας ημερήσιας αναψυχής καθώς και μουσειακές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις.

Σχεδιασμός της διαμόρφωσης τύπου «ανοικτού» μουσείου ώστε το αρχαιολογικό πάρκο να έχει παιδευτικό ρόλο για τους επισκέπτες.

Β.4.3.8 Άξονας Ηράκλειο – Κνωσός – Γόρτυνα – Φαιστός. Ο Πολιτιστικός – τουριστικός άξονας του ΡΣΗ

Η περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου περιλαμβάνει δύο από τα σημαντικότερα κέντρα του Μινωικού Πολιτισμού, τον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού όπως πρόσφατα οριοθετήθηκε σύμφωνα με το ΦΕΚ 55/ΑΑΠ/30-03-2011, και το Μινωικό ανάκτορο των Μαλίων (ΦΕΚ 699/Β/5-6-2001), όπως άλλωστε αποτυπώθηκαν στην Α' φάση της μελέτης που σε συνδυασμό με το επίγειο της Κνωσού, την Αμνισό, συγκροτούν έναν πολιτιστικό άξονα περιφερειακής – εθνικής εμβέλειας. Ωστόσο ένας άξονας διεθνούς εμβέλειας συγκροτείται από την Κνωσό και τους δύο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους επίσης του μινωικού πολιτισμού τη Γόρτυνα και τη Φαιστό.

Αν και ο συγκεκριμένος άξονας δεν βρίσκεται καθ' ολοκληρία εντός των ορίων του ΡΣΗ, προτείνεται στα πλαίσια της παρούσας μελέτης η αξιοποίησή του με προβολή του κατά μήκος του φυσικού περιβάλλοντος, των παραδοσιακών και αξιόλογων οικισμών, αλλά και των ειδικού ενδιαφέροντος περιοχών φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που βρίσκονται σε απόσταση από τον συγκεκριμένο άξονα. Ειδικότερα κατά μήκος του άξονα αυτού που αρχίζει από το ιστορικό κέντρο / παλιά πόλη, το υφιστάμενο και το νέο αρχαιολογικό μουσείο και τα υπόλοιπα μνημεία της πόλης του Ηρακλείου, όπου βρίσκονται πολλά μνημεία των μεσαιωνικών χρόνων της Κρήτης και συνεχίζει με κατεύθυνση ΝΔ, όπου σε μικρές αποστάσεις εντοπίζονται οι αρχαιολογικοί χώροι της Αμνισού, της Κνωσού, των Αρχανών, του Πρ. Ηλία της Γόρτυνας και της Φαιστού, η προστατευόμενη περιοχή του δικτύου Natura 2000 Γιούχτας – φαράγγι Αγ. Ειρήνης, η Ιερά Μονή Παλιανής ο παραδοσιακός οικισμός Πρινιάς της Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας και η τεχνητή λίμνη Φανερωμένης.

Οι απαραίτητες υποδομές και τα αναγκαία έργα για την υλοποίηση του άξονα είναι

- Συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση – σύνδεση του άξονα σε καθημερινή βάση με τουριστικά λεωφορεία μέσω κατάλληλης διαδρομής που θα πρέπει να σχεδιαστεί αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό.
- Ένταξη του άξονα σε ολοκληρωμένα προγράμματα τουριστικής ξενάγησης και προβολής διεθνούς εμβέλειας - συνεργασία με tour operators, αλλά και στις οικοπολιτιστικές διαδρομές, για τις οποίες γίνεται αναφορά στη συνέχεια.
- Δημιουργία πολιτιστικών υποδομών σε επιλεγμένες θέσεις κατά μήκος του άξονα αυτού με βασικούς κόμβους τα μικρά αστικά κέντρα των Αρχάνων και της Αγ. Βαρβάρας.
- Δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου στην Κνωσό και μέχρι την Αμνισό – αρχαιολογικός χώρος Κνωσού και Αμνισού.
- Δημιουργία αρχαιολογικών – περιβαλλοντικών πάρκων στο όρος Γιούχτα, στη νήσο Δία, στην Αγία Ειρήνη και στην κοιλάδα του Κεράτου.
- Νέο αρχαιολογικό Μουσείο στο Ηράκλειο.
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και δημιουργία χώρων στάθμευσης στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού.
- Ανάδειξη και επανάχρηση των διατηρητέων κτιρίων

B.4.3.9 Οικο-πολιτιστικές διαδρομές τουριστικού ενδιαφέροντος

Η σπουδαιότητα του πολιτιστικού αποθέματος και των λοιπών αξιόλογων στοιχείων πολιτιστικού – αρχιτεκτονικού – ιστορικού περιβάλλοντος του Ηρακλείου και της ευρύτερης περιοχής, όπως αποτυπώθηκε στην Α' φάση της ανάλυσης της παρούσας μελέτης, επιβάλλει τη δημιουργία ζωνών προστασίας και ανάδειξης του, ώστε να αποτελέσει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα και να συντελέσει στην παραπέρα προβολή - αξιοποίηση του διεθνούς και εθνικού ρόλου της περιοχής του Ρυθμιστικού Σχεδίου.

Το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κρήτης θεωρεί ότι η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος συνίστανται στην επιλογή της σύνδεσης και της κοινής αντιμετώπισης του ενιαίου χώρου «Φυσικό και Πολιτιστικό Κεφάλαιο», προτείνοντας συγκεκριμένες περιοχές - δύο ενότητες, στις οποίες εντάσσονται και όλα τα νησιωτικά σύνολα, μικρότερα ή μεγαλύτερα και συγκεκριμένα τις ακόλουθες:

- ενιαία ζώνη στο νότο, από ανατολικά προς δυτικά, αρχίζοντας από τις παρυφές της Δίκτης, συνεχίζοντας προς τα Αστερούσια, έως και την Φαιστό και προς βόρεια, έως τις ανατολικές παρυφές του Ψηλορείτη και
- μικρότερη ζώνη στα βόρεια, που ενσωματώνει τον Γιούχτα, την Κνωσό και το ιστορικό -μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και τη νήσο Δία.

Το ΡΣΗ ωστόσο κρίνει σκόπιμη την επέκταση των προτεινόμενων αυτών ζωνών ώστε να συμπεριλάβει όλο τον πολιτιστικό και φυσικό πλούτο που καταγράφηκε στην ανάλυση – Α' στάδιο της παρούσας μελέτης. Πιο συγκεκριμένα το πλούσιο ιστορικό παρελθόν του οικιστικού δικτύου της ενδοχώρας προτείνεται να διατηρηθεί και να αναδειχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελεί τοπόσημο ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Από τη διερεύνηση της Α' φάσης αποτυπώθηκε χαρακτηριστικά η ύπαρξη σημαντικών μνημείων και οικιστικών συνόλων που χρήζουν προστασίας και ανάδειξης και για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η διαδικασία αξιολόγησης τους, η οποία θα βασίζεται στην ιστορική τους σημασία και τη σημερινή τους κατάσταση.

Οι οικοπολιτιστικές διαδρομές προτείνεται να συμπεριλάβουν:

- τους κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ (εφορείες αρχαιοτήτων) και από το ΥΠΕΚΑ
- τις μη κηρυγμένες αρχαιολογικές θέσεις, μνημεία και σύνολα τα οποία όμως προστατεύονται από τον νόμο 3028/2002.
- τους παραδοσιακούς, αξιόλογους και ενδιαφέροντες οικισμούς και οικιστικά σύνολα
- τους ιστορικούς τόπους, και τους τόπους λαογραφικού ενδιαφέροντος, κτλ.

Ειδικότερα:

Οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία που προτείνεται να συμπεριληφθούν στις οικοπολιτιστικές διαδρομές είναι οι αρχαιολογικοί χώροι της Κνωσού, των Αρχανών, της Αμνισού και του Πρ. Ηλία, οι οποίοι συμπληρώνονται από ένα μεγάλο πλήθος μικρότερης έκτασης αρχαιολογικών χώρων, αλλά και μεμονωμένων μνημείων της βυζαντινής και νεότερης ιστορίας (ενδεικτικά αναφέρονται οι Μινωικές επαύλεις στην Τύλισο, το μινωικό μέγαρο στον Σκλαβόκαμπο, ο λόφος Κούπος με τα μινωικά του ευρήματα στον Κρουσώνα, οι αρχαιότητες και το μινωικό λιμάνι στην Αγία Πελαγία, τα ιερά κορυφής στην Κέρη, στον πύργο και στη Φιλιόριμο, οι μινωικές διαδρομές προς την αρχαία Ζώμυνθο και το Ιδαίον Άντρο στον Ψηλορείτη, ο αρχαιολογικός χώρος των Μαλίων, το βυζαντινογενετικό φρούριο "Κάστελλος" στην Τ.Κ. Μελεσών της Δ.Ε. Ν. Καζαντζάκη, η αρχαία Λύκτος στην Δ.Ε. Καστελίου, κτλ.)

Πρόκειται για μία διεθνούς σημασίας πολιτιστική κληρονομιά, με επίκεντρο τον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού, αλλά και τα υπόλοιπα μνημεία, των οποίων η παραπέρα ανάδειξη με σύγχρονες υποδομές και παρεμβάσεις θα συμβάλλουν στη διεθνή προβολή της περιοχής, ως κέντρο Μινωικού Πολιτισμού της Μεσογείου.

Οι κρηυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία προστατεύονται ήδη από εγκεκριμένες ζώνες που στην περίπτωση των αρχαιολογικών χώρων διαβαθμίζονται σε ζώνη Α (απολύτου προστασίας) και ζώνη Β (αυστηρών όρων και περιορισμών). Οι ζώνες αυτές προτείνεται να περιλαμβάνονται από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ σε ευρύτερες ζώνες ΠΕΠ για την περίπτωση των ζωνών Α και ζώνες ΠΕΠΔ μόνον για την περίπτωση των ζωνών Β, αλλά με αυστηρούς όρους και περιορισμούς σύμφωνα πάντα με τις κατευθύνσεις των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΠΟΤ (με τέτοιες διαβαθμίσεις προστασίας σε ανάλογες ζώνες – ΠΕΠ, ΠΕΠΔ - έχουν θεσμοθετηθεί τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ των Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσοῦ, Γουβών και Κρουσώνα).

Οι ζώνες αυτές προτείνεται να αποτελέσουν τους κύριους κόμβους των προτεινόμενων οικο-πολιτιστικών διαδρομών, οπότε προτείνεται και η ανάλογη διαμόρφωσή τους ως εξής σύμφωνα πάντα με την έγκριση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΠΟΤ:

- Εγκαταστάσεις ήπιας ημερήσιας αναψυχής, ειδικών μορφών αθλημάτων όπως ποδήλατο βουνού, πεζοπορία, αναρρίχηση κλπ. και περιβαλλοντική εκπαίδευση – ευαισθητοποίηση καθώς και ξύλινες ελαφρές μη μόνιμες κατασκευές (κατά τα πρότυπα του Υπ. Γεωργίας) για την εξυπηρέτηση αυτών. Ειδικότερα:
 - Οικο-πολιτιστικά μονοπάτια και κατάλληλες φυτεύσεις ενδημικών φυτών σε κατάλληλες θέσεις εφόσον είναι απαραίτητο
 - Περίπτερα ιστορικής και περιβαλλοντικής ενημέρωσης μέχρι 100 τ.μ.
 - Αναψυκτήρια μέχρι 50 τ.μ.
 - Υπαίθρια καθιστικά
 - Κατάλληλη σήμανση με ανάδειξη των αξιόλογων στοιχείων του οικοσυστήματος και του φυσικού περιβάλλοντος και γεωλογικών φαινομένων.
 - Εργασίες αποκατάστασης – αναστήλωσης – συντήρησης μνημείων
 - Εργασίες αποκατάστασης κάθε οδού πρόσβασης προς το οικοσύστημα και τα μνημεία

Επιπλέον στις ζώνες αυτές προτείνονται τα εξής:

- Επιτρέπεται οποιαδήποτε χρήση και υποδομή που σχετίζεται με την διαχείριση του αρχαιολογικού χώρου - μνημείου με στόχο τη βελτίωση της προστασίας και την αποκατάστασή του.
- Χρήσεις, ενέργειες και επεμβάσεις στα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους ελέγχονται από την αρχαιολογική υπηρεσία
- Διαμορφώσεις, μελέτες διάταξης και εκτέλεση εργασιών για επιτρεπόμενες χρήσεις σε αρχαιολογικούς χώρους γίνεται με αδειοδότηση και με την εποπτεία του ΥΠΠΟΤ.

- Απαγορεύεται οποιαδήποτε ελάττωση της επιφάνειας των κοινοχρήστων χώρων που περιβάλλουν τα μνημεία. Σε περίπτωση ανάγκης διαμόρφωσης των χώρων αυτών θα υποβάλλεται σχετική μελέτη προκειμένου να δοθεί η κατά περίπτωση έγκριση.

Οι μη κηρυγμένες αρχαιολογικές θέσεις, μνημεία και σύνολα προτείνεται επίσης να συμπεριληφθούν στις οικοπολιτιστικές διαδρομές, δεδομένου ότι υπάρχει ένα πλήθος αρχαιολογικών θέσεων και λοιπών μνημείων που είτε δεν έχουν κηρυχθεί, αλλά προστατεύονται με τις γενικές διατάξεις του Ν. 3028/2002, είτε έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενες περιοχές χωρίς όμως να έχει θεσπιστεί κάποια ζώνη προστασίας και ο έλεγχος γίνεται με αυτοψία των αρμόδιων υπηρεσιών. Για τις περιπτώσεις αυτές προτείνεται η υποχρεωτική προσωρινή οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων από τις αρμόδιες Εφορείες του ΥΠΠΟΤ, η οποία θα πραγματοποιείται κατά την διαδικασία σύνταξης των μελετών ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ και οπωσδήποτε πριν από την θεσμοθέτησή τους. Οι ζώνες της προσωρινής οριοθέτησης προτείνεται να περιλαμβάνονται σε ευρύτερες ζώνες ΠΕΠ (απολύτου προστασίας) με όρους και περιορισμούς που θα καθοριστούν σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες μέχρι την οριστική οριοθέτησή τους. Οι προτεινόμενες χρήσεις και εργασίες στις ζώνες αυτές είναι οι ίδιες που προτείνονται για τις ζώνες των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που προαναφέρθηκαν.

Ομοίως οι παραδοσιακοί, αξιόλογοι και ενδιαφέροντες οικισμοί και οικιστικά σύνολα προτείνεται επίσης να συμπεριληφθούν στις οικοπολιτιστικές διαδρομές. Εντός της περιοχής μελέτης του ΡΣΗ υπάρχουν 5 κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί εκ των οποίων οι 3 (Πισκοπιανό, Κουτουλουφάρι, Χερσόνησος) βρίσκονται στην Δ.Ε. Χερσονήσου, ένας (Καινούργιο Χωριό) στην Δ.Ε. Επισκοπής και ένας (Πρινιάς) στην Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας. Για τους οικισμούς αυτούς ισχύουν οι ειδικοί όροι και περιορισμοί από το Διάταγμα προστασίας και επιπλέον προτείνεται κατά προτεραιότητα η πολεοδόμησή τους, ώστε να διατηρηθεί και να προστατευτεί ο παραδοσιακός τους ιστός

Επιπλέον εκτός των παραδοσιακών οικισμών υπάρχει πλήθος άλλων οικισμών – οικιστικών συνόλων που χαρακτηρίζονται ως αξιόλογοι, ή ενδιαφέροντες όπως ενδεικτικά αναφέρονται η Τύλισος, το Θραψανό, ο Κρουσώνας, η Επισκοπή, ο Γάλιπε, οι Σταμνοί, ο Σαρχός, οι Κορφές, η Ροδιά, ο Μοχός, το Κράσι, ο Πρ. Ηλίας, οι Ασπρακοί, οι Αρχάνες, ο Νιπιδιτός, η Ανώπολη, κτλ.

Ειδικότερα σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Κρουσώνα προτείνεται να χαρακτηρισθούν ως «παραδοσιακά», σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν.1577/85 και το άρθρο 3 του Ν.2831/00, τα τμήματα των ακόλουθων οικισμών :

- Κρουσώνας
- Σάρχος (ανατολικό τμήμα του συνεκτικού)
- Κορφές (Κάτω Γειτονιά και ανατολικό τμήμα του συνεκτικού)

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών προτείνεται ο προ του 1923, χωρίς κατοίκους το 2001, μη οριοθετημένος οικισμός Άγιος Γεώργιος, που βρίσκεται νοτιοανατολικά του οικισμού Σκοτεινό, να οριοθετηθεί στο συνεκτικό του τμήμα, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις, και να χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός. Επιπλέον προτείνεται η ανάπλαση με διατήρηση του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού των εξής οικισμών : Γούβες, Σκοτεινό, Ανώπολη, Ελαία, Επάνω και Κάτω Βάθεια, Καλό Χωριό, Χαρασό και Βορός.

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΓΠΣ (ν. 1337/83) του οικισμού Αρχανών προτείνεται η προστασία όλου του οικισμού ως αρχιτεκτονικού συνόλου ιστορικής και παραδοσιακής κληρονομιάς.

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΓΠΣ (ν. 1337/83) του οικισμού Αρκαλοχωρίου προτείνεται η προστασία και ανάδειξη του πολεοδομικού ιστού του οικισμού Γασίου (Τουρκομαχαλάς) ως στοιχείο ιδιαίτερης φυσιογνωμίας.

Με την παρούσα μελέτη ΡΣΗ προτείνεται η διατήρηση των κατευθύνσεων των εγκεκριμένων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ (Ν. 1337/83 και Ν. 2508/97). Στις Δ.Ε. που δεν υπάρχουν εγκεκριμένα ή είναι υπό εκπόνηση μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ θα πρέπει να εντοπιστούν όλα τα αξιόλογα και ενδιαφέροντα οικιστικά σύνολα και οικισμοί για τους οποίους πρέπει να προταθεί κατά προτεραιότητα η πολεοδόμησή τους για την σύνταξη διαταγμάτων προστασίας τους, για τη διατήρηση του παραδοσιακού πολεοδομικού ιστού και για τη θεσμοθέτηση ειδικών όρων δόμησης.

Οι ιστορικοί τόποι, και τόποι λαογραφικού ενδιαφέροντος προτείνεται επίσης να συμπεριληφθούν στις οικοπολιτιστικές διαδρομές. Πρόκειται για περιοχές που δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο προστατευτέο αντικείμενο όπως οι προηγούμενες αλλά αποτελούν ιστορικούς τόπους διότι κατά το παρελθόν έλαβαν χώρα γεγονότα μεγάλης ιστορικής σημασίας (π.χ. μάχες, θάνατοι ιστορικών προσωπικοτήτων, ομαδικές εκτελέσεις, μυθολογικές αναφορές όπως για παράδειγμα η γέννηση του Δία στο Ιδαίο ή στο Δικταίο Άντρο, κτλ.) ή αποτέλεσαν παραδοσιακούς τόπους κοινωνικής συνεύρεσης ή

παραδοσιακών δραστηριοτήτων των κατοίκων (π.χ. κρήνες, νεροτριβές, αλώνια, χώροι πανηγυριών – παζαριών, κτλ.). Οι περιοχές αυτές προτείνεται να καταγράφονται από τις μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και να εντάσσονται στις προτεινόμενες οικο-πολιτιστικές διαδρομές με ιδιαίτερη σήμανση και πιθανόν με την πρόταση για κατασκευή σημειακών μνημείων – τοπόσημων για την ενημέρωση των επισκεπτών.

Οι προτεινόμενες οικο-πολιτιστικές διαδρομές

Ο σχεδιασμός ενιαίων οικο-πολιτιστικών διαδρομών είναι ζωτικής σημασίας για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ΡΣΗ προκειμένου να διοχετευτούν οι ροές των τουριστών και επισκεπτών της βόρειας αστικοποιημένης παραλιακής περιοχής Χ.Ε. προς την ενδοχώρα.

Το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής προτείνεται να αντιμετωπιστεί ως ενιαίο φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο με φέρουσα ικανότητα, αφενός στη βόρεια ζώνη που ενσωματώνει το ιστορικό – μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ηρακλείου, την Κνωσό σε ενοποίηση με το Φαράγγι της Αγ. Ειρήνης και την Κοιλιάδα του Κέρατου, το Γιούχτα και τη νήσο Δία και, αφετέρου ως ενιαία ζώνη στο νότο, από τις παρυφές της Δίκτης προς τα Αστερούσια, έως και τη Φαιστό, και στο βορρά έως τις ανατολικές παρυφές του Ψηλορείτη, στο πλαίσιο σχεδιασμού ενιαίων πολιτιστικών – φυσικών διαδρόμων.

Πιο συγκεκριμένα προτείνεται συγκρότηση και η ενοποίηση των δικτύων πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς σε ένα ενιαίο οικο-πολιτιστικό κύκλωμα, διασυνδέοντας τα αρχαιολογικά – μεσαιωνικά και εν γένει πολιτιστικά μνημεία διεθνούς και εθνικής προβολής, με τα τοπόσημα του φυσικού περιβάλλοντος και τους ιστορικούς τόπους και σχεδιάζοντας ενιαίους πολιτιστικούς – φυσικούς «διαδρόμους» και «μονοπάτια» στο σύνολο της προς μελέτη περιοχής, αλλά και με τους αρχαιολογικούς χώρους της ευρύτερης περιοχής – Φαιστό και Γορτυνία, αναδεικνύοντας τον πρώτο ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Οι βασικοί προτεινόμενοι οικο - πολιτιστικοί άξονες συνίστανται

- στον άξονα Κνωσός – Γόρτυνα – Φαιστός στην κατεύθυνση Β - ΝΔ
- στον άξονα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 στην κατεύθυνση Δ-Α και

επί των οποίων αρθρώνονται όλες οι λοιπές προτεινόμενες οικο-πολιτιστικές διαδρομές.

Πιο συγκεκριμένα το προτεινόμενο από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ οικο-πολιτιστικό δίκτυο περιλαμβάνει τις εξής βασικές διαδρομές:

1. Μινωικές επαύλεις Τυλίσου – μινωικό μέγαρο Σκλαβόκαμπου – Ι.Μ. Αγ. Παντελεήμονα – Ι.Μ. Σαββαθιανών – Αρχαίο λιμάνι Αγ. Πελαγίας – το οροπέδιο της

- Δ.Ε. Τυλίσου με τους οικισμούς Γωνιές, Καμαριώτη, Αηδονοχώρι, Αστυράκι και Καμαράκι με πιθανή προέκταση προς Ανώγεια στο ορεινό όγκο του Ψηλορείτη (περιοχή Natura 2000) – Ιερά κορυφών Κέρης, Πυργου και Φιλιόριμου.
2. Π. Πόλη Ηρακλείου - Γάζι – Τύλισος – Κρουσώνας (Ι.Μ. Αγ. Ειρήνης – Μονή Ιερουσαλήμ – Λόφος Κούπος – ορεινός όγκος Ίδης – Βρωμόνερο με προέκταση προς την αρχαία Ζώμυνθο και το Ίδαϊον Άντρο που είναι εκτός της περιοχής μελέτης.
 3. Κρουσώνας – Σαρχός – (Σπήλαιο, Ι.Μ. Παναγίας Κεράς) – Πρινιάς (παραδοσιακός οικισμός) – Αγ. Βαρβάρα όπου συνδέεται με το ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4
 4. Το τμήμα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού Ε4 που διατρέχει την περιοχή μελέτης συμπεριλαμβάνοντας στη διαδρομή του τα εξής πολιτιστικά – φυσικά στοιχεία και οικισμούς: Αγ. Βαρβάρα - Αυγενική – Βενεράτο – Ι.Μ. Παλιανής Πρ. Ηλίας (αρχαιολογικός χώρος) – Γιούχτας (περιοχή Natura 2000) – Επάνω Αρχάνες (αξιόλογος οικισμός - αρχαιολογικός χώρος) – Καταλαγάρι – Καλλονή – Άγιες Παρασκιές – Σάμπας – Απόστολοι – Καστέλλι (αρχαία Λύκτος) – Οροπέδιο Λασιθίου.
 5. Αμνισός – Εκβολές Καρτερού – φαράγγι Καρτερού – Ασπρακοί - Γαλατιανή Κεφάλα – Σπήλαιο και Ναός Ταξιάρχων στο Αρκαλοχώρι – Κεφάλα Ινίου και τεχνητή λίμνη – Πριανσός και Κάστελος στα Καστελλιανά – Σπήλαιο Ειλειθυίας και αρχαιολογικός χώρος στο Τσούτσουρο.
 6. Αμνισός – Πρασσάς – Κνωσός (προτεινόμενη διαδρομή από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Νέας Αλικαρνασσού) – φαράγγι Αγ. Ειρήνης – Αρχαιολογικός χώρος Αρχανών – αρχαιολογικός χώρος Πρ. Ηλία – ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4 εναλλακτική διαδρομή μέσω του όρους Γιούχτα
 7. Αρχαιολογικός χώρος Αρχανών – Βαθύπετρο (αρχαιολογικός χώρος) – Χουδέτσι – Ι.Μ. Επανωσήφη
 8. Ι.Μ. Παλιανής (Ε4) – Ι.Μ. Επανωσήφη – τεχνητές λίμνες Αρμανωγείων, Αμουργελλών, Παρτίρων, Ινίου και Καραβάδου.
 9. Αμνισός – Κάτω Γούβες – Ανισαράς (Ξεπάτωμα) – Χερσόνησος – Πισκοπιανό – Κουτουλουφάρι – Σταλίδα – Αρχαιολογικός χώρος Μαλίων. Σύνδεση της διαδρομής αυτής με τη νήσο Δία διά θαλάσσης από τις Γούρνες – Κάτω Γούβες.
 10. Οροπέδιο Λασιθίου – τεχνητή λίμνη Αποσελέμη – κάτω ρους Αποσελέμη μέχρι τις εκβολές του ή εναλλακτική διαδρομή από την τεχνητή λίμνη Αποσελέμη προς Καλό Χωριό – Κόξαρη – Σκοτεινό – Γαλίπτε – Καινούργιο Χωριό - Επισκοπή

Για το ως άνω περιγραφόμενο δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών προτείνονται τα εξής:

- Να περιληφθούν στο σχεδιασμό των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ εξειδικεύοντας – εμπλουτίζοντας τες ανά Δ.Ε. με επιπλέον στοιχεία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
- Κατά μήκος των διαδρομών αυτών να καθοριστεί ζώνη απολύτου προστασίας πλάτους 200 μ. όπου θα επιτρέπονται μόνον τα αναγκαία έργα για την διάνοιξη,

συντήρηση, προστασία και ανάδειξη των διαδρομών αυτών (π.χ. διαμορφώσεις μονοπατιών, καθιστικά, κιόσκια παρατήρησης, κάδοι απορριμμάτων, σήμανση , κτλ.). Εντός της ζώνης αυτής προτείνεται να επιτρέπονται οικοτουριστικές υποδομές αναψυχής - παραδοσιακά καφενεία, ταβέρνες μέγιστου εμβαδού 100 τ.μ. μόνον πλησίον των σημείων οικο-πολιτιστικού ενδιαφέροντος, κατασκευή info kiosk που θα ενημερώνουν τους επισκέπτες για τον τόπο στον οποίο βρίσκονται αλλά και αυτούς τους τόπους που θέλουν να επισκεφθούν, τόσο για την ιστορία τους και τα διασωζόμενα μνημεία τους, όσο και τον τρόπο προσέγγισης, καθώς και τους πλησιέστερους προς αυτόν πολιτιστικούς τόπους και τις αξιόλογες και ενδιαφέρουσες θέσεις φυσικού περιβάλλοντος.

- Διάνοιξη μονοπατιών πρόσβασης όπου είναι απαραίτητο.
- Χαρτογράφηση – σήμανση όλων των διαδρομών.
- Έκδοση τουριστικών – οικο-πολιτιστικών χαρτών.

B.4.3.10 Κατευθύνσεις χωροθέτησης για μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις λιανικού εμπορίου και αναψυχής

Οι σύγχρονες πόλεις επιμηκύνουν τη δομή τους στον περιαστικό χώρο τους με διάφορες χρήσεις, όπως ήδη αναφέρθηκε, μεταξύ των οποίων και αυτές του λιανικού εμπορίου σε μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις, οι οποίες συχνά χωροθετούνται με αποκλειστικό κριτήριο την εξυπηρέτηση της επένδυσης και όχι την αποφυγή αρνητικών περιβαλλοντικών και χωρικών επιπτώσεων γενικότερα. Οι εγκαταστάσεις αυτές έλκουν μεγάλη κυκλοφορία και απαιτούν μεγάλης έκτασης χώρους στάθμευσης. Προς τούτο διατυπώνεται επιφύλαξη για την χωροθέτηση ζωνών με αυτού του τύπου τις εμπορικές εγκαταστάσεις – επιφύλαξη που συνίσταται και στην πρόσκρουση αυτής της αντίληψης στο επίπεδο του προτεινόμενου αναπτυξιακού προτύπου. Συγκεκριμένα, στο ζήτημα της ενδογενούς ανάπτυξης, η οποία συνίσταται στην αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πόρων και την επένδυση κεφαλαίων από τοπικές κοινωνικές ομάδες, η τοπική κοινωνία και οικονομία στην Κρήτη έχουν επιδείξει, όπως ήδη αναφέρθηκε, την ικανότητά τους στην οργάνωση τέτοιων δομών μεγάλης αλλά και μικρής κλίμακας, οι οποίες πρέπει να συμβιώνουν και να συμπορεύονται.

Ο καθορισμός των χρήσεων του λιανικού εμπορίου προτείνεται στο πλαίσιο της υποστήριξης της πολυκεντρικής δομής του ΡΣΗ και στην αποφυγή της γραμμικής ανάπτυξης κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου. Η χωρική οργάνωση των εμπορικών δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα η χωροθέτηση των μεγάλων εμπορικών επιφανειών πρέπει να εναρμονίζεται με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και προβλέπει ιδιαίτερη μέριμνα για τον περιορισμό των μετακινήσεων και την ύπαρξη μεγάλων ελεύθερων χώρων για στάθμευση. Τα μεγάλα εμπορικά κέντρα άνω των 1.500 τ.μ. θεωρούνται μητροπολιτικής

εμβέλειας και εγκρίνονται μετά από άδεια χωροθέτησης, κατά την οποία εξετάζονται οι επιπτώσεις στη χωροταξική διάρθρωση της ευρύτερης περιοχής, στην κυκλοφορία και στο περιβάλλον.

Από τα εγκεκριμένα Γ.Π.Σ./ΣΧΟΟΑΠ επιτρέπονται μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις λιανικού εμπορίου στις εξής ζώνες:

Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού:

- Π.Ε.Π.Δ. VI Ζώνη εμπορικών και γενικών αστικών χρήσεων – Επιχειρηματικό Πάρκο νότια της ΣΕΑΠ και κατά μήκος της οδού από το αεροδρόμιο μέχρι τον κόμβο του ΒΟΑΚ η οποία εφάπτεται με τον αστικό ιστό της Νέας Αλικαρνασσού και με το αεροδρόμιο. Πρόκειται για μία δημοτικής ιδιοκτησίας έκταση, εμβαδού περίπου 75 στρ. η οποία βρίσκεται σε κομβικής σημασίας θέση δυνάμενη υπό όρους να δεχθεί αναπτύξεις μεγάλης κλίμακας.

ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών:

- ΠΕΠΔ (ΙΧ) : Ζώνη Εμπορικών Δραστηριοτήτων η οποία χωροθετείται νότια του ΒΟΑΚ και της ΠΑΓΒ και σε επαφή με το προτεινόμενο υπερτοπικό κέντρο των Γουβών.

Η ζώνη αυτή προτείνεται από το παρόν ΡΣΗ να τροποποιηθεί και να εναρμονιστεί με τις κατευθύνσεις του παρόντος για την εκτός σχεδίου δόμηση στον παράκτιο χώρο, διότι η έκταση του προτεινόμενου υπερτοπικού κέντρου των Γουβών κρίνεται επαρκής για να καλύψει όλες τις χρήσεις που αναφέρονται για την ΠΕΠΔ ΙΧ, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης του λιανικού εμπορίου, ενώ οι δραστηριότητες χονδρεμπορίου προτείνεται να εγκαθίστανται στους υποδοχείς βιοτεχνίας – βιομηχανίας που ορίζει το ίδιο ΣΧΟΟΑΠ.

Επιπλέον των ανωτέρω το Γ.Π.Σ. Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού επιτρέπει εμπορικά κέντρα, πολυκαταστήματα, εμπορικές δραστηριότητες και αναψυχή σε εκτός σχεδίου περιοχή - στην ζώνη Π.Ε.Π.Δ. Vβ: «Περιοχή ανάπτυξης ήπιου τουρισμού – αναψυχής – παραθεριστικής κατοικίας» η οποία περιλαμβάνει την εκτός σχεδίου περιοχή μεταξύ της Παλιάς Εθνικής Οδού Ηρακλείου – Αγ. Νικολάου και του ΒΟΑΚ, είναι σε επαφή με το αεροδρόμιο και περιβάλλεται από εκτεταμένες ζώνες κατοικίας.

Από το παρόν ΡΣΗ οι μεγάλες εγκαταστάσεις λιανικού εμπορίου και αναψυχής συμπεριλαμβανομένων των πολυκινηματογράφων νοούνται οι άνω των 1.500 τ.μ. (συνυπολογιζομένων όλων των συστεγαζόμενων χρήσεων, όπως πχ. η εστίαση και η αναψυχή) και προτείνονται μόνον σε εκτός σχεδίου περιοχές εντός της κεντρικής μητροπολιτικής ΧυΕ και μόνον επί των οδικών αξόνων, ΒΟΑΚ, Ηρακλείου – Μοιρών και Ηρακλείου – Βιάννου στα τμήματά τους νοτίως του ΒΟΑΚ και μέχρι την πράσινη περιμετρική ζώνη και με δεδομένο ότι η χωροθέτησή τους γίνεται πλέον με άδεια του Δήμου (σύμφωνα με τον νόμο 3852/2010 άρθρο 94, παρ. 6, εδ. 29), η ακριβής τους

χωροθέτηση δύναται να προταθεί από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ με την προϋπόθεση ότι θα έχουν πολύ καλές δυνατότητες ευρύτερης προσπελασιμότητας, με προτεραιότητα σε ζώνες που θα προβλεφθούν από το ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ως επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως η Ζώνη Εμπορικών και γενικών αστικών χρήσεων – Επιχειρηματικό Πάρκο – ΠΕΠΔ VI του νέου ΓΠΣ Δήμου Ν. Αλικαρνασσού.

Τα κριτήρια χωροθέτησης αυτών των εγκαταστάσεων, εφαρμόζονται κατ' αρχάς στο πλαίσιο της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, ενώ προτείνεται η θέσπιση ειδικής άδειας χωροθέτησης τα σχετικά με την οποία θα καθοριστούν με απόφαση Υπουργού ΠΕΚΑ. Μετά την τροποποίηση του άρθρου 10 του Ν. 2323/1995, από τον Ν. 3377/2005 και Υ.Α. Κ1-164/17-1-2011 (ΦΕΚ 275/Β/2011) τα κριτήρια χωροθέτησης είναι πλέον τα ακόλουθα:

- η θέση της εγκατάστασης σύμφωνα με τα αναφερόμενα πιο πάνω,
- οι επιπτώσεις στη βιωσιμότητα και στην αποσυμφόρηση παρακείμενων κέντρων οικισμών,
- ο βαθμός υποστήριξης από μέσα μαζικής μεταφοράς (ιδίως στον οικιστικό χώρο),
- η εξασφάλιση των απαραίτητων χώρων στάθμευσης στο εσωτερικό της εγκατάστασης – συμπεριλαμβανόμενων των απαιτούμενων για την τροφοδοσία χωρίς επιβάρυνση του ευρύτερου χώρου με σταθμευμένα οχήματα.
- οι επιπτώσεις στο οδικό δίκτυο της άμεσης και της ευρύτερης περιοχής
- η εναρμόνιση του όγκου και του τύπου της μονάδας προς το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής

B.4.4 Χωροταξική οργάνωση της περιοχής του ΡΣΗ / Η περιοχή ΡΣΗ – Ενιαία συνεκτική χωρική ενότητα

Κεντρική ιδέα της χωρικής οργάνωσης του ΡΣΗ είναι η δημιουργία μιας ενιαίας συνεκτικής χωρικής ενότητας, η οποία θα υλοποιηθεί με τις αρχές της πολυκεντρικότητας, της εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου και της συμπαγούς πόλης και εν τέλει με την υλοποίηση του χωρικού «πλέγματος», όπως περιγράφεται στην συνέχεια.

B.4.4.1 Πολυκεντρικότητα στη χωρική οργάνωση

Βασικός στόχος της χωρικής οργάνωσης του ΡΣΗ είναι η προώθηση της πολυκεντρικής ισόρροπης οικιστικής ανάπτυξης, η μείωση της εξάρτησης από την Κεντρική Μητροπολιτική ΧυΕ και η σταδιακή αποδόμηση της «ηρακλειοκεντρικής» δομής που υφίσταται σήμερα. Η προώθηση της πολυκεντρικής δομής του οικιστικού δικτύου στηρίζεται στην πρόταση της δημιουργίας ενός «χωρικού πλέγματος» βασιζόμενο στην ισόρροπη χωρική οργάνωση και το οποίο συνίσταται στην απόδοση κατάλληλων γεωμετρικών χαρακτηριστικών στο υφιστάμενο οριζόντιο οδικό δίκτυο (κατεύθυνσης Ανατολής – Δύσης), ώστε να συνδεθεί το οικιστικό δίκτυο της ενδοχώρας και προς τις δύο κατευθύνσεις – βορά , νότο και ανατολή - δύση, και έτσι να επιτευχθεί ο λειτουργικός χαρακτήρας αυτού του χωρικού πλέγματος που είναι η διάχυση της ανάπτυξης από το κέντρο – Ηράκλειο προς την ενδοχώρα και το νότιο τμήμα του ΡΣΗ, καθώς και η αρχή που ήδη από το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ είχε συμπεριληφθεί σ' αυτό και αφορούσε στην *«ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, με τη δημιουργία δικτύων με τα αστικά κέντρα και τα επιλεγμένα ημιαστικά κέντρα που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης των ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων»*.

Η νέα πολυκεντρική δομή θα συμβάλλει στη μείωση των καθημερινών μετακινήσεων προς την Κεντρική Μητροπολιτική ΧυΕ, άρα και στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην συγκράτηση του πληθυσμού στους οικισμούς της ενδοχώρας και στην ανάπτυξη των σχέσεων πόλης – υπαίθρου με τη συγκρότηση δομών τύπου "ανοικτών πόλεων", καθώς θα αναπτυχθούν σχέσεις μεταξύ των οικισμών της ενδοχώρας σε αντικατάσταση της μονομερούς εξάρτησης από το Ηράκλειο.

B.4.4.2 Προώθηση της συμπαγούς πόλης

Η συμπαγής πόλη που αίρει το όνομα της στον ορισμό της έννοιας “πυκνή”, «αδιαπέραστη», αλλά και νοείται, ως μια πολυκυτταρική αστική ανάπτυξη : ανάπτυξη με θύλακες πόλων/ πόλεων, συνεκτικά συνδεδεμένων με τη «μητρόπολη», ως μοντέλο της πυκνής παραδοσιακής πόλης που επαναπροβάλλει ως λύση της σύγχρονης πόλης για τη μείωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων (θόρυβος, ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση

των υδάτων, κυκλοφοριακή συμφόρηση, παραγωγή αποβλήτων, κατανάλωση ύδατος) και κυρίως για την διατήρηση της γεωργικής γης και του τοπίου, ως βασικοί πλουτοπαραγωγικοί πόροι, στο πλαίσιο μακροπρόθεσμης αειφόρου αστικής ανάπτυξης .

Συνίσταται σε μια πολιτική που ήδη περιλαμβάνεται στην εθνική νομοθεσία και συγκεκριμένα στο ΓΠΧΣΑΑ προσανατολίζεται σε στόχους αειφορίας στον καθορισμό κατά το δυνατόν ελάχιστων επεκτάσεων των πόλεων και των οικισμών σύμφωνα με τα πρότυπα του ΥΠΕΧΩΔΕ (Υ.Α. 10788 ΦΕΚ 285/Δ/2004), αλλά και τον έλεγχό τους με διαρκή αξιολόγηση στοιχείων και δεδομένων, ώστε ανάλογα να αποφασίζονται οι ελαχιστοποιήσεις των επεκτάσεων ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που οι πόλεις βρίσκονται σε κρίσιμες ζώνες, όπως η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, ο παράκτιος χώρος, οπότε οι πιθανές αναγκαίες επεκτάσεις προωθούνται προς την ενδοχώρα, ώστε να μην καταστρέφεται ο παράκτιος χώρος, οπότε επιλέγονται άλλες περιοχές προς επέκταση. Η μείωση των επεκτάσεων προτείνεται να συνοδεύονται από πολιτικές ανάπτυξης πυκνοδομημένων ή αραιοδομημένων περιοχών και αναβάθμισης άλλων, όπως εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών περιοχών ή στρατιωτικών εγκαταστάσεων.

στην οργάνωση του αστικού χώρου και πολλές φορές των ίδιων των κέντρων των πόλεων, ώστε, με αναπλάσεις, επαναχρήσεις υποβαθμισμένων και εγκαταλελειμμένων περιοχών, με «ανακύκλωση» του ίδιου του αστικού χώρου, με την επανένωση αποκομμένων πολεοδομικών ενοτήτων, η πόλη αναζωογονείται και συμπυκνώνεται χωρίς «κενά», τα οποία επανεντάσσονται οργανικά, με εξυπηρετήσεις, τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, η έλλειψη των οποίων εξωθεί τους κατοίκους στα προάστια προκαλώντας αστική διάχυση, αλλά και η ύπαρξη των οποίων επιτρέπει την επάνοδο των κατοίκων στις εγκαταλελειμμένες αυτές περιοχές, στα «κενά». Προϋπόθεση των αναπλάσεων είναι η χρήση των αρχών του βιοκλιματικού σχεδιασμού. Προτείνεται η ενθάρρυνση της οικοδομικής δραστηριότητας μέσω αυτού του χαρακτήρα δημόσιων έργων με εκτεταμένες αναπλάσεις και προτεραιότητα στην παλιά πόλη και στην συνέχεια στις πλέον υποβαθμισμένες περιοχές. Το «Πράσινο» Ηράκλειο αποτελεί στόχο του ΡΣΗ.

στην ανάκαμψη της αστικής διάχυσης που κατά κανόνα παρατηρείται στον εκτός σχεδίου χώρο λόγω αφ' ενός των σημαντικών οικιστικών πιέσεων που πλήττουν μια πόλη και αφ' ετέρου της τάσης των κατοίκων να βρίσκουν διέξοδο σε περιοχές βελτιωμένου φυσικού και πολεοδομημένου περιβάλλοντος, ή σε περιοχές φθηνού οικοπέδου, όπου κτίζουν φθηνή ή και αυθαίρετη κατοικία.

στη μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην ποιότητα της υπαίθρου και του φυσικού περιβάλλοντος, στους φυσικούς πόρους, οι οποίοι καταστρέφονται από την αστική διάχυση.

στην ανάσχεση των οδικών έργων στο πλαίσιο της αρχής ότι η λύση κατασκευής όλο και περισσότερων δρόμων στο εσωτερικό των πόλεων είναι αδιέξοδη. Τα οδικά έργα προκαλούν την αστική διάχυση, καθώς η επιμήκυνση του οδικού δικτύου προκαλεί την απώλεια του συμπαγούς χαρακτήρα της πόλης, την προώθηση της δημόσιας συγκοινωνίας και εν προκειμένω για μια πόλη όπως το Ηράκλειο είναι ενδεδειγμένη η λύση με ένα ηλιακό τραμ, το οποίο έχει τη δυνατότητα μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας, παραγωγής μηδενικών εκπομπών ρύπων και μιας ευλύγιστης πορείας μέσα στην πόλη και τους στενούς δρόμους της παλιάς πόλης του Ηρακλείου, με σχετικά υψηλές ταχύτητες στους δρόμους προς τις προαστιακές περιοχές, τη μείωση του κόστους της ενέργειας, των υποδομών γενικότερα και ειδικότερα της κυκλοφορίας, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της ρύπανσης που προέρχεται από την κυκλοφορία. Να σημειωθεί ότι χαμηλή πυκνότητα συνεπάγεται υψηλό δείκτη ιδιοκτησίας ΙΧ, λόγω της ανάγκης αυξημένων μετακινήσεων με αυτοκίνητο, οπότε καταγράφεται ανάλογη ενεργειακή κατανάλωση, μειωμένες μετακινήσεις με δημόσια συγκοινωνία (ΔΣ), μεγαλύτερες συγκεντρώσεις ρύπων, χαμηλή ποιότητα περιβάλλοντος κ.ο.κ. Με κατάλληλη πολεοδομική οργάνωση που το ΓΠΣ μπορεί να υιοθετήσει οι ζώνες εργασίας προτείνεται να βρίσκονται κοντά στις ζώνες κατοικίας ώστε να καταγράφεται μείωση των αποστάσεων των καθημερινών μετακινήσεων ανάμεσά τους. Επομένως, η επαναπύκνωση της πόλης γίνεται πρόταγμα, πρωτίστως περιβαλλοντικό και πολεοδομικό, αλλά και κοινωνικό, καθώς υποστηρίζεται ότι θα ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και την κοινωνικότητα .

στην ενίσχυση της βιώσιμης κινητικότητας, με έμφαση στα ΜΜΜ και τις συνδυασμένες μεταφορές και την προσιτή σε όλους δημόσια συγκοινωνία, με αύξηση της προσπελασιμότητας σε όλες τις περιοχές, με ενίσχυση των ήπιων μέσων μετακίνησης, όπως το ποδήλατο, και το περπάτημα

στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής με την μείωση του κοινωνικού διαχωρισμού του κοινωνικού αποκλεισμού, της κοινωνικής περιθωριοποίησης, η οποία μεταφράζεται αυτομάτως σε χωρική περιθωριοποίηση. Πρακτικές χωρικής ομοιογενοποίησης, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι εξαλείφεται ο ταξικός χαρακτήρας στην κοινωνία και την πόλη, συμβάλλουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Η κοινωνική κατοικία προτείνεται διάσπαρτη μέσα στην πόλη – όχι σε καθορισμένες περιοχές / γκέτο, με παροχή όλων των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών. Οι ευάλωτες ομάδες αποτελούν τους δικαιούχους της κοινωνικής κατοικίας και θεωρούνται κάθε φορά πιθανόν διαφορετικοί ανάλογα με τις συνθήκες. Κατανοώντας δε ότι οι κοινωνίες και οι πόλεις μας χαρακτηρίζονται πλέον ως πολυπολιτισμικές, οι πολιτικές αυτές πρέπει να επιτρέπουν την ένταξη στην κοινωνία της ετερότητας με την διακριτή κουλτούρα και ταυτότητα – μια πολυσυλλεκτική κοινωνία και πόλη. Να μην επιβάλλουν την αφομοίωση και να στοχεύουν στην άμβλυση των ακραίων κατ' αρχήν κοινωνικών φαινομένων – στην αντιμετώπιση της φτώχειας, της έλλειψης

στέγης, της απομόνωσης, των ναρκωτικών, της ελλιπούς πρόσβασης στην εκπαίδευση, των υψηλών ποσοστών ανεργίας, της μείωσης του κοινωνικού εξοπλισμού και των κοινωνικών παροχών. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες δεν είναι πλέον μόνον οι μετανάστες, οι Τσιγγάνοι, αλλά και τα παιδιά, οι νέοι, οι φοιτητές, οι ηλικιωμένοι, οι συνταξιούχοι, οι άνεργοι, οι ασθενείς, κλπ.

Προτείνεται η βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος των κοινωνικών υποδομών και η αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών με προτεραιότητα στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στα ζητήματα διατροφής, κοινωνικής κατοικίας – πρόσκαιρης στέγης, υγείας, εκπαίδευσης, μαθητείας, κλπ.

Ειδικά μετά την κατάργηση του ΟΕΚ ως ΝΠΔΔ – βασικού κρατικού φορέα εφαρμογής της στεγαστικής πολιτικής και παραγωγής μαζικών στεγαστικών προγραμμάτων με βασικό χαρακτηριστικό τον σχεδιασμό χωρίς την συμμετοχή του μελλοντικού χρήστη, ο ΟΡΣΗ πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλία στον τομέα ενισχύοντας τον συγκεκριμένο πυλώνα της αιφόρου ανάπτυξης που είναι η κοινωνική συνοχή στην περιοχή μελέτης. Γενικά, την παρούσα περίοδο της όξυνσης της κρίσης, που ολοένα και περισσότερο οι ευάλωτες ομάδες διευρύνονται καθώς νέες ομάδες προσαρτώνται σ' αυτές από διαφορετικές κοινωνικές προελεύσεις και συνεχώς αυξάνονται, προτείνεται να δοθεί έμφαση στις πολιτικές κοινωνικής συνοχής, βασική προϋπόθεση για τις πολιτικές της ανάπτυξης και της αναζωογόνησης της πόλης και ειδικά των υποβαθμισμένων γειτονιών.

Εν κατακλείδι, τα χαρακτηριστικά αυτού του πολεοδομικού μοντέλου της συμπαγούς πόλης είναι η κοινωνικά συνεκτική και οικιστικά συμπαγής δομή, η υψηλή πυκνότητα και τα καθορισμένα όρια.

Έτσι, κατά την σύνταξη του ΓΠΣ προτείνεται να αξιολογηθεί η παράμετρος «χρήσεις γης» και «μετακινήσεις» στο μητροπολιτικό Ηράκλειο, και ειδικότερα στο μητροπολιτικό του κέντρο και τα προάστια του, σε συνδυασμό βέβαια με τη βιώσιμη κινητικότητα, αλλά και την πολυκεντρικότητα / ύπαρξη περισσότερων του ενός πολεοδομικών κέντρων και η μείξη των χρήσεων. Γενικά η 'συμπαγής' πόλη κατατάσσεται ως βασικό κριτήριο των «πράσινων πόλεων» καθώς προτείνεται με συγκεκριμένα όρια, καταναλώνει λιγότερο χώρο, είναι κοινωνικά πιο ομοιογενής, οι ανοικτοί χώροι είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό τους δημόσιοι, η δημόσια συγκοινωνία μπορεί να έχει πυκνά δίκτυα και υψηλές συχνότητες. Ένα μέρος των μετακινήσεων γίνεται με ποδήλατο και με τα πόδια. Μια πιο πυκνοδομημένη πόλη παράγει συνολικά πολύ λιγότερους ρύπους.

B.4.4.3 Προώθηση της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου

Βασικός στόχος της αρχής της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου είναι ο με σαφήνεια διαχωρισμός της πόλης και της υπαίθρου, αλλά και η μεταξύ τους «συνεργασία», που εν

προκειμένω εξειδικεύεται μεταξύ του οικιστικού δικτύου - των μικρών αστικών κέντρων, των οικισμών γενικότερα και της υπαίθρου. Όταν οι ρόλοι των δύο παραμέτρων της σχέσης είναι σωστά προσδιορισμένοι επιτυγχάνεται η βέλτιστη χωρική σχέση. Η υπαίθρος πρέπει να διατηρεί τα δικά της χαρακτηριστικά χωρίς να επηρεάζεται από τις τάσεις διάχυσης αστικών μορφωμάτων με την εκτός σχεδίου δόμηση, ενώ η πόλη, τα οικιστικά κέντρα και οι μικρότεροι οικισμοί διατηρούν τον αστικό τους ή τον εξαστισμένο χαρακτήρα τους εντός των ορίων τους, ώστε η οργάνωση του ΡΣΗ να διατηρεί τον χαρακτήρα του πλέγματος και όχι μιας άμορφης επιφάνειας, όπου ο αστικός και ο αγροτικός χώρος παρουσιάζουν δυσδιάκριτα όρια. Το χωρικό αυτό πρότυπο αποτελεί έκφραση του επιθυμητού και εν τοις πράγμασι υλοποιημένου αναπτυξιακού προτύπου, σύμφωνα με το οποίο κατ' αντιστοιχία η πόλη και τα οικιστικά κέντρα συγκεντρώνουν τριτογενείς δραστηριότητες και οι μικροί οικισμοί και η υπαίθρος τις παραγωγικές δραστηριότητες πρωτογενούς τομέα, εκτός του βόρειου παραλιακού τμήματος του ΡΣΗ, όπου κυριαρχεί ο τουρισμός.

Εξάλλου, με βάση τα προαναφερθέντα, το χωρικό πλέγμα συμβάλλει στην πολιτική της συμπαγούς πόλης, όπου ο αστικός χώρος οριοθετείται και ορίζεται χωρίς να του επιτρέπεται με διάφορες προϋποθέσεις να επεκτείνεται συνεχώς σε βάρος της γεωργικής γης και όλων γενικότερα των φυσικών πόρων.

Παράλληλα, η προωθούμενη πολιτική συνεπάγεται αφ' ενός τον «εμπλουτισμό» των οικιστικών κέντρων με λειτουργίες με τις οποίες ολοκληρώνεται ο πρώτος βαθμός αποκέντρωσης και επιτυγχάνεται η ολοκληρωμένη σχέση του οικιστικού κέντρου με τους οικισμούς επιρροής του και αφ' ετέρου τον εξοπλισμό των οικισμών της περιοχής με τις απαραίτητες υπηρεσίες, καθώς και με τις αναγκαίες τεχνικές υποδομές (ύδρευση, αποχέτευση, συλλογή απορριμμάτων κλπ) και αντίστοιχες κοινωνικές υποδομές (στοιχειώδης εκπαίδευση, ιατρείο, κλπ), ώστε να διασφαλίζεται η επιθυμητή ποιότητα ζωής.

B.4.4.4 Χωρικό πλέγμα οικισμών (για την οικονομική, κοινωνική, χωρική ανάπτυξη)

Ο στόχος της πρότασης της δημιουργίας του χωρικού πλέγματος είναι η χωρική οργάνωση της περιοχής μελέτης σε μια συνεκτική χωροταξική ενότητα υπό το πρίσμα των αρχών της ισόρροπης χωρικής οργάνωσης της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου της συμπαγούς πόλης, όπου υπό την έννοια της πόλης νοούνται και οι οικισμοί. Με τη δημιουργία του χωρικού πλέγματος δημιουργείται ένα δίκτυο συνεργασίας μεταξύ των οικισμών και ισότιμα με τα μικρά αστικά κέντρα και προτείνεται η αποδόμηση της υφιστάμενης πολωτικής οργάνωσης του βόρειου αναπτυξιακού άξονα με συγκέντρωση

τριτογενούς χαρακτήρα δραστηριότητες έναντι της αγροτικής ενδοχώρας και της επίσης πολωτικής μορφής που σήμερα υπάρχει μεταξύ Ηρακλείου και ενδοχώρας. Επιτυγχάνεται έτσι η άμβλυση της "περιφερειακότητας" και μείωση των ανισοτήτων μεταξύ "ανεπτυγμένων" και "προβληματικών" περιοχών, η ανάπτυξη του δυναμικού των απομακρυσμένων περιοχών, η αναχαίτιση της εγκατάλειψης των απομακρυσμένων περιοχών.

Συγκεκριμένα, με αυτήν την πρόταση δημιουργείται ένα πλέγμα ορθογώνιων και κάθετων αξόνων – ένας οριζόντιος άξονας, επί του οποίου τοποθετείται το δίκτυο των οικισμών - αλλά και πόλοι παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, τουριστικές συγκεντρώσεις, πολιτιστικοί πόλοι, ενεργειακοί κόμβοι, κλπ), γενικώς χωρικά ισχυρά στοιχεία και γραμμικές αναπτύξεις συμβάλλοντας στη βελτίωση της προσπελασιμότητας των περιοχών με συνέπεια την εξασφάλιση της κινητικότητας, την οικονομική ανάπτυξη, την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Το Ηράκλειο, τα μικρά αστικά κέντρα, οι οικισμοί βρίσκονται σε κόμβους – διασταυρώσεις των οριζόντιων και κάθετων αξόνων που είναι το οδικό δίκτυο, συμβάλλοντας έτσι στην διασύνδεση των οικισμών με κοινά χαρακτηριστικά με στόχο την ανάπτυξή τους σύμφωνα με τις ανάλογες αγροτικές πολιτικές και τις αναπτυξιακές και χωρικές κατευθύνσεις της μελέτης του ΡΣΗ. Σύμφωνα με το υφιστάμενο χωρικό πρότυπο αναπτυγμένοι είναι μόνον οι κάθετοι άξονες που συνδέουν το Ηράκλειο και τον κάθετο άξονα με την ενδοχώρα. Για την σταδιακή αποδόμηση της "ηρακλειοκεντρικής" δομής, προτείνεται η ανάπτυξη "οριζόντιων" διασυνδέσεων των οικισμών και των οικιστικών κέντρων κατά την διεύθυνση Δ-Α με το υφιστάμενο οδικό δίκτυο – τις υφιστάμενες χαράξεις και ελάχιστες νέες διανοίξεις, όπως φαίνεται στον αναλόγο Χάρτη

Γενικότερα με την εφαρμογή αυτού του χωρικού πλέγματος θα επιτευχθεί μια πιο ισόρροπη οικιστική οργάνωση. Το υφιστάμενο δίκτυο των οικιστικών κέντρων στην περιοχή του ΡΣΗ παρουσιάζει μία μη ισορροπημένη δομή, καθώς διαπιστώνεται μια μετατοπισμένη προς το βόρειο και ανατολικό τμήμα ύπαρξη μεγάλων οικισμών - κυριαρχούν τα οικιστικά κέντρα 3^{ου} επιπέδου, όπως χαρακτηρίστηκαν από το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ, και συγκεκριμένα ο Λιμένας Χερσονήσου και τα Μάλια στο παραλιακό μέτωπο. Αντίθετα στα δυτικά υπάρχει μόνον το Γάζι (τμήμα του χαρακτηρισθέντος από το εγκεκριμένο ΓΠΣ ως Π.Σ. Ηρακλείου) το οποίο είχε χαρακτηριστεί οικιστικό κέντρο 3^{ου} επιπέδου. Στη νότια δε ενδοχώρα υπάρχει μόνον στην ανατολική περιοχή το Αρκαλοχώρι, που είχε χαρακτηριστεί ως 3^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, ενώ στην αντίστοιχη δυτική περιοχή χαρακτηρίστηκαν ως 3^{ου} ενισχυμένου επιπέδου οι οικισμοί Μοίρες και Τυμπάκι που όμως είναι εκτός της περιοχής του ΡΣΗ. Προς τούτο, όπως αναφέρεται στην συνέχεια στο ανάλογο κεφάλαιο, προτείνεται η Αγ. Βαρβάρα ως οικιστικού κέντρου 3^{ου} ενισχυμένου, δημιουργώντας μια ισόρροπη κατανομή.

B.4.4.5 Ισχυρά στοιχεία της προτεινόμενης χωρικής οργάνωσης

Στο χωρικό πλέγμα περιλαμβάνονται τα προτεινόμενα ισχυρά στοιχεία της χωρικής οργάνωσης. Πρόκειται για τα μεγάλα οικιστικά κέντρα, τις συγκεντρώσεις μεταποιητικών ή γενικώς επιχειρηματικών μονάδων – οργανωμένων ή άτυπων, εκτατικής ή γραμμικής ανάπτυξης, τις γραμμικές αναπτύξεις γενικώς, ανεξαρτήτως των χρήσεων γης που επικρατούν σ' αυτές, οι συγκοινωνιακοί και ενεργειακοί κόμβοι, οι διεθνούς – εθνικής – περιφερειακής σημασίας αρχαιολογικοί χώροι και οι προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000. Ειδικότερα τα ισχυρά στοιχεία της χωρικής οργάνωσης του ΡΣΗ συνίστανται στα εξής:

- Τα οικιστικά κέντρα 1^{ου}, 3^{ου} ενισχυμένου και 3^{ου} επιπέδου, ήτοι το Ηράκλειο (1^{ου}), η Αγία Βαρβάρα και το Αρκαλοχώρι (3^{ου} ενισχυμένου), το Γάζι, οι Γούρνες, τα Πεζά και ο Ευαγγελισμός (3^{ου}).
- Οι υφιστάμενες και προγραμματιζόμενες συγκεντρώσεις μεταποιητικών και επιχειρηματικών μονάδων γενικότερα ήτοι οι εγκαταστάσεις τσιμέντου και αποθήκευσης καυσίμων στα Λινοπεράματα μέχρι την μετεγκατάστασή τους, οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες στον περιαστικό χώρο του Ηρακλείου (ΒΙΠΕΗ, Φοινικιά, κτλ.), στα Πεζά, στην Ανώπολη, ο υπό κατασκευή ενεργειακός κόμβος της Κορακιάς μετά την λειτουργία του θερμοηλεκτρικού σταθμού και των μονάδων αποθήκευσης φυσικού αερίου, το προγραμματιζόμενο ΒΙΟΠΑ Καστελλίου και η προτεινόμενη ζώνη χονδρεμπορίου στην ίδια περιοχή, το προγραμματιζόμενο Επιχειρηματικό Πάρκο στην Τ.Κ. Μαράθου του Δήμου Μαλεβιζίου, οι τουριστικές συγκεντρώσεις στην Αμμουδάρα, στις Γούβες, στη Χερσόνησο και στα Μάλια, οι προτεινόμενες ζώνες μεγάλων εγκαταστάσεων λιανικού εμπορίου και αναψυχής στην μητροπολιτική ΧυΕ. Επίσης οι μακροπρόθεσμα προγραμματιζόμενες αναπτύξεις των δημοσίων ακινήτων όπως της έκτασης του αεροδρομίου «ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ» μετά την μετεγκατάστασή του στο Καστέλι και της έκτασης της πρώην αμερικάνικης βάσης, οι οποίες ως δημόσιες εκτάσεις δεν προσκρούουν σε υψηλό κόστους απαλλοτριώσεις και σε καθυστερήσεις από την διαχείριση των πολεοδομικών μελετών που δημιουργούνται από τους πολλαπλούς ιδιοκτήτες σε ιδιωτικές αναπτύξεις και φυσικά από την πλήρη απάλειψη των εξαιρετικά χρονοβόρων μελετών Πράξεων Εφαρμογής
- Οι συγκοινωνιακοί κόμβοι και συγκεκριμένα το λιμάνι του Ηρακλείου, το υφιστάμενο αεροδρόμιο της Ν. Αλικαρνασσού, καθώς και το προγραμματιζόμενο αεροδρόμιο στο Καστέλι.
- Το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής μελέτης με σημαντικότερους πόλους τους αρχαιολογικούς χώρους της Κνωσού, της Αμνισού, της Ανισαράς, των Αρχανών, κτλ. την Παλιά Πόλη του Ηρακλείου, τα Μουσεία, κτλ. Να σημειωθεί ο γραμμικός πολιτιστικός άξονας Κνωσού – Γόρτυνας και Φαιστού που αν και δεν περιλαμβάνεται

ολόκληρος εντός της περιοχής του ΡΣΗ, την χαρακτηρίζει με την διέλευσή του από αυτήν και ο οποίος προτείνεται να αντιμετωπιστεί ως διεθνούς εμβέλειας πολιτιστικός άξονας από το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης.

- Το φυσικό απόθεμα της περιοχής μελέτης και συγκεκριμένα οι περιοχές του δικτύου Natura 2000 (ορεινοί όγκοι Ίδης και Δίκτης, ο Γιούχτας, η Νήσος Δία, ο Κρουσώνας - Βρωμονερό Ίδης και τα Αστερούσια όρη), οι τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τα μνημεία της φύσης, καθώς και οι λοιπές αξιόλογες φυσικές περιοχές που δεν υπάγονται σε κάποιο καθεστώς προστασίας και βρίσκονται διάσπαρτες στην περιοχή μελέτης (π.χ. φαράγγια, εκβολές χειμάρρων, παραρεμάτια οικοσυστήματα, άλση, δάση, λιμνοδεξαμενές, κτλ.). Επειδή στην περιοχή μελέτης υπάγεται μικρό τμήμα των περιοχών Natura 2000 προτείνεται οι περιοχές αυτές ως σύνολα να αντιμετωπιστούν από το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Οι υπόλοιπες περιοχές προτείνονται στο ανάλογο κεφάλαιο να ενταχθούν σε περιοχές προστασίας του φυσικού τοπίου.

B.4.4.6 Προτεινόμενοι Αναπτυξιακοί Άξονες

Στο χωρικό πλέγμα περιλαμβάνονται επίσης οι αναπτυξιακοί άξονες. Διακρίνονται στους πρωτεύοντες και δευτερεύοντες αναπτυξιακούς άξονες – που αποτελούν και άξονες ροών μετακίνησης – πάνω στους οποίους θα στηριχθεί η πολιτική της ανάπτυξης του χωρικού πλέγματος και της δια αυτού διάχυσης της ανάπτυξης προς την ενδοχώρα.

Πρωτεύοντες αναπτυξιακοί άξονες

- Ο υφιστάμενος **Βόρειος Αναπτυξιακός Άξονας της Κρήτης** που συμπίπτει με τον Βόρειο Οδικό Άξονα (ΒΟΑΚ), αποτελεί τον βασικό άξονα μετακινήσεων στην Περιφέρεια Κρήτης και διατρέχει τη βόρεια παραλιακή Χ.Ε. της περιοχής του ΡΣΗ. Σε αυτόν τον άξονα συναρθώνεται ολόκληρη η αναπτυξιακή ενότητα της Κρήτης και των πλησίον αυτής νησιών του Νοτίου Αιγαίου και προς τούτο προτείνεται η διατήρησή του.
- Ο **Νότιος Αναπτυξιακός Άξονας της Κρήτης** που προτείνεται από την παρούσα μελέτη να συμπίπτει σε γενικές γραμμές με τον Νότιο Οδικό Άξονα (ΝΟΑΚ), του οποίου η χάραξη θα αποτελέσει αντικείμενο του υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Στην περιοχή ΡΣΗ προγραμματίζεται να διασχίζει μικρό τμήμα στα νότια και συγκεκριμένα στις Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου και Αγίας Βαρβάρας. Αναμένεται να αποτελέσει τον βασικό άξονα μετακινήσεων στο νοτιοανατολικό τμήμα της Περιφέρειας Κρήτης και με την ολοκλήρωσή του θα καλύψει την ταχεία μεταφορική επικοινωνία εκτεταμένου μέρους της νότιας Κρήτης μεταξύ Λασιθίου και Ρεθύμνου. Ο ΝΟΑΚ, του οποίου το μεγαλύτερο τμήμα έχει χαρακτηριστεί ως διευρωπαϊκό δίκτυο οδικών μεταφορών, συνδέει τη διαμήκη νότια ζώνη, τις σημειακές τουριστικές αναπτύξεις και τις περιοχές εντατικών καλλιεργειών (Παλαιόχωρα, νότιο Ρέθυμνο,

Μοίρες – Τυμπάκι, Άνω Βιάννος, Ιεράπετρα), οι οποίες είναι εκτός της περιοχής του ΡΣΗ. Ο ΝΟΑΚ αναμένεται αφενός μεν να αποσυμφορήσει τον ΒΟΑΚ στο ανατολικό του τμήμα και αφετέρου να διαχύσει την ανάπτυξη στο νότιο τμήμα της περιφέρειας που σήμερα υστερεί σημαντικά έναντι του βόρειου τμήματος, επιφέροντας μακροπρόθεσμα σημαντικές θετικές αναπτυξιακές επιδράσεις και στην περιοχή μελέτης και ειδικά στη νότια ενδοχώρα της .

Δευτερεύοντες άξονες ανάπτυξης

Οι δύο κάθετοι οδικοί άξονες **Ηράκλειο (από τον ισόπεδο κόμβο ΑΤΕΙ Κρήτης) – Μοίρες – Τυμπάκι και Ηράκλειο - Αρκαλοχώρι - Άνω Βιάννο (μέχρι τη συμβολή με τον ΝΟΑΚ)**, προτείνονται ως οι δευτερεύοντες άξονες ανάπτυξης της περιοχής μελέτης, καθώς επί αυτών αρθρώνονται τα πιο ισχυρά στοιχεία της ενδοχώρας και μακροπρόθεσμα θα διασυνδέουν τον ΒΟΑΚ με τον ΝΟΑΚ. Συγκεκριμένα, οι δύο αυτοί άξονες ανάπτυξης προσφέρουν επαρκή σύνδεση της Κεντρικής Μητροπολιτικής ΧυΕ με την αγροτική της ενδοχώρα και συγκεκριμένα με την ενδιάμεση ΧυΕ , την Νιοτιοανατολική και την υπόλοιπη ημιορεινή γεωργική ΧΕ και ειδικότερα

- τις δυτικές Δ.Ε. Αγ. Βαρβάρας, Παλιανής και Γοργολαΐνη - δυτικός κάθετος άξονας Ηράκλειο – Μοίρες – Τυμπάκι και
- τις ανατολικές Δ.Ε. Αρχανών, Ν. Καζαντζάκη, Θραψανού και Αρκαλοχωρίου (ανατολικός άξονας Ηράκλειο - Αρκαλοχώρι - Άνω Βιάννος)

Παράλληλα, οι δύο αυτοί άξονες υποστηρίζουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης με το Ηρακλείο, λόγω των υπηρεσιών που αυτό προσφέρει (διοίκηση, εμπόριο, υγεία, κ.λ.π.) και της σχετικά μικρής χρονοαπόστασης η οποία καθιστά το μεγαλύτερο μέρος της Π.Ε. Ηρακλείου ως ζώνη ημερήσιων μετακινήσεων. Ειδικότερα ο δυτικός άξονας προτείνεται να χαρακτηριστεί «πολιτιστικός» καθώς όπως αναφέρθηκε συνδέει το Ηράκλειο – Κνωσό με την Γόρτυνα και τη Φαιστό. Επίσης οι δύο αυτοί άξονες εξυπηρετούν τις συνδέσεις του Ηρακλείου με τις υπόλοιπες περιοχές της Π.Ε. Ηρακλείου που βρίσκονται εκτός της περιοχής του ΡΣΗ και είναι *στα νοτιοδυτικά*, η αγροτική περιοχή των Μοιρών – Τυμπακίου, όπου έχει εκδηλωθεί η πρόθεση με ήδη εγκεκριμένες μελέτες για την δημιουργία της νότιας θαλάσσιας πύλης της Κρήτης – διαμετακομιστικό εμπόριο με την οποία η παρούσα μελέτη συμφωνεί και *στα νοτιοανατολικά*, η ορεινή αγροτική περιοχή της Βιάννου.

B.4.4.7 Ισόρροπη σχέση βόρειου αναπτυξιακού άξονα και ενδοχώρας

Βασικός στόχος της προτεινόμενης δομής του χωρικού πλέγματος της περιοχής του ΡΣΗ είναι η άρση των χωρικών ανισοτήτων που παρατηρούνται μεταξύ της βόρειας παραλιακής ζώνης και της αγροτικής ενδοχώρας, αλλά και μεταξύ της κεντρικής -

ανατολικής περιοχής του ΡΣΗ με την δυτική περιοχή (παρυφές του Ψηλορείτη) που είναι και η πλέον μειονεκτική.

Με τη νέα πολυκεντρική χωρική δομή όπως αναπτύσσεται στη συνέχεια επιδιώκεται αφενός η εξυγίανση της τουριστικά και οικιστικά κορεσμένης βόρειας παραλιακής ζώνης, και αφετέρου η διάχυση της υφιστάμενης τουριστικής ανάπτυξης από την ζώνη αυτή προς την αγροτική ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα με το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα και το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, χωρίς όμως να προκαλεί καταστροφή του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος με την αστική διάχυση. Συγκεκριμένα η διάχυση θα επιτελεστεί από τον βόρειο αναπτυξιακό άξονα μέσω του προτεινόμενου πλέγματος των κάθετων και οριζόντιων οδικών συνδέσεων και ειδικότερα μέσω των δύο κάθετων αναπτυξιακών αξόνων προς τα νότια (ο άξονας Ηράκλειο – Αγία Βαρβάρα στα δυτικά και Ηράκλειο – Αρκαλοχώρι στα ανατολικά). Στο πλαίσιο του χωρικού πλέγματος, προτείνεται η απευθείας οριζόντια διασύνδεση και συνεργασία των δύο αυτών οικιστικών κέντρων ώστε να μειωθεί η εξάρτησή τους από το Ηράκλειο και δια αυτών του συνολικού οικιστικού δικτύου.

Για την άρση του μειονεκτικού χαρακτήρα της ενδοχώρας προτείνεται η στήριξη και ενίσχυση της πολυδραστηριότητας με βασικό πυλώνα τις αγροτικές δραστηριότητες και συμπληρωματικούς πυλώνες, την ανάπτυξη ήπιων μεταποιητικών δραστηριοτήτων σχετικών με την τοπική αγροτική παραγωγή, την εμπορία τέτοιων προϊόντων και κυρίως την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν συμπληρωματικά εισοδήματα που θα συγκρατήσουν τον πληθυσμό στην ενδοχώρα. Ως σημαντικής σημασίας προς αυτή την κατεύθυνση προτείνεται η παράλληλη προώθηση της κατασκευής πολλαπλών έργων ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της ενδοχώρας, ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή προσέλκυση τουριστών και εν κατακλείδι η τοπική οικονομία.

B.4.4.8 Ένταξη των γραμμικών αναπτύξεων στο προτεινόμενο χωρικό πλέγμα

Στην περιοχή του ΡΣΗ εντοπίστηκαν ήδη από την φάση της ανάλυσης της παρούσας μελέτης γραμμικές συγκεντρώσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων και κατοικίας, οι οποίες αναπτύχθηκαν κυρίως με τις παρεκκλίσεις της παρόδιας εκτός σχεδίου δόμησης κατά μήκος των οδικών αξόνων - παρόδιες γραμμικές αναπτύξεις. Το σύστημα της γραμμικής ανάπτυξης προτείνεται να ενταχθεί στο σύστημα της πολυκεντρικής ανάπτυξης και στο προτεινόμενο χωρικό «πλέγμα» στο πλαίσιο μιας ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα οι γραμμικές αναπτύξεις είναι οι ακόλουθες :

Η παραλιακή οικιστική και τουριστική περιοχή – θαλάσσιο μέτωπο – τμήμα του βόρειου αναπτυξιακού άξονα, συγκροτείται από γραμμικές οικιστικές συγκεντρώσεις οι οποίες αναπτύσσονται μεταξύ οικισμών – οικοδομικών συνεταιρισμών (με εγκεκριμένα όρια και ρυμοτομικά σχέδια), κυρίως εκτός σχεδίου με κυρίαρχες χρήσεις τις τουριστικές μονάδες, όπως ξενοδοχειακά καταλύματα, τα κέντρα διασκέδασης και δραστηριότητες αναψυχής και εστίασης, αλλά και κατοικίες (κύριες και εξοχικές). Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από την μεγάλης έντασης δόμηση μεγάλων τουριστικών μονάδων στο παραλιακό μέτωπο και κυρίως στις περιοχές Αμμουδάρα της Δ.Ε. Γαζίου, Καρτερού της Δ.Ε. Γουβών, και σε ολόκληρο σχεδόν τον εξωαστικό παραλιακό χώρο των Δ.Ε. Χερσονήσου και Μαλίων.

Προς τούτο, σε ολόκληρο το θαλάσσιο μέτωπο, προτείνονται τα αναφερόμενα μέτρα και περιορισμοί του σχετικού κεφαλαίου στην παραλιακή – αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα με έμφαση στην περιβαλλοντική εξυγίανση του εξωαστικού χώρου και του φυσικού περιβάλλοντος – παράκτιου χώρου.

Επίσης στο ήδη δομημένο τμήμα του παραλιακού μετώπου προτείνονται εκτεταμένες αναπλάσεις και εξυγίανση της περιοχής - εντός και εκτός σχεδίου και ορίων οικισμών. Στο ειδικό κεφάλαιο των κανονιστικών όρων και περιορισμών προτείνονται αφενός ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης με τους οποίους θα πρέπει να εναρμονιστούν οι υφιστάμενες τουριστικές μονάδες (τουριστικά καταλύματα, δραστηριότητες εστίασης και αναψυχής, όπως προτείνεται για όλα τα κτίρια ανεξαρτήτως χρήσεως) και αφετέρου καθαιρέσεις – κατεδαφίσεις των πρόχειρων και αυθαίρετων κατασκευών που καταπατούν δημόσιους χώρους (π.χ. κατασκευές σε κοινόχρηστους χώρους, εντός αιγιαλού και παραλίας και οι οποίες εξαιρούνται των ρυθμίσεων τακτοποίησης των αυθαιρέτων του Ν. 4214/2011).

Με βάση όλα τα προαναφερθέντα, ιδιαίτερης σημασίας είναι η επίτευξη της διάσπασης της οικιστικής συνέχειας ανά διαστήματα με "πράσινες ζώνες", οι οποίες για διάφορους λόγους έχουν μείνει αδόμητες και προτείνεται να παραμείνουν αδόμητες, ώστε να λειτουργούν ως φυσικοί αεραγωγοί από την θάλασσα προς την ορεινή ενδοχώρα και αντίστροφα, θέτοντας τις προϋποθέσεις για τον βιοκλιματικό σχεδιασμό όλης της μελετώμενης περιοχής. Ως «πράσινες ζώνες» θεωρούνται ενδεικτικά οι παραρεμάτιες και παραποτάμιες ζώνες, όπως π.χ. του Καρτερού, στα όρια των Δ.Ε. Γουβών και Ν. Αλικαρνασσοῦ, του Αποσελέμη ποταμού, του Αλμυρού ποταμού, οι αρχαιολογικοί χώροι όπως αυτοί της Αμνισού και της Ανισαράς ο αρχαιολογικός χώρος των Μαλίων (μινωικό ανάκτορο), καθώς και λοιπές αδόμητες εκτάσεις που παρεμβάλλονται ενδιάμεσα των οικιστικών αναπτύξεων όπως γεωργική γη και χέρσες εκτάσεις, δάση και δασικές εκτάσεις, κτλ. Επίσης ως «πράσινες ζώνες» προτείνεται να θεωρηθούν οι ζώνες που

μπορούν να δημιουργηθούν μετά τις καθαίρεσεις αυθαίρετων κατασκευών και οι οποίες θα πρέπει να παραμείνουν αδόμητες – εν κατακλείδι «πράσινες».

Οι οικιστικές γραμμικές αναπτύξεις, πέραν αυτών που αναπτύσσονται στο βόρειο αναπτυξιακό άξονα. Πρόκειται για τις αναπτύξεις στην κατεύθυνση βορά νότου, κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου που δημιουργούνται και αυτές σύμφωνα με τις διατάξεις της παρόδιας δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές - παρόδιες γραμμικές αναπτύξεις - με διάφορες χρήσεις και ιδιαίτερα την κατοικία και συγκεκριμένα κατά μήκος των οδών Ηράκλειο – Γιοφυράκια, Ηράκλειο – Βασιλειές, Ηράκλειο – Φοινικιά, Ηράκλειο – Μαλάδες, και οι οποίες με κέντρο το Ηράκλειο, διαχέουν την αστική ανάπτυξη με άξονες ακτινικής μορφής από τον αστικό πυρήνα του Ηρακλείου προς νότο και με φθίνουσα ένταση όσο μεγαλώνει η απόσταση από το Ηράκλειο.

Οι εκτός της πράσινης περιμετρικής ζώνης έρπουσες γραμμικές αναπτύξεις εντάσσονται στο προτεινόμενο χωρικό πλέγμα και προτείνεται να ανακοπούν κατά μήκος των δευτερευόντων κλάδων του οδικού δικτύου ανεξαρτήτως σε ποια Χωρική Ενότητα ή Υποενότητα περιλαμβάνονται. Επίσης προτείνεται να ενταχθούν στο σχέδιο εφόσον είναι εφικτό κατά την κρίση των μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, ώστε να εξυγιανθούν πολεοδομικά και περιβαλλοντικά. Ο συνεκτικός πυρήνας των γραμμικών αυτών αναπτύξεων πρέπει να περιλαμβάνεται εσωτερικά της προτεινόμενης πράσινης περιμετρικής ζώνης η οποία θα οριοθετήσει την Κεντρική Μητροπολιτική ΧυΕ.

Η γραμμική ανάπτυξη βιομηχανικών – βιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη Φοινικιά. Πρόκειται για μια άτυπη βιομηχανική συγκέντρωση στον περιαστικό χώρο νότια του Ηρακλείου με μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων που δημιουργούν σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις στην ευρύτερη περιοχή λόγω της έλλειψης πολεοδομικού σχεδιασμού κατά τα πρότυπα των ΒΙΠΕ – ΒΙΠΑ και των πρόσφατα θεσμοθετημένων Επιχειρηματικών Πάρκων. Η γραμμική αυτή ανάπτυξη περιορίζεται κυρίως εντός των ορίων που είχε θέσει η απόφαση 16 ΕΧΣΠ, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων - μονάδες που αναπτύχθηκαν και εκτός των ορίων αυτών. Προτείνεται η διατήρηση και εξυγίανσή της και οι ειδικότερες κατευθύνσεις δίδονται στο κεφάλαιο που αφορά στους οργανωμένους υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων της παρούσας μελέτης. Επιπλέον αυτών αναφέρεται ότι, λόγω της πρότασης για την δημιουργία πράσινης περιμετρικής ζώνης της Κεντρικής Μητροπολιτικής ΧυΕ, που αναφέρεται στο σχετικό κεφάλαιο, απαιτείται η διάσπαση της βιομηχανικής αυτής ανάπτυξης από την πράσινη περιμετρική ζώνη, στο ύψος της περιοχής νοτίως της μονάδας του βιολογικού καθαρισμού του Ηρακλείου έως και την οδό Φουρναράκη, όπου

υφίστανται κυρίως αδόμητα αγροτεμάχια, τα οποία θα πρέπει να παραμείνουν αδόμητα για να είναι δυνατή η υλοποίηση του δακτυλίου.

Η γραμμική ανάπτυξη χονδρεμπορίου που έχει αναπτυχθεί κατά μήκος της Εθνικής Οδού Ηρακλείου – Μοιρών στο τμήμα από το Ηράκλειο μέχρι τον οικισμό Γούρνες και σε βάθος ενός οικοπέδου εκατέρωθεν. Η ζώνη αυτή θεσμοθετήθηκε με την τελευταία τροποποίηση του ΓΠΣ Π.Σ. Ηρακλείου, ενώ ήδη από την τροποποίηση της απόφασης 16/81 ΕΣΧΠ είχε περιληφθεί στη ζώνη Δ, όπου επιτρέπονται οι εγκαταστάσεις χονδρεμπορίου και εμπορικών εκθέσεων.

Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων στα Λινοπεράματα που συνιστούν μία επικίνδυνη ανάπτυξη μονάδων επί του βόρειου θαλασσιού μετώπου και πλησίον των τουριστικών περιοχών του Γαζίου στην Αμμουδάρα, εμπίπτουν στην οδηγία Σεβέζο ΙΙ. Για τις παραγωγικές δραστηριότητες στα Λινοπεράματα δίδονται ειδικότερες κατευθύνσεις στο προηγούμενο κεφάλαιο «Ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης». Συγκεκριμένα προτείνεται η απομάκρυνση όλων αυτών των επικίνδυνων και οχλουσών δραστηριοτήτων και σε συνέχεια του υπόλοιπου θαλάσσιου μετώπου, η δημιουργία ζώνης τουρισμού – αναψυχής, όπως εξάλλου προβλέπεται από το ισχύον εγκεκριμένο master plan του Λιμένα Ηρακλείου, αλλά με «πράσινες δραστηριότητες», «πράσινη μαρίνα», κλπ.

B.4.4.9 Ένταξη του οικιστικού δικτύου στο προτεινόμενο χωρικό πλέγμα / Ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου

Με βάση τα νέα δεδομένα στην τοπική αυτοδιοίκηση έπειτα από την εφαρμογή του Ν. 3852/2010 "*Νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*" χρειάζεται επανιεράρχηση του οικιστικού δικτύου, ώστε ο νέος ρόλος των οικισμών με βάση τα νέα διοικητικά δεδομένα, τα προγραμματιζόμενα μεγάλα έργα στην περιοχή, αλλά και με βάση τις επιδιώξεις του παρόντος Ρυθμιστικού Σχεδίου, να αντικατοπτρίζει τις νέες προοπτικές που δημιουργούνται για τους οικισμούς και τα οικιστικά κέντρα της περιοχής μελέτης. Η επικείμενη αναθεώρηση του ΠΠΧΣΑΑ θα πρέπει να εξετάσει τα δεδομένα αυτά ως ανάδραση, ώστε να εντάξει τις προτάσεις της παρούσας μελέτης στις προτάσεις για την ολοκληρωμένη θεώρηση της Περιφέρειας.

Επομένως η διάρθρωση του οικιστικού δικτύου της περιοχής ΡΣΗ περιλαμβάνει:

α) Σε ένα πρώτο επίπεδο, ιεραρχείται το Ηράκλειο που αντιστοιχεί στο 1^ο Επίπεδο οικιστικών κέντρων του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης με δραστηριότητες διεθνούς, εθνικής και διαπεριφερειακής ακτινοβολίας.

Τα οικιστικά κέντρα της Ν. Αλικαρνασσοῦ και του Γαζίου είναι ουσιαστικά ενσωματωμένα στο Ηράκλειο περιλαμβάνοντας μητροπολιτικές λειτουργίες και χωροθετήσεις δυνάμενα μελλοντικά να υποδεχθούν και νέες μεγάλης κλίμακας χωροθετήσεις λόγω του διαθέσιμου χώρου που θα προκύψει από την απομάκρυνση του αεροδρομίου, των στρατοπέδων στην Ν. Αλικαρνασσό και των εγκαταστάσεων στα Λινοπεράματα του Γαζίου. Επομένως ο ρόλος τους δεν διαφοροποιείται από τον ρόλο του Ηρακλείου λόγω της οικιστικής, λειτουργικής τους ενοποίησης που στην περίπτωση της Νέας Αλικαρνασσοῦ είναι επιπλέον και διοικητική ενοποίηση.

Ειδικότερα το **Γάζι**, ως έδρα του νέου Δήμου Μαλεβιζίου, προτείνεται να αναλάβει ένα σαφή ρόλο εντός της Κεντρικής Μητροπολιτικής ΧυΕ και παράλληλα να λειτουργεί ως πόλος – κέντρο ανάπτυξης / ολοκληρωμένης υποστήριξης (διοικητικής, οικονομικής, κτλ.) προς τις Δημοτικές Ενότητες Γαζίου, Τυλίσου και Κρουσσώνα, οι οποίες αποτελούσαν καποδιστριακούς Δήμους και τώρα συναποτελούν τον Καλικράτειο Δήμο Μαλεβιζίου. Μελλοντικά η Δ.Ε. Γαζίου αναμένεται να μετεξελιχτεί και σε ενεργειακό κέντρο λόγω της προγραμματιζόμενης λειτουργίας των θερμοηλεκτρικών σταθμών στην περιοχή της Κορακιάς και του σταθμού αποθήκευσης φυσικού αερίου που θα δημιουργηθεί στην ίδια περιοχή.

β) Στο επόμενο επίπεδο, ιεραρχούνται τα δύο μικρά οικιστικά κέντρα - το Αρκαλοχώρι στα νοτιοανατολικά και η Αγία Βαρβάρα στα νοτιοδυτικά - ως 3^{ου} Ενισχυμένου Επιπέδου σύμφωνα με την κατάταξη του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Ειδικότερα:

Το **Αρκαλοχώρι** διατηρεί τη θέση που είχε στο εγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ και στο ΡΣΗ προτείνεται ως ένα περιφερειακό κέντρο της αγροτικής ενδοχώρας στον ευρύτερο χώρο της Πεδιάδας Καστελλίου και της Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου η οποία είναι εκτεταμένη γεωγραφικά, φθάνοντας μέχρι τα νότια παράλια της Κρήτης και προκαλώντας επιρροές και επιδράσεις μέχρι την Δ.Ε. Βιάννου, ο οποίος βρίσκεται εκτός των ορίων του ΡΣΗ. Το Αρκαλοχώρι υποστηρίζει τη μεταποίηση των αγρο – διατροφικών προϊόντων, αναμένεται δε να ισχυροποιηθεί με τη λειτουργία του νέου διεθνούς αερολιμένα, ως κόμβος /διάδρομος προς Άνω Βιάννο – Ιεράπετρα, αλλά και με την ολοκλήρωση του ΝΟΑΚ σε σχέση με τον οποίο διαθέτει προσπελασιμότητα, μέσω της επαρχιακής οδού Ηρακλείου προς Άνω Βιάννο. Η ισχυροποίηση του Αρκαλοχωρίου σε σχέση με τα υπόλοιπα μικρά αστικά κέντρα προωθείται σε ένα αντίπαλο ισχυρό στοιχείο στην αναμενόμενη αστικοποίηση της ευρύτερης περιοχής του νέου αεροδρομίου που ως τάση θα εκδηλωθεί.

Η **Αγία Βαρβάρα** ευρισκόμενη στο νοτιοδυτικό όριο του ΡΣΗ αποτελεί την μοναδική Δημοτική Ενότητα, από τις τέσσερις του νέου διευρυμένου Δήμου Γόρτυνας, στον οποίο

ανήκει, και η οποία περιλαμβάνεται στα όρια του ΡΣΗ. Εξαρτάται διοικητικά από τους Άγιους Δέκα που ορίστηκε έδρα του νέου Καλλικράτιου Δήμου. Ο οικισμός αυτός, όπως και ο Ευαγγελισμός στην νοτιοανατολική ενότητα θα παρουσιάσει μεγάλες ή απροσπέλαστες δυσκολίες για να αποκτήσει το ρόλο της έδρας του δήμου. Επιπλέον οι Άγιοι Δέκα βρίσκονται εκτός των ορίων του ΡΣΗ. Επομένως η μόνη δυνατότητα συγκρότησης ενός πόλου στη νοτιοδυτική πλευρά του ΡΣΗ, ή καλύτερα ενός ισχυρού στοιχείου αντίστοιχου του Αρκαλοχωρίου, είναι η Αγία Βαρβάρα, που προσλαμβάνει ένα σημαντικό αναπτυξιακό ρόλο, με έμφαση στην στήριξη του αγροτικού τομέα, και στην στήριξη των ορεινών μειονεκτικών περιοχών που βρίσκονται στις υπώρειες του Ψηλορείτη και προσδίδει μια εξισορροπημένη χωροταξική ενότητα στο ΡΣΗ. Στο πλαίσιο δε της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και της πολυδραστηριότητας και της πολυαπασχόλησης των αγροτών, θα πρέπει η Αγία Βαρβάρα να εμπλουτιστεί με τις απαιτούμενες υποδομές στήριξης και προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με άξονες το Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4 και τις λοιπές προτεινόμενες οικοπολιτιστικές διαδρομές, οι οποίες διασυνδέονται με αυτό. Επίσης θα πρέπει να ενισχυθούν οι τεχνικές υποδομές με έμφαση στις νέες τεχνολογίες (π.χ. ευρυζωνικές συνδέσεις, ανάπτυξη ΑΠΕ, ανάπτυξη συστημάτων εντοπισμού θέσης – GPS – για τους περιπατητές / ορειβάτες, κτλ.).

γ) Στη συνέχεια ιεραρχούνται οι έδρες των υπόλοιπων Καλλικράτειων ΟΤΑ ήτοι **τα Πεζά** (Δ. Αρχανών - Αστερουσίου), **οι Γούρνες** (Δ. Χερσονήσου) και **ο Ευαγγελισμός** (Δ. Πεδιάδας – Μίνωα) ως 3^{ου} Επιπέδου σύμφωνα με την κατάταξη του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, οι οποίες αποτελούν αναπτυξιακούς πόλους στο ανατολικό τμήμα του ΡΣΗ, καθένας από τους οποίους έχει διαφορετικό ρόλο. Τα **Πεζά** ενισχύουν τον ρόλο τους ως επιχειρηματικό κέντρο (όπως προδιαγράφεται στο προς θεσμοθέτηση Γ.Π.Σ.) με έμφαση στον τομέα μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων, διοικητικό κέντρο και κέντρο παροχής υπηρεσιών και κέντρο διαχείρισης περιβαλλοντικών υποδομών (ανακύκλωση, αποκατάσταση).

Οι **Γούρνες**, μαζί με τον χώρο της όμορης Πρώην Αμερικάνικης Βάσης (ΠΑΒ) και το νέο προτεινόμενο από το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ, υπερτοπικό πολεοδομικό κέντρο στην περιοχή νότια της ΠΑΒ μετεξελισσονται στο νέο διοικητικό – πολιτιστικό – παιδαγωγικό κέντρο της ανατολικής παραλιακής χωρικής υποενότητας. Επίσης ενισχύεται ο ρόλος του ως κέντρο παροχής τουριστικών – παραθεριστικών υπηρεσιών με έμφαση στην βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ο **Ευαγγελισμός**, αν και πληθυσμιακά με βάση τις μέχρι τώρα τάσεις δεν παρουσιάζει την ίδια δυναμική με τις έδρες των πρώην Δήμων Καστελλίου, Θραψανού και

Αρκαλοχωρίου. Ευρισκόμενος, όμως, σε κομβική θέση στο κέντρο αυτού του οικιστικού τριγώνου και ακριβώς δίπλα στον χώρο που προγραμματίζεται η ανάπτυξη του νέου αεροδρομίου, «ευαγγελίζεται» από τους επινοητές της ανάδειξής του ως έδρα του καλλικράτιου Δήμου, ότι θα μετεξελιχθεί πολύ γρήγορα σε συγκοινωνιακό κόμβο περιφερειακού επιπέδου, σε άμεση συνάρτηση με την λειτουργία του νέου αεροδρομίου, η οποία αναμένεται να επιφέρει την ραγδαία αστικοποίηση της άμεσα ευρύτερης περιοχής και τέλος ότι μακροπρόθεσμα θα αναδειχθεί σε διοικητικό κέντρο και κέντρο παροχής τουριστικών υπηρεσιών (π.χ. συνάλλαγμα, ημι-διαμονή, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, κτλ.).

δ) Τέλος οι πρώην έδρες των Καποδιστριακών ΟΤΑ, κατατάσσονται ως 4^{ου} Επιπέδου σύμφωνα με την ιεράρχηση του εγκεκριμένου ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης οι οποίες επί μία δωδεκαετία λειτούργησαν ως διοικητικά κέντρα των πρώην ΟΤΑ και ως εκ τούτου ανέπτυξαν δομές και λειτουργίες υποστήριξης των μικρότερων οικισμών οι οποίες μπορούν να εξακολουθήσουν να αξιοποιούνται και στο μέλλον. Οι οικισμοί που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή είναι η Τύλισος, ο Κρουσσώνας, ο Άγιος Μύρωνας, το Βενεράτο, ο Πρ. Ηλίας, η Επισκοπή, ο Λιμένας Χερσονήσου, τα Μάλια, το Καστέλλι και το Θράψανο. Πρόκειται για οικισμούς με δυνατότητα να μετεξελιχθούν σε μικρά αστικά κέντρα της ενδοχώρας με περιθώρια περαιτέρω ενίσχυσης του ρόλου τους στη βάση της ενίσχυσης των υποδομών τους και των κοινόχρηστων και κοινωφελών λειτουργιών. Εξαιρεση αποτελούν οι Αρχάνες, οι οποίες προτείνονται ως 4^{ου} ενισχυμένου επιπέδου οικισμός δεδομένου του δυναμικού ρόλου του στο πολιτιστικό δίκτυο της περιοχής του ΡΣΗ.

Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει η εξής σχηματική διάρθρωση του οικιστικού δικτύου της περιοχής του ΡΣΗ, η οποία περιλαμβάνει όλα τα οικιστικά κέντρα της Π.Ε. Ηρακλείου σε συνάρτηση με την ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης από το οποίο προκύπτουν αρκετές διαφοροποιήσεις, κυρίως λόγω των νέων διοικητικών δεδομένων.

B.4.4.10 Προσδιορισμός Χωρικών Ενοτήτων

Η περιοχή που καλύπτει το Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος Ηρακλείου (ΡΣΗ), περιλαμβάνει τις εδαφικές περιοχές των εξής Καλλικράτειων Δήμων και Δημοτικών Ενοτήτων : Δ. Ηρακλείου (Δ.Ε. Ηρακλείου, Γοργοαΐνης και Τεμένους), Δ. Μαλεβιζίου (Δ.Ε. Γαζίου, Τυλίσου και Κρουσώνα), Δ. Χερσονήσου (Δ.Ε. Χερσονήσου, Επισκοπής, Γουβών και Μαλίων), Δ. Μίνωα – Πεδιάδας (Δ.Ε. Θραψάνου, Καστελλίου και Αρκαλοχωρίου), τμήμα του Δ. Γόρτυνας (Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας) και τμήμα του Δ. Αρχανών – Αστερουσίου (Δ.Ε. Αρχανών και Νίκου Καζαντζάκη).

Η περιοχή του ΡΣΗ υποδιαιρείται σε Χωρικές Ενότητες (Χ.Ε.) και Χωρικές υποενοότητες (Χ.υ.Ε) με ομοιογενή χωρικά – οικονομικά – κοινωνικά χαρακτηριστικά και ομοιογενή χωροταξική συμπεριφορά, ώστε να είναι εφικτή η άσκηση εξειδικευμένων χωρικών πολιτικών. Πρέπει να είναι σαφές ότι οι ΧΕ δεν έχουν διοικητική υπόσταση, ούτε αντιστοιχούν απόλυτα σε αυστηρά οριοθετημένες περιοχές επιρροής των διαφόρων οικιστικών κέντρων. Ωστόσο για τον βέλτιστο συντονισμό των πολιτικών και δράσεων με τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και τα αναπτυξιακά προγράμματα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, ο καθορισμός των Χ.Ε. έγινε με βάση τα διοικητικά όρια των Καποδιστριακών ΟΤΑ (νυν Δημοτικών Ενοτήτων και Δημοτικών Κοινοτήτων) με εξαίρεση την Δημοτική Ενότητα Χερσονήσου, για την οποία γίνεται ειδική αναφορά στην συνέχεια. Η οριοθέτηση των Χωρικών υποενοτήτων της παραλιακής Χ.Ε. έγινε με κριτήρια την οικιστική συνέχεια και τη λειτουργική διασύνδεση των οικιστικών περιοχών του παραλιακού μετώπου

Με βάση λοιπόν τα ομοιογενή - κοινά βασικά οικονομικά – κοινωνικά – χωρικά χαρακτηριστικά που συγκροτούν τις χωρικές ενότητες και υποενοότητες, προτείνονται οι ακόλουθες χωρικές ενότητες (Χ.Ε.):

B.4.4.10.1 Η αστικοποιημένη παραλιακή Χ.Ε.

Η αστικοποιημένη παραλιακή Χ.Ε. απαρτίζεται από τις εξής τρεις υποενοότητες:

- Την Κεντρική Μητροπολιτική ΧυΕ
- Την Δυτική ΧυΕ
- Την Ανατολική ΧυΕ

Η περιγραφή της οριοθέτησης των τριών αυτών υποενοτήτων όπως αναφέρονται στη συνέχεια, προσδιορίζει τα όρια της αστικοποιημένης παραλιακής Χ.Ε.

Η συγκεκριμένη Χ.Ε. αναπτύσσεται παρά τον ΒΟΑΚ, με επίκεντρο – αναπτυξιακό πόλο το πολεοδομικό συγκρότημα Ηρακλείου που περιλαμβάνει εκτός του Ηρακλείου, το Γάζι, την Ν. Αλικαρνασσό και δευτερεύοντες πόλους τις Γούβες, τον Λιμένα Χερσονήσου και τα Μάλια, οι οποίοι συνιστούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεντρώνει πυκνά δημογραφικά μεγέθη,

ισχυρή οικονομική βάση βιομηχανίας, τριτογενών δραστηριοτήτων, τουρισμού, πολιτισμού και αναψυχής, δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης καινοτομίας στα ερευνητικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα, καθώς και περιορισμένη περιαστική γεωργία.

Αποτελεί την πλέον αστικοποιημένη περιοχή του Ρ.Σ.Η. όπου συγκεντρώνεται η συντριπτική πλειονότητα του πληθυσμού (μόνιμου και εποχιακού) και των παραγωγικών δραστηριοτήτων με εξαίρεση σε γενικές γραμμές τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ο οποίος λόγω του αποκλεισμού του από την παραλιακή ζώνη έχει περιοριστεί κατά βάση στην ενδοχώρα, όπου οι εναπομείναντες πλουτοπαραγωγικοί πόροι (βοσκότοποι, γεωργική γη). Ο δευτερογενής τομέας αναπτύσσεται σε τρεις βιομηχανικές συγκεντρώσεις (ΒΙΠΕΗ, περιοχή Φοινικιάς, ΒΙΟΠΑ Ανώπολης) στη νότια εσωτερική περιοχή της Χωρικής αυτής Ενότητας. Βασική κατεύθυνση χωρικής ανάπτυξης της ζώνης αυτής προτείνεται η ανάσχεση της αστικής διάχυσης, η οποία δημιουργεί προβλήματα έντονων αστικών πιέσεων και συγκρούσεις χρήσεων γης όπως π.χ.

- στον Κόλπο Ηρακλείου οι εγκαταστάσεις του ΑΗΣ, Μαμιδάκης, JETOIL, MOBIL, BP με τον τουρισμό και την οικιστική χρήση
- στις εκβολές του Γιόφυρου όπου εκβάλλονται τα λύματα από την βιομηχανική περιοχή της Φοινικιάς
- στο Λιμάνι και στην ευρύτερη περιοχή του, οι μεταφορικές δραστηριότητες με την πόλη
- στην Αμμουδάρα οι τουριστικές δραστηριότητες με τη γεωργική γη και το φυσικό περιβάλλον
- στον Καρτερό οι τουριστικές δραστηριότητες με τις ζώνες φυσικού περιβάλλοντος
- στην Αμνισό οι τουριστικές δραστηριότητες με τον αρχαιολογικό χώρο κ.λ.π.

Στην αστικοποιημένη παραλιακή ΧΕ προτείνονται βασικές χωρικές και περιβαλλοντικές αρχές σχεδιασμού και κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης για την ανακοπή της αστικής διάχυσης στον ευρύτερο χώρο. Οι προτάσεις αυτές αναφέρονται στις επιμέρους θεματικές ενότητες της παρούσας μελέτης. Βασικοί άξονες της προστασίας του παράκτιου χώρου είναι η διατύπωση πολιτικών περιορισμού της δόμησης (κυρίως της εκτός σχεδίου δόμησης) και της τουριστικής ανάπτυξης κατά τα πρότυπα του μαζικού τουρισμού. Προτείνονται μόνον ζώνες κατοικίας και λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων οι οποίες εξειδικεύονται στη συνέχεια κατά Χωρική υποενοότητα. Σε όλη την έκταση της παραλιακής αστικοποιημένης Χωρικής Ενότητας απαγορεύεται η εγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων παντός τύπου. Οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές μονάδες επιβάλλεται να μετεγκατασταθούν σε άλλη Χ.Ε. εντός πενταετίας από την έναρξη ισχύος του παρόντος ΡΣΗ.

Σε αυτή την χωρική ενότητα η οποία αντιστοιχεί στις περιοχές με στοιχείο (Α) Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, βρίσκουν εφαρμογή οι κατευθύνσεις του, οι οποίες προτείνονται και από το παρόν ΡΣΗ:

- α. Ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας της περιοχής.
- β. Μέτρα βελτίωσης των εισόδων της πόλης.
- γ. Μέτρα βελτίωσης της σήμανσης.
- δ. Μέτρα εξυγίανσης και βελτίωσης των περιοχών που συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος καθώς και των τουριστικών διαδρομών.
- ε. Ανάλυση δράσεων αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με πολεοδομικές παρεμβάσεις, όπως αναπλάσεις κοινόχρηστων και ιδιωτικών χώρων με αύξηση των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου.
- στ. Ανάλυση δράσεων οργάνωσης του άτυπα οικιστικά διαμορφωμένου εξωαστικού χώρου.
- ζ. Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος.
- η. Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, κ.λπ.).
- θ. Αναβάθμιση των υφιστάμενων καταλυμάτων...
- ι. Παροχή κινήτρων για ολοκληρωμένο εκσυγχρονισμό τουριστικών υποδομών.
- ια. Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων.
- ιβ. Παροχή κινήτρων για μερική ή ολική απόσυρση μη αξιόλογων και απαξιωμένων κτιρίων χρήσης τουρισμού συνδυαζόμενη με τη διερεύνηση της σκοπιμότητας χορήγησης νέων αδειών.
- ιγ. Παροχή κινήτρων για κατεδάφιση κτιρίων χρήσης τουρισμού που προσβάλλουν το τοπίο.
- ιδ. Προσανατολισμός των ιδιωτικών επενδύσεων προς τη συμπλήρωση ελλείψεων σε τύπους και τάξεις καταλυμάτων και σε υποδομές που εμπλουτίζουν, αναβαθμίζουν και διαφοροποιούν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν.
- ιε. Προώθηση μέτρων για τη βελτίωση της κυκλοφορίας και την ασφάλεια των πεζών.

Επίσης προτείνεται η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και του φυσικού τοπίου, με στόχο την αναβάθμιση όλου του θαλάσσιου μετώπου της περιοχής ΡΣΗ. Προτείνεται η υλοποίηση έργων διασύνδεσης της παραλιακής περιοχής με τους αρχαιολογικούς χώρους της ενδοχώρας μέσω κατάλληλων οικοπολιτιστικών διαδρομών. Παράλληλα προτείνεται η λήψη μέτρων ενδυνάμωσης του ρόλου της ΧΕ ως ζώνης μητροπολιτικής εμβέλειας με χωροθέτηση ανάλογων μητροπολιτικής εμβέλειας μοναδιαίων χρήσεων γης και την ανάλογη πολεοδομική οργάνωση με εκτεταμένες αναπλάσεις.

Μέτρα

Προτείνεται η διαφύλαξη των τοπικών χαρακτηριστικών με προτεραιότητα στην ανάπτυξη των παλαιών οικισμών που βρίσκονται πλησίον των ακτών και την απόδοση ταυτότητας στον οικισμένο χώρο.

- Η συγκρότηση προτάσεων περιβαλλοντικών τεχνικών υποδομών, όπως η διαχείριση των απορριμμάτων με εναλλακτικές μορφές, όπως η παραγωγή βιο-αερίου, η κατασκευή βιολογικών καθαρισμών, οι αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις-προστασία των ακτών από τη διάβρωση, η θωράκιση οικισμών έναντι φυσικών καταστροφών, και η ένταξη στα μεγάλα διευρωπαϊκά δίκτυα και η διευκόλυνση των μεταφορών γενικότερα.
- η συστηματική παρακολούθηση (monitoring) των παράκτιων υδροφόρων οριζόντων, που ενδέχεται να υποστούν αρνητικές συνέπειες από την άντληση υπογείων νερών ή από απορρίψεις αποβλήτων στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και όλων των περιοχών, όπου παρατηρείται διαδραστική παρουσία και λειτουργία γλυκού και αλμυρού νερού.
- ο προσδιορισμός δεικτών παρακολούθησης της ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων σε όλη την έκταση της παραλιακής – αστικοποιημένης Χωρικής – Ενότητας.

➤ *Παράκτιος χώρος*

Σύμφωνα με το σχέδιο του ειδικού Πλαισίου για τον παράκτιο χώρο, ορίζεται ως παράκτιος χώρος η μεταβατική ζώνη μεταξύ χερσαίου και θαλάσσιου χώρου όπου επενεργούν τρία βασικά στοιχεία της φύσης – το νερό, ο αέρας και η ατμόσφαιρα. Περιλαμβάνει χερσαία και θαλάσσια ζώνη και θεωρείται ότι εκτείνεται από την ακτογραμμή και μέχρι την ισοβαθή των 50.00 μ. και το πλάτος της δεν δύναται να είναι μικρότερο των 200.00 μ. Σύμφωνα με το Σχέδιο του ΕΠΧΣΑΑ για τον παράκτιο χώρο, ο χώρος αυτός διακρίνεται στις ακόλουθες τρεις (3) ζώνες:

α) Κρίσιμη Ζώνη: Το μέτωπο του παράκτιου χώρου στο μεταίχμιο μεταξύ ξηράς και θάλασσας αποτελεί το πλέον ευαίσθητο περιβαλλοντικά κομμάτι του, ενώ παράλληλα δέχεται σημαντικές πιέσεις από ανθρώπινες δραστηριότητες. Η Κρίσιμη Ζώνη περιλαμβάνει θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα.

Το θαλάσσιο τμήμα της Κρίσιμης Ζώνης εκτείνεται από την ακτογραμμή μέχρι την ισοβαθή των 10 μέτρων. Σε κάθε περίπτωση το πλάτος της δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 100 μέτρων από την ακτογραμμή.

Το χερσαίο τμήμα της Κρίσιμης Ζώνης, για τις εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2000 κατοίκων περιοχές, ξεκινά από την ακτογραμμή και εκτείνεται προς την ξηρά σε ζώνη πλάτους 100 μέτρων από την καθορισμένη γραμμή του αιγιαλού (ή το χειμέριο κύμα όπου αυτή δεν είναι καθορισμένη).

Αν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της περιοχής απαιτούν διαφορετικό προσδιορισμό, το πλάτος μπορεί να τροποποιηθεί κατά περίπτωση κατά τη διαχείριση, με βάση τεκμηριωμένα στοιχεία.

β) Δυναμική ζώνη: Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει επίσης θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα.

Το θαλάσσιο τμήμα της Δυναμικής Ζώνης ξεκινά από το όριο της Κρίσιμης Ζώνης (δηλαδή την ισοβαθή των 10 μέτρων και κατ' ελάχιστον 100 μέτρα από την ακτογραμμή) και εκτείνεται μέχρι την ισοβαθή των 50 μέτρων. Σε κάθε περίπτωση το ακραίο προς την θάλασσα όριο της δεν μπορεί να απέχει λιγότερο των 200 μέτρων από την ακτογραμμή.

Το χερσαίο τμήμα της Δυναμικής Ζώνης, για τις εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2000 κατοίκων περιοχές, ξεκινά από το ακραίο προς την ξηρά όριο της Κρίσιμης Ζώνης και εκτείνεται κατ' ελάχιστον σε ζώνη πλάτους 200 μέτρων από την καθορισμένη γραμμή του αιγιαλού (ή το χειμέριο κύμα όπου αυτή δεν είναι καθορισμένη).

Αν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της περιοχής απαιτούν διαφορετικό προσδιορισμό, το πλάτος μπορεί να τροποποιηθεί κατά περίπτωση, με βάση τεκμηριωμένα επιστημονικά στοιχεία.

γ) Υπόλοιπη Παράκτια Ζώνη: Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει επίσης θαλάσσιο και χερσαίο τμήμα.

Το θαλάσσιο τμήμα της εν λόγω ζώνης εκτείνεται από το εξώτερο προς τη θάλασσα όριο της Δυναμικής Ζώνης μέχρι το όριο των χωρικών υδάτων.

Το χερσαίο τμήμα της ζώνης αυτής ταυτίζεται με το τμήμα του χερσαίου παράκτιου χώρου που απομένει μετά την αφαίρεση της Κρίσιμης και της Δυναμικής Ζώνης. Το τμήμα αυτό του παράκτιου χώρου αποτελεί «ζώνη μετάβασης» από την παράκτια ζώνη στον αμιγώς ηπειρωτικό χώρο, χαρακτηρίζεται από την παρουσία πλήθους ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και έχει μεγάλη σημασία για το σχεδιασμό, καθώς συχνότατα επηρεάζει την Δυναμική και την Κρίσιμη Ζώνη. Για λόγους διαχειριστικούς, η ζώνη αυτή εκτείνεται κατ' αρχήν μέχρι και τα ακραία προς την ενδοχώρα διοικητικά όρια των αντίστοιχων παράκτιων ΟΤΑ, άλλως μέχρι υψόμετρο 600 μ. αν η εν λόγω ισοϋψής βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων των οικείων ΟΤΑ. Το εύρος αυτής της ζώνης θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προσδιορισμού κατά περίπτωση, με βάση τεκμηριωμένα επιστημονικά στοιχεία.

Ο παράκτιος χώρος νοούμενος ως ο χώρος εκείνος ο οποίος αποτελείται τόσο από χερσαίο, όσο και από θαλάσσιο τμήμα πρέπει να δεχθεί βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, με ιδιαίτερη προσοχή στους υδάτινους πόρους (εκβολές ποταμών και ρεμάτων), και με σεβασμό στη χωρητικότητα και την αντοχή των ελάχιστων οικοσυστημάτων που έχουν εναπομείνει (αμμοθίνες), αλλά και στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.

Στη συγκεκριμένη μελέτη ως παράκτιος χώρος νοείται όλο το θαλάσσιο μέτωπο στη βόρεια ακτή από το δυτικό όριο του Δ. Μαλεβιζίου μέχρι το ανατολικό όριο του Δήμου Χερσονήσου συμπεριλαμβανομένης της νήσου Δία και στη νότια ακτή το θαλάσσιο μέτωπο που βρίσκεται εντός των ορίων του Δήμου Μίνωα – Πεδιάδας. Βασικό αντικείμενο του παράκτιου χώρου αποτελεί το βόρειο παραλιακό μέτωπο με συνολικό μήκος 78,7 χιλ. όπου συγκεντρώνεται η μεγαλύτερη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη και χρήζει ειδικών ρυθμίσεων, λήψη μέτρων, εξυγίανσης και αναβάθμισης του εξωαστικού χώρου και των οικισμών.

Ο παράκτιος χώρος της Κρήτης και ιδιαίτερα της Π.Ε. Ηρακλείου αποτελεί τον χώρο που δέχεται τις εντονότερες πιέσεις από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όπως γενικότερα σε όλη τη χώρα, χωρίς μέχρι τούδε να έχει θεσμοθετηθεί Ειδικό Πλαίσιο, παρ' όλο που έχει εκπονηθεί κατά το παρελθόν Ειδική Μελέτη. Έτσι, λόγω της γενικότερης εικόνας, που παρουσιάζει ο ιδιαίτερα ευαίσθητος παράκτιος χώρος, ο οποίος κατά το μεγαλύτερο τμήμα του είναι δομημένος, κρίνεται επείγον να διατυπωθούν, να θεσμοθετηθούν και να αρχίσουν να εφαρμόζονται σχέδια ρύθμισης και ανάπλασης του χώρου, σε όλες τις κλίμακες, με πρόβλεψη χρηματοδοτήσεων και με δραστική αντιμετώπιση της νόμιμης εκτός σχεδίου δόμησης.

Οι χρήσεις οι οποίες συναντώνται στον παράκτιο χώρο της περιοχής του ΡΣΗ είναι οι ακόλουθες : τουρισμός, παραθεριστική κατοικία, οικισμοί – κύρια κατοικία, γεωργική γη, οικοσυστήματα όπως ο αλμυρός Ποταμός, οι εκβολές των ποταμών Καρτερού και Αποσελέμη, παραλίες, βοσκότοποι, αρχαιολογικοί χώροι, μεγάλες εγκαταστάσεις υποδομών όπως το λιμάνι και το αεροδρόμιο, μικρότερες λιμενικές εγκαταστάσεις, στρατόπεδα, αλλά και μεγάλες και επικίνδυνες μονάδες, όπως αυτές στα Λινοπεράματα – αποθήκευση καυσίμων, παραγωγή τσιμέντου, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (ΑΗΣ) που βρίσκονται δίπλα σε κατοικημένες περιοχές του Δ. Μαλεβιζίου – Αμμουδάρα.

Τα χαρακτηριστικά του χώρου είναι κοινά σε γενικές γραμμές και προς τούτο ο χώρος αυτός ορθώς συμπεριλαμβάνεται σε μια ενιαία Χωρική Ενότητα, την παραλιακή αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα και ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά επιμερίζεται σε τρεις Χωρικές Υποενότητες – τη δυτική, την κεντρική μητροπολιτική, και την ανατολική, όπου συγκριτικά με τη δυτική, οι αλλοιώσεις του τοπίου από τις τουριστικές εγκαταστάσεις και την οικιστική χρήση γενικότερα είναι πολλές και στις περισσότερες των περιπτώσεων μη- αναστρέψιμες. Στη δυτική παραλιακή Χωρική Υποενότητα, χαρακτηριστική είναι η εγκατάσταση υψηλής όχλησης και επικίνδυνων μονάδων στα Λινοπεράματα, που μετά από αυτά, με κατεύθυνση προς το Ρέθυμνο, το τοπίο είναι εξαιρετικό και οι πλαγιές των υψωμάτων φθάνουν μέχρι την ακτή με ελάχιστη οικιστική ανάπτυξη.

Τα προβλήματα του παράκτιου χώρου είναι μεγάλα και σημαντικά στους τομείς του περιβάλλοντος και των οικιστικών χρήσεων. Ειδικότερα τα περιβαλλοντικά προβλήματα συνίστανται στην έλλειψη θεσμοθετημένων σχεδίων στις παράκτιες ζώνες με οικολογική και πολιτιστική αξία, στην μεγάλη και διαρκή διάβρωση των ακτών που προκαλεί ζημιές στα ενδιαίτηματα, τους οικισμούς, ενίοτε και σε οικονομικές δραστηριότητες, στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας ως απόρροια της κλιματικής αλλαγής, στην αλλοίωση ή και την καταστροφή των παράκτιων οικοσυστημάτων, την υπεράντληση των υπόγειων υδάτων για την κάλυψη των τοπικών αναγκών σε ύδρευση και άρδευση με αποτέλεσμα την πτώση του υδροφόρου ορίζοντα, την υποβάθμιση της ποιότητας των νερών με υφαλμύρωση και την πτώση της παραγωγικότητας του εδάφους.

Σύμφωνα με το «Ευρώπη 2000» οι παράκτιες περιοχές αποτελούν μειονεκτούσες και περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές και στο «Ευρώπη 2000+» επαναλαμβάνονται τα ίδια με το προηγούμενο κείμενο και επιπλέον επισημαίνεται η ανάγκη κατασκευής μεγάλων περιβαλλοντικών έργων υποδομής.

Από το κείμενο του ΣΑΚΧ οι στόχοι που σχετίζονται με τον παράκτιο χώρο είναι η διατήρηση και ανάπτυξη της βιοποικιλότητας σε ένα συχνά συνδυαστικό περιβάλλον με υγρά τοπους, βαλτότοπους, εκβολές ποταμών, κλπ και η ανάγκη για ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ), λόγω των αυξανόμενων τομεακών συγκρούσεων, των δημογραφικών εξελίξεων, των πολύπλοκων συμφερόντων ειδικά στις παράκτιες ζώνες, μια διαχείριση η οποία συνίσταται στην συγκρότηση ενός αναπτυξιακού προτύπου με την συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων που είναι εγκατεστημένοι στην παράκτια ζώνη αλλά και αυτών που είναι στην ευρύτερη περιοχή διότι πολλά θέματα πρέπει να αντιμετωπιστούν με μία ευρύτερη και ολοκληρωμένη προσέγγιση.

Η θέσπιση μιας νομοθετικής πράξης δεν αποτελεί λύση στα προβλήματα του συγκεκριμένου χώρου, αν δεν συνοδεύεται από την σφραγίδα της συμμετοχής των αρμοδίων και των εμπλεκομένων σχετικά με τα ακανθώδη ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος σε μια διαρκή βάση. Προς τούτο ο ΟΡΣΗ πρέπει να διαχειρίζεται το ζήτημα με αρμόδια υπηρεσία σε μόνιμη βάση στο διηνεκές με ολοκληρωμένη στρατηγική και συνεχή παρακολούθηση δεικτών, θαλάσσιων παρατηρήσεων και δεδομένων, που δηλώνουν την ποιότητα του παράκτιου χώρου και την βιωσιμότητά του, ώστε να επέρχεται πάντα η βέλτιστη λύση για την προστασία του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο όμως της βιώσιμης ανάπτυξης – οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη διαχείριση και ανάπτυξη.

Σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας επιχειρήθηκε η σύνταξη Ειδικού Πλαισίου ΧΣΑΑ για τον παράκτιο χώρο, το οποίο όμως δεν θεσμοθετήθηκε ποτέ. Περιελάμβανε τους στόχους της

εθνικής στρατηγικής για τον παράκτιο χώρο, τις κατευθύνσεις για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των παράκτιων Ζωνών (ΟΔΠΖ) και το Σχέδιο Δράσης. Ειδικότερα προωθεί στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη διαχείριση με στόχο τον έλεγχο της οικιστικής χρήσης σε συνδυασμό με τον σεβασμό στο περιβάλλον, την παράλληλη αναπτυξιακή προοπτική στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης και την εξασφάλιση οικονομικών πόρων για τις ανάγκες της διαχείρισης, την πρόβλεψη όλων των αναγκαίων μηχανισμών ελέγχου και παρακολούθησης ειδικά της οικιστικής χρήσης και του τουρισμού ώστε να καταγράφεται η πιθανή υπέρβαση της χωρητικότητας και της βιωσιμότητας του παράκτιου χώρου, τον περιορισμό της δόμησης με προτεραιότητα στην κατάργηση της παρόδιας εκτός σχεδίου δόμησης, την άσκηση του πολεοδομικού σχεδιασμού κάτω από προϋποθέσεις των αρχών της αειφορίας - μειωμένη κατανάλωση ενέργειας, δόμηση με υλικά φιλικά με το περιβάλλον. Ειδικά οι επεκτάσεις πρέπει να αιτιολογούνται αυστηρά εφόσον βρίσκονται μέσα στην κρίσιμη και δυναμική ζώνη και να λαμβάνουν υπ όψη τους τα ειδικά χαρακτηριστικά του παράκτιου χώρου και να εξασφαλίζουν την προστασία των χερσαίων, παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων μεταξύ άλλων και από την ηχο-φωτο-ρύπανση. Γενικά πρέπει να επιβάλλονται ειδικοί όροι για την ένταξη των κτιριακών και λοιπών εγκαταστάσεων στο τοπίο, με σεβασμό στα φυσικά χαρακτηριστικά και την πολεοδομική και αρχιτεκτονική φυσιογνωμία κάθε περιοχής.

Στόχος

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός προστασίας των φυσικών πόρων και της ανάπτυξης του παράκτιου χώρου με *εμπλουτισμό της παραγωγικής βάσης και δράσεις στήριξης της οικονομίας, της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης* και παράλληλα η ολοκληρωμένη διαχείρισή του για την *βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων*, ήτοι ο χωροταξικός σχεδιασμός των διαφόρων θαλάσσιων δραστηριοτήτων, συνδυαστικά με όλες τις υπόλοιπες τομεακές πολιτικές, με βιώσιμη κατανομή χρήσεων γης, και με δράσεις που αφορούν στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και ανάπτυξη μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας.

Απώτερος στόχος όλων των δράσεων είναι η διατήρηση της προβολής της παραλιακής Κρήτης και ειδικότερα της περιοχής του ΡΣΗ, σε συνδυασμό βέβαια με την διασύνδεσή της με την ενδοχώρα με διάφορες πρακτικές, όπως η αναρρίχηση στις πλαγιές του υψώματος Πυργιά, η μεταφορά με τελεφερίκ των τουριστών από την παραλία του Δ. Χερσονήσου και Δ. Μαλεβιζίου στις κορυφές των παρακείμενων υψωμάτων και από εκεί πεζοπορίες στην ενδοχώρα, η κλασική μεταφορά των τουριστών της παραλίας Αλλά και γενικότερα η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ίδια την παραλία σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες της ενδοχώρας.

Η προτεινόμενη πολιτική για τον παράκτιο χώρο

Ήδη το εγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης είχε αναδείξει ως κατεύθυνση την «ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών». Συγκεκριμένα αναφέρει:

«Κατά το σχεδιασμό μέτρων που αφορούν την παράκτια ζώνη, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να εφαρμόζουν τις αρχές της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων περιοχών ώστε να εξασφαλίζουν την καλή διαχείριση των οικείων ζωνών, λαμβάνοντας υπόψη τις καλές πρακτικές. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσεται και η πρόβλεψη μέτρων προστασίας των παράκτιων περιοχών από ενδεχόμενες δυσμενείς συνέπειες λόγω κλιματικής αλλαγής»

"... να καταργηθούν οι παρεκκλίσεις αρτιότητας της εκτός σχεδίου δόμησης σε όλον τον χώρο της νήσου με προτεραιότητα στις παράκτιες ζώνες, ..."

"Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, στην προοπτική της αειφόρου ανάπτυξης, προϋποθέτει τον εξειδικευμένο φυσικό χωροταξικό σχεδιασμό του συνόλου των παράκτιων περιοχών με σαφή κατεύθυνση την καταλληλότητα και τη συμβατότητα των χρήσεων που θα προταθούν με την προστασία και ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος:

- Την υιοθέτηση των αρχών της συμπαγούς πόλης και την ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης.*
- Την ενίσχυση του ποιοτικού τουρισμού που αποτελεί το δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της νήσου με ισόρροπη κατανομή των αναβαθμισμένου τύπου τουριστικών εγκαταστάσεων σε επιλεγμένους χώρους σε όλη την νήσο*
- Την ποιοτική αναβάθμιση του υπερανεπτυγμένου τουριστικά βόρειου άξονα με ισχυρά κίνητρα ποιοτικής αναβάθμισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων"*

Η πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί συγκροτείται από την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων των ακτών της (φυσικών, πολιτιστικών και ανθρώπινων) με την αναδιάρθρωση των μείζονων κλάδων της οικονομίας, προκειμένου να διασφαλισθεί η (εκ νέου) ανάπτυξη της. περιοχής, αλλά και από την αντιμετώπιση των συγκριτικών μειονεκτημάτων που προαναφέρθηκαν, αποδίδοντας έτσι την περιφερειακή διάσταση του ζητήματος του παράκτιου χώρου και συνδυάζοντας αρμονικά την προστασία των ακτών και τις αειφόρες μορφές τουρισμού, στο πλαίσιο της στρατηγικής της βιώσιμης ανάπτυξης. Διεθνώς έχει αναγνωρισθεί ότι ο παράκτιος χώρος αποτελεί περιοχή προτεραιότητας παρεμβάσεων έναντι των υπολοίπων χώρων και με αυτήν την έννοια ο παράκτιος χώρος του ΡΣΗ πρέπει κατ' αντιστοιχία να τεθεί σε προτεραιότητα στο Σχέδιο Δράσης του ΡΣ, και μάλιστα με ιδιαίτερη προσοχή στην πρόληψη μέσω μιας ΟΔΠΖ

Βασικές παρεμβάσεις και δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν και να υλοποιηθούν άμεσα στον βόρειο παράκτιο χώρο είναι:

- η εξασφάλιση της βιώσιμης χρήσης των παράκτιων ζωνών και η μείωση των πιέσεων που υπερβαίνουν την φέρουσα ικανότητά τους,
- η ανάδειξη και η προστασία του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου, σε συνδυασμό με την ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου, όπως η ενσωμάτωση σ' αυτό του αρχαιολογικού χώρου της Αμνισού, ο οποίος σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ Γουβών προτείνεται να διαμορφωθεί σε αρχαιολογικό πάρκο και των Μαλιών που βρίσκεται στα όρια της περιοχής με το Δήμο Αγ. Νικολάου της Π.Ε. Λασιθίου, ο οποίος επίσης προτείνεται από την παρούσα μελέτη να διαμορφωθεί σε αρχαιολογικό πάρκο.
- Ο χαρακτηρισμός ορισμένων παράκτιων ζωνών ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), προκειμένου να αποκατασταθούν.
- Στο πλαίσιο της υιοθέτησης των αρχών της συμπαγούς πόλης η διατύπωση ανά χωρική υποενοότητα (βλ. αντίστοιχα κεφάλαια) ειδικών κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ), όπως η απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, ο δραστικός περιορισμός της με την απαγόρευση των παρεκκλίσεων, τα κριτήρια χωροθέτησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε συγκεκριμένες περιοχές.
- η βιώσιμη πολεοδομική οργάνωση των παραλιακών οικισμών με αναπλάσεις και πρόβλεψη των απαραίτητων Κ.Χ. και Κ.Φ, ένταξη στο σχέδιο περιοχών που είναι υποβαθμισμένες προκειμένου μετά την ένταξή τους να δεχθούν αναπλάσεις με την χρήση του άρθρου 8 (Κεφ. Β) του Ν. 2508/1997 ή πυκνοδομημένων εκτός σχεδίου εκτάσεων και περιοχών ΠΕΡΠΟ, εφόσον βρίσκονται εν επαφή με το εγκεκριμένο σχέδιο πόλης.
- η διατήρηση των υφισταμένων ξενοδοχειακών μονάδων προϋποθέτει την ποιοτική εξυγίανση / αναβάθμιση του υπερανεπτυγμένου τουριστικά βόρειου παραλιακού μετώπου με ισχυρά πολεοδομικά κίνητρα για την ανακαίνισή τους, με απόσυρση ερειπωμένων – εγκαταλελειμμένων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων που δεν δύνανται να λάβουν άδεια λειτουργίας και αντικατάστασή τους από νέες μονάδες με τους ίδιους, ή άλλους επενδυτές.
- η ανάπτυξη του ποιοτικού τουρισμού σε όλο το μήκος του βόρειου παραλιακού μετώπου με διατήρηση των υφισταμένων ξενοδοχειακών μονάδων με την προϋπόθεση της ανακαίνισης εκείνων των μονάδων οι οποίες είναι κατασκευής άνω των 20 ετών σε χρονικό ορίζοντα την επόμενη 5ετία, της επόμενης παραγράφου και με ισόρροπη κατανομή νέων αναβαθμισμένου τύπου ξενοδοχειακών μονάδων 4 ή 5 αστέρων με νέες μικρές μονάδες μέχρι 100 κλίνες. Σε κάθε περίπτωση προτείνεται η απαγόρευση της εγκατάστασης μεγάλης κλίμακας ξενοδοχειακών μονάδων, καθώς και των σύνθετων και ολοκληρωμένων τουριστικών υποδομών μικτής χρήσεις του άρθρου 9 του ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού.
- η πρόβλεψη ξενοδοχειακών μονάδων με ποιοτικά χαρακτηριστικά 4 ή 5 αστέρων στην νότια ακτή.

- η απαγόρευση της χωροθέτησης μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεων αναψυχής κοντά στην παραλία και εν γένει σε όλη την παραλιακή – αστικοποιημένη Χωρική Ενότητα εξειδικευμένων εγκαταστάσεων που έχουν υψηλές απαιτήσεις σε υδάτινους πόρους (π.χ. waterland, γήπεδα γκολφ, κτλ.).
- η απαγόρευση της εγκατάστασης υδατοκαλλιεργειών καθ' όλο το μήκος του παράκτιου μετώπου.
- η πρόβλεψη μέτρων προστασίας των παράκτιων περιοχών από ενδεχόμενες δυσμενείς συνέπειες λόγω κλιματικής αλλαγής, όπως π.χ. η άνοδος της στάθμης της θάλασσας, η διάβρωση των ακτών, κτλ.
- η διατήρηση των αδόμητων εκτασεων και εκτάσεων με γεωργική γη, ώστε να διαφυλαχθεί η φυσική κατάσταση και η εναλλαγή των τοπίων - φυσικού / αγροτικού με το δομημένο
- η επιβολή της αποκατάστασης των χώρων στους οποίους είναι εγκατεστημένες μέσης και υψηλής όχλησης δραστηριότητες (ο βαθμός όχλησης όπως προσδιορίζεται στην ΚΥΑ 13727/724 ΦΕΚ 1087/Β/2003), μετά την παύση λειτουργίας τους που δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 12 χρόνια (λατομεία, βιομηχανίες μέσης και υψηλής όχλησης, αποθήκες επικίνδυνων υλικών, εμπόριο χύδην υλικών)
- η επιβολή σε όλες τις αδειοδοτήσεις (άδεια οικοδομής, ΜΠΕ, κτλ.) κατάλληλων όρων για την ένταξη των κτιριακών και λοιπών εγκαταστάσεων στο τοπίο και μικροτοπίο, με σεβασμό στα φυσικά χαρακτηριστικά και την πολεοδομική και αρχιτεκτονική φυσιογνωμία κάθε περιοχής.
- η διάνοιξη νέων δρόμων παράλληλων με την ακτή σε απόσταση μεγαλύτερη των 100,00μ. για την αποφυγή της διατάραξης των ζωνών ιδιαίτερης ευαισθησίας ιδιαίτερα από χερσαίες συγκοινωνιακές υποδομές.
- Η επιβολή αυστηρών όρων στις περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις έργων και υποδομών με στόχο τη μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα παράκτια οικοσυστήματα, τα τοπία και τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς.

➤ *Το θαλάσσιο μέτωπο*

Το θαλάσσιο μέτωπο στην περιοχή του ΡΣΗ, χαρακτηρίζεται από πολλές, ετερόκλητες και ασύμβατες χρήσεις, όπως αθλητικές εγκαταστάσεις, κοινόχρηστους χώρους, εμπορικά καταστήματα, αναψυχή, κέντρα διασκέδασης, κατοικία, μαρίνα, αλιευτικό καταφύγιο, επιβατικό και εμπορικό λιμάνι, αεροδρόμιο. Ηδη από το ισχύον Γ.Π.Σ. του 1986, είχαν δοθεί κατευθύνσεις για την συνολική ανάπτυξη της παραλιακής ζώνης, την στροφή της πόλης προς τη θάλασσα, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα μιας παραθαλάσσιας πόλης. Συγκεκριμένα προέβλεπε:

- Την χωροθέτηση χρήσεων τουρισμού – αναψυχής στο παραλιακό μέτωπο

- Την προστασία – ανάδειξη όλης της παραλιακής ζώνης από τα σφαγεία Ν. Αλικαρνασσού μέχρι τον ποταμό Γιόφυρο

Στο Ηράκλειο η πόλη είναι αποκομμένη από τη θάλασσα, αλλοιώνοντας τη μορφή και τη λειτουργία της πόλης, την ιστορική και την αισθητική της συνέχεια, και γενικότερα την ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Ένας βασικός στόχος της πολεοδομικής οργάνωσης της πόλης είναι η επανασύνδεσή της με τη θάλασσα. Η θάλασσα ανήκει στην πόλη. Το Ηράκλειο έχει μία θαλάσσια ιστορία που καθόρισε τους κοινωνικούς, οικονομικούς, εμπορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς του και είναι απαραίτητο αυτό να αντανakλάται στην όψη της πόλης και να συνεχίζεται και μέσα από τη σύγχρονη, καθημερινή ζωή της.

Στο πλαίσιο αυτού του προσανατολισμού, ο Δήμος (Τμήμα Παλιάς Πόλης), υπέβαλε φάκελο υποψηφιότητας στο διαγωνισμό που διοργάνωσε το Ειδικό Κέντρο Μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ένωση Τοπικών Αυτοδιοικήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, που περιελάμβανε τον συνολικό σχεδιασμό του Δήμου για την ανάπλαση του παραλιακού μετώπου της Παλιάς Πόλης του Ηρακλείου και απέσπασε μια από τις εννέα τιμητικές διακρίσεις από το Συμβούλιο της Ευρώπης στα πλαίσια του Πανευρωπαϊκού διαγωνισμού επιβράβευσης «Καλών πρακτικών» για «ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ» για τις καινοτόμες παρεμβάσεις της Δημοτικής Αρχής του Ηρακλείου στο παραλιακό μέτωπο. Οι παρεμβάσεις αυτές αναβαθμίζουν αισθητικά και λειτουργικά την Πόλη και την καθιστούν ελκυστικό προορισμό για τους πολίτες του κόσμου, αλλά και δημιουργούν καλύτερες συνθήκες ποιότητας ζωής στους κατοίκους της". Οι παρεμβάσεις που προβλήθηκαν στην παράκτια ζώνη είναι αυτές που υλοποιήθηκαν από το χώρο του πρώην «ΞΕΝΙΑ» μέχρι την περιοχή του «Καράβολα» συμπεριλαμβανομένης και της πλατείας της Παλιάς Λαχαναγοράς με βάση τη βραβευμένη μελέτη του πανευρωπαϊκού Διαγωνισμού για νέους αρχιτέκτονες Europan 4, αλλά και ο σχεδιασμός του Δήμου για την ανάδειξη και ανάπλαση του ενετικού λιμανιού και ειδικότερα του χώρου των Ενετικών Νεωρίων, όπως διαμορφώνεται από τις βραβευμένες μελέτες των δύο Πανελλήνιων Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών που είχαν προκηρυχθεί από το Δήμο για την επανάχρηση των μνημειακών συγκροτημάτων των ανατολικών και δυτικών νεωρίων και την ένταξη τους στη ζωή της πόλης.

Η ολοκλήρωση της ανάπλασης του παραλιακού μετώπου της παλιάς πόλης του Ηρακλείου πρέπει να συμπεριλάβει :

- την ανάπλαση του κόλπου του Δέρματα, του Προμαχώνα Σαμπιονάρα και την απόδοση της ενετικής Πύλης σε χρήση, με βάση την εγκεκριμένη από το ΥΠ.ΠΟ.Τ μελέτη.

- την σύνδεση των Ενετικών Τειχών με το θαλάσσιο μέτωπο στην περιοχή του Προμαχώνα Αγίου Ανδρέα μέσω γέφυρας για την εξυπηρέτηση πεζών και ποδηλατών.
- την σύνταξη Γενικού Σχεδίου - Master Plan για την ευρύτερη περιοχή των Ενετικών Νεωρίων, με βάση τα πρώτα βραβεία των δύο σχετικών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, προκειμένου οι βασικές αρχές του σχεδιασμού για την ανάπτυξη της περιοχής του ενετικού λιμανιού να εγκριθούν από τα συναρμόδια υπουργεία.
- την Ολοκλήρωση του παραλιακού μετώπου από τον Τάλω έως το Παγκρήτιο

Πλησίον της παλιάς πόλης στο θαλάσσιο μέτωπο εντάσσεται το λιμάνι του Ηρακλείου, το οποίο παρουσιάζει υψηλή κίνηση επιβατών και προϊόντων και κατ' αναλογία προκαλεί υψηλούς κυκλοφοριακούς φόρτους στην πόλη και ειδικά στο τμήμα του κυρίου αστικού οδικού δικτύου της παραλιακής ζώνης, όπου δημιουργείται μια συγκρουσιακή σχέση με τις χρήσεις της αναψυχής, των ελεύθερων χώρων και των χώρων πρασίνου και ιδιαίτερα υψηλή εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα, επηρεάζοντας αρνητικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής, αλλά και των τουριστών με την ρύπανση της θάλασσας και των κολυμβητικών ακτών.

Η συγκρουσιακή αυτή σχέση λιμανιού – πόλης δύναται να αντιμετωπιστεί με πολλαπλές παρεμβάσεις που πρέπει να προκύψουν από τις προτάσεις της παρούσας μελέτης, από ειδικότερες κατά την σύνταξη της μελέτης του ΓΠΣ και φυσικά από το διάλογο του ΟΛΗ με το Δήμο, ως δύο ισότιμοι παράγοντες, οι οποίοι μέχρι σήμερα διαχειρίζονται ο καθένας μονομερώς την περιοχή εμβλείας του, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη του ο μιν τις ανάγκες του αστικού χώρου και ο δε τις ανάγκες της λιμενικής ζώνης και των αναπτυξιακών προοπτικών του λιμανιού.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται από την παρούσα μελέτη είναι αναπτυξιακού και χωρικού περιεχομένου:

Οι αναπτυξιακού περιεχομένου παρεμβάσεις συνίστανται στην προσδιοριστική πρόταση του ΡΣΗ που αφορά την σχέση οικονομίας – πόλης και λιμανιού. Η πόλη και η οικονομία της συνδέονται με το λιμάνι, την ιστορία του και την αναπτυξιακή του προοπτική. Και όχι μόνον. Το λιμάνι είναι επίσης άρρηκτα συνδεδεμένο με την ενδοχώρα, με την ευρύτερη περιοχή του ΡΣΗ μιας και από αυτό εξάγονται τα προϊόντα που παράγονται σ' αυτήν, διοχετευόμενα στην εθνική και διεθνή αγορά. Με βάση τα ανωτέρω, αναπόφευκτα το ΡΣΗ προτείνει ένα λιμάνι ανταγωνιστικό, σύγχρονο και βιώσιμο, αλλά και σύμπλευση λιμανιού και πόλης με μια σχέση συνεργασίας με συμβατές δραστηριότητες, προς όφελος τόσο των πολιτών όσο και των χρηστών και διακινούμενων πελατών και τουριστών μέσα από το λιμάνι και σε κάθε περίπτωση δυνάμενο να ενταχθεί στο θαλάσσιο μέτωπο το οποίο διέπεται από τις αρχές που

αναφέρονται στην συνέχεια και πάντως στο πλαίσιο του αιεφόρου και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, ως ένα «πράσινο» λιμάνι.

Οι χωρικού περιεχομένου παρεμβάσεις συνίστανται στην πρόταση του ΡΣΗ όσον αφορά στη δημιουργία της νότιας θαλάσσιας πύλης της Κρήτης (νέο λιμάνι) που θα συμβάλλει στην δραστική μείωση των κυκλοφοριακών φόρτων και όλων των σχετικών αρνητικών επιπτώσεων στην πόλη, η επέκταση στον ελεύθερο εναπομένοντα χώρο δραστηριοτήτων που είναι σχετικές με τον τουρισμό – τουριστικά σκάφη, κρουαζιερόπλοια, μαρίνα, κλπ., αλλά πιθανόν και σχετικές με δημόσιους κοινόχρηστους χώρους, χώρους πρασίνου, προς όφελος των κατοίκων, των τουριστών και γενικότερα της πόλης, σε συνδυασμό με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, όπως οι πεζοδρομήσεις, οι ποδηλατόδρομοι και σε κάθε περίπτωση η απομάκρυνση των οχημάτων από το θαλάσσιο μέτωπο, όπως αναφέρεται μεταξύ των άλλων προτάσεων.

Πρόσφατα υλοποιήθηκαν τα εξής έργα στο πλαίσιο της συνολικής ανάπλασης του παραλιακού μετώπου:

- Χερσαία Ζώνη Πλατεία 18 Αγγλων-Λιμενικό Περίπτερο
- Παραλιακή / Τμήμα Κτίριο ΟΛΗ – Κόμβος Κατσαμπά
- Ανάπλαση περιοχής Καραβόλα μέχρι το Παγκρήτιο Στάδιο
- Ανάπλαση Παραλιακού Μετώπου Ν. Αλικαρνασού

Το τελευταίο από τα προαναφερθέντα έργα απεντάχθηκε από το ΕΣΠΑ λόγω της απόφασης του ΣτΕ για την ακύρωση της κατασκευής του παραλιακού δρόμου η οποία δεν εναρμονίζεται με το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο και το εγκεκριμένο Γ.Π.Σ. Νέας Αλικαρνασού το οποίο προβλέπει την διάνοιξη παραλιακής οδού ήπιας κυκλοφορίας.

Το έργο της Μαρίνας Δερματά δεν υλοποιήθηκε και έχει εγκαταλειφθεί ως ιδέα έπειτα από την προσφυγή στο ΣτΕ του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ηρακλείου. Με αυτά τα έργα που υλοποιήθηκαν ολοκληρώθηκε μια πρώτη παρέμβαση ανάπλασης του θαλάσσιου μετώπου της πόλη του Ηρακλείου.

Η έναρξη της αντιμετώπισης του θαλάσσιου μετώπου στην πόλη του Ηρακλείου και ειδικά στην παλιά πόλη πρέπει να επεκταθεί σε όλη την θαλάσσια ζώνη της περιοχής του ΡΣΗ, από το όριο του Δήμου Μαλεβιζίου με το Δήμο Μυλοποτάμου της Π.Ε. Ρεθύμνης, μέχρι το ανατολικό όριο του Δήμου Χερσονήσου με το Δ. Αγίου Νικολάου της Π.Ε. Λασιθίου συμπεριλαμβανομένης της επέκτασης του έργου του θαλάσσιου μετώπου της παλιάς πόλης σε όλη την ακτή της κεντρικής μητροπολιτικής Χωρικής Υποενότητας. Ήδη ο Δ. Μαλεβιζίου προκήρυξε Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό. Σε κάθε περίπτωση η οργάνωση του θαλάσσιου μετώπου σε όλο το μήκος των ακτών του ΡΣΗ αποτελεί ένα σημαντικό «χωρικό κεφάλαιο», ο

στρατηγικός χαρακτήρας του οποίου το καθιστά κεφαλαιώδες ζήτημα για την ίδια την πόλη του Ηρακλείου και για το ΡΣΗ.

Ως βασικές αρχές σχεδιασμού προτείνονται

- Η ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου προτείνεται να αντιμετωπιστεί καθ' όλο το μήκος της παραλίας της περιοχής του ΡΣΗ με αισθητική και λειτουργική ενοποίηση του και στο πλαίσιο των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης.
- η περιβαλλοντική διάσταση με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, σε συμφωνία με τις ανάγκες του μετώπου και τις τρέχουσες φιλοπεριβαλλοντικές πολιτικές και προς όφελος των κατοίκων και όχι των επενδυτών, όταν μάλιστα η παραλιακή ζώνη, χαρακτηρίζεται για την ύπαρξη πολλών κέντρων διασκέδασης προσφέροντας τον χώρο σε επιχειρηματίες τουρισμού και αναψυχής και όχι στους κατοίκους,
- η ισόρροπη δημόσια και ιδιωτική χρήση με αποκλεισμό της υπέρμετρης εμπορευματοποίησης
- η διατήρηση κάποιων περιοχών κατοικίας και η μίξη χρήσεων σίγουρα θα λειτουργούσε θετικά στην απόδοση του χώρου στους κατοίκους.
- η διαμόρφωση του θαλάσσιου μετώπου στα όρια του ΡΣΗ, πρέπει να λάβει υπ' όψη της την γεωμορφολογία και την τοπογραφία της περιοχής, η οποία είναι μικρού πλάτους, με τον ορεινό όγκο στα νότια συχνά σε πολύ μικρή απόσταση από την ακτή.

Στόχος είναι

- η προβολή της προαναφερθείσας ιδιαιτερότητας και της μοναδικότητας του τοπίου, το οποίο ενσωματώνει το θαλασσινό και το ορεινό στοιχείο
- η διάκριση με σαφήνεια του αστικού από το φυσικό τοπίο.

Μεγάλη βαρύτητα δίδεται στις προτάσεις της μελέτης του ΡΣΗ, στην ενδοχώρα του που έχει μείνει μακριά από την συμβατική ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και από την ενδογενή ανάπτυξη γενικότερα, παρουσιάζοντας εικόνες εγκατάλειψης. Ωστόσο, το θαλάσσιο μέτωπο αποτελεί βασικό άξονα ανάπτυξης του ΡΣΗ, όπως και των πόλεων – οικισμών, αλλά και της ίδιας της ενδοχώρας, μετά όμως από την αναζωογόνησή του, την αντικατάσταση των εικόνων υποβάθμισης με μια ολική αλλαγή της εικόνας του μετώπου με ένα πρότυπο ανάπτυξης και επιτρεπόμενων χρήσεων που θα προσελκύουν επιχειρήσεις τουρισμού και αναψυχής και κεφάλαιο, τουρίστες, επισκέπτες, αλλά κυρίως, απλούς πολίτες.

Σε γενικές γραμμές οι προτεινόμενες επιτρεπόμενες χρήσεις είναι οι ακόλουθες οι οποίες καθιστούν τον χαρακτήρα του θαλασσίου μετώπου πολυχρηστικό, περιλαμβάνοντας συνδυασμένες χρήσεις ισόρροπα και εύρυθμα χωροθετημένες, που ελκύουν επισκέπτες,

τουρίστες και κατοίκους για όλες τις ώρες, συνδυασμό του παλιού με το νέο, του δημοσίου με το ιδιωτικό, του κτιστού με το φυσικό, του πολυσύχναστου με το ήρεμο, του κοινόχρηστου χώρου με δραστηριότητες που χρήζουν καταβολής τιμήματος για την είσοδο σ' αυτές.

A και B κατοικία (Να επισημανθεί ότι στην περίπτωση του Βανκούβερ το σλόγκαν για την ανάπτυξη ήταν «living first», επιδεικνύοντας τη χρήση της κατοικίας στον μέτωπο, ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι της προαστιοποίησης).

οι αστικοί, περιαστικοί, ελεύθεροι χώροι πρασίνου, οι οποίοι ως δημόσιο στοιχείο - πλατείες, δρόμοι, πάρκα και ποδηλατοδρόμοι - συνυπάρχουν αρμονικά με το ιδιωτικό, τους ιδιωτικούς κήπους, δημιουργώντας ένα αποτέλεσμα υψηλής περιβαλλοντικής ποιότητας,

οι μεγάλοι μητροπολιτικοί πόλοι με μητροπολιτικά πάρκα, όπως η έκταση του αεροδρομίου Ν. Καζαντζάκης μετά την απομάκρυνσή του

τον πολιτιστικό – παιδαγωγικό πνεύμονα υπερτοπικής σημασίας, όπως τον χαρακτηρίζει το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ στην Πρώην Αμερικάνικη Βάση στις Γούρνες του Δ. Χερσονήσου.

το εμπόριο

ο αθλητισμός

η αναψυχή,

κολυμβητικές ακτές

ο πολιτισμός, με προβεβλημένα κτίρια πολιτισμού, αλλά και με την τέχνη σε δημόσιους χώρους (μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις)

Θεματικά πάρκα αναψυχής χερσαία και θαλάσσια, όπως καταδύσεων, αρχαιολογικά, μυθολογικά, περιβαλλοντικά, αθλητικά, πολιτιστικά πάρκα. Ο πολιτισμός δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πανάκεια, με τη δημιουργία τεχνητών θεματικών πάρκων τα οποία συχνά είναι δύσκολο να τα επισκεφθούν οι τουρίστες λόγω του υψηλού τιμήματος του εισιτηρίου τους. Αντιθέτως, ο πολιτισμός όταν χρησιμοποιείται με τη μορφή της εκπαίδευσης, της αρχιτεκτονικής, των ηρώων, της δημόσιας τέχνης, των πολιτιστικών ιδρυμάτων κ.λπ. δίνει έμφαση στην άρρηκτη ζωογόνα σχέση μεταξύ ανθρώπου και υδάτινου στοιχείου, υπενθυμίζει την ιστορία και ενισχύει τη συμβολική δύναμη μιας περιοχής.

ο τουρισμός

χώροι στάθμευσης,

Επιχειρησιακά πάρκα με κτίρια γραφείων, εμπορικές χρήσεις, αλλά και διοίκηση, όπως στην περίπτωση της έκτασης του αεροδρομίου μετά την απομάκρυνσή του

Ερευνητικό – Επιστημονικό πάρκο στο οποίο να συμμετέχουν όλα τα Ερευνητικά Ινστιτούτα της Κρήτης, το Πανεπιστήμιο, το ΤΕΙ, το ΙΤΕ, με προβολή του ερευνητικού έργου του Πανεπιστημίου και του Επιστημονικού του δυναμικού με πρόταση χωροθέτησης στον πολιτιστικό – παιδαγωγικό πνεύμονα υπερτοπικής σημασίας της ΠΑΓΒ

Συνεδριακός, αστικός και εκθεσιακός τουρισμός, ειδικά πλησίον του Διεθνούς Εκθεσιακού Κέντρου στην πρώην αμερικάνικη βάση

Μικρές μαρίνες

Διαμόρφωση μικρών deck για ερασιτεχνική αλιεία,

Οι προτεινόμενες χρήσεις γης πρέπει να συνδυαστούν με σειρά παρεμβάσεων, όπως εκτεταμένες αναπλάσεις αστικού, περιαστικού και εξωαστικού χώρου που βρίσκονται εντός των ορίων του θαλάσσιου μετώπου, δίδοντας άνοιγμα της ενδοχώρας με το υδάτινο στοιχείο - τη θάλασσα με οπτικές φυγές και οπτικούς άξονες προς τη θάλασσα, και ειδικά αναπλάσεις των παραλιακών οικισμών όπως αυτών που αρχίζουν από την Αμμουδάρα στα δυτικά μέχρι τα Μάλια στα ανατολικά, όπου κυριαρχούν εικόνες παρακμιακής αναψυχής, τύπου ελληνικού Las Vegas, και οι τεράστιες πινακίδες και επιγραφές,

κυκλοφοριακή μελέτη με στόχο την πεζοδρόμηση παραλιακού δρόμου σε συνδυασμό με την κατασκευή ποδηλατοδρόμου, που από κοινού να διασχίζουν όλο το θαλάσσιο μέτωπο και την παράλληλη διατήρηση της ομαλής κυκλοφορίας οχημάτων με την χρήση του υφιστάμενου οδικού δικτύου και την διευθέτηση ασφαλών εγκάρσιων κινήσεων πεζών από την αστική περιοχή προς το θαλάσσιο μέτωπο,

οργάνωση της κυκλοφορίας κατά μήκος του θαλάσσιου μετώπου με διάφορα μέσα, ανάλογα με τον προορισμό και την απόσταση που κάποιος θέλει να διανύσει. Ενδεικτικά αναφέρεται η χρήση υδροπλάνων για τις μεγάλες αποστάσεις, των ταχύπλων σκαφών για τις μεσαίες αποστάσεις, του τραμ για τις μεσαίες και μικρές αποστάσεις στα όρια της κεντρικής μητροπολιτικής περιοχής και τέλος με τα τουριστικά τρενάκια για πολύ μικρές αποστάσεις που κυρίως λειτουργούν με «ξεναγό» για την περιήγηση σε κάποιες περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος. Σε κάθε περίπτωση η πρόταση του ΡΣΗ είναι η τόνωση των ΜΜΜ και όχι των ΙΧ στο θαλάσσιο μέτωπο.

απομάκρυνση οχλουσών χρήσεων,

αναβάθμιση και ανάδειξη των πολυάριθμων ιστορικών στοιχείων, αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων της περιοχής,

την απελευθέρωση σημαντικού τμήματος του λιμανιού από λιμενικές δραστηριότητες μετά την έναρξη λειτουργίας της προτεινόμενης νότιας θαλάσσιας πύλης

επανάχρηση υφισταμένων ιστορικών κτιρίων, όπως αποθήκες του λιμανιού και διατηρητέων, όπως το ΞΕΝΙΑ του Α. Κων/δη, κτλ.

αξιοποίηση όλων των τοπόσημων που υπάρχουν στην περιοχή του θαλάσσιου μετώπου όπως η παλιά πόλη, το Ευδρείου του ΙΘΑΒΙΚ, το Παγκρήτιο Στάδιο, οι φυλακές Ν. Αλικαρνασσού, ο αρχαιολογικός χώρος της Αμνισού, οι εκβολές των ποταμών Αλμυρού (βιότοπος Corine και η προτεινόμενη από το παρόν οριοθέτησή του στα όρια της ζώνης περιβαλλοντικής προστασίας από το εγκεκριμένο ΓΠΣ Ηρακλείου), Καρτερού, Αποσελέμη που αποτελούν ενδιαφέροντα οικοσυστήματα και προτείνεται να διαμορφωθούν σε οικολογικά πάρκα με βασικές λειτουργίες την ανάδειξη του οικοσυστήματος, την ήπια αναψυχή, κτλ.

σύγχρονος σχεδιασμός που προωθεί μια εντυπωσιακή εικόνα, συνδυασμού του παλιού με το νέο (Le Havre, Dunkirk), του τεχνολογικά καινοτόμου (Osaka, Tokyo) με το παραδοσιακό. περιβαλλοντική προστασία και εξυγίανση των υδάτων. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η περιβαλλοντική εξυγίανση του μολυσμένου υδάτινου τμήματος του μετώπου ιδιαίτερα πλησίον του λιμανιού, γεγονός το οποίο ενδυναμώνει τη βιωσιμότητα και δημιουργεί μια νέα εικόνα της πόλης, που προσελκύει επισκέπτες, κεφάλαιο και επιχειρήσεις στην περιοχή

Σε κάθε περίπτωση η αναζωογόνηση του θαλάσσιου μετώπου δεν πρέπει να αποτελεί απλά την βιτρίνα της περιοχής. Οι υποβαθμισμένες περιοχές που βρίσκονται πίσω από αυτό πρέπει να δεχθούν εκτεταμένες αναπλάσεις και μάλιστα οι ζώνες κατοικίας, σύμφωνα με το Β' Κεφάλαιο του Ν.2805/87 (άρθρο 8), όπως στην περίπτωση της Π.Ε. 41 της Ν. Αλικαρνασσοῦ, η περιοχή της Αμμουδάρας στο Γάζι, κτλ.

Η διαμόρφωση του θαλάσσιου Μετώπου

Σε εφαρμογή των αρχών σχεδιασμού του παράκτιου χώρου θα πρέπει να συνταχθεί αρχιτεκτονική μελέτη για όλη το θαλάσσιο μέτωπο του ΡΣΗ με ενιαίες αρχές σχεδιασμού σε επίπεδο Γενικής Διάταξης, η οποία θα βαππισθεί στην δημόσια διαβούλευση που θα ακολουθήσει, και στην συνέχεια ο κάθε Δήμος θα την εξειδικεύσει ανάλογα με τις ιδιομορφίες του αποδίδοντας μια ιδιαίτερη ταυτότητα, χωρίς να παρουσιάζονται επαναλήψεις ή / και να μην παρουσιαστεί κάποια λειτουργία σε καμία περιοχή. Τέτοιες μεγάλης έκτασης μελέτες και αντίστοιχα έργα έχουν υλοποιηθεί και υλοποιούνται ακόμα στο θαλάσσιο μέτωπο πολλών πόλεων, όπως για παράδειγμα , στην Αστουρία, στα Ντόκλαντ, κτλ.

Βασικές κατευθύνσεις προτείνονται η λειτουργική και αισθητική αναμόρφωση και ανάπτυξη με ένταξη νέων σύγχρονων χρήσεων και λειτουργιών, με αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, όπου έχει διατηρηθεί, με ειδικές κυκλοφοριακές ρυθμίσεις για πεζοδρόμους και ποδηλατόδρομους, κατά μήκος της παραλίας, ενώ το οδικό δίκτυο θα είναι μόνον εσωτερικό, με πρόβλεψη κατάλληλων χώρων στάθμευσης – υπαίθριων και υπόγειων και πάντα στο πνεύμα και με τις προδιαγραφές του βιοκλιματικού σχεδιασμού, με πολλές φυτεύσεις υψηλού και χαμηλού πρασίνου, αλλά και του ενεργειακού σχεδιασμού ώστε η περιοχή να λειτουργεί με μηδενική ενέργεια και με ελαχιστοποιημένους ρύπους. Όλες οι παρεμβάσεις πρέπει να υπόκεινται στον έλεγχο των ΕΠΑΕ και να είναι άριστης ποιότητας.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο λιμάνι, που όπως όλα τα λιμάνια είναι σαγηνευτικοί τόποι, σε συνδυασμό με τον άμεσα αστικό χώρο. Οι αρχές της πόλης – η Δημοτική Αρχή και η διοίκηση του λιμανιού πρέπει να αναθεωρήσουν το master plan που είχε συντάξει ο Οργανισμός Λιμένος, με επίκεντρο την βέλτιστη λειτουργία του λιμανιού, χωρίς να

λαμβάνουν υπ' όψη την πόλη στην οποία είναι ενταγμένο το λιμάνι, και να δεχθούν να συμφωνήσουν σε ορισμένες προγραμματικές θέσεις για την περιοχή. Οι τομείς στους οποίους θα πρέπει να εστιάσουν είναι ο πολιτισμός, η πολιτιστική κληρονομιά, ο τουρισμός και η αναψυχή. Στην συνέχεια, μετά από δημόσια διαβούλευση και την οριστικοποίηση του λειτουργικού διαγράμματος για την πόλη – λιμάνι Ηράκλειο, θα πρέπει να προκηρύξουν αρχιτεκτονικό διαγωνισμό με θέμα τη διαμόρφωση του χώρου και την μετεξέλιξη της περιοχής σε ένα ελκυστικό ενοποιημένο χώρο μιας πόλης – λιμάνι. Τα μόνα οχήματα που θα κυκλοφορούν θα είναι τα απο-επιβιβαζόμενα, δεδομένου ότι όπως σε όλο το θαλάσσιο μέτωπο, έτσι και στην περιοχή του λιμανιού η βασική κυκλοφορία θα γίνεται σε πεζόδρομους, ποδηλατόδρομους, ενώ τα οχήματα μετά από ειδική κυκλοφοριακή μελέτη θα κυκλοφορούν μόνον σε εσωτερικό δίκτυο. Τέλος το λιμάνι πρέπει να επιδιωχθεί να λειτουργήσει ως «πράσινο» λιμάνι, με σταδιακό μηδενισμό εκπομπών ρύπων, τόσο από τα πλοία, που πρέπει να εκσυγχρονιστούν από περιβαλλοντική σκοπιά, όσο και από τις όποιες υποδομές του ίδιου του λιμανιού. Με αυτή τη προοπτική, θα δημιουργηθεί μια πραγματική προστιθέμενη αξία, τόσο για το λιμάνι της όσο και για την πόλη αλλά και τις παρακείμενες κολυμβητικές ακτές.

Μια άλλη εξίσου σημαντική θέση που χρήζει ειδικής διαμόρφωσης είναι τα Λινοπεράματα, όπου μετά την απομάκρυνση των ρυπογόνων και επικίνδυνων εγκαταστάσεων προτείνεται η δημιουργία ενός πάρκου πολυλειτουργικού χαρακτήρα αναψυχής και τουρισμού με πράσινη ενέργεια με ΑΠΕ, με βιοκλιματικό και ενεργειακό σχεδιασμό με πράσινη μαρίνα κατ' αντιστοιχία των όσων αναφέρθηκαν για το πράσινο λιμάνι του Ηρακλείου. Επειδή όμως η απομάκρυνση των εγκαταστάσεων των Λινοπεραμάτων πιθανότατα να καθυστερήσει περισσότερο από την γενική διαμόρφωση του θαλάσσιου μετώπου, προτείνεται η «οπτική απομόνωση» με φυτεύσεις ή άλλες προσωρινές κατασκευές, ώστε να αντιμετωπιστεί η οπτική ρύπανση που προκαλεί με φυτεύσεις κατά μήκος του Αλμυρού ποταμού που θα προβλεφθούν στο πλαίσιο της δημιουργίας οικολογικού πάρκου που προαναφέρθηκε, σε συνδυασμό βέβαια με την ατμοσφαιρική ρύπανση που εξακολουθεί να υφίσταται σε μικρότερη όμως ένταση παρά την τοποθέτηση αντιρυπαντικών φίλτρων στον ΑΗΣ.

➤ *Οι τρεις Χωρικές Υποενότητες*

Η παραλιακή Χ.Ε. επιμερίζεται σε τρεις (3) Χ.υ.Ε. την Κεντρική Μητροπολιτική Χ.υ.Ε., την Ανατολική και την Δυτική Χ.υ.Ε.:

ι. Η Κεντρική Μητροπολιτική Χ.υ.Ε., οριοθετείται:

- δυτικά, από τις εκβολές του Αλμυρού ποταμού και σε απόσταση 150μ από αυτές, στη συνέχεια από τον ΒΟΑΚ και σε απόσταση 300μ από αυτόν μέχρι τον κόμβο με την παλαιά εθνική οδό Ηρακλείου – Ρεθύμνου, συνεχίζει στο όριο του

εγκεκριμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Ηρακλείου και μέχρι τη συμβολή του με το όριο της Δ.Ε. Ηρακλείου.

- νότια, περιλαμβάνοντας την περιοχή του Πανεπιστημίου, του ΙΤΕ, και τις Π.Ε. 32 και 33 του εγκεκριμένου ΓΠΣ Ηρακλείου. Στη συνέχεια τέμνει κάθετα τη βιομηχανική ζώνη της Φοινικιάς στο ύψος των εγκαταστάσεων του βιολογικού καθαρισμού και συνεχίζει εφαπτομενικά στο όριο του εγκεκριμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Ηρακλείου. Στη συνέχεια ακολουθεί το βόρειο όριο του Αρχαιολογικού Χώρου της Κνωσού και συνεχίζει περικλείοντας τον οικισμό Πρασά έως τα όρια της Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού. Στη συνέχεια ακολουθεί το νότιο τμήμα του οικοδομικού Συνεταιρισμού των Εφοριακών στη Δ.Ε. Γουβών.
- ανατολικά ακολουθεί το ρέμα που καταλήγει δυτικά του Ο.Σ. υπαλλήλων της ΔΕΗ και σε μέση απόσταση 300μ από αυτόν.
- βόρεια από το θαλάσσιο μέτωπο του Ηρακλείου.

Στην *κεντρική μητροπολιτική* Χωρική Υποενοότητα, τμήμα της αστικοποιημένης παραλιακής, περιλαμβάνεται το μεγαλύτερο τμήμα της Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού, μικρό τμήμα της Δ.Ε. Γουβών και τμήματα των Δ.Ε. Ηρακλείου και Γαζίου. Στην υποενοότητα αυτή προτείνεται να ενισχυθεί και να καταστεί διακριτός ο ρόλος της μητροπολιτικής ζώνης με χωροθέτηση ανάλογων μητροπολιτικής εμβέλειας μοναδιαίων χρήσεων γης, στον χώρο του υφιστάμενου αεροδρομίου που προγραμματίζεται να μεταφερθεί στο Καστέλλι, στις εκτάσεις των πρώην στρατοπέδων, στην πρώην αμερικάνικη βάση ως πολιτιστικός - παιδαγωγικός πνεύμονας υπερτοπικής σημασίας, κτλ. Η κεντρική μητροπολιτική χωρική υποενοότητα προτείνεται να συγκεντρώνει τις βασικές λειτουργίες και δραστηριότητες μητροπολιτικής εμβέλειας. Πρόκειται για μία καθαρά αστική υποενοότητα με εκτεταμένες εκτός σχεδίου περιοχές, οι οποίες όμως θα πρέπει να διαφυλαχθούν από την δόμηση μέχρι την θεσμοθέτηση του νέου Γ.Π.Σ. Δήμου Ηρακλείου και σε συνδυασμό με τα υφιστάμενα ρέματα που δημιουργούν πράσινες ασυνέχειες στον αστικό ιστό και λειτουργούν ως "φυσικοί αεραγωγοί". Στόχος είναι αφενός η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρησή του σε μια προαστιακή μορφή με έμφαση στην προστασία του τοπίου της παραλίας και της ενδοχώρας και αφετέρου η τόνωση των περιφερειακών οικισμών έναντι της πόλης του Ηρακλείου στο πλαίσιο των αρχών της πολυκεντρικότητας και της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Πιο συγκεκριμένα η ζώνη μεταξύ του ορίου του εγκεκριμένου Γ.Π.Σ. Ηρακλείου και της πράσινης περιμετρικής ζώνης προτείνεται να ενταχθεί στο σχέδιο πόλης στην έκταση που θα προκύψει από τα σταθερότυπα, εξαιρουμένων όμως των αρχαιολογικών χώρων και των λοιπών προστατευόμενων περιοχών. Συγκεκριμένα προτείνονται λελογισμένες επεκτάσεις που καλύπτουν τις σημερινές ζώνες με εκτός σχεδίου δόμηση.

Στην εκτός σχεδίου περιοχή προτείνεται η απαγόρευση της δόμησης μέχρι την έγκριση του νέου Γ.Π.Σ. Δήμου Ηρακλείου το οποίο θα καθορίσει ζώνες ΠΕΠ και ΠΕΠΔ με αυστηρούς περιοριστικούς και απαγορευτικούς κατά περιοχή όρους δόμησης με τις διατάξεις της εκτός σχεδίου δόμησης. Σε κάθε περίπτωση το όριο αρτιότητας και κατάτμησης στις εκτάσεις αυτές δεν θα μπορεί να είναι μικρότερο των 10 στρ. συμπεριλαμβανομένων και των παρόδιων ζωνών και επιτρεπόμενες χρήσεις στις ΠΕΠΔ που θα προταθούν

- γεωργική γη και μάλιστα με βιολογικές καλλιέργειες, ώστε να μην προκαλείται συγκρουσιακή σχέση μεταξύ διαφόρων επιτρεπομένων χρήσεων γης,
- αστική βιολογική γεωργία
- κατοικία και
- δραστηριότητες οικότουρισμού και ήπιας αντίστοιχης οικο-αναψυχής - μικρού μεγέθους οικότουριστικά - αγροτουριστικά ξενοδοχειακά καταλύματα μέχρι 40 κλινών, εστιατόρια έως 100 καθισμάτων και παραδοσιακά καφενεία δυναμικότητας έως 50 καθισμάτων.

Στην ενότητα αυτή προτείνονται επίσης εκτεταμένες αναπλάσεις, οι οποίες αναφέρονται στο κεφάλαιο για τον αστικό χώρο της παρούσας μελέτης, με προτεραιότητα στην παλιά πόλη και την διασύνδεσή της μέσω του Αρχαιολογικού Μουσείου με την Κνωσό με κατάλληλες οικοπολιτιστικές διαδρομές και στο Γάζι με προτεραιότητα στο θαλάσσιο μέτωπο.

ii. Η Ανατολική Χ.υ.Ε., οριοθετείται

- δυτικά, από το ανατολικό όριο της Κεντρικής Μητροπολιτικής Χ.υ.Ε.,
- νότια, από τις κορυφογραμμές βόρεια των οικισμών Ελαία και Ανώπολη της Δ.Ε. Γουβών, συμπεριλαμβάνοντας τις βιομηχανικές ζώνες των Γουβών και της Ανώπολης. Η Ανατολική Χ.υ.Ε. εισέρχεται σε μικρό τμήμα της Δ.Ε. Επισκοπής και εν συνέχεια εντός της Δ.Ε. Γουβών ακολουθεί τις κορυφογραμμές βόρεια του οικισμού Κόξαρη έως τα όρια της Δ.Ε. Ομοίως, ακολουθεί τις κορυφογραμμές της Δ.Ε. Χερσονήσου και Μαλίων έως τα διοικητικά της Π.Ε. Ηρακλείου με την Π.Ε. Λασιθίου.
- ανατολικά από το ανατολικό όριο της Δ.Ε. Μαλίων και
- βόρεια, από το θαλάσσιο μέτωπο του Ηρακλείου.

Η ανατολική υποενότητα και ιδιαίτερα το παραλιακό τμήμα της είναι τουριστικά κορεσμένη και υπερανεπτυγμένη στοιχείο που αποτυπώνεται και στην σταθεροποίηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα (Δ.Ε. Χερσονήσου). Μετά τη λειτουργία του νέου αεροδρομίου στο Καστέλλι (που βρίσκεται νότια της υποενότητας) και την άμεση διασύνδεσή της με αυτό αναμένεται νέα ένταση οικιστικών πιέσεων κατά μήκος του κάθετου άξονα διασύνδεσης.

Επίσης η επιρροή της ανατολικής Χ.υΕ. επεκτείνεται και εκτός περιοχής του ΡΣΗ λόγω των ιδιαίτερων σχέσεων εξάρτησης με το οροπέδιο Λασιθίου.

Στη ζώνη αυτή προτείνεται η δόμηση να επιτρέπεται μόνον εντός ορίων οικισμών και εντός του εγκριμένου σχεδίου. Επιτρέπονται επεκτάσεις μόνον με τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο του παράκτιου χώρου. Στόχος είναι αφενός η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρησή του σε μια προαστιακή μορφή με έμφαση στην προστασία του τοπίου της παραλίας και της ενδοχώρας και αφετέρου η τόνωση των περιαστικών οικισμών και των οικισμών της ενδοχώρας έναντι της πόλης του Ηρακλείου στο πλαίσιο των αρχών της πολυκεντρικότητας και της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Στις περιοχές που πιθανόν δεν θα καλύψουν τις προϋποθέσεις για ένταξή τους στο σχέδιο, οι οποίες αναφέρονται στο κεφάλαιο του παράκτιου χώρου, θα παραμένουν εκτός σχεδίου και μόνον στα ήδη δομημένα οικόπεδα αυτών των περιοχών, οι επιτρεπόμενες χρήσεις είναι οι ακόλουθες:

- κατοικία
- τουρισμός,
- αναψυχή
- εμπόριο
- πολιτιστικές και κοινωνικές υποδομές
- χώροι συνάθροισης κοινού

Για τις υφιστάμενες δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω κατηγορίες επιβάλλεται η μετεγκατάστασή τους εντός των περιοχών όπου επιτρέπεται η συγκεκριμένη χρήση σε διάστημα δώδεκα ετών από την θεσμοθέτηση του ΡΣΗ.

Η αναφορά του εγκεκριμένου ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών στην ΠΕΠΔ VI «ζώνη τουριστικής ανάπτυξης» που επιτρέπει σε παραλιακές περιοχές εκτός σχεδίου δραστηριότητες Τουρισμού – Αναψυχής, που αναφέρονται στο άρθρο 8 του από 23/2/1987 Π.Δ. (ΦΕΚ 166/Δ') προτείνεται να εναρμονισθεί με τα προβλεπόμενα από την παρούσα μελέτη για τον παράκτιο χώρο.

Προτείνονται εκτεταμένες αναπλάσεις ιδιαίτερα στις κορεσμένες τουριστικά περιοχές με προώθηση πολιτικών εξυγίανσης των τουριστικών καταλυμάτων και των παρεχόμενων από αυτά υπηρεσιών.

- iii. Τη Δυτική Χ.υ.Ε., η οποία οριοθετείται από το τμήμα της Δ.Ε. Γαζίου που βρίσκεται δυτικά της πράσινης περιμετρικής ζώνης και της οδού Γαζίου – Τυλίσου.

Η δυτική υποενοότητα είναι η λιγότερο αστικοποιημένη υποενοότητα της παραλιακής Χ.Ε., ωστόσο είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη περιβαλλοντικά λόγω της ύπαρξης των βιομηχανικών μονάδων και των μονάδων αποθήκευσης πετρελαιοειδών στα Λινοπεράματα, στοιχείο που αναμένεται να το διατηρήσει και στο μέλλον λόγω της λειτουργίας του Ενεργειακού Κέντρου στην Κορακιά που βρίσκεται στο δυτικό παραλιακό όριο της υποενοότητας. Στη δυτική ΧυΕ προτείνονται αυστηρότεροι περιορισμοί λόγω της μεγαλύτερης αναγκαιότητας προστασίας του τοπίου.

Στην *Δυτική Χωρική Υποενοότητα* προτείνεται η δόμηση να επιτρέπεται μόνον εντός ορίων οικισμών και εντός του εγκριμένου σχεδίου. Επιτρέπονται επεκτάσεις μόνον με τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο του παράκτιου χώρου. Στόχος είναι αφενός η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρησή του σε μια προστασιακή μορφή με έμφαση στην προστασία του τοπίου της παραλίας και της ενδοχώρας και αφετέρου η τόνωση των περιαστικών οικισμών και των οικισμών της ενδοχώρας έναντι της πόλης του Ηρακλείου στο πλαίσιο των αρχών της πολυκεντρικότητας και της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Όπως στην ανατολική ΧυΕ, στις περιοχές που πιθανόν δεν θα καλύψουν τις προϋποθέσεις για ένταξή τους στο σχέδιο, οι οποίες αναφέρονται στο κεφάλαιο του παράκτιου χώρου, θα παραμένουν εκτός σχεδίου και μόνον στα ήδη δομημένα οικόπεδα αυτών των περιοχών, οι επιτρεπόμενες χρήσεις είναι οι ακόλουθες:

- κατοικία
- τουρισμός,
- αναψυχή
- εμπόριο
- πολιτιστικές και κοινωνικές υποδομές
- χώροι συνάθροισης κοινού

Για τις υφιστάμενες δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω κατηγορίες επιβάλλεται η μετεγκατάστασή τους εντός των περιοχών όπου επιτρέπεται η συγκεκριμένη χρήση σε διάστημα δώδεκα ετών από την θεσμοθέτηση του ΡΣΗ. Στις περιοχές αυτές απαγορεύεται η αλλαγή χρήσης από κατοικία σε αναψυχή – καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος

B.4.4.10.2 Η Περιαστική Χ.Ε.

Οριοθετείται από το υπόλοιπο τμήμα της Δ.Ε. Ηρακλείου, πλην της Τοπικής Κοινότητας Δαφνών, το τμήμα της Δ.Ε. Γαζίου που βρίσκεται νότια της πράσινης περιμετρικής ζώνης και της οδού Γαζίου – Τυλίσου που δεν περιλαμβάνονται στην αστικοποιημένη παραλιακή ΧυΕ.

Η ραγδαία ανάπτυξη του Ηρακλείου κατά τα μεταπολεμικά χρόνια οδήγησε στην με υψηλούς ρυθμούς οικιστική του επέκταση στην εκτός σχεδίου περιοχή με εκτεταμένες περιοχές

αυθαιρέτων, με παράνομες καταμήσεις και χωρίς τις στοιχειώδεις πολεοδομικές εξυπηρετήσεις. Επίσης η συνεχής ανάγκη εξάπλωσης του Π.Σ.Η. οδήγησε σε νέες χωροθετήσεις λειτουργιών οι οποίες με τη σειρά τους προσέλκυσαν περαιτέρω ανάπτυξη του αστικού ιστού, ενώ σε άλλες περιπτώσεις ο περιαστικός χώρος δέχθηκε τις πλέον οχλούσες χρήσεις του αστικού χώρου όπως τα Λινοπεράματα στο Γάζι, το αεροδρόμιο, οι φυλακές και η ΒΙΠΕ στην Ν. Αλικαρνασσό, οι οποίες στη συνέχεια με τον εξαστισμό, εντάχθηκαν στον αστικό χώρο ο οποίος δημιουργεί για την εξυπηρέτησή του περαιτέρω ζώνες περιαστικού χώρου. Με την προτεινόμενη διάρθρωση των χωρικών ενότητων και υποενοτήτων ο νότιος περιαστικός χώρος συγκροτεί την παρούσα προτεινόμενη Χ.Ε. ενώ ο παραλιακός περιαστικός χώρος συνυφαίνεται στην αστικοποιημένη παραλιακή χωρική ενότητα της οποίας πλέον τα βασικά χαρακτηριστικά είναι η εξάπλωση της έντονης αστικής ανάπτυξης – του βόρειου αναπτυξιακού άξονα.

Στην περιαστική Χωρική Ενότητα, προτείνεται η οργάνωση του εξωαστικού χώρου και η επίλυση των συγκρουσιακών σχέσεων μεταξύ των διάφορων χρήσεων γης, η διατήρηση της περιαστικής γεωργίας, ενώ ταυτόχρονα οι οικισμοί της λειτουργούν ως οικιστικοί υποδοχείς κύριας κατοικίας προαστιακού χαρακτήρα. Η περιοχή αυτή είναι οργανικά συνδεδεμένη με το Ηράκλειο και απαιτείται να αντιμετωπιστεί άμεσα μέσα από ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό με την σύνταξη ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και των υποκείμενων πολεοδομικών μελετών στους Δήμους Ηρακλείου και Μαλεβιζίου με πολυλειτουργική διασύνδεση των οικιστικών χρήσεων με επεκτάσεις στους οικισμούς, ώστε να λειτουργήσουν ως προαστιακοί οικισμοί του μητροπολιτικού πόλου με σαφή προβολή των αρχών της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου και της συμπαγούς πόλης. Σε όλες τις περιπτώσεις πρέπει να υπολογίζεται η δυνατότητα υποδοχής μοναδιαίων μητροπολιτικών χρήσεων. Η επιλογή των επεκτάσεων πρέπει να γίνει με βασικό άξονα την προστασία της περιαστικής γεωργίας και των αγροτικών τοπίων και με απόλυτη προστασία του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος σε ενιαία οικο-πολιτιστικά δίκτυα.

Στην περιαστική Χωρική Ενότητα, ειδικότερα προτείνονται τα ακόλουθα :

- η απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, στο πλαίσιο της υιοθέτησης των αρχών της συμπαγούς πόλης και της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου, εκτός των κοινωφελούς χαρακτήρα μοναδιαίων χωροθετήσεων και η τόνωση όλων των οικισμών που περιλαμβάνονται εντός της συγκεκριμένης Χ.Ε., καθώς προτείνεται η δόμηση μόνον εντός των εγκεκριμένων ορίων τους με πρόβλεψη επεκτάσεων από νέα Γ.Π.Σ. εφόσον παραστούν οι ανάλογες ανάγκες.
- η διαφύλαξη των τοπικών χαρακτηριστικών με προτεραιότητα στην ανάπτυξη των οικισμών που έχουν προαστιακό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο της προαστιοποίησης των οικισμών αυτών απαιτείται η επέκταση και η χρονική πύκνωση των συγκοινωνιακών

συνδέσεων με την πόλη του Ηρακλείου και τις παραγωγικές ζώνες (ΒΙΠΕ, ΒΙΠΑ, Επιχειρηματικά πάρκα, Πανεπιστήμιο, ΙΤΕ, κτλ.), ώστε να συγκρατηθεί και να αυξηθεί ο πληθυσμός των οικισμών αυτών.

- η ανάδειξη και η προστασία του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου και η διασύνδεσή του με τους λοιπούς πολιτιστικούς πόλους του Ηρακλείου, ώστε να δοθούν δυνατότητες ανάπτυξης και σε αυτή την χωρική Ενότητα του οικοτουρισμού – αγροτουρισμού.

B.4.4.10.3 Η Ενδιάμεση Χ.Ε.

Οριοθετείται από τα διοικητικά όρια των Δ.Ε. Γοργολαΐνη, Παλιανής, Τεμένους, Αρχανών και Επισκοπής, καθώς επίσης και από την Τοπική Κοινότητα Δαφνών της Δ.Ε. Ηρακλείου. Η ενδιάμεση ΧΕ, έχει αναπτυσσόμενο ημιαστικό χαρακτήρα, λόγω των επιρροών που δέχεται από την βόρεια ζώνη και λόγω της μικρής χρονοαπόστασης από το Π.Σ.Η. Η ενότητα αυτή χαρακτηρίζεται για τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα του αναπτυξιακού της προτύπου. Είναι αναπτυγμένη η αγροτική οικονομία, η μεταποίηση – μονάδες χαμηλής όχλησης και κυρίως καθετοποιημένης παραγωγής αγροτικών προϊόντων και ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει έντονες τάσεις ανάπτυξης (εμπορικές δραστηριότητες και λίγες μικρές μονάδες καταλυμάτων). Λόγω της άμεσης γειννίας με το Π.Σ.Η. είναι δυνατή η βασική υποστήριξη της τοπικής οικονομίας από τις Υπηρεσίες του Ηρακλείου, δίδοντας δυνατότητες υποστήριξης καινοτόμων αγροτικών μεθόδων και πρακτικών - βιολογικά προϊόντα / προϊόντα ΠΟΠ, κλπ και προώθησή τους στην παραγωγή με σαφή προσανατολισμό εξωστρέφειας.

Στην ενδιάμεση Χωρική Ενότητα που χαρακτηρίζεται από δυναμικό αγροτικό χαρακτήρα προτείνεται ο χαρακτηρισμός της γεωργικής γης ως πρώτης προτεραιότητας και ο σχεδιασμός των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ να τη συμπεριλάβει σε ζώνες ΠΕΠ. Παράλληλα προτείνεται ημιαστικός χαρακτήρας στα μικρά αστικά κέντρα – πρώην έδρες των καποδιστριακών ΟΤΑ. Προτείνεται επίσης η οργανωμένη εγκατάσταση σε κατάλληλους χωρικούς υποδοχείς μεταποιητικών μονάδων χαμηλής όχλησης προσανατολισμένων στην επεξεργασία των τοπικών αγροδιατροφικών προϊόντων, αλλά και οικο-τουριστικών μονάδων στο πλαίσιο της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας. Προτείνεται άμεσα η εκπόνηση και θεσμοθέτηση των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι:

- της χωρικής οργάνωσης τόσο στον αστικό, όσο και στον εξωαστικό χώρο με επεκτάσεις ανάλογες των πληθυσμιακών προβλέψεων για το έτος – στόχο σε εκτάσεις που δεν είναι γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με καθορισμό χρήσεων γης, με προστασία των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, και αποφυγή αναπαραγωγής φαινομένων διάχυσης της αστικοποίησης και
- της τόνωσης των μικρών αστικών κέντρων της ενδιάμεσης Χ.Ε. ώστε να συγκρατήσουν αφενός τον πληθυσμό και να λειτουργήσουν ως προάστια του Ηρακλείου στο πλαίσιο της πολυκεντρικότητας και αφετέρου να συγκρατήσουν εντός

της χωρικής ενότητας την αναμενόμενη πληθυσμιακή έξοδο από τους μικρότερους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής.

Όσον αφορά στην εκτός σχεδίου δόμηση προτείνεται η κατάργηση όλων των παρεκκλίσεων της εκτός σχεδίου δόμησης. Επιτρέπεται η εκτός σχεδίου δόμηση σε απόσταση άνω των 500 μ. από τα εγκεκριμένα όρια και το εγκεκριμένο σχέδιο πόλης των μικρών αστικών κέντρων 3^{ου} και 4^{ου} επιπέδου (Βενεράτο, Πρ. Ηλίας, Άγ. Μύρωνας, Αρχάνες και Επισκοπή).

Οι επιτρεπόμενες εκτός σχεδίου χρήσεις προτείνονται:

- Παντός τύπου αγροκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και υποδομές υποστηρικτικές της τοπικής παραγωγής συμπεριλαμβανομένων των αποστακτηρίων ρακής με άμβυκα χωρητικότητας μέχρι 130 λίτρα (παραδοσιακή αποσταγματοποιία) με την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται μέτρα για την αισθητική τους και την ένταξή τους στο τοπίο.
- Οικοτουριστικές ξενοδοχειακές μονάδες μέχρι 40 κλίνες
- Δραστηριότητες οικοτουρισμού και ήπιας αντίστοιχης οικο-αναψυχής, εστιατόρια έως 100 καθισμάτων και παραδοσιακά καφενεία δυναμικότητας έως 50 καθισμάτων

B.4.4.10.4 Η Ημιορεινή - Γεωργική Χ.Ε.

Η ημιορεινή – γεωργική Χ.Ε. αποτελεί μία Χ.Ε. που σε αντίθεση με την αστικοποιημένη παραλιακή Χ.Ε. χαρακτηρίζεται από την εγκατάλειψη, την πληθυσμιακή αποψίλωση των οικισμών, αποδιοργάνωση της τοπικής οικονομίας, τις σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές και τέλος την εγκατάλειψη των πολιτιστικών πόρων. Ο ημιορεινός χώρος χαρακτηρίζει ένα μεγάλο τμήμα της ημιορεινής - γεωργικής Χωρικής Ενότητας. Η οριοθέτησή της περιγράφεται στη συνέχεια στις επιμέρους δύο χωρικές υποενότητες που την συναποτελούν. Στην εν λόγω Χ.Ε. έχουν εφαρμογή οι κατευθύνσεις για τον αγροτικό χώρο από τον υπερκείμενο σχεδιασμό.

Κατά το παρελθόν είχε εκπονηθεί Ειδική Μελέτη για τον ορεινό χώρο, αλλά δεν έχει θεσμοθετηθεί Ειδικό Πλαίσιο, οπότε οι κατευθύνσεις περιορίζονται στο ΓΠΧΣΑΑ και το ΠΠΧΣΑΑ.

Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου ΓΠΧΣΑΑ - Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128/Α/3-7-2008), επιδιώκεται η αύξηση της ελκυστικότητας του χώρου με ενθάρρυνση των πολλαπλών πρωτογενών δραστηριοτήτων, με καλλιέργειες φιλικές προς το περιβάλλον, με ενίσχυση της κτηνοτροφίας και έμφαση στα προϊόντα ποιότητας και συνδυασμό με τον εναλλακτικό τουρισμό και παραθερισμό.

Σύμφωνα δε με το εγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ - Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κρήτης (ΦΕΚ 1486/Β/10-10-2003) είχε προταθεί η οριοθέτηση των κτηνοτροφικών ζωνών και η θεσμική καθιέρωση της άσκησης της κτηνοτροφικής

δραστηριότητας σε «ζώνες εναλλασσόμενης βόσκησης», για την προστασία των δασών και των εδαφών και την ανανέωση του φυσικού περιβάλλοντος και τέλος η υποστήριξη της πολυλειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και της δραστηκής ενίσχυσης της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, με περιβαλλοντικά φιλικές μορφές παραγωγής. Στην Χωρική αυτή Ενότητα επίσης έχουν εφαρμογή οι κατευθύνσεις του ίδιου Πλαισίου που ισχύουν για την ενδιάμεση Χ.Ε. και για την Περιαστική ΧυΕ, σχετικά με την άσκηση παραγωγικών δραστηριοτήτων στο πνεύμα της επιχειρηματικότητας με περαιτέρω διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης, με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης, π.χ. ο αγροτουρισμός σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους, ώστε να βελτιωθεί η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, ενώ παράλληλα είχε προταθεί να διευρύνεται και να προστατεύεται, με χωροταξικά μέτρα, ο θεσμός των ζωνών προϊόντων ονομασίας προελεύσεως, στις περιοχές της ενδοχώρας και των ορεινών όγκων της Κρήτης.

Επίσης στην εν λόγω Χ.Ε. έχουν εφαρμογή οι κατευθύνσεις για τον τουρισμό από το εγκεκριμένο ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού, καθώς τμήματα αυτής της χωρικής ενότητας περιλαμβάνονται στις περιοχές με στοιχείο (Β2) Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού για τις οποίες οι κατευθύνσεις που δίνονται από το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού είναι:

- Διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των φυσικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών, κ.α., σημείων του χώρου με «μοναδικά» χαρακτηριστικά καθώς και του χαρακτήρα, της κλίμακας και των χαρακτηριστικών των οικισμών.
- Λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων και συνδυασμένη προβολή τους.
- Συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων και βελτίωση της προσβασιμότητας μεταξύ των πόλων και των πόρων που τα συγκροτούν με περιβαλλοντικά ήπιες παρεμβάσεις στις οδικές συνδέσεις.
- Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψη και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, τεχνολογικά – θεματικά πάρκα, κ.λπ.).
- Προσαρμογή της τυπολογίας των καταλυμάτων (μορφολογικοί περιορισμοί, δυναμικότητα, τάξεις) και άλλων σχετικών με τον τουρισμό υποδομών σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και των ειδικών μορφών που υποστηρίζουν.
- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της βιοποικιλότητας και του τοπίου.
- Επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων.

- Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού, κ.α.)
- Στήριξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αναβάθμιση της εικόνας και γενικότερα στην ανάδειξη και προβολή των χαρακτηριστικών και της φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου.
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών («δρόμοι» καπνού, αμπέλου, ελιάς κ.α.) περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.

Για τις περιοχές με στοιχείο (ΣΤ) Ορεινές περιοχές η βασική κατεύθυνση τουριστικής αξιοποίησης του ορεινού χώρου συνίσταται στη μέριμνα για την προστασία αναβάθμιση και ανάδειξη επιλεγμένων πόρων του, που ενδιαφέρουν τον τουρισμό, τη βελτίωση της προσβασιμότητας, τη συγκρότηση τοπικών πολυθεματικών δικτύων, την αξιοποίηση του οικιστικού πλεονάσματος των φθινόντων και εγκαταλελειμμένων οικισμών και την προβολή των προορισμών.

Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλονται, επιπρόσθετα των όσων προβλέπονται ειδικά για κάθε κατηγορία χώρου και μορφή τουρισμού που συναντάται στον ορεινό χώρο, τα εξής:

- Η διατήρηση της ποιότητας των φυσικών (στοιχεία χλωριδικά, πανιδικά, γεωλογικά – υδρογεωλογικά, τοπιακά, κ.α.) και ανθρωπογενών (οικισμοί, κατασκευές, υποδομές, μνημεία, παραδοσιακές ασχολίες, εκδηλώσεις, κ.λπ.) πόρων με μέτρα πρόληψης των κινδύνων υποβάθμισής τους.
- Λήψη ειδικών μέτρων ενσωμάτωσης τρίτων δραστηριοτήτων αναγκαίων για τη λειτουργία του χώρου, που παρουσιάζουν ασυμβατότητες με την τουριστική δραστηριότητα, ώστε να είναι δυνατή η συνύπαρξη τους με αυτήν και ειδικότερα μέτρων αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης των υποδομών τους (π.χ. σύνταξη ειδικών προδιαγραφών κατασκευής και λειτουργίας).
- Δημιουργία βασικών προτύπων καθώς και εξειδικευμένων, κατά περίπτωση, κανόνων για το σχεδιασμό και τη δόμηση λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τις τοπικές παραδόσεις, χρήσης υλικών και μορφών δόμησης.
- Υιοθέτηση πρακτικών που θα εξασφαλίζουν μειωμένη κατανάλωση ενέργειας και χρήση φιλικών προς το περιβάλλον υλικών.
- Δημιουργία ειδικών κατασκευαστικών προτύπων για την εκτέλεση έργων υποδομών στον ορεινό χώρο (οδοποιία, κατασκευές δημόσιων κτιρίων, εγγειοβελτιωτικά, διαμορφώσεις χώρων, κ.λπ.).
- Δημιουργία δικτύων μονοπατιών (εθνικών, ευρωπαϊκών) και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης.
- Περιορισμός της δόμησης νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 500 μέτρων από

τα όριά τους στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται σχετικός κορεσμός (ποσοστό αδόμητων γηπέδων <40%). Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει: α) Για την επέκταση υφισταμένων εγκαταστάσεων για λόγους βιωσιμότητας των μονάδων β) για τη δημιουργία ειδικών τουριστικών υποδομών με ή χωρίς υποδομές φιλοξενίας που από τη φύση τους συνδέονται με την αξιοποίηση πόρων με έντονη χωρική εξάρτηση π.χ. (ιαματικές πηγές) και γ) στους στάσιμους οικισμούς του ηπειρωτικού χώρου με πληθυσμό κατά την τελευταία απογραφή μικρότερο των 300 κατοίκων. Ειδικά για τους οικισμούς αυτούς η δόμηση νέων υποδομών φιλοξενίας, εστίασης και λοιπών σχετικών με τον τουρισμό υποδομών περιορίζεται εντός οικισμών καθώς και σε μια ζώνη πλάτους 300 μέτρων από τα όρια τους με τους παρακάτω όρους: αρτιότητα δύο (2) στρέμματα, συντελεστής δόμησης 0.3 και πυκνότητα κλινών ανά στρέμμα 15. Από τη ρύθμιση της περίπτωσης (γ) της προηγούμενης παραγράφου, εξαιρούνται οι οικισμοί που έχουν κηρυχθεί ως παραδοσιακοί ή καταταγεί ως «ενδιαφέροντες» και οι περιοχές που εμπίπτουν στις ζώνες Γ του άρθρου 4 του παρόντος Ειδικού Πλαισίου.

Όλες οι κατευθύνσεις πάντως του υπερκείμενου σχεδιασμού πρέπει να στοχεύουν στην αύξηση του εισοδήματος το οποίο πρέπει να είναι ανάλογο αυτού των απασχολουμένων στο βόρειο τουριστικό άξονα. Ανάπτυξη των ημιορεινών και ορεινών περιοχών χωρίς βελτίωση του εισοδήματος των κατοίκων τους δεν νοείται. Γιαυτό και είναι απαραίτητο να συνταχθεί ειδική αναπτυξιακή μελέτη από την οποία να προκύψει ένας ολόκληρος άξονας στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Πλαισίου της Κρήτης, στον οποίο κεντρική θέση πρέπει να έχουν οι προτάσεις που θα κατατεθούν μετά την εκπονηση της μελέτης για την περιοχή του ΡΣΗ.

Η εφαρμογή των Πλαισίων - του υπερκείμενου σχεδιασμού οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της περιοχής μελέτης, ώστε να αναγνωρίζονται και να προτείνονται ειδικότερα μέτρα.

Στην ημιορεινή - γεωργική Χωρική Ενότητα της αγροτικής ενδοχώρας, η οποία περιέχει σημαντικά περιφερειακά κέντρα προσανατολισμένα στην εξυπηρέτηση των αγροτικών περιοχών (Πεζά, Αρκαλοχώρι, Καστέλι, Άγιες Παρασκιές, Αγ. Βαρβάρα, κλπ) **προτείνεται η διαβαθμισμένη προστασία της γεωργικής γης με απόλυτη προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και ελεγχόμενη προστασία στην απλή γεωργική γη προκειμένου να διατηρηθεί η αγροτική δραστηριότητα προσαρμοζόμενη όμως στις νέες συνθήκες της υπό αναθεώρηση ΚΑΠ για μετά το 2013 και σύμφωνα με τις γενικές κατευθύνσεις που προτείνονται στο κεφάλαιο των ζωνών ανάπτυξης της γεωργίας. Τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ της εν λόγω Χ.Ε. και πρωτίστως του Δ. Πεδιάδας – Μίνωα πρέπει να προτείνουν τις αναγκαίες επεκτάσεις που να είναι ανάλογες των πληθυσμιακών προβλέψεων για το έτος – στόχο σε**

ΕΚ άσεις που δεν είναι γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με καθορισμό χρήσεων γης, με προστασία των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, και αποφυγή αναπαραγωγής φαινομένων διάχυσης της αστικοποίησης την χωροθέτηση κατάλληλων οργανωμένων χωρικών υποδοχέων βιοτεχνίας με κύριο μεταποιητικό τομέα τα αγρο-διατροφικά προϊόντα, κτηνοτροφικών ζωνών σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο «Κτηνοτροφικές ζώνες – κτηνοτροφικά πάρκα» και ζώνες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με επίκεντρο την φύση, την αγροτική παραγωγή και τον πολιτιστικό - αρχαιολογικό πλούτο.

Σ αυτή την Χ.Ε. προτείνεται να δημιουργηθούν δύο Πάρκα :

Το Βοτανολογικό Πάρκο σε κατάλληλη περιοχή και επί των οικο-πολιτιστικών διαδρομών που προτείνονται στην περιοχή – βλέπε ανάλογο κεφάλαιο για τις διαδρομές. Το Πάρκο θα πρέπει να είναι μεγάλης σχετικά έκτασης, ώστε να περιλαμβάνει τόσο ήδη υφιστάμενη αυτοφυή βλάστηση βοτάνων, όσο και νέες φυτεύσεις, που με κατάλληλη σήμανση θα κάνουν γνωστή την ειδική αυτή κατηγορία φυτών της ελληνικής φύσης, την ιστορία τους στην ιατρική και την θεραπεία διαφόρων ασθενειών του ανθρώπου, και γενικότερα τις θετικές – ευεγερτικές επιπτώσεις τους στον άνθρωπο.

Το Πάρκο των αρωματικών φυτών του βουνού, που θα έχει τα ίδια κριτήρια χωροθέτησης, αλλά θα είναι μικρότερης έκτασης και θα περιλαμβάνει κι αυτό αυτοφυή βλάστηση και νέες φυτεύσεις, ενώ απαραίτητη θα είναι η σήμανση που θα κάνει γνωστή την ύπαρξή τους και την χρήση τους σε ανάλογες περιπτώσεις στην εστίαση και στην δημιουργία αφεψημάτων. Και στις δύο περιπτώσεις των Πάρκων θα υπάρχει πωλητήριο και δοκιμαστήριο γεύσεων και στο δεύτερο θα υπάρχει και ταβέρνα – εστιατόριο για την διάδοση των γεύσεων

Η χωροθέτηση των πάρκων αυτών προτείνεται να γίνει από τα ΓΠΣ των Δήμων που περιλαμβάνονται σε αυτή την Χ.Ε.

Επίσης στην περιοχή αυτή προτείνεται να αναπτυχθούν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που είναι κατάλληλες, όπως π.χ

Ο ορεινός – αθλητικός τουρισμός που συνδυάζεται με την αξιοποίηση των ορεινών όγκων της περιοχής του ΡΣΗ για την άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων όπως η αναρρίχηση, η ποδηλασία βουνού (mountain bike), κτλ

Σε κατάλληλη θέση με κατάλληλες κλιματικές συνθήκες προτείνεται προπονητικός αθλητισμός, ειδικά για ποδόσφαιρο, ή άλλα αθλήματα.

Ο αγρο-διατροφικός τουρισμός με θέμα την προβολή του κρητικού παραδοσιακού τρόπου ζωής ως ένα σύγχρονο κοινωνικό μοντέλο (αγρο-διατροφικό πρότυπο, κρητική κουζίνα, κλίμα, περιβάλλον)

Ο αγροτουρισμός που μπορεί να αναπτυχθεί σε σύγχρονα οργανωμένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις (γεωργικές και κτηνοτροφικές) και στηρίζεται κυρίως στην ιδιωτική

πρωτοβουλία, στο πλαίσιο του οποίου προτείνεται η δημιουργία ενός δικτύου «ο δρόμος της ρακής», για τον οποίο περιγράφονται αναλυτικά οι προτάσεις στο κεφάλαιο «Τριτογενής Τομέας - Εναλλακτικές μορφές τουρισμού».

Ο φυσιολατρικός τουρισμός που προτείνεται κατά προτεραιότητα στις περιοχές του δικτύου NATURA 2000 και στις χαρακτηρισμένες ως δασικές εκτάσεις. Ειδικά στις δασικές εκτάσεις επιτρέπονται μόνον δραστηριότητες φυσιολατρικού τουρισμού, με κατάλληλες διαμορφώσεις και χρήση ανάλογων υλικών.

Εν προκειμένω, οι προτάσεις αναπτυξιακού και χωρικού χαρακτήρα είναι οι ακόλουθες:

- η προστασία του ορεινού χώρου και του παραγωγικού - οικολογικού του χαρακτήρα στο πλαίσιο των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης
- η αντιμετώπιση της δημογραφικής αποψίλωσης με την ενίσχυση των υποδομών / υπηρεσιών και των δυνατοτήτων απασχόλησης - ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε παραγωγικού πόρου.
- η στήριξη των πολλαπλών πρωτογενών δραστηριοτήτων στις ορεινές και τις ημιορεινές περιοχές, της τοπικής οικονομίας και η προώθηση νέων (π.χ ΑΠΕ, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, στροφή προς τις βιολογικές εκμεταλλεύσεις – βιολογική ορεινή γεωργία και κτηνοτροφία) με έμφαση στα προϊόντα ποιότητας από καλλιέργειες φιλικές προς το περιβάλλον, που αντικαθιστούν τις φθίνουσες παραδοσιακές και ενισχύουν την κοινωνική και οικονομική ανασυγκρότηση με διατήρηση της δημογραφικής κατάστασης των ορεινών οικισμών, ιδιαίτερα με την ανάπτυξη και την προβολή ενός νέου προτύπου που στηρίζεται στον αγροδιατροφικό τουρισμό κατά προτεραιότητα στους ορεινούς οικισμούς με την ανάδειξη της τοπικής κουζίνας, των παραδοσιακών κρητικών προϊόντων και των παραδοσιακών τρόπων παρασκευής.
- η σταδιακή αντικατάσταση των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με αντίστοιχες βιολογικές και η παροχή κινήτρων για ανάπτυξη ΑΠΕ στον ορεινό χώρο σύμφωνα με τους περιορισμούς του οικείου ΕΠΧΣΑΑ, και με την προϋπόθεση ότι δεν καταστρέφεται το τοπίο, ώστε να δοθεί η δυνατότητα απόκτησης συμπληρωματικών εισοδημάτων. Στην περίπτωση της εγκατάστασης ΑΠΕ εντός της γεωργικής γης προτείνεται να ισχύουν οι περιορισμοί που θέτει ο Ν. 3851/2010 άρθρο 9, όχι μόνον για την περίπτωση της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, αλλά και της απλής γεωργικής γης.
- η διαφύλαξη των φυσικών πόρων όπως π.χ. της βιοποικιλότητας, των δασών, των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, των τοπίων, καθώς και προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων ως αναπτυξιακών πόρων, με εξειδίκευση των πολιτικών και των μέτρων ανάλογα με τα κύρια χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών. Η δημιουργία οικοπολιτιστικών δικτύων και διαδρομών, όπως αναφέρονται στο κεφάλαιο «οικοπολιτιστικές διαδρομές» και η σύνδεσή τους με το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, αλλά

και με κόμβους – πόλους τουριστών που θα τα τροφοδοτήσουν με επισκέπτες είναι βασική προϋπόθεση διάχυσης του τουριστικού ρεύματος από τις παραλιακές προς τις ορεινές περιοχές.

- η ενίσχυση των ημιορεινών μικρών αστικών κέντρων της περιοχής μελέτης (πρωτίστως Αρκαλοχώρι και Αγ. Βαρβάρα, καθώς και των υπολοίπων όπως ο Κρουσώνας, το Καστέλι, κτλ.) με διευκόλυνση της πρόσβασης σε σύγχρονες και καινοτόμες υποδομές, επικοινωνία και γνώση, ώστε να λειτουργούν ως κόμβοι διοίκησης, υπηρεσιών και μεταφορών, διατηρώντας και βελτιώνοντας τις κοινωνικές και τεχνικές υποδομές τους και αναδεικνύοντας την υπόστασή τους ως κέντρα στήριξης των οικισμών της ευρύτερης περιοχής τους.
- η ενίσχυση γενικότερα της ελκυστικότητας των ημιορεινών και ορεινών περιοχών και οικισμών με τη βελτίωση της εικόνας των κοινόχρηστων χώρων, την αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων και παλιών κτισμάτων, κτλ. και η διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης στο πλαίσιο της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης (αγροδιατροφικά προϊόντα, χειροτεχνία, αγροτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, ορεινός, κοινωνικός, κλπ) σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους, θα συμβάλλει στην συγκράτηση και την καλύτερη ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές.
- η ένταξη των ημιορεινών / ορεινών οικισμών στο προτεινόμενο χωρικό πλέγμα θα συμβάλει στην άρση της απομόνωσης του ορεινού χώρου και θα τον καταστήσει προσπελάσιμο, ώστε παράλληλα με τις υπόλοιπες δραστηριότητες να λειτουργήσει και ως χώρος ήπιας αναψυχής.
- η ανάπτυξη υπερτοπικής εμβέλειας αθλητικών δραστηριοτήτων στο ορεινό τμήμα της περιοχής μελέτης, με πρόβλεψη προπονητικού Κέντρου αθλητικών ομάδων διαφόρων αθλημάτων σε κατάλληλο υψόμετρο, όπως το ποδόσφαιρο κλπ και διαμονή στα ξενοδοχειακά καταλύματα της εγκατάστασης.

Η Μ. Λυγιδάκη πριν 13 χρόνια στην ημερίδα για τον ορεινό χώρο του ΥΠΕΧΩΔΕ είχε καταθέσει πρόταση *«...να δημιουργηθεί ένα δίκτυο μέσα στους ορεινούς όγκους, το οποίο θα σταματήσει την στροφή του κόσμου προς την παραλία και στρέψει τους επισκέπτες προς την ενδοχώρα, γυρνώντας την πλάτη στην παραλία..... Να ενώσουμε τα οροπέδια, να κάνουμε ένα δίκτυο και να δούμε πως ο κόσμος θα στραφεί και θα εκμεταλλευτεί το οροπέδιο και πως θα συνδεθεί και με την ανάπτυξη του υπάρχει στην παράκτια ζώνη και τα αστικά κέντρα...»*. Η πρόταση αυτή για τα οροπέδια είναι πολύ σημαντική και το ΡΣΗ την υιοθετεί εξειδικεύοντάς την στην περιοχή του, όπου δεν πρέπει να αγνοείται ότι η δομή του ημιορεινού και ορεινού χώρου σε όλη τη χώρα, αλλά και την ίδια την περιοχή μελέτης μέχρι πριν λίγες δεκαετίες στήριζε την οικονομία. Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη μεγάλων

οικιστικών κέντρων και μιας σχετικά ζωντανής ενδοχώρας στο ανατολικό τμήμα της περιοχής του ΡΣΗ, σε αντίθεση με το δυτικό τμήμα το οποίο δίνει πολύ έντονες εικόνες εγκατάλειψης και αποσάθρωσης της ορεινής οικονομίας.

Η Ημιορεινή - Γεωργική Χ.Ε. επιμερίζεται σε δύο (2) Χ.υ.Ε.:

- i. **Την Νότιο - Ανατολική Ημιορεινή - Γεωργική Χ.υ.Ε., η οποία οριοθετείται από το υπόλοιπο νότιο τμήμα της Δ.Ε. Μαλίων και Χερσονήσου που δεν περιλαμβάνεται στην αστικοποιημένη παραλιακή ΧΕ και τις Δ.Ε. Καστελίου, Θραψανού, Νίκου Καζαντζάκη και Αρκαλοχωρίου.**

Η υποενότητα αυτή καταλαμβάνει την μεγαλύτερη έκταση στο ΡΣΗ και εκτός του πόλου του νέου αεροδρομίου, η ευρύτερη περιοχή του οποίου, αν δεν ληφθούν τα μέτρα που αναφέρονται στη συνέχεια αναμένεται να αστικοποιηθεί έντονα μετά τη λειτουργία του, η υπόλοιπη περιοχή χαρακτηρίζεται για την δυναμικότητα του αγροτικού τομέα λόγω της πεδιάδας του Καστελίου. Οι οικισμοί του Αρκαλοχωρίου και των Πεζών και κυρίως ο δεύτερος αποτελούν αγροτικά κέντρα με μεγάλη εξωστρέφεια, συνθήκες που προτείνεται να διατηρηθούν και να ενισχυθούν με πολιτικές προστασίας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και ανάπτυξης της πολυδραστηριότητας (συνδυασμός με εναλλακτικές μορφές τουρισμού - αγροδιατροφικός τουρισμός και μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων) ιδιαίτερα μετά την λειτουργία και του νέου αεροδρομίου.

Η υποενότητα αυτή έχει έντονα αγροτικό χαρακτήρα ο οποίος πρέπει να διαφυλαχτεί και να προστατευτεί το φυσικό περιβάλλον και γι' αυτό οι χωρικές πολιτικές πρέπει να είναι αυστηρές ιδιαίτερα ως προς τις οικιστικές πιέσεις που αναμένονται πολύ έντονες μετά τη λειτουργία του νέου αεροδρομίου.

Επίσης πρέπει να προστατευτούν οι περιοχές πρόσβασης που αποτελούν τις περιοχές εκατέρωθεν των προγραμματιζόμενων οδικών αξόνων προς το αεροδρόμιο, με στόχο την προστασία από έντονα αναπτυσσόμενες και οχλούσες παρόδιες χρήσεις γης. Συγκεκριμένα προτείνεται η απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης κατά μήκος των υφιστάμενων και προγραμματιζόμενων οδικών αξόνων προς το αεροδρόμιο σε ζώνη πλάτους 500 μ. από τον άξονα των οδών και πέριξ του αεροδρομίου σύμφωνα με τους εθνικούς και διεθνείς κανονισμούς. Η δόμηση επιτρέπεται εντός της ζώνης αυτής μόνον εφόσον αφορά σε οργανωμένους υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων, ώστε να μην επέλθει καταστροφή μεγάλων εκτάσεων γεωργικής γης. Οι υποδοχείς αυτοί δύνανται να είναι τουρισμού – αναψυχής, χονδρεμπορίου, λιανικού εμπορίου και σε κάθε περίπτωση όχι πλέον του ενός ανά χρήση και η χωροθέτησή τους όπως και οι μορφολογικοί όροι και περιορισμοί αποτελούν αντικείμενο των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, πλην της ζώνης χονδρεμπορίου που όπως έχει

ήδη αναφερθεί προτείνεται να είναι σε επαφή ή κοντά στο ΒΙΠΑ Καστελίου. Η έκτασή τους πρέπει να είναι απολύτως περιορισμένη, με μέγιστο Σ.Δ. 0,2 και μέγιστο αριθμό ορόφων 2.

- ii. Η Δυτική Ημιορεινή - Γεωργική Χ.υ.Ε., οριοθετείται από τα όρια των Δ.Ε. Τυλίσου, Κρουσώνα και Αγίας Βαρβάρας.

Η υποενοότητα αυτή περιλαμβάνει τις Δ.Ε. που αναπτύσσονται στις ανατολικές υπώρειες του Ψηλορείτη και έχουν έντονα αγροτικό χαρακτήρα. Ωστόσο λόγω έντονου ανάγλυφου και της έλλειψης εκτεταμένων γεωργικών εκτάσεων όπως στην νοτιοανατολική υποενοότητα που προαναφέρθηκε, η αγροτική οικονομία στηρίζεται περισσότερο στην κτηνοτροφική δραστηριότητα αλλά δεν παρουσιάζει την ίδια δυναμική με την γεωργική δραστηριότητα. Γι' αυτό στο πλαίσιο της πολυλειτουργικής γεωργίας προτείνονται ειδικές πολιτικές ενίσχυσης των αγροτικών δραστηριοτήτων και ανάπτυξης αγροτουρισμού, αγροδιατροφικού και οικοπολιτιστικού τουρισμού μέσω του ΕΣΠΑ και της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2014 - 2020. Επίκεντρο της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών είναι τα τοπία φυσικού κάλλους, η πολιτιστική κληρονομιά και φυσικά ο Ψηλορείτης μέσω της διασύνδεσής τους με το ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε4.

Βασική κατεύθυνση, λοιπόν αποτελεί η διατήρηση και ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η παράλληλη προώθηση βιολογικών αγροκτηνοτροφικών προϊόντων και της μεταποίησής τους γενικότερα, η ενθάρρυνση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με την προστασία της γεωργικής γης, την χωροθέτηση κτηνοτροφικών ζωνών και κτηνοτροφικών πάρκων που θα ενισχύσουν την κτηνοτροφική δραστηριότητα και την ανταγωνιστικότητά της, ζωνών μεταποιητικών δραστηριοτήτων των τοπικών αγροτικών προϊόντων και ζωνών ήπιων μορφών τουρισμού. Οι χωροθετήσεις των ζωνών αυτών αποτελούν αντικείμενο των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ.

Οι ορεινές ζώνες της περιοχής του ΡΣΗ προτείνεται να ενταχθούν σε μια Περιοχή ??? (ΠΕΧΠ), στο βαθμό βέβαια που με αυτή την πρόταση εναρμονιστεί και το υπό εκπόνηση ΠΠΧΣΑΑ, ώστε οι ορεινοί όγκοι να μελετηθούν με ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης και προστασίας στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη πάντως των περιοχών αυτών απαιτεί έργα και υποδομές και ανάλογη οργάνωση των παραγωγών και των ομάδων που θέλουν από κοινού να επενδύσουν σε επιχειρησιακά σχέδια, τόσο του πρωτογενούς τομέα, όσο και σε μορφές εναλλακτικού τουρισμού με δράσεις και κίνητρα που να συμβάλλουν στην ίδρυση, την ενίσχυση, και την αναβάθμιση επιχειρήσεων στην συμβουλευτική υποστήριξή τους, κλπ

Ενδεικτικές υποδομές που κατά κανόνα απαιτούνται στον ημιορεινό και ορεινό χώρο είναι τεχνικές και περιβαλλοντικές – ύδρευση, αποχέτευση, βελτίωση του οδικού δικτύου ώστε να επιτυγχάνεται η εύκολη προσπελασιμότητα, διαχείριση υδάτινου δυναμικού, αντιπλημμυρική προστασία, αντιπυρική προστασία, ασύρματες τηλεπικοινωνίες, ευρυζωνικές συνδέσεις υψηλών ταχυτήτων ενσύρματες ή ασύρματες, ώστε να είναι εφικτή η πρόσβαση με νέες τεχνολογίες σε προηγμένες υπηρεσίες, όπως η τηλεεργασία, η τηλεδιάσκεψη, η τηλεϊατρική η υποστήριξη της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, κτλ.

Ενδεικτικά έργα που απαιτούνται είναι η προβολή του τοπικού πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος, με χάραξη ειδικών οικοπολιτιστικών διαδρομών, τα κέντρα οικολογικής ευαισθητοποίησης και περιβαλλοντικής ενημέρωσης τα ειδικά οικολογικά Μουσεία και μουσεία προβολής φυσικού περιβάλλοντος, συνεδριακά κέντρα, καταφύγια, διαμορφώσεις χώρων, ξενοδοχειακά καταλύματα, αναπλάσεις και διαμορφώσεις χώρων σε οικισμούς, αποκαταστάσεις κτιρίων.

Σε κάθε περίπτωση τόσο οι υποδομές όσο και τα έργα οφείλουν να εναρμονίζονται με αυστηρό τρόπο με το περιβάλλον, το οποίο αποτελεί ένα βασικό και αναντικατάστατο πλουτοπαραγωγικό πόρο, χωρίς τον οποίο ο ορεινός χώρος θα καταλήξει σε μια οικολογική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική κατάρρευση. Ιδιαίτερη σημασία οφείλει να δοθεί στις δασωμένες περιοχές του ορεινού χώρου, καθώς, όπως αναφέρεται στο ειδικό κεφάλαιο του Φυσικού Περιβάλλοντος, η ύπαρξή τους συμβάλλει πρωτίστως στην αντιπλημμυρική προστασία και στην προστασία από την διάβρωση.

B.4.4.11 Πράσινη περιμετρική ζώνη

Στα όρια της Κεντρικής – Μητροπολιτικής Χωρικής Υποενοτήτας προτείνεται η δημιουργία "Πράσινης περιμετρικής ζώνης" μέσου πλάτους της τάξης των 500 μ. Η ζώνη αυτή ακολουθεί την οριοθέτηση της κεντρικής μητροπολιτικής χωρικής υποενοτήτας όπως περιγράφηκε στο αντίστοιχο κεφάλαιο, με τη διαφοροποίηση ότι διευρύνεται στην περιοχή του αρχαιολογικού χώρου της Κνωσού μέχρι την προγραμματιζόμενη χάραξη της νότιας ευρείας παράκαμψης ώστε να μην τον διαχωρίζει από την Κεντρική Μητροπολιτική ΧυΕ.

Η ζώνη αυτή έχει ως στόχο τη φυσική και αντιληπτική οριοθέτηση της κεντρικής – μητροπολιτικής ΧυΕ, από την άμεσα γειτονική της ζώνη – την περιαστική, την ανάσχεση των υφιστάμενων και μελλοντικών τάσεων έντονης αστικής διάχυσης έξω από τα όριά της, τη λειτουργία της ως αποθέματος πρασίνου (συμβολή στη μείωση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας κλπ.). Βασικές επιτρεπόμενες χρήσεις θα είναι η γεωργική γη, δάση – δασώσεις, βοσκότοποι, και χρήσεις ήπιας αναψυχής φυσιολατρικού χαρακτήρα με υπαίθριους χώρους άθλησης, παιδικές χαρές, πεζόδρομους – ποδηλατόδρομους, θεματικά

πάρκα, κτλ. Η ζώνη αυτή, όπως και η κεντρική μητροπολιτική ΧυΕ ενδείκνυνται για την ανάπτυξη αστικής βιολογικής γεωργίας. Επίσης επιβάλλεται η αποκατάσταση του τοπίου.

Η ζώνη ωστόσο δύναται να λειτουργήσει και ως Τράπεζα Γης, δυνάμενη να αποκτηθεί σταδιακά από το δημόσιο με διάφορους μηχανισμούς, υπάρχοντες ή που θα ισχύσουν στο μέλλον (δικαίωμα προτίμησης του δημοσίου, δασώσεις, συμβολή ιδιωτών για τις αθλητικές δραστηριότητες αγορές, απαλλοτριώσεις κρίσιμων τμημάτων, ανταλλαγές, μεταφορά ΣΔ κλπ.).

Για την προώθηση της παρούσας δράσης θα πρέπει να διατυπωθεί συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο δράσης.

B.4.4.12 Κανονιστικές διατάξεις

Τα θεσμοθετημένα και υπό θεσμοθέτηση ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ πρέπει να εναρμονιστούν με τις κατευθύνσεις του παρόντος και με τις κατευθύνσεις απαγόρευσης της εκτός σχεδίου δόμησης σε περιοχές διοικητικής αρμοδιότητας των αντίστοιχων Δήμων

Όροι και Περιορισμοί Δόμησης και προστασίας περιβάλλοντος

- Απαγορεύεται οποιαδήποτε υποβάθμιση του περιβάλλοντος κατά την έννοια του νόμου 1650/86 για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Επιβάλλεται η προστασία της φύσης και του τοπίου, της βιολογικής ποικιλομορφίας, καθώς και των σπάνιων και απειλούμενων ειδών της χλωρίδας και της πανίδας.
- Δεν επιτρέπονται οι ανεξέλεγκτες ρίψεις μπαζών και σκουπιδιών σε οποιαδήποτε ζώνη του εξωαστικού χώρου
- Επιβάλλεται η αποτροπή της ρύπανσης, με έλεγχο των εκπομπών ρύπων στην πηγή προέλευσης και της παρουσίας τους στο περιβάλλον.
- Επιβάλλεται η αντιμετώπιση οποιασδήποτε άλλης διαταραχής, η οποία είναι δυνατόν να επηρεάσει την οικολογική ισορροπία και να προκαλέσει υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- Απαγορεύεται η αλλοίωση της μορφολογίας των προστατευτέων περιοχών, των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας.
- Επιβάλλεται η διατήρηση αναλλοίωτης της έκτασης των δασών και των δασικών εκτάσεων.
- Η διαχείριση των δασών επιτρέπεται μόνο με άδεια των αρμόδιων δασικών αρχών και σε εφαρμογή διαχειριστικών μελετών.
- Στις δασικές εκτάσεις σε οποιαδήποτε ζώνη κι αν εμπεριέχονται (ΠΕΠ ή ΠΕΠΔ) ισχύουν οι όροι και οι περιορισμοί που αναφέρονται στην ΠΕΠ 1

- Απαγορεύεται η δασοκομική εκμετάλλευση των δασών και των δασικών εκτάσεων χωρίς ειδική άδεια που εκδίδεται από τις αρμόδιες δασικές αρχές, σε εφαρμογή εγκεκριμένων διαχειριστικών μελετών.
- Στα τυχόν δασικά γήπεδα – ιδιωτικά ή δημόσια - απαγορεύεται η κατάτμηση και δεν δίδεται αρτιότητα, διότι απαγορεύεται η δόμησή τους.
- Επιτρέπεται η θήρα, σύμφωνα με τις διατάξεις και τους περιορισμούς της δασικής υπηρεσίας
- Επιτρέπεται η απόληψη ύδατος από οποιονδήποτε υδροφορέα για ύδρευση και άρδευση, υπό τον όρο της μη υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της διατήρησης των σήμερα υφιστάμενων εντόπιων πληθυσμών πανίδας και χλωρίδας.
- Επιβάλλεται περιορισμός του αριθμού και της παροχής των αντλήσεων ύδατος ανά υδρολογική λεκάνη μετά από σχετική μελέτη με στόχο την διατήρηση των αποθεμάτων και στάθμης των υπόγειων υδροφορέων
- Η βόσκηση επιτρέπεται, μετά από μελέτη βοσκοϊκανότητας. Η βοσκή απαγορεύεται ή επιτρέπεται σύμφωνα με τις δασικές απαγορευτικές διατάξεις που εκδίδει το αρμόδιο Δασαρχείο ανάλογα με το επιθυμητό στάδιο εξέλιξης της κάθε συστάδας του δάσους, δηλαδή εάν έχουν προηγηθεί υλοτομίες, εάν αναμένεται αναγέννηση κλπ. Στις δασικές χορτολιβαδικές εκτάσεις δεν απαγορεύεται.
- Απαγορεύεται σε όλη την έκταση του ΡΣΗ η εγκατάσταση κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων της πρώτης κατηγορίας του άρθρου 2 του Ν. 4056/2012 (πρόχειρα καταλύματα ζώων). Για τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις αυτού του τύπου επιβάλλεται η απομάκρυνσή τους ή ο εκσυγχρονισμός τους σε διάστημα πενταετίας από την έναρξη ισχύος του παρόντος.
- Τα έργα διαμόρφωσης των επιτρεπομένων χρήσεων που προαναφέρθηκαν πρέπει να είναι από φυσικά υλικά και με τις ελάχιστες δυνατές παρεμβάσεις στην γεωμορφολογία του χώρου παρέμβασης και με αποκλειστικό στόχο την ένταξη στο φυσικό περιβάλλον.
- Απαγορεύονται:
 - Η καταστροφή κάθε είδους φυσικής βλάστησης
 - Η καταστροφή της βλάστησης των φυτοφρακτών
 - Η ρύπανση και η εν γένει υποβάθμιση των υδατικών πόρων και οικοσυστημάτων
- Ζώνη κατά μήκος των ρεμάτων:. Κατά μήκος των ρεμάτων που διαρρέουν την περιοχή του ΡΣΗ επιβάλλεται να τηρούνται οι αποστάσεις και οι περιορισμοί της κείμενης νομοθεσίας. Δεν επιτρέπεται η αλλαγή της κοίτης των ρεμάτων για οποιαδήποτε δραστηριότητα με στόχο την επέκταση των ιδιοκτησιών ή την οικιστική τους χρήση, εκτός των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας τα οποία προηγουμένως θα πρέπει να έχουν αδειοδοτηθεί περιβαλλοντικά.

- Σε όλες τις ζώνες επιτρέπονται έργα τεχνικών υποδομών που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της μελετώμενης περιοχής με την προϋπόθεση ότι δεν καταστρέφεται το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι σύμφωνα με τους όρους των ΜΠΕ που θα συντάσσονται.
- Ο καθορισμός εκτός σχεδίου χώρων ανέγερσης δημόσιων κτιρίων κοινής ωφέλειας, καθώς και οι όροι και περιορισμοί δόμησης αυτών, εγκρίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26 του Ν. 1337/1983, όπως ισχύει, εφόσον επιτρέπονται οι ως άνω χρήσεις στις ζώνες εκτός σχεδίου.
- Προεγκρίσεις χωροθέτησης λειτουργιών και δραστηριοτήτων που έχουν εκδοθεί με τις προϋφιστάμενες διατάξεις και οι χρήσεις – δραστηριότητες τις οποίες αφορούν δεν επιτρέπονται εφεξής από τις ρυθμίσεις του παρόντος ΡΣΗ, εξακολουθούν να ισχύουν, επιτρέπεται δε η έκδοση οικοδομικών αδειών για την ολοκλήρωση της διαδικασίας σύμφωνα με τις προγενέστερες διατάξεις.
- Γενικώς υφιστάμενες δραστηριότητες / χρήσεις που αντίκεινται στις διατάξεις του παρόντος, δύνανται να λειτουργούν, εφόσον πληρούν τους περιβαλλοντικούς όρους που τους έχουν τεθεί ή/και θα τους τεθούν κατά την ανανέωση της άδειάς τους, έως τη λήξη της άδειάς τους και κατ' ανώτατο όριο για μια 12ετία από τη θεσμοθέτηση του ΡΣΗ. Εντός της προθεσμίας αυτής επιτρέπεται ο εκσυγχρονισμός, εφόσον βελτιώνονται οι επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη λειτουργία της μονάδας, καθώς επίσης και εργασίες συντήρησης και επισκευής των κτηρίων που αποσκοπούν στην ασφάλεια και την υγιεινή των διαβιούντων και εργαζομένων σε αυτές, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 3212/2003 ΦΕΚ Α 308/31-12-2003 που αφορά την τροποποίηση και συμπλήρωση του άρθρου 26 του Ν. 2831/2000 και το άρθρο 7 του Ν. 3325/2005.
- Ζώνη κατά μήκος των γραμμών μεταφοράς ΔΕΗ υψηλής και υπερυψηλής τάσης
Προτείνεται η πλήρης απαγόρευση της δόμησης σε ζώνες παράλληλες με τη διαδρομή των γραμμών υψηλής και υπερυψηλής τάσης της ΔΕΗ, σε όλο το μήκος τους και σε πλάτος 50μ. Σε περίπτωση που περισσότερες από μία Γραμμές Μεταφοράς οδεύουν παράλληλα και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους τότε η απαγόρευση της δόμησης ισχύει και για τις ενδιάμεσες ζώνες που δεν καλύπτονται από τα 50 μ.

Στην εκτός σχεδίου περιοχή προτείνεται η επιβολή μέσω Π.Δ ζωνών προστασίας ως ακολούθως (*παραπομπή σε χάρτη*):

- Ζώνες προστασίας φυσικού περιβάλλοντος, τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχών Natura, ακτών, κλπ.
- Ζώνες προστασίας πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Ζώνες προστασίας φυσικών πόρων (γεωργική γη, δάση), υδροτόπων (ποταμοί, ρέματα, τεχνητές λίμνες) και άλλων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος (τοπίο)

- Ζώνη πράσινου δακτυλίου μεταξύ του αστικού χώρου και της υπαίθρου

Προτείνονται επίσης η απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, με ταυτόχρονη θεσμοθέτηση χρήσεων γης και η επιβολή ειδικών όρων δόμησης, για την διαφύλαξη του τοπικού αρχιτεκτονικού ύφους και του φυσικού περιβάλλοντος, μέσω Π.Δ που θα καθορίζει τα ακόλουθα:

- Κατευθύνσεις για την ένταξη των κτιρίων στο ανάγλυφο και το τοπίο
- Διατήρηση των υφιστάμενων δένδρων
- Απαγόρευση κατασκευής κτιρίων σε υποστυλώματα (PILOTIS)
- Απαγόρευση προεξοχής του χώρου του υπογείου από το περίγραμμα του ισογείου του κτιρίου.
- Υποχρεωτική τετράριχτη στέγη από κεραμίδια ή σχιστόλιθο από τοπική πέτρα. Στέγη σε επιφάνεια τουλάχιστον 60%
- Πάνω από το ύψος της στέγης επιτρέπονται μόνο καπνοδόχοι, αγωγοί αερισμού, καπνοσυλλέκτες, εγκαταστάσεις ηλιακών συστημάτων στην στέγη, και αλεξικέραυνα.
- Δεν επιτρέπονται οι περιμετρικοί εξώστες. Οι εξώστες προβλέπονται μόνον σε μικρό τμήμα των όψεων.
- Σε περίπτωση εξωτερικής κλίμακας ανόδου στον όροφο, επιβάλλεται η κατασκευή της κατά μήκος της όψεως του κτιρίου και εφραπτόμενη αυτής.
- Υποχρεωτικός έλεγχος από την Ε.Π.Α.Ε.

B.4.5 Πολιτική γης - Κατευθύνσεις για την οικιστική οργάνωση

B.4.5.1 Μελέτες Γ.Π.Σ. / ΣΧΟΟΑΠ

Στους Δήμους και τις Δημοτικές Ενότητες του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου που δεν διαθέτουν θεσμοθετημένες μελέτες ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ, πρέπει άμεσα να συνταχθούν ή να θεσμοθετηθούν στο βαθμό που είναι υπό εκπόνηση, τηρώντας τις γενικές και ειδικές κατευθύνσεις του ΡΣΗ, και εξειδικεύοντάς τες με προτάσεις χωροθέτησης για τις ζώνες ΠΕΠ και ΠΕΠΔ, τις φειδωλές επεκτάσεις των οικισμών, τις παραγωγικές ζώνες και την γεωργική γη, την προστασία του περιβάλλοντος, τις υποδομές, τις ΑΠΕ, κτλ. Συγκεκριμένα θα πρέπει να εκπονηθούν οι παρακάτω μελέτες, λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις που δίδονται στις θεματικές ενότητες της παρούσας, ήτοι:

- τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια των Δ.Ε. Τεμένους, Γοργολαϊνής και Ηρακλείου του Δήμου Ηρακλείου, ή συνολικά για τις τρεις αυτές Δ.Ε. αφού του ΓΠΣ της Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσοῦ έχει ήδη εγκριθεί, ενώ το ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Παλιανής είναι υπό εκπόνηση.
- το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δ.Ε. Γαζίου του Δήμου Μαλεβιζίου το οποίο προκηρύχθηκε, καθώς το ΣΧΟΟΑΠ της Δ.Ε. Κρουσώνα έχει ήδη θεσμοθετηθεί, ενώ το ΓΠΣ της Δ.Ε. Τυλίσου είναι υπό εκπόνηση.
- το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο των Δ.Ε. Χερσονήσου και Μαλίων του Δήμου Χερσονήσου, πλην του ΣΧΟΟΑΠ της Δ.Ε. Γουβών το οποίο έχει ήδη θεσμοθετηθεί και το Γ.Π.Σ. της Δ.Ε. Επισκοπής το οποίο έχει ολοκληρωθεί και είναι υπό θεσμοθέτηση.
- το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πεδιάδας – Μίνωα με όλες τις Δημοτικές Ενότητες (Θραψάνου – Καστελίου – Αρκαλοχωρίου).
- το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δημοτικής Ενότητας Αγίας Βαρβάρας, η οποία ανήκει στο Δήμο Γόρτυνας, ο οποίος κατά τις υπόλοιπες Δ.Ε. βρίσκεται εκτός ορίων ΡΣΗ.

Επισημαίνεται ότι τα Γ.Π.Σ. των Δ.Ε. Ν. Καζαντζάκη και Αρχανών του Δήμου Αρχανών - Αστερουσίου έχουν εκπονηθεί και είναι υπό θεσμοθέτηση.

Οι μελέτες ΓΠΣ – ΣΧΟΟΑΠ που βρίσκονται σε διαδικασία εκπόνησης (ΓΠΣ Αρχανών – Επισκοπής – Νίκου Καζαντζάκη, ΓΠΣ Παλιανής και ΓΠΣ Τυλίσου) ελήφθησαν υπ' όψη στην εκπόνηση του ΡΣΗ, αλλά στο βαθμό που υπάρχουν διαφοροποιήσεις, τα υπό εκπόνηση ΓΠΣ θα πρέπει να εναρμονιστούν με τις διατάξεις του παρόντος. Εγκεκριμένα είναι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια των Δ.Ε. Αλικαρνασσοῦ και Γουβών και το ΣΧΟΟΑΠ της Δ.Ε. Κρουσώνα, τα οποία επίσης ελήφθησαν υπ' όψη στην εκπόνηση του ΡΣΗ, αλλά στις τυχόν μελλοντικές αναθεωρήσεις τους θα πρέπει να εναρμονιστούν με τις διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται στο ΡΣΗ.

B.4.5.2 Επεκτάσεις

Σε γενικές γραμμές η κατεύθυνση που δίδεται προς τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ στο πλαίσιο των αρχών της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου και της συμπαγούς πόλης, είναι οι φειδωλές επεκτάσεις με τρόπο που η εκτιμώμενη αύξηση του πληθυσμού στους Δήμους και τις Δ.Ε. για το έτος – στόχο να μην υπερβαίνει την μέση εκτιμώμενη αύξηση του συνόλου της περιοχής του ΡΣΗ, ώστε σε κάθε περίπτωση οι οικιστικές πιέσεις να απορροφώνται επαρκώς από την πόλη και τους οικισμούς. Η πολιτική αυτή προτείνεται ως αντισταθμιστικό μέτρο έναντι της κατάργησης της εκτός σχεδίου δόμησης, η οποία προτείνεται σε ορισμένες περιοχές και των παρεκκλίσεων της.

Ειδικότερα ανά χωρική υποενοότητα προτείνονται τα ακόλουθα:

Στην Κεντρική – Μητροπολιτική ΧυΕ προτείνεται να ενταχθούν στο σχέδιο πόλης εκτάσεις μεταξύ του ορίου του εγκεκριμένου Γ.Π.Σ. Ηρακλείου και της πράσινης περιμετρικής ζώνης, δυνάμενες να υποδεχτούν επίσης μοναδιαίες μητροπολιτικές χρήσεις. Στις εκτάσεις αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται οι αρχαιολογικοί χώροι και οι λοιπές προστατευόμενες περιοχές. Συγκεκριμένα προτείνονται λελογισμένες επεκτάσεις που καλύπτουν τις σημερινές ζώνες εκτός σχεδίου δόμησης και σύμφωνα με τα σταθερότυπα.

Στην ανατολική και τη δυτική παραλιακή ΧυΕ προτείνεται να επιτρέπονται επεκτάσεις μόνον με τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο του παράκτιου χώρου. Συγκεκριμένα προτείνεται η ένταξη στο σχέδιο περιοχών που είναι υποβαθμισμένες προκειμένου μετά την ένταξή τους να δεχθούν αναπλάσεις με την χρήση του άρθρου 8 (Κεφ. Β) του Ν. 2508/1997 ή πυκνοδομημένων εκτός σχεδίου εκτάσεων και περιοχών ΠΕΡΠΟ, εφόσον βρίσκονται εν επαφή με το εγκεκριμένο σχέδιο πόλης. Στόχος είναι αφενός η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρησή του σε μια προαστιακή μορφή με έμφαση στην προστασία του τοπίου της παραλίας και της ενδοχώρας και αφετέρου η εξυγίανση και η ποιοτική αναβάθμιση του βόρειου αναπτυξιακού άξονα στο τμήμα του που εμπίπτει εντός της παραλιακής – μητροπολιτικής ΧυΕ και παράλληλα η τόνωση των περιαστικών οικισμών και των οικισμών της ενδοχώρας στο πλαίσιο των αρχών της πολυκεντρικότητας και της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου.

Στην περιαστική Χωρική Ενότητα, προτείνονται επεκτάσεις στους οικισμούς, ώστε να λειτουργήσουν ως προαστιακοί οικισμοί του μητροπολιτικού πόλου με σαφή προβολή των αρχών της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου και της συμπαγούς πόλης. Σε όλες τις περιπτώσεις πρέπει να υπολογίζεται η δυνατότητα υποδοχής μοναδιαίων μητροπολιτικών χρήσεων. Η επιλογή των επεκτάσεων πρέπει να γίνει με βασικό άξονα την προστασία της περιαστικής γεωργίας και των αγροτικών τοπίων και με απόλυτη προστασία του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος σε ενιαία οικο-πολιτιστικά δίκτυα.

Στην ενδιάμεση χωρική ενότητα και στην γεωργική – ημιορεινή Χωρική Ενότητα προτείνονται επεκτάσεις των οικισμών ανάλογες των πληθυσμιακών τους προβλέψεων για το έτος – στόχο σε εκτάσεις που δεν είναι γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με προστασία των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, αποφυγή αναπαραγωγής φαινομένων διάχυσης της αστικοποίησης. Στόχος της πολιτικής των επεκτάσεων είναι η τόνωση των μικρών αστικών κέντρων της ενδιάμεσης και της γεωργικής - ημιορεινής Χ.Ε., ώστε να συγκρατήσουν αφενός τον πληθυσμό τους και να λειτουργήσουν ως προάστια του Ηρακλείου στο πλαίσιο της πολυκεντρικότητας και αφετέρου να συγκρατήσουν εντός των χωρικών ενότητων την αναμενόμενη πληθυσμιακή έξοδο από τους μικρότερους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής.

B.4.5.3 Κοινωνική Κατοικία

Η κοινωνική κατοικία δεν προωθήθηκε στην περιοχή του Ηρακλείου, με αποτέλεσμα την τόσο εκτεταμένη αυθαίρετη δόμηση από φτωχά και λαϊκά κοινωνικά στρώματα.

Κατά την παρούσα περίοδο οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες που χρειάζονται άμεσα προγράμματα κοινωνικής κατοικίας έχουν διευρυνθεί και αυξηθεί. Όπως ήδη αναφέρθηκε, κοινωνικά στρώματα όπως οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι φοιτητές, τα παιδιά, οι άνεργοι και υποπασχολούμενοι περνούν μαζί με τις μέχρι τούδε κλασικές άστεγες κοινωνικές ομάδες - τους μετανάστες, τους Τσιγγάνους, στις χαρακτηριζόμενες ως ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, Ολοένα και μεγαλύτερα ποσοστά του πληθυσμού πλήττονται από την οξεία οικονομική κρίση και ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό τους είναι πλέον άστεγοι. Ωστόσο, με δεδομένο ότι το λεγόμενο «κοινωνικό κράτος» έχει πλέον υποτονήσει, όπως αντιστοίχως και οι χρηματοδοτήσεις για παρόμοιες πολιτικές, για τον ΟΡΣΗ προτείνεται η συγκεκριμένη προτεραιότητα - ενίσχυση των πολιτικών κοινωνικής κατοικίας και αντίστοιχες χρηματοδοτήσεις.

Συγκεκριμένα προτείνεται η αντιμετώπιση της κοινωνικής και χωρικής απομόνωσης των ευάλωτων ομάδων με την άμβλυση του κοινωνικού και χωρικού αποκλεισμού.

Οι γειτονίες κοινωνικών ομάδων που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση τίθενται σε προτεραιότητα, ως «*εστίες φτώχειας*» με στόχο την κοινωνική και χωρική αναζωογόνησή τους, με βασική αρχή την οικονομική και την κοινωνική ενίσχυσή τους, ώστε να παραμείνουν σ' αυτές.

Οι ομάδες, όμως οι οποίες έχουν αποσχιστεί από τον κοινωνικό τους ιστό – τη γειτονιά τους και είναι πλέον άστεγοι – άνεργοι, προτείνεται η απόκτηση εκ νέου στέγης με πολλαπλά προγράμματα ανάλογα με την περίπτωση της κάθε ομάδας αστέγων.

Όσον αφορά τις οικογένειες αστέγων που αδυνατούν να εκπληρουν τις υποχρεώσεις τους για την κατοικία τους – ενοικιαζόμενη ή ιδιόκτητη, πρέπει να προωθηθούν ευέλικτα προγράμματα κοινωνικής κατοικίας, όπου οι οικογένειες δεν θα μένουν μόνιμα, ούτε τους εκχωρείται κάποιο εμπράγματο δικαίωμα, πλην του δικαιώματος της προσωρινής στέγασής

τους κατά την περίοδο και μόνον των δυσκολιών τους. Η κοινωνική κατοικία δεν πρέπει να θεωρείται αποκλειστικά ως μόνιμη εγκατάσταση των δικαιούχων σε μία κατοικία – διαμέρισμα. Για κάποιες ομάδες πιθανόν να είναι αρκετή μια πρόσκαιρη κοινωνική κατοικία, ώστε να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες μιας παρατεταμένης δύσκολης περιόδου. Μια τέτοια πολιτική νοείται και η επιδότηση ενοικίου. Η πρόταση για αυτές τις περιπτώσεις είναι οι ενοικιαζόμενες κατοικίες οποιασδήποτε μορφής, κατάλληλης για τον δικαιούχο στέγασης.

Αν πρόκειται για νέο-άστεγους προτείνεται κατ' αρχήν με διάφορους τρόπους, ο στόχος της ανάκτησης της στέγης που ο άστεγος είχε εγκαταλείψει πρόσφατα.

Για περιπτώσεις που αυτό δεν είναι εφικτό ή οι άστεγοι έχουν παραμείνει σ' αυτό το καθεστώς για παρατεταμένη περίοδο, προτείνεται η επανάχρηση υφιστάμενου κενού κτιριακού αποθέματος που υπάρχει σε διάφορες γειτονιές και πιθανόν απαιτεί ελάχιστες οικοδομικές εργασίες για την άμεση αποκατάστασή του. Η πολιτική αυτή επιπλέον επιφέρει αύξηση της απασχόλησης, πιθανόν και των ίδιων των μελλοντικών χρηστών.

Για το συγκεκριμένο ζήτημα θα πρέπει να συνταχθεί ειδική μελέτη, για την λεπτομερή καταγραφή του προβλήματος και των κοινωνικών ομάδων που περιλαμβάνονται στην κατηγορία των δικαιούχων κοινωνικής κατοικίας.

Όσον αφορά τους μετανάστες θα πρέπει επίσης, με αποδοχή της ετερότητάς τους, να θεωρούνται επίσημοι κάτοικοι της πόλης και όλης της περιοχής του ΡΣΗ, δικαιούχοι κοινωνικής κατοικίας – προσωρινής ή μόνιμης, εφ' όσον όπως όλες οι υπόλοιπες ευάλωτες ομάδες είναι άστεγοι και χρήζουν αρωγής.

Όσον αφορά τους Τσιγγάνους, προτείνεται η ολοκλήρωση του κατοικείν τους στην περιοχή «2 Αοράκια» με ανάκληση της απόφασης κατάργησης του Τοπικού Ρυμοτομικού Σχεδίου από το Γ.Γρ. της Περιφέρειας και χρηματοδότηση της ολοκλήρωσης του έργου με την ίδια μελέτη και επικαιροποιημένα τεύχη δημοπράτησης. Επειδή έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα είναι απαραίτητη επικαιροποίηση της μελέτης, κυρίως όσον αφορά τις οικογένειες που συνεχίζουν να μένουν στην περιοχή, και τον αριθμό των μελών τους.

B.4.5.4 Χωροθετήσεις δραστηριοτήτων υπερτοπικής εμβέλειας στο πλαίσιο του ΡΣΗ.

Οι μεγάλες εγκαταστάσεις φιλοξενίας συνεδριακών και πολιτιστικών κυρίως δραστηριοτήτων αποκτούν κρίσιμο ρόλο στο Συγκρότημα του Ηρακλείου καθώς θα ισχυροποιείται ο Μητροπολιτικός του χαρακτήρας. Οι εγκαταστάσεις αυτές αφενός λειτουργούν ως εργαλεία της στρατηγικής της μητροπολιτικής ανάπτυξης, αφετέρου λαμβάνουν το χαρακτήρα του τοπόσημου ως χωρική διάσταση της μητροπολιτικής ανάπτυξης.

Η πρόταση χωροθέτησης τέτοιων εγκαταστάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο του Ηρακλείου αλλά και στην ευρύτερη περιοχή του Ρ.Σ.Η. εξειδικεύεται στα εξής:

B.4.5.4.1 Μέγαρο Μουσικής / Ανοικτό Θέατρο / Συνεδριακό Κέντρο

Η πλούσια πολιτιστική παράδοση της Κρήτης σε συνδυασμό με την ανάγκη της πολιτιστικής οργάνωσης της μητροπολιτικής περιοχής του Ηρακλείου αποτελούν τη βάση για την πρόταση πρόβλεψης τριών μεγάλων πολιτιστικών υποδομών, του Μεγάρου Μουσικής εθνικής εμβέλειας, ενός ανοικτού θεάτρου χωρητικότητας 10.000 θέσεων και ενός Συνεδριακού Κέντρου διεθνούς εμβέλειας, με διαφορετικής χωρητικότητας αίθουσες και μέγιστη χωρητικότητα 3.000 συνέδρων.

Η χωροθέτησή τους προϋποθέτει πολύ καλή υπερτοπική προσβασιμότητα μέσω των κύριων οδικών αξόνων, του λιμανιού, αλλά και του νέου κυρίως αεροδρομίου, άριστες δυνατότητες τοπικής πρόσβασης και στάθμευσης, έκταση μεγάλου μεγέθους και απουσία χρήσεων ασύμβατου χαρακτήρα. Οι εγκαταστάσεις αυτές θα μπορούσαν να χωροθετηθούν στο αεροδρόμιο της Ν. Αλικαρνασσού μετά την παύση λειτουργίας του ή στον χώρο της Πρώην Αμερικάνικης Βάσης Γουβών. Η δεύτερη περίπτωση δίνει την δυνατότητα άμεσης υλοποίησης και κατασκευής του έργου λόγω διαθεσιμότητας της ανάλογης έκτασης, αλλά και της προσαρμογής του έργου στον χαρακτήρα που έχει δοθεί στην έκταση αυτή από το εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ Γουβών, ενώ πληροί όλους τους υπόλοιπους όρους, της προσβασιμότητας λόγω της γεινιάσης με κόμβο στον ΒΟΑΚ και τη δυνατότητα αστικής θαλάσσιας συγκοινωνίας, της μεγάλου μεγέθους έκτασης, του χώρου στάθμευσης.

B.4.5.4.2 Το νέο αρχαιολογικό μουσείο

Δεδομένου ότι ο πλούτος των αρχαιολογικών ευρημάτων είναι τεράστιος έχει προκύψει η ανάγκη ίδρυσης νέου αρχαιολογικού μουσείου, το οποίο προτείνεται να συνλειτουργεί με το υφιστάμενο και να χωροθετηθεί εντός του αρχαιολογικού χώρου της Κνωσού και συγκεκριμένα στο βόρειο τμήμα της Β' ζώνης, εντασσόμενο στον προτεινόμενο πολιτιστικό άξονα Κνωσού – Γόρτυνας – Φαιστού.

B.4.5.4.3 Ερευνητικό Κέντρο Μινωικού Πολιτισμού

Όπως ήδη αναφέρθηκε η συγκέντρωση αρχαιολογικών χώρων του μινωικού πολιτισμού είναι πολύ μεγάλη στην περιοχή του ΡΣΗ και στην άμεσα ευρύτερη περιοχή του. Προς τούτο προτείνεται η δημιουργία Ερευνητικού Κέντρου Μινωικού Πολιτισμού που θα υπάγεται στο Πανεπιστήμιο Κρήτης διασυνδεδεμένο με το τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής, καθώς και με τη λειτουργία μεταπτυχιακών τμημάτων της ίδιας Σχολής. Η χωροθέτηση των μονάδων αυτών προτείνεται σε διατηρητέα κτίρια της παλιάς πόλης και στη Β' ζώνη του αρχαιολογικού χώρου της Αμισού.

B.4.5.4.4 Αεροδρόμιο Ν. Αλικαρνασσού

Ο χώρος του αεροδρομίου Ν. Αλικαρνασσού εν όψει της μετεγκατάστασής του στο Καστέλι προτείνεται να μετεξελιχθεί στο Μητροπολιτικό κέντρο του Ηρακλείου – Αλικαρνασσού - Γαζίου με πάρκα πρασίνου και ήπιας αναψυχής, με κτίρια μητροπολιτικής διοίκησης, κοινωφελείς εγκαταστάσεις μητροπολιτικής εμβέλειας, όπως Πανεπιστήμια – επέκταση, ερευνητικά κέντρα, κλπ, πολιτιστικές υποδομές. Στον ίδιο χώρο προτείνεται να συμπεριληφθεί προς αξιοποίηση και ο χώρος της βάσης της Πολεμικής Αεροπορίας, η οποία χωρίς το αεροδρόμιο θα πρέπει να μετεγκατασταθεί. Απαιτείται να συνταχθεί ειδική τεχνικοοικονομική μελέτη αξιοποίησης της έκτασης με προσδιορισμό προγράμματος χρήσεων γης με παράλληλο κτιριολογικό πρόγραμμα και πόρων και επενδύσεων για την κάλυψη του προϋπολογισμού κατασκευής στο πλαίσιο της οικονομικής βιωσιμότητας του συνολικού σχεδίου. Σε όλες τις παρεμβάσεις βασικός στόχος είναι ο σαφής προσανατολισμός της περιβαλλοντικής πολιτικής με μηδενική κατανάλωση ενέργειας στα κτίρια και τις διαμορφώσεις των υπαίθριων χώρων.

B.4.5.4.5 Πρώην Αμερικανική Βάση Γουβών

Η πρώην Αμερικανική Βάση στις Γούρνες προτείνεται να αναπτυχθεί όπως έχει χαρακτηριστεί από το νέο ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών ως πολιτιστικός παιδαγωγικός πνεύμονας υπερτοπικής σημασίας, με τα συγκεκριμένα ποσοστά πρασίνου και δόμησης, συμπεριλαμβάνοντας τις προτεινόμενες από την παρούσα μελέτη μοναδιαίες μητροπολιτικής εμβέλειας πολιτιστικές υποδομές - μέγαρο μουσικής, ανοικτό θέατρο και συνεδριακό κέντρο, υποδομές έρευνας νέες και επέκταση των ήδη υφιστάμενων για την θαλάσσια βιολογία (ΙΘΑΒΙΚ) και γενικότερα την ωκεανογραφία (ΕΛΚΕΘΕ – πιθανή επέκταση στην Κρήτη), το θαλάσσιο περιβάλλον και τη θαλάσσια στρατηγική, υποδομές παιδαγωγικού χαρακτήρα με δημιουργία παραρτήματος του Πολυτεχνείου Κρήτης με νέα τμήματα και δημιουργία νέων τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης προσανατολισμένα στο περιβάλλον και τις πράσινες τεχνολογίες και προσαρμοσμένα στον αναπτυξιακό ρόλο του Ηρακλείου π.χ. γεωπονική, διαχείριση φυσικών πόρων, σπουδών θαλάσσης, οικονομικές επιστήμες με κατεύθυνση τον τουρισμό και τη θαλάσσια οικονομία, κτλ.

B.4.5.4.6 Δημοτική έκταση Τυλίσου

Στις προς αξιοποίηση μεγάλες εκτάσεις δημόσιας και δημοτικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνεται και αυτή του Δήμου Τυλίσου, όπου προτείνεται υπερτοπικής σημασίας πάρκο πρασίνου, ήπιας ημερήσιας αναψυχής και πολιτιστικές λειτουργίες μεγάλης κλίμακας.

B.4.5.4.7 Λινοπεράματα

Συγκεκριμένα, στην έκταση που θα δημιουργηθεί, μετά την απόσυρση των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών από τα Λινοπεράματα, όταν θα αρχίσει η λειτουργία του

Ενεργειακού Κέντρου Κορακιάς στον Δήμο Γαζίου – προτείνεται η υποδοχή χρήσεων νέων τουριστικών υποδομών, μεγάλης έκτασης πάρκων πρασίνου και ήπιας παράκτιας αναψυχής, πολιτισμού, θαλάσσιου τουρισμού , κατασκευή μαρίνας – μια ενέργεια απόλυτα ενταγμένη στην προοπτική ανάπτυξης όλου του θαλάσσιου μετώπου της περιοχής μελέτης όπως εξάλλου προέβλεπε η εγκεκριμένη μελέτη master plan (2007) του ΟΛΗ.

B.4.6 Αστικός Χώρος

Εισαγωγή

Για την συγκρότηση πολιτικής για τον αστικό χώρο λαμβάνονται υπόψη οι σχετικές κοινοτικές πολιτικές - «Θεματική Στρατηγική για το Αστικό Περιβάλλον» « Η Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες Ευρωπαϊκές πόλεις» στις οποίες λυδία λίθος είναι η συμπαγής πόλη, σε συνδυασμό με τον περιορισμό και την απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης.

B.4.6.1 Οργάνωση μητροπολιτικής περιοχής

Για να υλοποιηθεί ο διεθνής – εθνικός – περιφερειακός ρόλος του Ηρακλείου, όπως προαναφέρθηκε στο αντίστοιχο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης πρέπει να υλοποιηθούν διάφορες χωρικές παρεμβάσεις και να ασκηθούν πολιτικές με στόχο κατ' αρχήν την ανάδειξη της μητροπολιτικής περιοχής.

Ως μητροπολιτική περιοχή νοούνται οι πόλεις του Ηρακλείου, της Ν. Αλικαρνασσού και του Γαζίου, οι οποίες ήδη από το ισχύον ΓΠΣ (ν. 1337/83) συνιστούσαν το Πολεοδομικό Συγκρότημα Ηρακλείου.

Μεταξύ των προτεραιοτήτων των προς ανάθεση ΓΠΣ των Δ.Ε. Ηρακλείου και Γαζίου προτείνεται να είναι η ανάδειξη της παλιάς πόλης και των πόλεων του Ηρακλείου και της Ν. Αλικαρνασσού που πλέον ανήκουν στον ίδιο Δήμο Ηρακλείου σε συνδυασμό με την πόλη του Γαζίου του Δήμου Μαλεβιζίου, ως ένα ισχυρό κέντρο της μητροπολιτικής περιοχής - εμπορικό, διοικητικό, μεταφορικό κέντρο, κέντρο υπηρεσιών και ποιοτικό κέντρο αστικού τουρισμού με πρόβλεψη των απαραίτητων μοναδιαίων χωροθετήσεων μητροπολιτικής εμβέλειας, οι οποίες προτείνεται να διασπαρούν και στις τρεις πόλεις, ώστε να επιτευχθεί η οργάνωση της μητροπολιτικής περιοχής.

Στην μητροπολιτική οργάνωση του Ηρακλείου θα συμβάλλει ο χαρακτηρισμός της Παλιάς Πόλης εντός των τειχών ως μητροπολιτικό κέντρο μέχρι την απομάκρυνση του αεροδρομίου, ώστε στη συνέχεια να εκτονωθεί στον χώρο αυτόν, προσαρμοζόμενο στις μελλοντικές ανάγκες ενός σύγχρονου μητροπολιτικού κέντρου. Προτείνεται η πολεοδομική οργάνωση της Παλιάς Πόλης με την ολοκλήρωση της ανάπλασής της και του παραλιακού μετώπου, καθώς και του ανατολικού πολεοδομικού κέντρου, το οποίο είχε προβλεφθεί από το ισχύον ΓΠΣ και δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί. Προς αυτή την κατεύθυνση το προς ανάθεση ΓΠΣ προτείνεται να εισηγηθεί τα απαραίτητα πολεοδομικά κίνητρα. Επίσης να προτείνει την πολεοδομική οργάνωση των νέων πολεοδομικών κέντρων στο Γάζι και του μητροπολιτικού κέντρου στον χώρο του αεροδρομίου της Νέας Αλικαρνασσού μετά την παύση της λειτουργίας του, και τον τρόπο διασύνδεσης όλων των πολεοδομικών κέντρων με το μητροπολιτικό κέντρο.

Δεδομένης ωστόσο της μικρής κλίμακας του πολεοδομημένου χώρου στην κεντρική μητροπολιτική ΧυΕ και των αναμενόμενων επεκτάσεων του (κατάτμηση ιδιοκτησιών) και ειδικότερα της παλιάς πόλης, προτείνονται μητροπολιτικής εμβέλειας χωροθετήσεις στο πρώην Πολεοδομικό Συγκρότημα και νυν μητροπολιτική ΧυΕ και στις όμορες χωρικές ενότητες στην περιαστική ΧΕ και στην ανατολική – παραλιακή ΧυΕ και συγκεκριμένα στην ΠΑΒΓ, μακροπρόθεσμα δε στο αεροδρόμιο της Ν. Αλικαρνασσοῦ μετά την παύση λειτουργίας του, αλλά και στην δυτική – παραλιακή ΧυΕ και συγκεκριμένα στα Λινοπεράματα μετά την απομάκρυνση των οχλουσών δραστηριοτήτων.

Η ποιότητα στον αστικό σχεδιασμό ως μέσο επιτυχούς ανάπτυξης, έχει αναγνωριστεί παγκοσμίως. Το μάθημα που προκύπτει από επιτυχημένες πόλεις (π.χ. Βαρκελώνη, Bristol, Salford), είναι πως η αστική αναγέννηση πρέπει να εκπορεύεται από τον αστικό σχεδιασμό και να εντάσσεται σε ένα ευρύτερο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο. Επιπλέον, ο σχεδιαστικός τρόπος σκέψης (design thinking), αποτελεί προϋπόθεση της διαδικασίας ανάπτυξης. Και οι αναπλάσεις στην περίπτωση του Μητροπολιτικού κέντρου αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για την αναζωογόνησή του και την διεκδίκηση του εθνικού και διεθνούς του ρόλου

Βασική προϋπόθεση της μητροπολιτικής οργάνωσης αποτελούν επίσης οι τεχνικές και περιβαλλοντικές υποδομές, που ειδικά στην παρούσα περίοδο προτείνεται να εκσυγχρονιστούν και να λειτουργούν με μηδενική κατανάλωση ενέργειας. Οι «πράσινες» αστικές μεταφορές είναι πρωταρχικής σημασίας κατ' αρχήν στην μητροπολιτική περιοχή με ΜΜΜ και οι δημόσιες μεταφορές στο σύνολο της περιοχής του ΡΣΗ με εξυπηρέτηση όλων των οικισμών ώστε να μειωθούν οι μετακινήσεις με Ι.Χ., ενώ παράλληλα προτείνεται σταδιακά η οργάνωση των διαδρομών να αρχίσει να γίνεται στο πνεύμα της νέας οργάνωσης του χώρου με τη δομή του «χωρικού πλέγματος» με οριζόντιες μετακινήσεις μεταξύ των οικισμών.

Β.4.6.2 Κατευθύνσεις για την πολεοδομική οργάνωση και την ολοκλήρωση του πολεοδομικού σχεδιασμού

Προτείνεται περιβαλλοντική βελτίωση της πόλης με λειτουργική και μορφολογική αναβάθμιση των δημόσιων χώρων και της εικόνας της πόλης, διαμόρφωση χώρων πράσινου, ανάπτυξη της παλιάς πόλης, ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, δίκτυο πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, ενοποίηση κεντρικών λειτουργιών, δίκτυο πρασίνου μέσα στην πόλη σχετική μείωση της κυκλοφορίας των οχημάτων στην παλιά πόλη, απομάκρυνση ασυμβίβαστων και οχλουσών χρήσεων, εφαρμογή του βιοκλιματικού – ενεργειακού σχεδιασμού στα κτίρια, σύμφωνα με τις πρόσφατες θεσμικές ρυθμίσεις, πρόβλεψη ειδικών

δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας καθώς επίσης με την φύτευση των δωματίων η οποία επιβάλλεται στην περιοχή μελέτης για ένα «πράσινο Ηράκλειο», με θετικές επιπτώσεις την σχετική μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Στην μητροπολιτική περιοχή των τριών πόλεων Ηρακλείου, Γαζίου και Νέας Αλικαρνασσοῦ προτείνεται η επίσπευση των διαδικασιών πολεοδομησης και πράξης εφαρμογής όλων των προβλεπόμενων από τα ισχύοντα ΓΠΣ επεκτάσεων, όπως επίσης αυτές που θα προβλεφτούν από τα δύο νέα των Δ.Ε. Γαζίου και Ηρακλείου.

B.4.6.3 Μικρά αστικά κέντρα και λοιποί οικισμοί

Όλα τα μικρά αστικά κέντρα προτείνεται να αναδειχθούν σε σύγχρονα διοικητικά μικρά αστικά κέντρα, με εξειδίκευση στις οικονομίες της γνώσης σε σχέση με την παροχή υπηρεσιών προς τη γεωργία – κτηνοτροφία με την οποία απασχολείται το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού και στις οποίες στηρίζεται η ενδογενής ανάπτυξη, αλλά και προς τον τουρισμό εναλλακτικών μορφών (ορεινό, αγροτουρισμό, κ.ά), με τον οποίο επίσης συσχετίζεται η ενδογενής ανάπτυξη. Προτείνεται να λειτουργήσουν στο χωρικό πλέγμα ως ανοικτές πόλεις με χωροθετήσεις κοινωνικού εξοπλισμού και διοικητικών υπηρεσιών στους οικισμούς που συναπαρτίζουν τη Δ.Ε. ή το Δήμο.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της πολυκεντρικότητας που είναι ταυτόσημη με την αποδόμηση της ηρακλειοκεντρικής δομής και γενικότερα της εξορθολογισμένης χωρικής οργάνωσης του ΡΣΗ με το προτεινόμενο χωρικό πλέγμα οργάνωσης του χώρου του ΡΣΗ, προτείνεται οι οικισμοί και ειδικά οι προαστιακοί – περιαστιακοί να ενισχυθούν με μια σειρά πολιτικών και κατευθύνσεων

Στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου, προτείνεται η εκτόνωση των οικιστικών πιέσεων εντός των ορίων των οικισμών και όχι η καταστροφή της υπαίθρου και των πλουτοπαραγωγικών πόρων από την τυχαία και άναρχη εκτός σχεδίου οικοδόμηση

Προτείνονται μελέτες και έργα αναζωογόνησης – ανάπλασης των μικρών αστικών κέντρων και των μεγαλύτερων οικισμών κατά προτεραιότητα της ανατολικής και δυτικής παραλιακής ΧυΕ, της περιαστιακής ΧυΕ και της ενδιάμεσης ζώνης (αναπλάσεις τοπικών κέντρων και εισόδων οικισμών, τεχνικών υποδομών, κλπ). Για τους οικισμούς της ανατολικής και δυτικής παραλιακής ΧυΕ η πολιτική των προτεινόμενων αναπλάσεων θα συμβάλλει στην εξυγίανσή τους, ενώ για τους οικισμούς της περιαστιακής και της ενδιάμεσης Χ.Ε. θα συμβάλλει στην τόνωση του ρόλου τους ως προαστιακοί οικισμοί στο πλαίσιο της πολυκεντρικότητας, με στόχο την ανάσχεση της πληθυσμιακής συγκέντρωσης στο Ηράκλειο και της αντίστοιχης αστικής εξάπλωσής του.

Όσον αφορά στα δύο μικρά αστικά κέντρα στα νότια της περιοχής του ΡΣΗ – Αρκαλοχώρι και Αγία Βαρβάρα - προτείνεται η ενίσχυσή τους με τεχνικές και κοινωνικές υποδομές οι οποίες προτείνεται να προσδιοριστούν από τα ΓΠΣ των αντίστοιχων Δημοτικών Ενοτήτων προκειμένου να διαδραματίσουν τον ρόλο τους ως 3^{ου} ενισχυμένου επιπέδου στη νότια ενδοχώρα. Επίσης όπως αναφέρθηκε για τους υπόλοιπους οικισμούς πρέπει να προταθούν από τα ΓΠΣ περιοχές αναπλάσεων, επεκτάσεις κτλ. Η βελτίωση των τεχνικών υποδομών όλων των οικισμών θα επιφέρουν βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την προετοιμασία τους ώστε να υποδεχθούν τις αναβαθμισμένες λειτουργίες που θα προτείνονται από τις μελέτες Γ.Π.Σ. Όλα τα έργα και οι υποδομές πρέπει να συμβάλλουν στην λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση του αστικού χώρου σε συνέργεια και σε μορφολογική συνέχεια με τον εξωαστικό χώρο, προκειμένου η περιοχή να γίνει ελκυστική για τους κατοίκους της και τους επισκέπτες της.

Ειδικά στα μικρά αστικά κέντρα - πόλους του οικιστικού δικτύου προτείνεται η λήψη μέτρων ενδυνάμωσης των κεντρικών λειτουργιών από τα ΓΠΣ που εκπονούνται ή θα εκπονηθούν, αποσκοπώντας στην ενίσχυση της αστικής του δυναμικής, με:

- Καθορισμό ενός επαρκούς Πολεοδομικού Κέντρου πέραν των ορίων της ζώνης στην οποία σήμερα έχουν επεκταθεί διάφορες Υπηρεσίες ιδιωτικού και Δημόσιου τομέα, όπου να χωροθετηθούν οι κατάλληλες χρήσεις που θα καταστήσουν τους οικισμούς πραγματικά αστικά κέντρα με αποκεντρωμένες υπηρεσίες από το Ηράκλειο .
- Δυνατότητα χωροθέτησης στο Πολεοδομικό Κέντρο περαιτέρω αστικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων των συνδεδόμενων με την καινοτομία και την υποστήριξη της γνώσης, όπως ερευνητικά κέντρα συνδεδόμενα με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του κάθε Δήμου στον οποίο ανήκουν και της ευρύτερης περιοχής
- Επεκτάσεις λελογισμένου μεγέθους, όπως αναφέρεται στην συνέχεια, πολεοδομήσεις, πράξεις εφαρμογής και πράξεις τακτοποίησης και αναλογισμού προκειμένου να ολοκληρωθεί το σχέδιο πόλης στους οικισμούς.

Ειδικότερα προτείνεται ,

- η πολεοδόμηση όλων των οικισμών σε όλες τις Χ.Ε. πλην της ημιορεινής – γεωργικής, όπου προτείνεται κατά προτεραιότητα μόνον η Τύλισος, το Θραψανό και τα Πεζά, ενώ θα πρέπει να προωθηθούν άμεσα για θεσμοθέτηση οι εκπονούμενες Πολεοδομικές Μελέτες για τον Κρουσώνα, την Αγία Βαρβάρα, το Αρκαλοχώρι και το Καστέλι.
- να συνταχθούν πολεοδομικές μελέτες, αν δεν έχουν ξεκινήσει ήδη, όπου τα εγκεκριμένα ΓΠΣ έχουν προβλέψει επεκτάσεις
- να συνταχθούν κατά προτεραιότητα ΓΠΣ στους Δήμους και τις Δ.Ε. όπου δεν έχουν συνταχθεί - να επισπευστούν οι διαδικασίες θεσμοθέτησης όπου είναι υπό εκπόνηση και όπου δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα να ανατεθούν το συντομότερο

- στην συνέχεια στο βαθμό που προτείνουν επεκτάσεις, αυτές να προωθηθούν για πολεοδόμηση το συντομότερο
- στους οικισμούς με εγκεκριμένα όρια πρέπει με ταχείς ρυθμούς να εκπονηθούν πράξεις τακτοποίησης και αναλογισμού.

Στο πλαίσιο της αναγκαίας εκπόνησης ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ σε όλη την περιοχή του ΡΣΗ, απαιτείται για το σύνολο των οικισμών,

- Η απόδοση σε όλους τους οικισμούς ή τουλάχιστον τους μεγαλύτερους από αυτούς και ειδικά στα μικρά αστικά κέντρα και τις έδρες των νέων Δήμων, μιας «ταυτότητας» αναπτυξιακής και χωρικής με προσδιορισμό των αναπτυξιακών τους προοπτικών και αναπλάσεις των ιστορικών τους πυρήνων
- Η θέσπιση κανόνων προστασίας του ιστορικού πολεοδομικού ιστού, των ιστορικών πυρήνων τους, των ιστορικών τους κτισμάτων εφ' όσον υπάρχουν και του άμεσου φυσικού περιβάλλοντος – τοπίου και η περαιτέρω επεξεργασμένη θεσμοθέτηση μέσω Π.Δ: με διαμόρφωση ειδικών όρων δόμησης ανά οικισμό για την ογκομετρική προσαρμογή των νέων κτισμάτων στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον και φυσικά για όλους τους οικισμούς η οριοθέτησή τους με ταυτόχρονη δημιουργία αδόμητης ζώνης γύρω από ορισμένους οικισμούς που κρίνεται σκόπιμο, όπως αναφέρεται στις Χ.Ε.

Σε κάθε περίπτωση, προτείνεται να γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την κήρυξη ως διατηρητέων όλων των αξιόλογων οικισμών της περιοχής μελέτης και εξεύρεση τρόπων υποβοήθησης της ανάπτυξης τους χωρίς απώλεια του πολιτιστικού τους πλούτου

Προτείνονται τέλος έργα παρακαμπτηρίων οδών κατά προτεραιότητα στα μικρά αστικά κέντρα και τις έδρες των Δήμων και στους μεγάλους παραθεριστικούς – τουριστικούς οικισμούς όπως τα Μάλια, η Χερσόνησος, οι Γούρνες, ώστε το περιβάλλον να βελτιωθεί από την μείωση των ρύπων και γενικότερα να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων και των τουριστών από την μείωση της διέλευσης των οχημάτων.

Β.4.6.4 Κατευθύνσεις για τις στρατηγικές παρεμβάσεις και τις αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών / αναβάθμιση Κοινοχρήστων χώρων / Νέοι Κ.Χ. – αύξηση του πρασίνου/ αισθητική αναβάθμιση εισόδων

Προτείνονται ολοκληρωμένες αναπλάσεις τόσο στο Ηράκλειο, όσο και σε όλους τους οικισμούς και τα μικρά αστικά κέντρα, ώστε πρωτίστως να επιτευχθεί αναβάθμιση των συνθηκών κατοίκησης και της ποιότητας ζωής με την εφαρμογή των στρατηγικών σχεδίων. Ως ολοκληρωμένες αναπλάσεις νοούνται οι προβλεπόμενες από τον Ν.2508/97, στο κεφάλαιο Β, άρθρο 8 με πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά κριτήρια, με κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και βασικό άξονα τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό.

Ως αναβαθμίσεις του αστικού χώρου νοούνται οι προβλεπόμενες μόνον με αρχιτεκτονικά κριτήρια και αρχιτεκτονική σύνθεση. Μεταξύ αυτών ως ενδεικτικό παράδειγμα αναφέρεται η λειτουργική και μορφολογική αναβάθμιση του θαλάσσιου μετώπου και βελτίωση της σύνδεσής του με την πόλη.

Οι μηχανισμοί ελέγχου είναι καθοριστικοί. Μετά την ένταξη των νέων γενιών αυθαιρέτων στις εκτάσεις που θα καθοριστούν από το νέο ΓΠΣ, τα προτεινόμενα μέτρα είναι οι κατεδαφίσεις όλων των αυθαίρετων κτιρίων και κατασκευών στις εντός και στις εκτός σχεδίου περιοχές.

Συντάσσονται μελέτες και εκτελούνται έργα αναζωογόνησης του αστικού πυρήνα του Ηρακλείου και των οικισμών, στο πλαίσιο μιας περιβαλλοντικά ολοκληρωμένης και βιώσιμης παρέμβασης. Όλα τα κτίρια είναι ενεργειακά με μηδενική κατανάλωση ενέργειας και όλες οι υποδομές συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας. Μεγάλη περιβαλλοντική βελτίωση της πόλης με διαμόρφωση νέων χώρων πράσινου, μητροπολιτικών πάρκων, και σχετική μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, λόγω της σχετικής μείωσης της κυκλοφορίας των οχημάτων και με την εφαρμογή του βιοκλιματικού – ενεργειακού σχεδιασμού στα κτίρια και μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του φαινομένου του θερμοκηπίου, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, σύμφωνα με τις πρόσφατες θεσμικές ρυθμίσεις και τις όποιες γίνουν στο μέλλον, καθώς επίσης με την φύτευση των δωμαίων, η οποία επιβάλλεται στην περιοχή μελέτης για ένα «πράσινο Ηράκλειο», με καλύτερη διαχείριση των υδάτινων πόρων στον αστικό χώρο και τέλος με σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας τόσο σε κλίμακα κτιρίων, όσο και στην πόλη (Κοινόχρηστοι χώροι, κλπ).

Η πόλη του Ηρακλείου και ειδικότερα η παλιά πόλη αναδεικνύεται σε ένα ισχυρό εμπορικό, διοικητικό, μεταφορικό κέντρο, σε ένα κέντρο υπηρεσιών και ποιοτικό κέντρο αστικού τουρισμού και ευγενούς εμπορίου. Προβλέπονται οι απαραίτητες μοναδιαίες χωροθετήσεις μητροπολιτικής εμβέλειας, ώστε να συγκροτηθεί σε μητροπολιτικό κέντρο διαπεριφερειακής σημασίας. Εξυγίανση του συστήματος κυκλοφορίας, απομάκρυνση ασυμβίβαστων και οχλουσών χρήσεων.

B.4.6.5 Κατευθύνσεις για την ανάπλαση της Παλιάς Πόλης – Δίκτυο πολιτιστικών διαδρομών

Η ανάπλαση της Παλιάς Πόλης θα πρέπει να έχει ως κύριους στόχους:

- α) την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και ενίσχυση της λειτουργίας της κατοικίας
- β) την ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτιστικών της χαρακτηριστικών ώστε να αναδειχθεί η παλιά πόλη σε εστία πολιτισμού

γ) την εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης της με αναβάθμιση του τουριστικού, εμπορικού, επιχειρησιακού και κοινωνικού ρόλου της.

Σχετικές μελέτες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί για την ανάπτυξη της Π. Πόλης (*μελέτη Α. Προβελέγγιου και μελέτη Α. Πανταζή*) έχουν εντοπίσει τα λειτουργικά προβλήματα της πόλης, τα προβλήματα του ρυμοτομικού, την υποβάθμιση των ελεύθερων δημόσιων χώρων και των ενετικών τειχών και τις ελλείψεις του νομοθετικού πλαισίου προστασίας. Οι παραπάνω μελέτες κατέληξαν σε σχετικές προτάσεις, οι οποίες στην πλειοψηφία τους δεν έχουν εφαρμοστεί. Κατά συνέπεια ο Δήμος θα πρέπει να αναλάβει άμεσα έναν επιτελικό ρόλο για την επίλυση όλων των εμποδίων και για την συμμετοχή των φορέων και κατοίκων, ώστε να εφαρμοστούν οι προτάσεις ανάπτυξης της Παλιάς Πόλης, καθώς αυτή αποτελεί βασικό τροχό της ανάπτυξης όλης της περιοχής του Ρυθμιστικού Σχεδίου.

Ειδικότερα απαιτούνται:

- α) Αποκατάσταση και ανάδειξη των ενετικών τειχών και των σημαντικών μνημείων της πόλης και ανάπτυξη του περιβάλλοντος χώρου τους.
- β) Προστασία και ανάδειξη του ιστορικού ιστού της παλιάς πόλης μέσω ενός νέου ρυμοτομικού.
- γ) Προστασία των ιστορικών κτιρίων της Π. Πόλης με συμπλήρωση των κηρύξεων, ακριβή τοποθέτηση των κηρυγμένων κτιρίων σε χάρτη και ταύτιση τους με την αντίστοιχη απόφαση κήρυξης.
- δ) Αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων με αποκατάσταση κατά το δυνατόν της αρχικής τους μορφής, με έλεγχο των παρεμβάσεων επί αυτών, με κατευθύνσεις για την αποκατάσταση της αρχικής τους μορφής (βάσει ιστορικών τεκμηρίων) και με έλεγχο μέσω ειδικών όρων δόμησης στην τοποθέτηση τεντών, επιγραφών και διαφημίσεων.
- ε) Διατήρηση της δομής και της κλίμακας της παλιάς πόλης μέσω ειδικών όρων δόμησης με κατεύθυνση: τον περιορισμό του μέγιστου ύψους των οικοδομών και του μέγιστου αριθμού των επιτρεπόμενων ορόφων, τον περιορισμό και έλεγχο του όγκου και της έκτασης των οικοδομών, τη μείωση της κάλυψης και την προσαρμογή της νέας δόμησης στο ιστορικό περιβάλλον της Π. Πόλης.
- στ) Ανάπλαση των παραδοσιακών γειτονιών Αγ. Τριάδα, Βαλιδέ Τζαμί, Ανάληψη, Άγιος Μηνάς και Λαβύρινθος.
- ζ) Άνοιγμα της πόλης προς την παραλία και την θάλασσα.
- η) Αναβάθμιση των ελεύθερων δημόσιων χώρων και των εξυπηρετήσεων της κατοικίας.
- θ) Απόδοση της Π.Π στον πεζό, στον κάτοικο στον χρήστη, στον επισκέπτη με έλεγχο της κυκλοφορίας, και στάθμευσης, με δημιουργία δικτύου πεζόδρομων και, ποδηλατοδρόμων και με ενίσχυση της Δημόσιας συγκοινωνίας, με πρόβλεψη κίνησης ατόμων ΑΜΕΑ και με συστήματα κίνησης ηλιακής ενέργειας

θ) Λειτουργική και μορφολογική αναβάθμιση του θαλάσσιου μετώπου, η βελτίωση των υποδομών, και η βελτίωση της σύνδεσής του με την παλιά πόλη. Το θαλάσσιο μέτωπο αναβαθμίζεται και προωθούνται εκτεταμένες αναπλάσεις στις παραλιακές ζώνες με ενιαίο ύφος και ολοκληρωμένο σχεδιασμό. Στα πλαίσια αυτά πραγματοποιείται η επανάχρηση και ανάδειξη των ενετικών νεωρίων.

ι) Έλεγχος των χρήσεων γης μέσω ειδικού διατάγματος και απομάκρυνση από την εντός των τειχών περιοχή των οχλουσών και ανεπιθύμητων χρήσεων.

κ) Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού εμπορίου και δημιουργία υποδομών για την ενίσχυση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την προσέλκυση πολιτιστικών δραστηριοτήτων διεθνούς εμβέλειας. Προσέλκυση δημιουργικών επιχειρήσεων και εξειδικευμένων επιχειρήσεων σε τομείς νέων τεχνολογιών.

λ) Ενίσχυση του Γραφείου παλιάς πόλης του Δήμου με το αναγκαίο επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό, και μετεξέλιξη του ουσιαστικά σε μια ειδική επιχείρηση, που θα μπορεί να αναλάβει το έργο της ανάπλασης της Παλιάς πόλης.

Προτείνεται τέλος, ο σχεδιασμός ενός δικτύου πολιτιστικών διαδρομών με σύνδεση μέσω πεζοδρόμων και πράσινου και με την κατάλληλη σήμανση των μνημείων και διατηρητέων περιοχών κατοικίας που θα επιτρέψει μια άνετη και ολοκληρωμένη βίωση στον κάτοικο και στον επισκέπτη της πόλης. Η πολιτιστική διαδρομή θα είναι χρήσιμο να αποτυπωθεί και σε χάρτη της πόλης με όλα τα σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος, ώστε να είναι διαθέσιμη σε κατοίκους και επισκέπτες της πόλης. Η χρήση νέων τεχνολογιών μπορεί επίσης να συμβάλλει στην ανάδειξη των πολιτιστικών στοιχείων της πόλης.

B.4.6.6 Κοινωνικές υποδομές

Προτείνεται ο εμπλουτισμός της μητροπολιτικής ΧυΕ και όλων των μικρών αστικών κέντρων καθώς και των οικισμών του ΡΣΗ με τις στοιχειώδεις κοινωνικές και τεχνικές υποδομές κλπ που είναι ανάλογες του επιπέδου τους με προτεραιότητα στα ανώτερα οικιστικά κέντρα και τις έδρες των νέων Δήμων, καθώς και στους αγροτικούς και απομακρυσμένους οικισμούς.

Πολιτιστικές υποδομές

Η έγκριση της υποβληθείσας πρότασης για ανάδειξη της πόλης σε «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» δίδει την ευκαιρία ανάδειξης της παλιάς πόλης και των διατηρητέων κτιρίων και επανάχρησή τους ως χώροι πολιτισμού για την πρόβλεψη των πολιτιστικών δρώμενων της διοργάνωσης, ενσωματώνοντας τον βιοκλιματικό σχεδιασμό τόσο στο επίπεδο των αναπλάσεων όσο και στο ανάλογο επίπεδο των κτιρίων. Παράλληλα, προτείνεται μόνιμη ένταξη πολιτιστικών χρήσεων ευρωπαϊκής ακτινοβολίας σε ιστορικά κτίρια, μόνιμη ενίσχυση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, ευρωπαϊκής επίσης ακτινοβολίας – αρχεία / βιβλιοθήκες, κλπ και ένταξη της πόλης σε ανάλογα δίκτυα πόλεων. Ειδικά για το κτήριο των Φυλακών της Ν.

Αλικαρνασσοῦ προτείνεται να κηρυχθεί ως ιστορικό διατηρητέο κτίριο, (χώρος εκτέλεσης Ελλήνων Πατριωτών κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής και αντιστασιακών κατά τη διάρκεια της δικτατορίας) και να επαναχρησιμοποιηθεί με χρήσεις πολιτισμού, μετά την μεταφορά των φυλακών στην Νεάπολη Λασιθίου όπως εξάλλου προβλέπει το ισχύον ΕΠΧΣΑΑ για τα καταστήματα κράτησης (ΦΕΚ 1575/Β/2001). Προτείνεται επίσης η διαμόρφωση αστικών πολιτιστικών – τουριστικών διαδρομών και «άνοιγμα» της πόλης προς τη θάλασσα και διασύνδεσή της με το θαλάσσιο μέτωπο.

Πανεπιστήμιο

Κατά την παρούσα μεταβατική περίοδο στην οποία επεξεργάζεται ολοκληρωμένο σχέδιο για τα Πανεπιστήμια σε εθνικό επίπεδο (συγχωνεύσεις, κτλ.) η μελέτη προτείνει στον χώρο της ΠΑΓΒ και σε εφαρμογή του εγκεκριμένου ΣΧΟΟΑΠ Δ.Ε. Γουβών, υποδομές παιδαγωγικού χαρακτήρα με δημιουργία παραρτήματος του Πολυτεχνείου Κρήτης με νέα τμήματα και δημιουργία νέων τμημάτων του Πανεπιστημίου Κρήτης προσανατολισμένα στο περιβάλλον και τις πράσινες τεχνολογίες και προσαρμοσμένα στον αναπτυξιακό ρόλο του Ηρακλείου π.χ. γεωπονική, διαχείριση φυσικών πόρων, σπουδών θαλάσσης, οικονομικές επιστήμες με κατεύθυνση τον τουρισμό και τη θαλάσσια οικονομία, κτλ.

B.4.6.7 Απομάκρυνση οχλουσών χρήσεων

Καταγραφή των οχλουσών χρήσεων από τα ΓΠΣ /ΣΧΟΟΑΠ και σύνταξη μεταβατικών διατάξεων για τη μετεγκατάστασή τους σύμφωνα με τον Ν. 3325/2005 (άρθρο 7) για τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες και για τις αποθήκες και με τον Ν. 2831/2000 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 3212/2003 (άρθρο 26) για τις λοιπές δραστηριότητες.

B.4.6.8 Στρατόπεδα

Τα υφιστάμενα στρατόπεδα περιλαμβάνονται στην Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσοῦ για την οποία έχει εγκριθεί ήδη το νέο ΓΠΣ προβλέποντας την πολεοδόμηση των Μπετεινάκη και Θεοδοσάκη, την παραμονή της ΣΕΑΠ στην ίδια θέση, ενώ για τον χώρο της στρατιωτικής αεροπορικής βάσης (124 ΣΜ) προτείνεται από το παρόν ΡΣΗ μετά την παύση της λειτουργίας του αεροδρομίου, επίσης η απομάκρυνσή της και η ενοποίηση του χώρου με αυτόν του αεροδρομίου για την συγκρότηση του νέου μητροπολιτικού κέντρου – μητροπολιτικού πάρκου.

Όσον αφορά στο στρατιωτικό αεροδρόμιο του Καστελίου προτείνεται η διατήρησή του στον ίδιο χώρο και με τον ίδιο χαρακτήρα.

B.4.6.9 Ολοκληρωμένος αντισεισμικός σχεδιασμός

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται σε εξαιρετικά επικίνδυνη σεισμογενή περιοχή και ειδικά ο αστικός χώρος παρουσιάζει υψηλή επικινδυνότητα λόγω της πυκνοδόμησης, της ύπαρξης υψηλών κτιρίων και της έλλειψης μεγάλων ελεύθερων χώρων καταφυγής του πληθυσμού. Ειδικά σε ορισμένες περιοχές όπου υπάρχουν κτίρια που είναι υψηλά και αυθαίρετα ο κίνδυνος πολλαπλασιάζεται για τους κατοίκους. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο προτείνει και ο ΟΡΣΗ αργότερα πρέπει να διαχειριστεί έναν ολοκληρωμένο αντισεισμικό σχεδιασμό που να περιλαμβάνει ολόκληρη την παραλιακή – αστικοποιημένη Χ.Ε. και κατά προτεραιότητα την μητροπολιτική ΧυΕ με μικροζωνικές στον αστικό χώρο και παράλληλα πολεοδομικού χαρακτήρα ρυθμίσεις όπως την εξασφάλιση των αναγκαίων κοινόχρηστων χώρων καταφυγής του πληθυσμού ανά γειτονιά με τεχνικές υποδομές και κατάλληλο εξοπλισμό, των διαδρομών διαφυγής από μεγάλου πλάτους οδούς και σε συνδυασμό με την επιμόρφωση του πληθυσμού για την χρήση του σχεδίου αυτού. Προδιαγραφές μπορούν να αντληθούν από την μελέτη που συντάχθηκε από τον Γρ. Διαμαντόπουλο μετασεισμικά στην Καλαμάτα και βραβεύτηκε από το συμβούλιο των ευρωπαϊκών πολεοδόμων.

B.4.7 Προγραμματικά μεγέθη

Στη συνέχεια γίνονται κάποιες εκτιμήσεις προγραμματικών μεγεθών πληθυσμού και βασικών οικονομικών δεικτών, όπως είναι η απασχόληση ανά τομέα παραγωγής και ο οικονομικώς ενεργός πληθυσμός.

B.4.7.1 Προγραμματικά μεγέθη πραγματικού πληθυσμού ανά Δημοτική Ενότητα και προγραμματικά μεγέθη απασχόλησης

Τα δημογραφικά μεγέθη στο επιλεγόμενο τρίτο σενάριο, παρουσιάζουν υψηλούς ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού. Λόγω των πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη νέα ΚΑΠ οι πληθυσμοί στις απομακρυσμένες αγρο-κτηνοτροφικές περιοχές αναμένεται να διατηρηθούν στα ίδια επίπεδα δημογραφικής ανάπτυξης και δεν μειώνονται. Σύμφωνα με το προτεινόμενο πρότυπο ανάπτυξης με αποκλειστικό κριτήριο την βιώσιμη ανάπτυξη παρουσιάζονται προοπτικές και δυνατότητες επενδύσεων σε νέους και καινοτόμους παραγωγικούς τομείς σχετιζόμενους με το περιβάλλον και επομένως οι απασχολούμενοι αυξάνονται. Παρουσιάζεται γενικά μια μειωμένη απασχόληση σε ανειδίκευτο προσωπικό και προσέλκυση νέου μόνιμου πληθυσμού ανωτέρου μορφωτικού επιπέδου, που θα απασχοληθεί στον τομέα της Έρευνας - Τεχνολογίας, στο Πανεπιστήμιο, στον πολιτισμό, στην ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού, στις τεχνολογίες του περιβάλλοντος και της εξοικονόμησης ενέργειας συμβάλλοντας έτσι περαιτέρω στην ανάπτυξη του μορφωτικού-επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής. Επίσης αναμένεται και προσέλκυση επιπλέον πληθυσμού, όπως είναι οι φοιτητές που θα φοιτούν στα νέα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά τμήματα που προτείνονται από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ. Οι απομακρυσμένες περιοχές λόγω του παράγοντα της κρίσης παρουσιάζουν ιδιαίτερα μειωμένους δείκτες στην απασχόληση.

Παρουσιάζεται βραχυχρόνια μεγάλη αύξηση ανεργίας, εξέλιξη που επέρχεται από την αδυναμία άμεσης εναρμόνισης στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο και λόγω της εντεινόμενης οικονομικής κρίσης. Παρουσιάζεται προσωρινά σχετική ένταση κοινωνικών ανισοτήτων με έμφαση στην Μητροπολιτική περιοχή του Ηρακλείου, η οποία αποκαθίσταται καθώς αρχίζει να υλοποιείται το αναπτυξιακό πρότυπο. Μείωση της απασχόλησης σε μακροπρόθεσμη βάση παρουσιάζεται:

- στις αγρο-κτηνοτροφικές περιοχές της ημιορεινής – αγροτικής ενδοχώρας λόγω των δυσκολιών εναρμόνισης του πληθυσμού της περιοχής στη νέα ΚΑΠ – επιβιώνουν μόνον όσοι απασχολούμενοι εναρμονίζονται και μετεξελίσσουν την παραγωγή τους σε επιχειρηματική βάση,
- στο μητροπολιτικό κέντρο λόγω της αναδιάρθρωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και

- στις τουριστικές περιοχές οι οποίες στηρίζονται στον μαζικό τουρισμό.

Εκτιμάται ότι μόνο αν υλοποιηθούν οι πολλαπλές αναπτυξιακές - χωρικές και περιβαλλοντικές επιλογές της παρούσας πρότασης υπάρχει πιθανότητα να συγκρατηθούν οι ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού και των οικονομικών δεικτών στα σημερινά επίπεδα στο έτος Στόχο 2025, και μάλιστα μετά από μια φάση ενδιάμεσης κάμψης. Επίσης, η Κρήτη θα υπερβεί το 75% του μέσου Κοινοτικού ΑΕΠκκ, λόγω ιδιαίτερων συγκριτικών πλεονεκτημάτων, μέσα από ρεαλιστικές, αλλά δραστικές παρεμβάσεις αναπτυξιακής διεξόδου.

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι πληθυσμιακές εκτιμήσεις για τον πραγματικό πληθυσμό ανά Δημοτική Ενότητα:

Πίνακας Β.4.7.1 - Προγραμματικά μεγέθη πραγματικού πληθυσμού

Δήμοι	2001	2011	2025
ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ			
Δ.Ε. Ηρακλείου	137.711	157.119	171.543
Δ.Ε. Νέας Αλικαρνασσού	12.542	14.844	15.719
Δ.Ε. Γοργοαΐνη	3.171	3.115	3.298
Δ.Ε. Παλλιανής	2.404	2.468	2.613
Δ.Ε. Τεμένους	3.218	3.347	3.544
ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ			
Δ.Ε. Γαζίου	13.581	16.001	16.944
Δ.Ε. Τυλίσου	3.491	3.432	3.602
Δ.Ε. Κρουσσώνα	4.059	4.109	4.312
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΣΟΥ			
Δ.Ε. Γουβών	7.761	7.752	8.208
Δ.Ε. Επισκοπής	2.533	2.474	2.619
Δ.Ε. Μαλλίων	6.212	6.847	7.251
Δ.Ε. Χερσονήσου	8.497	10.586	11.210
ΔΗΜΟΣ ΜΙΝΩΑ - ΠΕΔΙΑΔΑΣ			
Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου	10.897	10.147	10.745
Δ.Ε. Θραψανού	2.616	2.650	2.806
Δ.Ε. Καστελλίου	6.819	6.986	7.397
ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΟΥ			
Δ.Ε. Αρχάνων	4.548	4.686	4.962
Δ.Ε. Νίκου Καζαντζάκη	7.171	7.139	7.567
ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΝΑΣ			
Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας	5.310	5.495	5.819
Σύνολο Περιοχής μελέτης	242.541	269.195	290.159

Πηγή: Επεξεργασία ομάδας μελέτης

Πίνακας Β.4.7.2 - Προγραμματικά μεγέθη απασχόλησης

Περιγραφή	Οικονομικά ενεργοί	Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Δε δήλωσαν	Ανεργοί	Οικονομικά μη ενεργοί	Σύνολο Πληθυσμού (μόνιμος)	Σύνολο Πληθυσμού (πραγματικός)
1991	81.864	76.610	16.450	15.084	41.627	3.449	5.254	98.747	180.611	211.684
2001	107.461	95.600	15.455	16.443	59.015	4.687	11.861	107.604	215.065	242.541
2011	119.271	106.106	14.153	17.250	69.501	5.202	13.164	119.429	238.700	269.195
2025	128.059	111.869	15.255	18.094	72.913	5.607	16.690	129.230	257.289	290.159

Πηγή: Επεξεργασία ομάδας μελέτης

B.4.7.2 Προγραμματικά μεγέθη επιβατικής – εμπορευματικής κίνησης του νέου αεροδρομίου (σύμφωνα με την ΜΠΕ του Νέου Αεροδρομίου)

Ο αερολιμένας του Ηρακλείου εξυπηρετεί κατά κανόνα την επιβατική – τουριστική κίνηση ενώ η εμπορευματική κίνηση είναι περιορισμένη, καθώς ο κύριος όγκος των εμπορευματικών μεταφορών εξυπηρετείται από το λιμάνι. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το νέο αεροδρόμιο, παρατηρείται μία συνεχής αύξηση τόσο των πτήσεων όσο και των επιβατών που διακινούνται μέσω του αερολιμένα Ηρακλείου, κάτι που δεν ισχύει με τα εμπορεύματα, καθώς στα έτη 2007 και 2008 παρατηρείται μία μεγάλη πτώση του όγκου μεταφοράς.

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, ο σχεδιασμός των νέων εγκαταστάσεων πρέπει να ικανοποιεί την εξυπηρέτηση της ακόλουθης συνολικής προβλεπόμενης κίνησης και των αντίστοιχων αιχμών.

Πίνακας B.4.7.3 - Αναμενόμενος ετήσιος φόρτος επιβατών

Σενάριο	Έτος	
	2015	2025
Χαμηλό Σενάριο	6.510.000	8.250.000
Μέσο Σενάριο	7.030.000	9.700.000
Υψηλό Σενάριο	7.650.000	11.700.000

Πηγή: μελέτη ΜΠΕ νέου αεροδρομίου στο Καστέλλι

Σύμφωνα με τον προηγούμενο πίνακα, και συγκεκριμένα το υψηλό σενάριο, η αναμενόμενη μελλοντική συνολική επιβατική κίνηση θα ανέλθει σε 11.700.000 επιβάτες από τους οποίους οι 2.200.000 επιβάτες θα είναι εσωτερικού και οι 9.500.000 επιβάτες θα είναι εξωτερικού. Για το ίδιο υψηλό σενάριο στο έτος 2025 η τυπική ώρα αιχμής επιβατών εκτιμάται σε 5.500 επιβάτες από τους οποίους 1.000 εσωτερικού και 4.500 εξωτερικού και η μέγιστη ώρα σε 1.140 και 5.110 επιβάτες αντίστοιχα. Με τα μεγέθη αυτά και την κατανομή των επιβατών ανά μέσο προς τις διάφορες κατευθύνσεις, **προτείνεται να εκπονηθεί ολοκληρωμένη κυκλοφοριακή μελέτη και μελέτη κυκλοφοριακών επιπτώσεων για όλο το οδικό δίκτυο διασύνδεσης του αεροδρομίου με το υπόλοιπο οδικό δίκτυο του νησιού.**

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη ΜΠΕ του νέου αεροδρομίου, εκτιμάται ότι το 40% των επιβατών εσωτερικού θα μετακινηθεί προς/από το αεροδρόμιο με λεωφορείο ή άλλο τουριστικό πούλμαν με μέση πληρότητα 35 επιβατών, ενώ το υπόλοιπο 60% θα χρησιμοποιήσει προσωπικό ή ενοικιαζόμενο επιβατικό αυτοκίνητο ή ταξί με μέση πληρότητα 2 επιβατών. Αντίθετα, το 95% των επιβατών εξωτερικού αναμένεται να μετακινηθεί με τα τουριστικά

πούλμαν με μέση πληρότητα 50 επιβατών, ενώ μόλις το 5% των επιβατών αυτών θα κάνει χρήση ενοικιαζόμενου επιβατικού αυτοκινήτου ή ταξί.

Ο τελικός προορισμός ή η προέλευση των επιβατών ποικίλει σημαντικά. Εκτιμάται ότι η επιβατική κίνηση του έτους 2025 θα είναι, σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας Β.4.7.4 – Επιβατική κίνηση στο έτος 2025

Προορισμός	Επιβάτες εσωτερικού	Επιβάτες εξωτερικού
Από/προς Ηράκλειο	70%	30%
Από/προς Χερσόνησο	20%	60%
Από/προς νότια παράλια	10%	10%

Πηγή: ΜΠΕ νέου αεροδρομίου στο Καστέλλι

Β.4.7.3 Προγραμματικά μεγέθη του λιμένα Ηρακλείου (σύμφωνα με τη μελέτη master plan του ΟΛΗ – 2007)

Επιβατική - Τουριστική κίνηση

Το Επιβατικό Λιμάνι του Ηρακλείου είναι το τρίτο (3^ο) σε διακίνηση επιβατών στην Ελλάδα και εξυπηρετεί ετησίως περίπου 2εκ. επιβάτες και πάνω από 300.000 οχήματα. Οι τελικές προβλέψεις της μελέτης του εγκεκριμένου Master Plan του λιμένα Ηρακλείου για το 2035, που αποτελεί το έτος στόχο, ως προς τη διακίνηση επιβατών και τουριστών ανέρχονται σε:

- 3.000.047 επιβάτες
- 821.908 τουρίστες

Εμπορευματική κίνηση

Η διακίνηση εμπορευμάτων γίνεται σήμερα στους προβλήτες III και IV, όπου υπάρχει Ελεύθερη Ζώνη έκτασης 66 στρεμμάτων. Επίσης εμπορεύματα διακινούνται με φορηγά οχήματα με τα ακτοπλοϊκά πλοία, καθώς και από την περιοχή Λινοπεράματα (τσιμέντο, καύσιμα) με εξειδικευμένα εμπορικά πλοία. Οι τελικές προβλέψεις της ως άνω μελέτης για το 2035, ως προς τη διακίνηση εμπορευμάτων ανέρχονται σε:

- 420.987 τόνους γενικού φορτίου
- 775.317 τόνους χύδην φορτίου και
- 4.679.624 εμπορευματοκιβώτια

οι οποίες σε περίπτωση μεταφοράς των λιμενικών δραστηριοτήτων των δύο τελευταίων κατηγοριών στο Τυμπάκι, θα είναι πολλαπλάσιου όγκου

B.4.8 Τεχνικές υποδομές

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο της Οργάνωσης των Μεταφορών στην μητροπολιτική περιοχή, οι μεταφορές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Στόχοι της πολιτικής μεταφορών είναι:

- Η ενίσχυση του χωρικού πλέγματος και της πολυκεντρικότητας
- Η ενίσχυση των περιφερειακών συνδέσεων των μικρών αστικών κέντρων της ενδοχώρας
- Η μείωση των καθημερινών μετακινήσεων από και προς το Ηράκλειο

Η μητροπολιτική περιοχή πρέπει να στηριχθεί στα δίκτυα συλλογικής μεταφοράς. Όλες οι μετακινήσεις με τα άλλα μέσα (αυτοκίνητο, ταξί, ποδήλατο, περπάτημα) θα αρθρωθούν και θα συντονιστούν στην χάραξη των MMM. Ήδη δοκιμασμένα εργαλεία που μπορούν να μετατρέψουν την πόλη σε ένα αυστηρά ρυθμισμένο και αποτελεσματικό μηχανισμό ως προς τις μετακινήσεις είναι οι συνδυασμένες αστικές μεταφορές, το σύστημα ενός μοναδικού εισιτηρίου για όλα τα μέσα και για τη στάθμευση, οι επαρκείς Χώροι Στάθμευσης για μετεπιβίβαση (park and ride), δίκτυα πληροφόρησης και επικοινωνίας με το χρήστη, οι αστικές συνδυασμένες μεταφορές και με τις υπεραστικές μετακινήσεις των MMM, και ειδικά στην περίπτωση του Ηρακλείου οι MMM προτείνεται να συμπεριλάβουν και τις θαλάσσιες υπεραστικές μετακινήσεις, μεταξύ των εδρών των Π.Ε. με προτεραιότητα τη γραμμή Ηράκλειο – Χανιά προς ενίσχυση του διπόλου.

Βέβαια, ήδη από την δεκαετία του 90, το Πράσινο βιβλίο 'για το Αστικό Περιβάλλον' (1990), έθετε ως παράγοντα βελτίωσης του αστικού χώρου στην προτεραιότητα «περπάτημα και ποδήλατο», ως φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους μετακίνησης, ενώ πλέον σήμερα οι πράσινες τεχνολογίες έχουν προάγει τα «πράσινα λεωφορεία» και ήπια μεταφορικά μέσα.

Κυκλοφοριακή οργάνωση της πόλης και ειδικά της παλιάς πόλης και δημιουργία δικτύου κίνησης πεζών και ποδηλάτων. Σταδιακή κατά ζώνες απαγόρευση της κίνησης των αυτοκινήτων στο ιστορικό κέντρο εκτός της διέλευσης των οχημάτων των κατοίκων από και προς την κατοικία τους και θέσπιση ειδικών ρυθμίσεων για την μεταφορά εμπορευμάτων και την κίνηση άλλων ειδικών οχημάτων – μηχανημάτων, όπως για οικοδομικές εργασίες κλπ και επαύξηση του δικτύου πεζόδρομων και δρόμων «ήπιας» κυκλοφορίας, αλλά και ποδηλατοδρόμων. Κατ' αντιστοιχία σταδιακή ενίσχυση των μαζικών μέσων μεταφοράς και μάλιστα εναλλακτικών μορφών – «κουφέλες καυσίμου» και στην παλιά πόλη, προσαρμοσμένων στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά του βασικού οδικού της δικτύου. Πρόβλεψη απαραίτητων χώρων στάθμευσης εντός της παλιάς πόλης και εκτός τειχών – στη

νέα πόλη και ειδικά στα Πολεοδομικά Κέντρα που θα προβλεφθούν με την εκπόνηση του ΓΠΣ.

B.4.8.1 Χερσαία οδικά δίκτυα

Η διάρθρωση του οδικού δικτύου της περιοχής μελέτης και ευρύτερα της Π.Ε. Ηρακλείου είναι αποτέλεσμα της μορφολογίας του εδάφους, των ιστορικών συνθηκών ανάπτυξης στην παραλιακή ζώνη, των περιοχών γεωργικής παραγωγής και του δικτύου οικισμών, καθώς και των σχέσεων με τις γειτονικές Π.Ε. και ιδιαίτερα με την Π.Ε. Λασιθίου, δεδομένης της διαχρονικής ύπαρξης και περαιτέρω ανάπτυξης οικονομικών ροών από το Οροπέδιο Λασιθίου προς το Ηράκλειο, οι οποίες έχουν αναφερθεί στην Α' φάση της παρούσας μελέτης.

Ο βασικός οδικός άξονας της Κρήτης είναι ο παραλιακός, ο οποίος διασχίζει και την περιοχή μελέτης κατά την οριζόντια κατεύθυνση – την κατεύθυνση Ανατολή – Δύση. Πρόκειται για τον **ΒΟΑΚ, ο οποίος μαζί με τον, ανάλογης κατεύθυνσης, ΝΟΑΚ, εντάσσονται στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, ιεραρχούμενοι ως πρωτεύοντες οδικοί άξονες, με αναπτυξιακό προσανατολισμό, για τους οποίους προτείνονται:**

- Αναβάθμιση σε Ελεύθερη Ταχεία Λεωφόρο και ολοκλήρωση του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης (ΒΟΑΚ) – Τμήμα Παράκαμψη Μαλίων, ο οποίος σήμερα είναι ο σημαντικότερος οδικός άξονας της Κρήτης
- Αδειοδότηση – μελέτη και κατασκευή του δεύτερου συμπληρωματικού του ΒΟΑΚ οδικού άξονα, αναπτυξιακού προσανατολισμού, που είναι ο Νότιος άξονας (ΝΟΑΚ), ο οποίος θα ενώνεται με τον ΒΟΑΚ στο Ρέθυμνο και θα διατρέχει την κεντρική και ανατολική Κρήτη από τα νότια και, μετά την Ιεράπετρα, θα συναντάει ξανά τον ΒΟΑΚ στην Παχιά Άμμο της Π.Ε. Λασιθίου.

Η κάθετη σύνδεση εντός της Π.Ε. Ηρακλείου και εντός περιοχής ΡΣΗ υλοποιείται από ένα ζεύγος δύο οδικών αξόνων, η αναβάθμιση των οποίων θα πρέπει να ολοκληρωθεί σε όλο το μήκος τους, του δυτικού κάθετου άξονα Ηρακλείου – Μοιρών και του ανατολικού κάθετου άξονα Ηρακλείου – Βιάννου οι οποίοι ιεραρχούνται ως δευτερεύοντες οδικοί άξονες. Η αναπτυξιακή σημασία των αξόνων αυτών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την περιοχή του ΡΣΗ αφού ο μεν δυτικός άξονας παρέχει σύνδεση με το ενισχυμένο οικιστικό κέντρο της Αγ. Βαρβάρας, με το προγραμματιζόμενο εξειδικευμένο λιμάνι εμπορευματοκιβωτίων στο Τυμπάκι, με την πεδιάδα της Μεσσαράς που αποτελεί τη σημαντικότερη αγροτική περιοχή της Π.Ε. Ηρακλείου, αλλά και με τη Φαιστό τον δεύτερο διεθνούς εμβέλειας πολιτιστικό πόλο μετά την Κνωσό, ενώ ο ανατολικός κάθετος άξονας παρέχει σύνδεση με το ενισχυμένο οικιστικό κέντρο του Αρκαλοχωρίου, καθώς και με την ορεινή περιοχή του Βιάννου στα νοτιοανατολικά και μελλοντικά θα παρέχει σύνδεση με το νέο αεροδρόμιο του Ηρακλείου που

προγραμματίζεται να κατασκευαστεί στο Καστέλι. Για τις οδικές συνδέσεις του αεροδρομίου γίνεται ειδική αναφορά στην συνέχεια.

Μεταξύ των δύο αυτών κάθετων αξόνων υφίσταται και ένας τρίτος κάθετος οδικός άξονας, στο ίδιο επίπεδο ιεράρχησης με τους δύο προηγούμενους (δευτερεύοντες), που αποτελεί ουσιαστικά τη δυτική διακλάδωση του άξονα Ηράκλειο – Βιάννος και είναι ο άξονας Χουδέτσι – Τεφέλι – Πύργος. Τμήματά του έχουν ενταχθεί στο ΕΣΠΑ για την αναβάθμισή τους.

Η ολοκλήρωση – βελτίωση των βασικών αυτών αξόνων δημιουργεί ένα κύκλωμα βασικών οδικών αξόνων, με αναπτυξιακό χαρακτήρα (ΒΟΑΚ, κάθετοι άξονες και ΝΟΑΚ), στο βόρειο τμήμα του οποίου βρίσκεται το ΡΣΗ, αποτελώντας ένα πραγματικό πόλο περιφερειακής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας, καθώς, με το λιμάνι του, συνδέεται επίσης με τους διεθνείς θαλάσσιους διαδρόμους και με το αεροδρόμιο και, δυνητικά, με όλους τους διεθνείς προορισμούς, αποτελώντας τη βάση για την ολοκληρωμένη υλοποίηση του στόχου της συνδυασμένης λειτουργίας των χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων μεταφορών.

Με τους δευτερεύοντες και τριτεύοντες κλάδους που αναπτύσσονται στα νότια, στην ενδοχώρα του Ηρακλείου, το οδικό σύστημα δημιουργεί μια ακτινική μορφή σε σχήμα ημικυκλίου - «βεντάλιας», με κέντρο το Ηράκλειο, με το οποίο συνδέονται απ' ευθείας οι οικισμοί και απεικονίζει στον χώρο την ηρακλειοκεντρική δομή της γενικότερης χωρικής οργάνωσης και της οικονομίας της περιοχής μελέτης.

Ήδη από την Α' φάση το ακτινικό σύστημα μεταφορών κρίθηκε ανεπαρκές όσον αφορά στον παράγοντα της οργανικής σύνδεσης των οικισμών μεταξύ τους κατά την κατεύθυνση Ανατολή – Δύση και προς τούτο προτάθηκε η δημιουργία ενός «πλέγματος» με την βελτίωση του υφιστάμενου οδικού δικτύου αυτής της κατεύθυνσης και την χάραξη νέων, μικρού μήκος τμημάτων, με προτεραιότητα στον πρώτο μετά τον ΒΟΑΚ κλάδο, ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει και ως παρακαμπτήριο της κεντρικής μητροπολιτικής περιοχής. Με τον τρόπο αυτό οργανώνεται χωρικά όλη η περιοχή του ΡΣΗ, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, στην οργανική σύνδεση των οικισμών των νέων Καλλικρατικών Δήμων, η ενοποίηση των οποίων στηρίζεται και σε τέτοια έργα, στην ενίσχυση της υπαίθρου γενικότερα και στην επίτευξη της πολυκεντρικότητας και της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου. Στο πλαίσιο αυτής της οριζόντιας διασύνδεσης προτείνεται η δημιουργία τριών οριζόντιων οδικών διασυνδέσεων, έπειτα από την εκπόνηση των σχετικών αναγνωριστικών μελετών οδοποιίας και οικονομοτεχνικών μελετών σκοπιμότητας, οι οποίες θα πρέπει κατά το δυνατόν να ακολουθούν υφιστάμενες οδούς, ώστε να αποφεύγεται ή να περιορίζεται η διάνοιξη νέων χαράξεων, με το επαγόμενο πρόβλημα των απαλλοτριώσεων. Σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ βασικό κριτήριο για την υλοποίηση νέων υποδομών μεταφορών συνιστά η συμβολή

τους στο ισοζύγιο μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της αναμενόμενης ανάπτυξης. Οι προτεινόμενες αυτές διασυνδέσεις από το νότο προς Βορρά είναι οι εξής:

- Η οδός που να συνδέει τα δύο ενισχυμένα οικιστικά κέντρα, την Αγία Βαρβάρα στα νοτιοδυτικά με το Αρκαλοχώρι στα νοτιοανατολικά του ΡΣΗ. Η οδός αυτή είναι πολύ σημαντική διότι ολοκληρώνει και ενοποιεί χωρικά την περιοχή του ΡΣΗ σε ένα σύστημα οδικών αξόνων που σχηματίζουν ισόπλευρο τρίγωνο επί του οποίου αρθρώνονται οι υπόλοιποι οδικοί άξονες συγκροτώντας το χωρικό πλέγμα του ΡΣΗ για το οποίο έχει γίνει ήδη αναφορά.
- Η ενδιάμεση οριζόντια οδός Κρουσώνας – Αγ. Μύρωνας – Βενράτο - Πρ. Ηλίας – Πεζά – Καστέλλι – Οροπέδιο Λασιθίου, η υλοποίηση της οποίας θα την καταστήσει «ραχοκοκκαλιά» του ΡΣΗ στην κατεύθυνση Δ – Α, καθώς θα ενώνει οριζόντια τα περισσότερα ημιαστικά κέντρα της ενδοχώρας, ενδυναμώνοντας την συνεργασία και τη συνέργεια μεταξύ τους.
- Η βόρεια οριζόντια η οποία θα έχει διπλό ρόλο – την διασύνδεση όπως και όλες οι υπόλοιπες, των οικισμών στην κατεύθυνση Ανατολή – Δύση των οικισμών της περιφερειακής περιοχής, εξασφαλίζοντας τα προαναφερθέντα συγκριτικά πλεονεκτήματα καθώς και την λειτουργία της ως ευρεία παράκαμψη της κεντρικής μητροπολιτικής περιοχής για τους οικισμούς της βόρειας ενδοχώρας του ΡΣΗ. Στον οριζόντια της 25ετίας μια τέτοια προοπτική θα συμβάλλει στην ανακούφιση της κεντρικής μητροπολιτικής περιοχής από διερχόμενους κυκλοφοριακούς φόρτους υπερτοπικών μετακινήσεων κατά την κατεύθυνση Α - Δ. Η ήδη εκπονηθείσα αναγνωριστική μελέτη για την ευρεία παράκαμψη έχει συγκεντρώσει αρνητικές απόψεις στη δημόσια διαβούλευση του ΡΣΗ και οι κατευθύνσεις της Επιτροπής Επίβλεψης, ως συνισταμένη των διαφορετικών απόψεων, συνίστανται στην διερεύνηση εναλλακτικών χαραξων από το ΡΣ (μεταξύ των οποίων και νοτιότερη χάραξη, η οποία να μπορεί να παίξει και το ρόλο εγκάρσιας σύνδεσης των μικρότερων οικιστικών κέντρων της ενδοχώρας). Ως μια τέτοια οριζόντια χάραξη, που να ακολουθεί επί το πλείστον το υφιστάμενο τοπικό και αγροτικό οδικό δίκτυο με τις ελάχιστες δυνατές νέες διανοίξεις, προτείνεται η οδός που να συνδέει τους οικισμούς Τύλισο – Καλέσια – Βασιλειές – Επισκοπή με προοπτική, εφόσον απαιτηθεί από τις συνθήκες μελλοντικά, να επεκταθεί προς τα ανατολικά και να συναντήσει την οδό Χαρσώνησος – Καστέλλι – Αρκαλοχώρι μέσω της υφιστάμενης οδού Επισκοπή – Σμάρι – Λαγός. Νοτιότερη αυτής εναλλακτική χάραξη αποτελεί η ήδη προαναφερθείσα ενδιάμεση οριζόντια οδός Κρουσώνας – Αγ. Μύρωνας – Πρ. Ηλίας – Πεζά – Καστέλλι – Οροπέδιο Λασιθίου προς την οποία θα έχει συμπληρωματικό ρόλο

Γενικά πάντως όλα τα οδικά δίκτυα κυκλοφορίας, ως φυσικό επακόλουθο του τρόπου που έχουν εξελιχθεί διαχρονικά στην περιοχή μελέτης παρουσιάζουν προβλήματα ανεπάρκειας κυρίως στους θερινούς μήνες, λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης, δεχόμενα

παράλληλους φόρτους και από τη γεωργική παραγωγή – μεταφορές γεωργικών προϊόντων, κυκλοφορία γεωργικών μηχανημάτων, κλπ.

Βασική κατεύθυνση / προϋπόθεση για την ολοκλήρωση των ανωτέρω πρωτευόντων και δευτερευόντων οδικών αξόνων είναι η κατά προτεραιότητα πρόβλεψη και κατασκευή των παρακαμπτηρίων όλων των οικισμών τους οποίους διασχίζουν οι άξονες. Η εν λόγω πρόταση πρέπει να αποτελέσει βασικό ζήτημα προγραμματισμού στο πλαίσιο της ασφάλειας και της ποιότητας ζωής των κατοίκων, με προτεραιότητα τους οικισμούς με 3^{ου} και 3^{ου} ενισχυμένου επιπέδου, εφόσον αυτοί έχουν ήδη υψηλούς κυκλοφοριακούς φόρτους στο εσωτερικό τους οδικό κύκλωμα.

Πολύ σημαντικές είναι οι οδικές συνδέσεις του νέου αεροδρομίου στο Καστέλλι με το Ηράκλειο και με τον ΒΟΑΚ, οι οποίες θα πρέπει να μελετηθούν και να υλοποιηθούν πριν από την έναρξη λειτουργίας του αεροδρομίου, ώστε να αποφευχθούν προβλήματα κατά τις μετακινήσεις των επισκεπτών – τουριστών. Η οδική προσπέλαση του αεροδρομίου προγραμματίζεται από την ΜΠΕ Αεροδρομίου με δύο κλάδους, με τους οποίους η ομάδα μελέτης συμφωνεί :

- **Χερσονήσος – Καστέλι (Νέο Αεροδρόμιο)**, μέσω της οποίας παρέχεται σύνδεση τόσο με τον ΒΟΑΚ όσο και με την τουριστική παραλιακή περιοχή Γουβών – Χερσονήσου – Μαλιών. Πρόκειται για υφιστάμενη οδό, η οποία έχει βελτιωθεί κατά τμήματα και προτείνεται η ολοκλήρωση της βελτίωσης σε όλο το μήκος της, συμπεριλαμβανομένης της παράκαμψης του οικισμού του Καστελίου.
- **Αρκαλοχώρι – Νέο Αεροδρόμιο**, μέσω της οποίας συνδέεται με την οδό Ηρακλείου – Βιάννου και, μέσω αυτής, παρέχεται σύνδεση προς Βορρά με τον ΒΟΑΚ και το Ηράκλειο και προς Νότο με τον ΝΟΑΚ και τις νότιες περιοχές της Ανατολικής Κρήτης. Η οδός αυτή αποτελεί την συνέχεια της προηγούμενης οδού Χερσονήσος – Καστέλι προς τα νότια, η οποία θα πρέπει να κατασκευαστεί επί του υφιστάμενου οδικού δικτύου Ευαγγελισμός – Αρκαλοχώρι.

Κρίσιμο στοιχείο στο οδικό δίκτυο του ΡΣΗ αποτελεί η βελτίωση της προσπελασιμότητας των ορεινών και, γενικά, των δυσπρόσιτων περιοχών και κυρίως των μειονεκτικών περιοχών. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην βελτίωση της προσπελασιμότητας των ορεινών και ημιορεινών περιοχών που σχεδόν όλοι οι Καλλικρατικοί Δήμοι έχουν – Μαλεβιζίου, Γόρτυνας, όσον αφορά την Δ.Ε. Αγ. Βαρβάρας, Μίνωα – Πεδιάδας και Χερσονήσου.

Επίσης θα πρέπει να ολοκληρωθούν όλα τα οδικά έργα που έχουν ενταχθεί και προγραμματίζεται να κατασκευαστούν ή έχουν ήδη αρχίσει να κατασκευάζονται, όπως ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής οδοί:

- Καρτερός – Επισκοπή
- Γάζι – Κρουσώνας
- Τύλισσος – Ανώγεια
- ΒΟΑΚ – ΠΑΓΝΗ – ΙΤΕ
- Αγ. Βαρβάρα – Γέργερη - όρια Π.Ε. Ηρακλείου

Όσον αφορά το αστικό οδικό δίκτυο, η κατάσταση είναι μη λειτουργική, διότι, σε συνδυασμό με μια σειρά πολεοδομικών παραμέτρων, όπως οι υφιστάμενες χρήσεις γης, οι ζώνες φόρτισης ιδιαίτερα τις περιόδους τουριστικής αιχμής, κλπ, καταγράφεται σημαντική συμφόρηση ιδιαίτερα στην Παλιά Πόλη, ενώ το δίκτυο των πεζοδρομήσεων που έχει προταθεί από τη κυκλοφοριακή μελέτη που έχει εκπονηθεί για την Παλιά Πόλη δεν τηρείται διότι δεν έχει παραληφθεί και εξετάζεται ad hoc η εκάστοτε λήψη απόφασης από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δ. Ηρακλείου. Απαιτείται η επικαιροποίηση της εν λόγω μελέτης και η παραλαβή της συνολικά για όλη την κεντρική – μητροπολιτική ΧυΕ με την προϋπόθεση ότι παραμέτρους των προτάσεων δεν θα αποτελούν μόνον τα κυκλοφοριακά κριτήρια αλλά και πολεοδομικά, όπως η πρόταση της παρούσας μελέτης για την σταδιακή πεζοδρόμηση όλης της Παλιάς Πόλης και η κυκλοφορία μόνον ΜΜΜ και συγκεκριμένα mini bus και μεσαίου μεγέθους λεωφορεία «πράσινης τεχνολογίας», ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των διαφόρων διασυνδέσεων για την καθημερινή ζωή της πόλης αλλά και την τουριστική περιήγηση. Γενικά σε όλο το μητροπολιτικό κέντρο και σε όλη την μητροπολιτική περιοχή προτείνεται η ενδυνάμωση του ρόλου των ΜΜΜ - μείωση της χρήσης των Ι.Χ. Στις εισόδους της πόλης προτείνεται επίσης η δημιουργία Χώρων Στάθμευσης φορτηγών, πολιτική και χωροθετήσεις που είχε προτείνει το εγκεκριμένο ΓΠΣ Ηρακλείου, αλλά ποτέ δεν είχαν υλοποιηθεί

Οι αρχές της βιώσιμης κινητικότητας που συνίστανται σε ήπιες παρεμβάσεις προτείνονται, λόγω των ιδιοτήτων τους, κατ' αρχήν στην παλιά πόλη με ολιστική προσέγγιση, στην οποία, προτεραιότητα δίδεται στους πεζούς, τα ποδήλατα, τα ΜΜΜ και την προστασία του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα προτείνεται :

- Διατύπωση συμπερασμάτων από την αναθεώρηση της προηγούμενης κυκλοφοριακής μελέτης και συνάρτηση της νέας κυκλοφοριακής μελέτης, η οποία πρέπει να συνταχθεί, με τη μελέτη ανάπλασης της παλιάς πόλης, η οποία επίσης να αρχίσει να υλοποιείται κατ' ελάχιστο στο σκέλος της πολεοδομικής μελέτης που έχει εγκριθεί από το ΚΑΣ.
- Σταδιακή πεζοδρόμηση όλης της παλιάς πόλης. Ο δρόμος θεωρείται ένας δημόσιος χώρος με πολλές χρήσεις και πρωταγωνιστή τον άνθρωπο.
- Χώροι στάθμευσης οχημάτων περικεντρικοί και σε συνδυασμό με τις αφετηρίες των ΜΜΜ και με την ύπαρξη χώρων στάθμευσης ποδηλάτων (αυτοκίνητο – ποδήλατο).

- Πύκνωση δικτύου ποδηλατόδρομων και σύνδεσή του με τον προταθέντα ποδηλατόδρομο της παραλίας

Στήριξη της πολιτικής χρήσης του ποδηλάτου με παροχή δυνατοτήτων ενοικίασης σε ορισμένα σημεία, που ενίοτε συνδυάζουν ανάγκες των κατοίκων και των τουριστών.

Προσδιορισμό του ωραρίου κίνησης μεγάλων οχημάτων για την φορτοεκφόρτωση προϊόντων για τις ανάγκες των καταστημάτων και ειδικά των μεγάλων καταστημάτων.

Εξάλλου σε όλη την πόλη προτείνεται

- Βελτίωση των μέτρων ασφάλειας των μετακινήσεων των πεζών και της οδικής ασφάλειας των αυτοκινήτων με προτεραιότητα τις περιοχές που καταγράφονται τα περισσότερα αυτοκινητιστικά ατυχήματα
- Εξέταση του συστήματος κίνησης των ΑΜΕΑ προκειμένου να προταθούν βελτιώσεις τόσο γενικές στο ίδιο το σύστημα κίνησης, όσο και μεμονωμένες σε ορισμένες περιοχές.

Στην άμεσα ευρύτερη περιοχή του Π.Σ. Ηρακλείου διαπιστώνεται η ανάγκη διαχωρισμού των υπερτοπικής σημασίας μεταφορών από τις αστικές. Γενικότερα, για όλη την πόλη και τον περιαστικό της χώρο, την στρατηγική κατεύθυνση, σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ, αποτελεί η εφαρμογή των πλέον σύγχρονων προτύπων (σε υποδομές και μέσα) με εισαγωγή μηχανισμών διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης και αποτίμησης των συγκοινωνιακών μεγεθών που σχετίζονται με τις αστικές συγκοινωνίες και στο πλαίσιο «Ηράκλειο – πράσινη πόλη», εξοικονόμηση ενέργειας και χαμηλή εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου με εισαγωγή πιο «καθαρών» μέσων μετακίνησης, όπως π.χ. η χρήση βιοντίζελ, η χρήση λεωφορείων χωρίς θερμικούς κινητήρες και η πρόβλεψη ποδηλατοδρόμων, οι οποίοι θα συμβάλλουν στην διευκόλυνση της χρήσης του ποδήλατου, με μέτρα που θα εξειδικευθούν κατά περίπτωση στο τοπικό επίπεδο

Το πρόβλημα των χώρων στάθμευσης επίσης είναι άμεσα συνδεδεμένο με την όλη κυκλοφοριακή ρύθμιση του αστικού χώρου και πιθανόν μια νέα μελέτη σε συνδυασμό με τις πολεοδομικές προτάσεις του νέου ΓΠΣ πρέπει να αντιμετωπίσει ολόπλευρα το όλο θέμα με σύγχρονες μεθόδους και με κατεύθυνση την πρόβλεψή τους σε κομβικές περιφερειακές περιοχές, ώστε να εξασφαλίζεται η παράμετρος της χρήσης των συνδυασμένων μεταφορών, με μετεπιβίβαση σε ΜΜΜ για την προσέγγιση στον προορισμό των επιβατών και να μην προκαλείται ρύπανση με τα αέρια του θερμοκηπίου. Προς αυτήν την κατεύθυνση προσανατολίζονται και οι προτάσεις του ΡΣΗ για την δημιουργία ποδηλατόδρομων και πεζόδρομων εκτεταμένων.

Στο πλαίσιο της κυκλοφοριακής οργάνωσης του αστικού χώρου και της ανάπτυξης των «πράσινων» ΜΜΜ προτείνεται η επανεξέταση των προτάσεων της μελέτης το 2000 από τον

τότε Δήμο Ηρακλείου με σκοπό την κατασκευή Τραμ. Συγκεκριμένα η μελέτη προέβλεπε την εγκατάσταση και λειτουργία εκτεταμένου δικτύου Ελαφρού Μέσου Σταθερής Τροχιάς (ΕΜΣΤ) στην πόλη του Ηρακλείου, ώστε να αντιμετωπιστούν τα έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα της πόλης και να περιοριστεί η ατμοσφαιρική ρύπανση, ιδιαίτερα στην περιοχή της Παλιάς Πόλης. Πρόκειται για μία μελέτη σκοπιμότητας - βιωσιμότητας του έργου που εκπονήθηκε από τη γερμανοελβετική κοινοπραξία Lahmayer International - Switch Transit Consult και προέβλεπε την κατασκευή δύο γραμμών συνολικού μήκους 14,2 χιλιομέτρων.

- Η γραμμή 1, μήκους 8,6 χιλιομέτρων, από το υφιστάμενο αεροδρόμιο του Ηρακλείου, και μέσω του λιμανιού και του κέντρου της πόλης κατέληγε στο Παγκρήτιο Στάδιο.
- Η γραμμή 2, μήκους 5,6 χιλιομέτρων, από το κέντρο της πόλης του Ηρακλείου κατέληγε στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού.

Η πρόταση του ΡΣΗ συνίσταται στην λειτουργία του τραμ στα όρια της κεντρικής Μητροπολιτικής Χωρικής Υποενοότητας κατά την οριζόντια κατεύθυνσή της από το Γάζι μέχρι τον Καρτερό και κατά την κάθετη κατεύθυνσή της μέχρι την Κνωσό στα ανατολικά και μέχρι το Πανεπιστήμιο, το ΙΤΕ και το ΠΕΠΑΓΝΗ στα δυτικά. Οι περαιτέρω παράκτιες διασυνδέσεις μπορούν να επιτευχθούν με ελαφρά πλοία στα όρια του ΡΣΗ από το λιμάνι του Ηρακλείου και ειδικά μέχρι τα Χανιά στο πλαίσιο της ενίσχυσης της πολιτικής του διπόλου, ή με υδροπλάνα για τις μεγαλύτερες αποστάσεις, π.χ. προς Χανιά, όπως θα αναφερθεί αναλυτικά στην συνέχεια.

B.4.8.2 Θαλάσσια δίκτυα

B.4.8.2.1 Λιμένες Ηρακλείου

Το λιμάνι του Ηρακλείου αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου επιβατών και εμπορευμάτων στην περιοχή μελέτης, αλλά και σε ολόκληρη την Περιφέρεια της Κρήτης. Αποτελεί ένα από τους έντεκα (11) λιμένες διεθνούς ενδιαφέροντος² με εξέχουσα γεωστρατηγική θέση, καθώς βρίσκεται στο κέντρο της νοτιοανατολικής Λεκάνης της Μεσογείου. Ο βασικός ρόλος του Λιμένα Ηρακλείου είναι η λειτουργία του ως συγκοινωνιακή πύλη εισόδου / εξόδου προσώπων και αγαθών για την Περιφέρεια της Κρήτης με στροφή τα τελευταία χρόνια στον τομέα της μεταφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων (Ε/Κ) για την απόκτηση μεριδίου της αγοράς

² Οι λιμένες της Χώρας κατατάσσονται σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση αριθ. 3514.96/02/92 (ΦΕΚ Β' 440/07-07-1992) των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, Εξωτερικών και Εμπορικής Ναυτιλίας, στις ακόλουθες κατηγορίες:

■ Λιμένες εθνικής σημασίας (Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Πάτρας, Ηγουμενίτσας, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Ηρακλείου, Κέρκυρας, Μυτιλήνης, Ρόδου, Χαλκίδας, Κύμης, Ελευσίνας, Λαυρίου, Ραφήνας, Αιγίου, Καλαμάτας, Ρεθύμνου, Σύρου, Σούδας, Κω, εκ των οποίων οι έντεκα πρώτοι εμφανίζουν διεθνές ενδιαφέρον).

■ Λιμένες μείζονος ενδιαφέροντος (Λάγος, Ν. Μουδανίων, Στυλίδας, Κορίνθου, Κατάκολου, Κυλλήνης, Πύλου, Γυθείου, Ναυπλίου, Ιτέας, Ζακύνθου, Πόρου, Κεφαλληνίας, Πρέβεζας, Σητείας, Καστελίου Κισσάμου, Καλών λιμένων, Βαθέως Σάμου, Μύρινας Λήμνου, Χίου, Μυκόνου, Πάρου, Αμφίπολης).

■ Λιμένες τοπικής σημασίας, που περιλαμβάνουν όλους τους υπόλοιπους λιμένες της Χώρας

της νοτιοανατολικής Μεσογείου, αλλά και στον τομέα της κρουαζιέρας. Το εμπορευματικό Λιμάνι του Ηρακλείου, το μεγαλύτερο της Νότιας Ελλάδος κατατάσσεται σταθερά πλέον στην 3η θέση σε εθνικό επίπεδο, μετά τα Λιμάνια του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης σε διακίνηση Ε/Κ, ενώ κατατάσσεται μετά τον Πειραιά σε εθνικό επίπεδο (2^η θέση) στην παροχή υπηρεσιών ως λιμάνι «αρχή και τέλους κρουαζιέρας».

Για τον λιμένα Ηρακλείου προτείνεται η ενίσχυση του διεθνούς ρόλου του με σκοπό την ανάδειξη και εδραίωσή του ως κύριας θαλάσσιας πύλης της χώρας. Η ενίσχυση αυτή θα πρέπει να επιτευχθεί με αναβάθμιση - εκσυγχρονισμό (η σκοπιμότητα των όποιων νέων έργων κυρίως επέκτασης θα πρέπει να συνεξετασθεί με τη μελλοντική δημιουργία του νέου λιμένα Τυμπακίου) των υφιστάμενων λιμενικών υποδομών του εμπορευματικού – επιβατικού – τουριστικού λιμένα, ώστε να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες. Πιο συγκεκριμένα στον χρονικό ορίζοντα εφαρμογής του ΡΣΗ, κρίνεται σκόπιμο ο λιμένας να επενδύσει περαιτέρω στην ανάπτυξη υποδομών ακτοπλοΐας, φιλοξενίας κρουαζιέρας και θαλάσσιου τουρισμού. Η εξέταση του περαιτέρω εκσυγχρονισμού του με σύγχρονες μεθόδους μεταφορών και με συνδυασμένες λειτουργίες και με περιβαλλοντικά κριτήρια είναι απαραίτητη, προκειμένου να αναλάβει ως ένας σημαντικός κόμβος στα θαλάσσια δίκτυα την προεξάρχουσας σημασίας θέση του στην Μεσόγειο, με έμφαση στις διασυνδέσεις προς βορά με τα νησιά του Αιγαίου και προς νότο με την Κύπρο αλλά και όλη τη Ν – Ν.Α. Μεσόγειο, στο πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας των λιμένων.

Όσον αφορά στην επιβατική δραστηριότητα ο λιμένας του Ηρακλείου έχει κάνει σημαντική πρόοδο με την κατασκευή ενός σύγχρονου επιβατικού σταθμού που είναι ο μοναδικός στην Ελλάδα που σε συνεργασία με τις αρχές του αεροδρομίου διενεργεί το Check-in, Check-out των επιβατών, προσφέροντας την δυνατότητα στους διερχόμενους επιβάτες να αξιοποιήσουν τον ενδιάμεσο χρόνο μέχρι την αναχώρησή τους από το αεροδρόμιο. Οι υπηρεσίες αυτές έχουν πολλαπλασιαστικές θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία. Επιπλέον, από την ομάδα μελέτης προτείνεται η διερεύνηση για την δημιουργία υδατοδρομίου στην ευρύτερη περιοχή του λιμένα με σκοπό την δρομολόγηση υδροπλάνων και την εξυπηρέτηση αεροπορικών πτήσεων κυρίως τους θερινούς μήνες, καθώς και η διερεύνηση της δυνατότητας παροχής θαλάσσιας συγκοινωνίας (θαλάσσια ταξί) σε ολόκληρο το παραλιακό μέτωπο του ΡΣΗ (αστικοποιημένη – παραλιακή Χ.Ε.) και ταχύπλοα για την σύνδεση του Ηρακλείου με τα λιμάνια της βόρειας Κρήτης και πρωτεύοντος με τα Χανιά που αποτελούν δίπολο .

Για τις θαλάσσιες επιβατικές μεταφορές κρίνεται απαραίτητη από το ΓΠΧΣΑΑ και η ομάδα μελέτης συμφωνεί, για την υιοθέτηση του συστήματος hub & spoke (κυρίως) ή hub & feeder, με τις προϋποθέσεις:

- της ηλεκτρονικής διασύνδεσης όλων των δρομολογίων των επιβατικών μέσων (ακτοπλοΐα, αεροσκάφη, υδροπλάνα κ.ά.) σε πραγματικό χρόνο,
- του συντονισμού του συνολικού επιβατικού μεταφορικού συστήματος από εξειδικευμένο φορέα διαχείρισης της κίνησης και των δρομολογίων,
- της λειτουργικής σύνδεσης όλων των μεταφορικών μέσων στην χωρική ενότητα του ΡΣΗ

Όσον αφορά στην εμπορευματική δραστηριότητα, από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ προτείνεται η συνέχιση της λειτουργίας στις υφιστάμενες εγκαταστάσεις και υποδομές μέχρι την δημιουργία εξειδικευμένου κομβικού λιμένα εμπορευματοκιβωτίων (hub) στην νότια Κρήτη και συγκεκριμένα στο Τυμπάκι, το οποίο προκρίνεται από τον μέχρι τώρα σχεδιασμό – μελέτη ΜΠΕ, εγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ, εγκεκριμένο ΓΠΣ Δήμου Τυμπακίου και δύναται να υποστηριχθεί από την ύπαρξη του υφιστάμενου, αλλά μη λειτουργούντος στρατιωτικού αεροδρομίου με μήκος κύριου διαδρόμου 2.770 μ και δευτερεύοντος μήκους 800μ. που μελλοντικά μπορεί να τεθούν σε λειτουργία για τη μεταφορά ευαίσθητων αγροτικών προϊόντων – φρούτων και λαχανικών προς διάφορες αγορές του εξωτερικού, συμβάλλοντας στην εξαγωγική αγροτική δραστηριότητα και επομένως στην υποστήριξη της ευρύτερης περιοχής της πεδιάδας της Μεσσαράς.

Η κατασκευή ενός νέου εξειδικευμένου λιμένα διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων στο Τυμπάκι προκύπτει από την σταθερά αυξανόμενη εμπορευματική κίνηση στον λιμένα Ηρακλείου τα τελευταία χρόνια, και ταυτόχρονα επιβάλλεται από την ανάγκη αποσυμφόρησης του παραλιακού μετώπου, αλλά και της ίδιας της πόλης από την διακίνηση εμπορευμάτων, οπότε η ολοκληρωμένη πρότασή μας περιλαμβάνει την δημιουργία ενός νέου λιμανιού στο Τυμπάκι με εξειδίκευση στην εμπορευματική κίνηση και η αποσυμφόρηση του υφιστάμενου και της πόλης από τη βαριά κυκλοφορία των φορτηγών που προκαλεί επιπλέον μεγάλη ρύπανση και αέρια του θερμοκηπίου. Στα πλαίσια λοιπόν της χωροθέτησης και αδειοδότησης των νέων έργων στο Τυμπάκι, η σκοπιμότητα εξ ολοκλήρου νέων λιμενικών έργων και επεκτάσεων στο λιμάνι που προβλέπει το αναθεωρημένο master plan του 2007 του ΟΛΗ, θα πρέπει να επανεξετασθεί, επιτρέποντας όμως την υλοποίηση όσων έργων είτε ήδη εκτελούνται, είτε μελετώνται / αδειοδοτούνται για την αναβάθμιση – εκσυγχρονισμό των λιμενικών εγκαταστάσεων, καθώς η διαδικασία για την αδειοδότηση μιας εξ ολοκλήρου νέας και σημαντικού μεγέθους λιμενικής εγκατάστασης όπως του Τυμπακίου θα είναι μακρόχρονη.

Εξάλλου, το υφιστάμενο σήμερα εμπορικό τμήμα του λιμένα Ηρακλείου, και κυρίως το τμήμα των χύδην φορτίων μετά τη κατασκευή και λειτουργία του νέου εμπορευματικού λιμένα στο Τυμπάκι θα μπορούσε μελλοντικά να αλλάξει χρήση προς όφελος της εξυπηρέτησης των τουριστικών σκαφών και των σκαφών αναψυχής (μαρίνα), αλλά και κυρίως των

κρουαζιερόπλοιων διεκδικώντας ένα σημαντικό μερίδιο από την αγορά της νοτιοανατολικής Μεσογείου στο πλαίσιο του νέου ρόλου του Ηρακλείου, όπως προδιαγράφεται από το παρόν ΡΣΗ και τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού. Προτείνεται δηλαδή μία σταδιακή μεταστροφή του ρόλου του λιμένα από μικτής χρήσης επιβατικό – τουριστικό – εμπορευματικό λιμάνι σε αμιγώς επιβατικό – τουριστικό, καθώς η εμπορευματική χρήση είναι ασύμβατη προς τις άλλες δύο και κυρίως προς την τουριστική. Εξάλλου η εμπορευματική λιμενική δραστηριότητα και κυρίως αυτή των χύδην φορτίων δεν είναι επιθυμητή στον Λιμένα Ηρακλείου για περιβαλλοντικούς λόγους, που επιβαρύνουν το θαλάσσιο οικοσύστημα, αλλά και λόγω της γεινίασης με την πόλη από την οποία διέρχονται τα μεταφερόμενα φορτία και με τους εν λειτουργία επιβατικούς σταθμούς ακτοπλοΐας και κρουαζιέρας, η λειτουργία των οποίων απαιτεί καθαρή ατμόσφαιρα και γενικά καθαρό περιβάλλον, δάπεδα και ατμόσφαιρα και γενικώς θέαση προς το θαλάσσιο μέτωπο της πόλης χωρίς παρεμβολές εικόνων που προκαλούν οπτική ρύπανση, όπως εν προκειμένω τα χύδην υλικά ή τα hubs κλπ.

Όσον αφορά στον τομέα της κρουαζιέρας, σύμφωνα με το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α ο λιμένας του Ηρακλείου συγκαταλέγεται μεταξύ των πλέον πρόσφορων για την κατασκευή νέων ή αναβάθμιση υφιστάμενων, εξειδικευμένων και μη, λιμενικών υποδομών που ενισχύουν (σε συνδυασμό με εξειδικευμένες υπηρεσίες) την τουριστική ανάπτυξη μέσω του κλάδου της κρουαζιέρας (κρουαζιερόπλοια, mega yacht κ.ά.). Βέβαια τα τελευταία χρόνια οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και η πτώση του δολαρίου έναντι του Ευρώ είναι αρνητικές για τέτοιες επενδύσεις, ενώ η ανακαίνιση – αναβάθμιση φαίνεται ότι είναι η πολιτική του εφικτού που, με βραχυχρόνιο προγραμματισμό μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα τόσο στην τοπική οικονομία του Ηρακλείου, όσο και στην εθνική και περιφερειακή οικονομία με την προτεινόμενη εξειδίκευση του λιμανιού.

Επίσης κρίνεται σκόπιμη η ενίσχυση και αναβάθμιση των ναυταθλητικών δραστηριοτήτων και υποδομών στο λιμάνι με σκοπό την διεκδίκηση μελλοντικά ναυταθλητικών διοργανώσεων διεθνούς επιπέδου.

Προτείνεται η διατήρηση του υφιστάμενου Αλιευτικού Καταφυγίου που βρίσκεται στο παλιό Ενετικό Λιμάνι σε συνδυασμό με τη διατήρηση των δύο καρνάγιων που βρίσκονται και λειτουργούν εντός της χερσαίας ζώνης του λιμένα, διατηρώντας έτσι ένα σημαντικό ιστορικό και παραδοσιακό τμήμα του λιμένα. Η υφιστάμενη μικρή επισκευαστική ζώνη είναι απαραίτητη και προτείνεται η διατήρηση της συμπληρωματικής λειτουργίας για το λιμάνι.

B.4.8.2.2 Εγκαταστάσεις Λινοπεραμάτων

Στις εγκαταστάσεις του λιμανιού του Ηρακλείου συμπεριλαμβάνονται και οι εγκαταστάσεις στα Λινοπεράματα, οι οποίες είναι εξειδικευμένες για την εξυπηρέτηση του ΑΗΣ

Λινοπεραμάτων της ΔΕΗ Α.Ε., των πετρελαϊκών εταιριών που έχουν στη χερσαία ζώνη τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης καυσίμων και των δραστηριοτήτων παραγωγής τσιμέντου. Για την εκφόρτωση των καυσίμων υπάρχουν δύο αγωγοί οι οποίοι εκτείνονται μέσα στη θαλάσσια ζώνη στο πέρας των οποίων ελλιμενίζονται τα πλοία και συνδέονται με αυτούς για την μεταφορά των καυσίμων στις εγκαταστάσεις αποθήκευσης.

Ειδικά για την περιοχή των Λινοπεραμάτων το εγκεκριμένο master plan του 2007 (υπ. αριθμ. πρωτ. 01/16.2.2007 απόφαση Ε.Σ.Α.Λ.), εναρμονισμένο με το ΠΠΧΣΑΑ, προέβλεπε την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων τσιμέντων, καυσίμων και της ΔΕΗ και τη δημιουργία συγκροτημάτων εστιατορίων – αναψυκτηρίων και καταστημάτων σε όλο το παραλιακό μέτωπο. Ωστόσο σήμερα έχει εκπονηθεί για λογαριασμό του Ο.Λ.Η. νέα μελέτη τροποποίησης του master plan στην περιοχή των Λινοπεραμάτων, η οποία έχει κατατεθεί για έγκριση στην Ε.Σ.Α.Λ. και προτείνει την κατάργηση των δραστηριοτήτων εστίασεως, αναψυχής και εμπορίου, και διατήρηση του υφιστάμενου χαρακτήρα της περιοχής.

Από την παρούσα μελέτη ΡΣΗ προτείνεται να εξακολουθήσει να ισχύει η υπ. αριθμ. πρωτ. 01/16.2.2007 απόφαση Ε.Σ.Α.Λ., ώστε να απομακρυνθούν οι χερσαίες και λιμενικές εγκαταστάσεις στα Λινοπεράματα και ο χώρος αυτός να αλλάξει χρήση με τη δημιουργία μιας ζώνης τουρισμού – αναψυχής, ως συνέχεια προς τα δυτικά της υφιστάμενης στην Αμμουδάρα και πρόβλεψη νέας πράσινης μαρίνας. Η πρόταση αυτή είναι εφικτή στο πλαίσιο της προγραμματιζόμενης παύσης λειτουργίας του ΑΗΣ όταν κατασκευαστεί ο ΘΗΣ στην Κορακιά.

B.4.8.2.3 Μαρίνες – λιμενικά καταφύγια

Το βόρειο μέτωπο της περιοχής ΡΣΗ διαθέτει μόνον μια ολοκληρωμένη μαρίνα, αυτή στο λιμάνι του Ηρακλείου, και η οργάνωση χωροθέτησης με ορθολογικά κριτήρια στις πλέον κατάλληλες θέσεις από τεχνικοοικονομική σκοπιά, δεδομένων των επικρατούντων ισχυρών βορείων ανέμων, αποτελεί προτεραιότητα ώστε να προωθηθεί περαιτέρω ο συγκεκριμένος θεματικός τουρισμός. Πιο συγκεκριμένα προτείνεται η ολοκλήρωση των μαρινών στις υφιστάμενες λιμενικές εγκαταστάσεις της Χερσονήσου και των Μαλίων – καθώς και η δημιουργία μαρίνας στα Λινοπεράματα, όπως προαναφέρθηκε στο πλαίσιο μιας γενικότερης τουριστικής ανάπτυξης που προτείνεται μετά την απομάκρυνση των εγκαταστημένων μονάδων. Επιπλέον προτείνεται η ολοκλήρωση του λιμενικού καταφυγίου στον Τσούτσουρο της Δ.Ε. Αρκαλοχωρίου για το οποίο έχει εκπονηθεί Master Plan και Π.Π.Ε των προβλεπόμενων έργων το Δεκέμβριο 2009 για λογαριασμό του Ο.Λ.Η.

B.4.8.3 Εναέρια δίκτυα

Το υφιστάμενο αεροδρόμιο του Ηρακλείου είναι το μεγαλύτερο αεροδρόμιο της Κρήτης, ενώ είναι το δεύτερο της χώρας, μετά από αυτό της Αθήνας, σε αριθμό μετακινουμένων επιβατών, ξεπερνώντας και αυτό της Θεσσαλονίκης. Το αεροδρόμιο, από τη θέση που βρίσκεται και με τον τρόπο που λειτουργεί, αποτελεί ένα από τα οξύτερα προβλήματα της πόλης και ιδιαίτερα της Αλικαρνασσού από την εναέρια περιοχή της οποίας γίνονται οι προσγειώσεις και αρκετές απογειώσεις. Οι επιπτώσεις από την όχληση σε θορύβους και την ρύπανση και οι κίνδυνοι ατυχημάτων αποτελούν πρόβλημα αιχμής, ενώ η επίγεια κυκλοφορία από και προς το αεροδρόμιο προσθέτει επιπλέον προβλήματα. Επομένως η δημιουργία ενός νέου διεθνούς αεροδρομίου στο Καστέλλι (όπως ήδη έχει προγραμματιστεί), όπου ήδη λειτουργεί το στρατιωτικό αεροδρόμιο στην πεδιάδα του Καστελίου, με διάδρομο μήκους 3.000 m, αποτελεί βασική επιλογή της παρούσας πρότασης ΡΣΗ.

➤ *Προγραμματισμός νέου αερολιμένα στο Καστέλι Πεδιάδος*

Η προγραμματιζόμενη μεταφορά του αερολιμένα στην περιοχή Καστελλίου, μελετήθηκε με προδιαγραφές εξυπηρέτησης πολύ μεγαλύτερου αριθμού αεροσκαφών και δυνατότητα προσγείωσης όλων των τύπων αεροσκαφών, που πιθανόν σήμερα στην συγκυρία της διεθνούς οικονομικής κρίσης, να φαίνεται μια υπερβολή. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων το νέο αεροδρόμιο στο Καστέλλι θα χωροθετηθεί σε οικόπεδο, έκτασης 6.029,5 στρ. εν επαφή με το υφιστάμενο στρατιωτικό αεροδρόμιο που διατηρείται. Ο διάδρομος προσαπογειώσεων θα έχει μήκος 3.800 m ενώ προβλέπεται διπλός παράλληλος τροχόδρομος Κατηγορίας 4F με το ένα τουλάχιστον σκέλος του να εκτείνεται σε όλο το μήκος του διαδρόμου και δύο κάθετοι στον κύριο διάδρομο τροχόδρομοι Κατηγορίας 4E που θα συνδέουν τον νέο διάδρομο με τον υφιστάμενο του στρατιωτικού αεροδρομίου.

Οστόσο μετά την διενέργεια διεθνούς διαγωνισμού για την ανάληψη κατασκευής του έργου δεν υπήρξε κανένα ενδιαφέρον και ο διαγωνισμός κατέστη άγονος. Μετά την αρνητική αυτή εξέλιξη το Υπουργείο προχώρησε σε αλλαγές στην αρχική μελέτη με περικοπές στις προγραμματιζόμενες υποδομές, ώστε να κατασκευαστεί ένα μικρότερου μεγέθους αεροδρόμιο. Συγκεκριμένα το μήκος του διαδρόμου προσαπογειώσεων μειώθηκε από τα 3.800 μ. στα 3.200 μ., ενώ μειώθηκαν οι φυσούνες, οι αποθηκευτικοί χώροι κτλ.

Παράλληλα έχουν προχωρήσει οι διαδικασίες σύνταξης ορθοφωτοχαρτών και για την κτηματογράφηση σε δύο φάσεις προκειμένου να προωθηθούν οι απαλλοτριώσεις του έργου του Νέου Αεροδρομίου στο Καστέλλι Νομού Ηρακλείου Κρήτης και των Οδικών Συνδέσεων του με ΒΟΑΚ και ΝΟΑΚ. Συγκεκριμένα :

- Στη Φάση I με αντικείμενο την αεροφωτογράφιση και την παραγωγή ορθοφωτοχαρτών. Ο σχετικός διαγωνισμός διεξήχθη την 27-12- 2011.
- Στην Φάση II με αντικείμενο την κτηματογράφηση και την εκπόνηση Κτηματολόγιου. Ο διαγωνισμός είναι σε εξέλιξη κατά την τρέχουσα περίοδο σύνταξης της παρούσας μελέτης

Σκοπός του προτεινόμενων έργων είναι η δημιουργία ενός σύγχρονου αεροδρομίου, το οποίο θα αντικαταστήσει πλήρως την λειτουργία του υφιστάμενου αερολιμένα Ηρακλείου και θα μπορεί να καλύψει πλήρως τόσο τις υφιστάμενες όσο και τις μελλοντικές ανάγκες για την αερομεταφορά των κατοίκων του νησιού και των τουριστών σε Ελλάδα και εξωτερικό. Ωστόσο πρέπει να προβληματίσει την αρμόδια Υπηρεσία και τους συντάσσοντες τις προδιαγραφές του διαγωνισμού για το μέγεθος του α/ου, σε συνάρτηση με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής και της Κρήτης, γενικότερα, σε συνδυασμό με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που θα επιφέρει η νέα κατασκευή στην πεδιάδα του Δ. Μίνωα – Πεδιάδας, ώστε ο εν λόγω Δήμος να μην μείνει μόνο κατ' όνομα Πεδιάδα. Ως συγκριτικό πλεονέκτημα του νέου α/ου δεν πρέπει να είναι το μέγεθός του, αλλά οι σύγχρονες υπηρεσίες και υποδομές για ένα διεθνές αεροδρόμιο, το οποίο να είναι «πράσινο» σε όλες τις εκφάνσεις του – από την οικονομία στην μη καταστροφή της γεωργικής γης μέχρι την μηδενική εκπομπή ρύπων, την μη αύξηση της θερμοκρασίας με την επίστρωση ψυχρών υλικών στον ασφαλτοτάπητα, ώστε η εναπομένουσα γεωργική γη της Πεδιάδας να μην καταστραφεί από τα μεγάλα φορτία ρύπων, τόσο από την πτήση των αεροπλάνων όσο και από τις ίδιες τις επίγειες υποδομές και την κίνηση οχημάτων τόσο εντός του α/ου όσο και προς/από αυτό.

Με βάση τα ως άνω δεδομένα και κυρίως συνεκτιμώντας τα πρόσφατα στοιχεία στην επιβατική κίνηση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, ο οποίος κατασκευάστηκε σε μια μεγάλη έκταση, με υψηλές προδιαγραφές για μεγάλες κτιριακές εγκαταστάσεις για εξυπηρέτηση όλων των μεγάλων τύπων αεροσκαφών, στα πρότυπα του οποίου αναμένεται να κατασκευαστεί το νέο Αεροδρόμιο στο Καστέλι, η επιβατική κίνηση παρουσιάζεται μειωμένη κατά 11% στο πρώτο τρίμηνο του 2012 έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2011 (λόγω της οικονομικής κρίσης, αλλά και λόγω των αυξημένων τελών που εμπεριέχονται στην τιμή των εισιτηρίων των επιβατών). Πάντως το αεροδρόμιο του Ηρακλείου στην περίοδο Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2011 παρουσίασε αύξηση της επιβατικής κίνησης κατά 12,87% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010. Με βάση αυτά τα δεδομένα προτείνεται η επιλογή μιας λύσης για ένα μικρότερο και πιο ευέλικτο αεροδρόμιο που θα συνδυάζει μικρό κόστος χρήσης, ώστε να είναι ελκυστικό για τις περισσότερες αεροπορικές εταιρίες και, κυρίως, για τις εταιρίες χαμηλού κόστους (π.χ. Easyjet, Ryanair) και προσιτό για τους τουρίστες. Εξάλλου τα πρόσφατα δείγματα του περασμένου έτους (2011) δείχνουν την ώθηση που έδωσαν στον

τουρισμό, σε ορισμένους προορισμούς, οι εταιρίες χαμηλού κόστους. Συγκεκριμένα το πρώτο οκτάμηνο του 2011 η Ρόδος και η Κως σημείωσαν αύξηση άνω του 20% στις αφίξεις, ενώ από φέτος και η Κεφαλονιά στράφηκε προς αυτή την κατεύθυνση με τους ξενοδόχους του νησιού να υπογράφουν συμφωνία συνεργασίας με την Easy Jet για τη νέα τουριστική περίοδο. Η ανάπτυξη ενός τέτοιου αεροδρομίου μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη νέων, ανεξάρτητων από το κέντρο – την Αθήνα, αεροπορικών συνδέσεων μεταξύ του Ηρακλείου και προορισμών της περιφέρειας της Ελλάδας (π.χ. Αλεξανδρούπολη, Καβάλα, Ιωάννινα, Πάτρα, Ρόδος, Μυτιλήνη, κτλ.).

➤ *Δρομολόγηση υδροπλάνων*

Στο πλαίσιο της κατεύθυνσης του ΓΠΧΣΑΑ για επέκταση και ενίσχυση της υπηρεσίας των υδροπλάνων και τη δημιουργία αυτόνομων περιφερειακών δικτύων αερομεταφορών με υδροπλάνα, προτείνεται η δημιουργία υδατοδρομίου στο λιμάνι του Ηρακλείου σε συνεργασία με τον ΟΛΗ, με σκοπό την ευέλικτη και τάχιστη σύνδεση του Ηρακλείου με ενδοπεριφερειακούς και διαπεριφερειακούς προορισμούς, πρωτίστως δε με τα Χανιά με τα οποία το Ηράκλειο πρέπει να λειτουργήσει ως δίπολο και επομένως πρέπει να διαθέτει ταχεία και συχνή σύνδεση κυρίως με ΜΜΜ.

Η χωροθέτηση και οι ελάχιστες απαιτούμενες διαστάσεις του θαλάσσιου διαδρόμου προσ/απογείωσης σε συνδυασμό με τη θέση από/επιβίβασης των επιβατών, που θα πρέπει να βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το διάδρομο, θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη το επικρατούν ανεμολογικό και κυματικό κλίμα και τα εξυπηρετούμενα υδροπλάνα, σε συνεννόηση με το Λιμεναρχείο, τον Αερομεταφορέα και την ΥΠΑ".

Η πρόταση της μελέτης για την χρήση αυτού του μέσου είναι τα βασικά του συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των απλών ταχύπλων σκαφών στα οποία, σε περίπτωση ισχυρών ανέμων που συχνά πλήττουν τις βόρειες ακτές, δεν τους επιτρέπεται ο απόπλους και των αεροσκαφών τα οποία, ακόμα και τα μικρά, ενδείκνυνται μόνον για μεγάλες αποστάσεις ενώ παράλληλα χρειάζονται υποδομές ενός αεροδρομίου, τις οποίες δεν χρειάζονται τα υδροπλάνα. Άρα το μικρό κόστος και η γρήγορη προώθηση ενός τέτοιου σχεδιασμού εξασφαλίζουν θετική έκβαση στο βαθμό που ο διαγωνισμός που πρέπει να προκηρυχθεί συνοδευτεί από εξορθολογισμένες προδιαγραφές στους στόχους των τουριστικών προορισμών και είναι τεχνικό - οικονομικά άρτιος και προσαρμοσμένος στις σημερινές οικονομικές συνθήκες.

Συγκεκριμένα με την δρομολόγηση υδροπλάνων πέραν της ενίσχυσης των σχέσεων του Ηρακλείου με τα Χανιά, θα επιφέρει διασυνδέσεις με άλλους σημαντικούς φιλικούς τουριστικούς προορισμούς στην Περιφέρεια και συγκεκριμένα την Ελούντα, την Ελαφόνησο,

τη Γαύδο, την Σητεία, την Ιεράπετρα, κτλ. Επίσης είτε με την επανάχρηση του στρατιωτικού αεροδρομίου στο Τυμπάκι είτε με τη δημιουργία υδατοδρομίου στην περιοχή του Κόκκινου Πύργου (το οποίο θα πρέπει να συμπεριληφθεί στον σχεδιασμό για το νέο διαμετακομιστικό λιμάνι), θα ήταν δυνατή η σύνδεση Ηρακλείου – Τυμπακίου με υδροπλάνο ενισχύοντας με αεροπορικό μέσο τον βασικό προτεινόμενο οικοπολιτιστικό άξονα Κνωσός – Γόρτυνα - Φαιστός, όπου θα είναι εφικτή η σύντομη επίσκεψη στην Φαιστό, η οποία απέχει από το Τυμπάκι μόνον 6-7 χιλ. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η υπό εκπόνηση μελέτη αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης να λάβει υπόψη τις προτάσεις του παρόντος ΡΣΗ, ώστε να διερευνήσει τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός δικτύου υδατοδρομίων στην περιφέρεια Κρήτης με κύριους προορισμούς τα αστικά κέντρα των Περιφερειακών Ενοτήτων (Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου)

Σε διαπεριφερειακό επίπεδο η δρομολόγηση υδροπλάνων από το Ηράκλειο θα δώσει τη δυνατότητα, κατά τους θερινούς μήνες, της απευθείας σύνδεσης του Ηρακλείου με άλλους περιφερειακούς προορισμούς της χώρας με τους οποίους σήμερα δεν παρέχεται ακτοπλοϊκή ή αεροπορική σύνδεση όπως π.χ. με τα νησιά του Ιονίου, καθώς και με νησιά του νότιου και βόρειου Αιγαίου ή ακόμη και με προορισμούς της Ηπειρωτικής χώρας, όπως, ενδεικτικά, τα Ιωάννινα, η Καβάλα, η Αλεξανδρούπολη, ο Βόλος, κτλ.

Η δρομολόγηση των υδροπλάνων έχει ιδιαίτερα αναπτυξιακό χαρακτήρα, καθώς μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού των διασυνδεδεμένων περιοχών, συνδυάζοντας την διμερή προώθηση εξειδικευμένων προγραμμάτων σύντομης τουριστικής ξενάγησης στους επιθυμητούς τουριστικούς πόλους στους οποίους δρομολογούνται πτήσεις υδροπλάνου.

➤ *Ελικοδρόμια*

Εξαιτίας του δύσβατου χαρακτήρα των ορεινών περιοχών του ΡΣΗ, και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας ελικοδρομίου στην νοτιοδυτική ημιορεινή / ορεινή περιοχή του ΡΣΗ και συγκεκριμένα στην Αγία Βαρβάρα που αποτελεί το δυτικό ενισχυμένο οικιστικό κέντρο, για την εξυπηρέτηση επειγόντων περιστατικών. Γενικά θα πρέπει να διερευνηθεί η σκοπιμότητα δημιουργίας και επιπλέον ελικοδρομίων σε επιλεγμένες δύσβατες / δυσπρόσιτες περιοχές για την εξυπηρέτηση εκτάκτων περιστατικών του πληθυσμού, καθώς και σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος κοντά στους πόλους ανάπτυξης. Ο αριθμός των νέων ελικοδρομίων θα πρέπει να είναι επαρκής με κριτήριο τον ολοκληρωμένο εξοπλισμό τους με ραδιοβοηθήματα και κατάλληλες εγκαταστάσεις για την ασφαλή εκτέλεση των πτήσεων. Δεν ενδείκνυται ο μεγάλος αριθμός ελικοδρομίων για λόγους κόστους και για λόγους ασφάλειας των πτήσεων λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου αριθμού πτήσεων στο νέο αεροδρόμιο που αναμένεται να επιβαρύνει σημαντικά τον εναέριο χώρο της περιοχής του ΡΣΗ.

➤ *Συνδυασμένες μεταφορές*

Με σκοπό τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση της απόδοσης των μέσων και των υπηρεσιών, κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη, στον κλάδο των μεταφορών και των συγκοινωνιών, ολοκληρωμένων συστημάτων συνδυασμένων μεταφορών. Τα συστήματα αυτά απαιτούν τη δημιουργία αντιστοίχων κόμβων σε σημεία όπου επιτυγχάνονται οι βέλτιστες αποδόσεις των μέσων, υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

(α) Ότι εξασφαλίζεται η λειτουργική σύνδεση των μεταφορικών υποδομών (π.χ. οδικοί άξονες που συνδέουν λιμένες με αερολιμένες) και

(β) Ότι αναπτύσσονται και αξιοποιούνται, κατά συνδυαστικό και ολοκληρωμένο τρόπο, ηλεκτρονικά συστήματα συλλογής, μετάδοσης και διαχείρισης πληροφοριών, σε πραγματικό χρόνο, του μεταφορικού κλάδου.

Η υφιστάμενη συνεργασία αεροδρομίου και λιμανιού Ηρακλείου όπου στον Νέο Επιβατικό Σταθμό του λιμένα διενεργείται το Check-in, Check-out των επιβατών που θα χρησιμοποιήσουν το αεροδρόμιο, θα πρέπει να προσαρμοστεί στην νέα κατάσταση και να ενισχυθεί μετά την κατασκευή του νέου αεροδρομίου. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο λιμένας Ηρακλείου είναι ο μοναδικός στην Ελλάδα ο οποίος, σε συνεργασία με τις αρχές του αεροδρομίου, προσφέρει την δυνατότητα στους διερχόμενους επιβάτες να αξιοποιήσουν τον ενδιάμεσο χρόνο μέχρι την αναχώρησή τους από το αεροδρόμιο

Εν προκειμένω το αεροδρόμιο και το λιμάνι του Ηρακλείου, θα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους αλλά και με τους βασικούς αστικούς και τουριστικούς πόλους, οδικά και συγκοινωνιακά, με τακτικά δρομολόγια λεωφορείων. Επίσης για την εξυπηρέτηση των εμπορευματικών μεταφορών και ιδιαίτερα των ευαίσθητων τοπικών αγροτικών προϊόντων θα πρέπει να προβλεφθούν εγκαταστάσεις και υπηρεσίες υποστήριξης των εξαγωγών (χώροι στάθμευσης βαρέων οχημάτων, αποθηκευτικοί – ψυκτικοί χώροι, τελωνείο, κτλ.).

B.4.8.4 Λοιπές Τεχνικές Υποδομές

B.4.8.4.1 Δίκτυα Τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής

Όλη η περιοχή του ρυθμιστικού εξυπηρετείται επαρκώς από το δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας και από την υπηρεσία ADSL. Μόνον οι απομακρυσμένοι μικροί οικισμοί που δεν βρίσκονται κοντά στους άξονες διέλευσης των καλωδίων οπτικών ινών δεν εξυπηρετούνται από την υπηρεσία ADSL. Επίσης ολόκληρη η περιοχή μελέτης εξυπηρετείται και από δίκτυα κινητής τηλεφωνίας των ιδιωτικών εταιριών. Επιπλέον των ανωτέρω στις έδρες των Δήμων παρέχονται και αναβαθμισμένες υπηρεσίες όπως τηλεδιασκέψεις και τηλεϊατρική. Η τηλεπικοινωνιακή υποδομή περιλαμβάνει ψηφιακά τηλεπικοινωνιακά κέντρα σε όλες τις έδρες των Δήμων με περίσσεια συνδέσεων σε τηλεφωνικές γραμμές.

➤ *Υποδομές επικοινωνίας και πληροφορικής*

Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου ΓΠΧΣΑΑ για τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, όπως εξειδικεύονται στη συνέχεια για την περιοχή του ΡΣΗ απαιτούνται και οι ακόλουθες δράσεις και παρεμβάσεις:

- η διαρκής αναβάθμιση όλων των υποδομών που υποστηρίζουν τις τεχνολογίες αιχμής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής κατά προτεραιότητα στην κεντρική – μητροπολιτική χωρική υποενοότητα όπου είναι εγκατεστημένες σχολές και τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ), το ΙΤΕ, το ΠΕΠΑΓΝΗ, κλπ.
- Η απόδοση προτεραιότητας στις τεχνολογίες αιχμής της πληροφορικής και των επικοινωνιών για τις απομονωμένες και απομακρυσμένες περιοχές της ημιορεινής Χωρικής Ενότητας με στόχο την άρση της απομόνωσης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας (ενίσχυση, κυρίως, των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, τηλε-εργασίας και τηλε-ιατρικής).
- Η χωροθέτηση πομπών, δεκτών και άλλων υποδομών σύνδεσης προτείνεται κατά το δυνατόν μακριά από κατοικημένες περιοχές λόγω των επιστημονικά αποδεδειγμένων βλαβών που προκαλούν στην ανθρώπινη υγεία, ενώ παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλίζει την ασφάλεια, την υγεία των πολιτών, την αισθητική και την προστασία του τοπίου, όπως επίσης και την επάρκειας του συστήματος, με κατάλληλο σχεδιασμό των σχετικών δικτύων. Επίσης στον αστικό χώρο θα πρέπει να αντικατασταθούν οι μεμονωμένοι ραδιοτηλεοπτικοί δέκτες των πολυκατοικιών από κοινόχρηστες εγκαταστάσεις λήψης τηλεοπτικών και τηλεπικοινωνιακών σημάτων με σκοπό την αναβάθμιση του αστικού τοπίου.
- Η προώθηση προγράμματος υπηρεσιών δωρεάν ασυρμάτου διαδικτύου στα αστικά κέντρα.

➤ *Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)*

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013 στον τομέα των επικοινωνιών η Περιφέρεια Κρήτης έχει συγκριτικό πλεονέκτημα θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης, για να παίζει σημαντικό ρόλο σαν τηλεπικοινωνιακό κέντρο.

Εξειδικεύοντας τις κατευθύνσεις του Ε.Π. η περιοχή του ΡΣΗ προτείνεται να αναδειχθεί σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο, ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη του Ηρακλείου σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών. Ειδικότερα η περιοχή της Κεντρικής - Μητροπολιτικής ΧυΕ με τη σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων, παρουσιάζει θετικές προϋποθέσεις για την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και

Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και των εφαρμογών τους, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της αξιοποίησης ΤΠΕ, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και την ενίσχυση δικτυώσεων για την αποκόμιση θετικών εμπειριών.

Ειδικότερα προτείνεται κατά προτεραιότητα η περιοχή της Κεντρικής - Μητροπολιτικής ΧυΕ για την αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και των εφαρμογών τους, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της αξιοποίησης ΤΠΕ, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και την ενίσχυση δικτυώσεων για την αποκόμιση θετικών εμπειριών, λόγω της σημαντικής συγκέντρωσης ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων.

Επίσης προτείνεται η υλοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της τρέχουσας περιόδου του ΕΣΠΑ 2007 – 2013, αλλά και της νέας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 σχετικά με την παροχή ψηφιακών υποδομών προς τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους, τους πολίτες κ.λπ. Στους γενικότερους στόχους του Ε.Π. είναι επίσης η ενίσχυση δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου στον πολιτισμό, στον τουρισμό, στην παιδεία κ.λπ., ενώ προτείνεται να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την αναβάθμιση των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης με τη χρήση ΤΠΕ και η ενσωμάτωση της χρήσης των ΤΠΕ στην καθημερινότητα.

B.4.9 Περιβάλλον – ποιότητα ζωής

B.4.9.1 Περιβαλλοντικές υποδομές

B.4.9.1.1 Δίκτυα Ενέργειας

Στην περιοχή μελέτης λειτουργεί ο ατμοηλεκτρικός σταθμός (ΑΗΣ) παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ στα Λινοπεράματα της Δ.Ε. Γαζίου. Οι πετρελαϊκοί ΑΗΣ, όπως αυτός στα Λινοπεράματα είναι παλαιότερης τεχνολογίας και συνεπώς ρυπογόνοι αν και τα τελευταία χρόνια έχει ενσωματώσει τεχνολογίες αντιρρύπανσης. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως στις εκπομπές διοξειδίου του θείου (λόγω του χρησιμοποιούμενου καυσίμου) και λιγότερο στα οξείδια του αζώτου και στα σωματίδια. Από τον σταθμό αυτό, καθώς και από τους σταθμούς στον Αθερινόλακο Λασιθίου και στην Ξυλοκαμάρα Χανίων ηλεκτροδοτείται μέσω των γραμμών μεταφοράς μέσης, υψηλής και χαμηλής τάσης ολόκληρη η περιοχή του ΡΣΗ.

Ως προς τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσης και υψηλής τάσης θα πρέπει να αποφεύγεται η διέλευσή τους μέσα από κατοικημένες περιοχές και κατά μήκος των γραμμών να επιβάλλεται απαγόρευση της δόμησης τουλάχιστον εντός ζώνης δουλειάς διέλευσης, δεδομένου ότι έχει επιστημονικά αποδειχθεί ότι προκαλούνται βλάβες στην ανθρώπινη υγεία. Επίσης θα πρέπει κατά την χάραξη και ανάπτυξη νέων δικτύων μεταφοράς και ιδιαίτερα των δικτύων σύνδεσης των σταθμών παραγωγής ΑΠΕ με το σύστημα, να ακολουθείται το υπάρχον οδικό δίκτυο και να αποφεύγεται η αποψίλωση φυσικής βλάστησης. Στις περιπτώσεις αρχαιολογικών χώρων, παραδοσιακών οικισμών και εν γένει παραδοσιακών συνόλων και μνημείων θα πρέπει να προωθείται κατά προτεραιότητα η υπογειοποίηση των δικτύων σύνδεσης.

Γενικά η χωροθέτηση δικτύων, υποσταθμών και άλλων υποδομών σύνδεσης θα πρέπει να καλύπτει τις υποχρεώσεις της ασφάλειας, της υγείας των πολιτών, της αισθητικής του τοπίου και της επάρκειας του συστήματος, με κατάλληλο σχεδιασμό των σχετικών δικτύων.

Στον αστικό χώρο θα πρέπει να προωθηθεί η υπογειοποίηση των δικτύων ιδιαίτερα στην Παλιά Πόλη του Ηρακλείου, αλλά και στις περιπτώσεις που διέρχονται δίκτυα υψηλής και μέσης τάσης μέσα από κατοικημένες περιοχές με σκοπό την αναβάθμιση του αστικού τοπίου, και για τις δύο περιπτώσεις και επιπλέον για την δεύτερη περίπτωση για λόγους υγείας και προς τούτο θα πρέπει να τηρούνται ανάλογες αποστάσεις δόμησης από τις γραμμές μεταφοράς.

➤ *Ενεργειακό κέντρο Κορακιάς*

Στο πλαίσιο του ενεργειακού σχεδιασμού που περιλαμβάνει την πρόβλεψη για ένταξη του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της Κρήτης εξετάσθηκε πρόσφατα η κατασκευή του Ενεργειακού Κέντρου της Κορακιάς στον Δήμο Μαλεβιζίου – Δ.Ε. Γαζίου, με την ανάπτυξη τερματικού σταθμού εισαγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) προϋπολογισμού 300 εκατομμυρίων ευρώ. Ήδη η ΔΕΗ Α.Ε., σύμφωνα με τα στοιχεία της ΡΑΕ, έχει λάβει σχετική άδεια για την κατασκευή δύο μονάδων ηλεκτροπαραγωγής 250MW και 260MW στην Κορακιά, ώστε να ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του Ενεργειακού Κέντρου συνολικής ισχύος 510 MW στην περιοχή.

Η πρώτη από τις δύο αυτές μονάδες θα τεθεί σε λειτουργία στα τέλη του 2012, ενώ η δεύτερη στις αρχές του 2014. Στα τέλη του 2012 θα μετεγκατασταθούν στο νέο Σταθμό της Κορακιάς τρεις αεριοστρόβιλοι, συνολικής ισχύος 86 MW, από το Σταθμό των Λινοπεραμάτων, οι οποίοι θα μετατραπούν, ώστε να είναι κατάλληλοι για καύση φυσικού αερίου.

Παράλληλα με τις εργασίες ανάπτυξης του σταθμού υγροποιημένου φυσικού αερίου, η ΔΕΣΦΑ Α.Ε. αναμένεται να προχωρήσει στην κατασκευή δικτύου μεταφοράς φυσικού αερίου που θα συνδέσει την Κορακιά με το Σταθμό της Ξυλοκαμάρας στα Χανιά. Με προοπτική ολοκλήρωσης του εν λόγω δικτύου το έτος 2012, η ΔΕΗ Α.Ε. θα μετατρέψει την υφιστάμενη Μονάδα Συνδυασμένου Κύκλου Χανίων (132 MW) και τρεις αεριοστρόβιλους του Σταθμού της Ξυλοκαμάρας (ισχύος 59 MW, 59 MW και 28 MW) για καύση φυσικού αερίου. Παράλληλα οι δύο αεριοστρόβιλοι των 59 MW θα μετατραπούν σε Μονάδα Συνδυασμένου Κύκλου, ισχύος 180 MW, με την προσθήκη δύο λεβήτων ανάκτησης θερμότητας και ενός ατμοστρόβιλου.

Η λειτουργία της πρώτης Μονάδας Συνδυασμένου Κύκλου στην Κορακιά θα επιτρέψει την απόσυρση τεσσάρων ηλεκτροπαραγωγών ζευγών συνολικής ισχύος 42 MW από τα Λινοπεράματα. Η θέση σε λειτουργία της δεύτερης Μονάδας Συνδυασμένου Κύκλου στην Κορακιά στις αρχές του 2014 θα επιτρέψει την απόσυρση πέντε ατμοηλεκτρικών μονάδων, συνολικής ισχύος 99 MW, και δύο αεριοστροβιλικών, συνολικής ισχύος 30 MW, από τα Λινοπεράματα και την οριστική θέση εκτός λειτουργίας του υπόψη Σταθμού.

➤ *Διασύνδεση με το ηπειρωτικό σύστημα*

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της ΡΑΕ για την ανάπτυξη του ηλεκτρικού συστήματος της Κρήτης (Απρίλιος 2011) που αποτελεί συνέχεια της "μελέτης Διασυνδέσεων των νησιών του Αιγαίου στο Ηπειρωτικό σύστημα ΦΑΣΗ Α" μελετήθηκαν 3 εναλλακτικά σενάρια διασύνδεσης της Κρήτης με το ηπειρωτικό σύστημα ηλεκτροδότησης, καθώς και δύο σενάρια για

αυτοδύναμη ανάπτυξη, το ένα με βάση το πετρέλαιο (ντίζελ και μαζούτ) και το δεύτερο με βάση το φυσικό αέριο (LNG). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και στα τρία σενάρια (Α, Β, Γ) της διασύνδεσης με το ηπειρωτικό σύστημα περιλαμβάνεται η ένταξη αεριοστροβίλων (ΘΗΣ Κορακιάς, Χανίων και Αθερινόλακου) ως εφεδρεία σε ποσοστό 90%-100% της αιχμής για ολόκληρη την Κρήτη και μόνο στο σενάριο Γ προβλέπεται για την περίοδο μετά το 2030 (όταν θα μπορεί να λειτουργήσει και ο δεύτερος σύνδεσμος) η παύση λειτουργίας και η αποξήλωση όλων των συμβατικών σταθμών παραγωγής της Κρήτης.

Από τα αποτελέσματα της τεχνικοοικονομικής ανάλυσης της μελέτης προκύπτει ότι βέλτιστη οικονομικά και περιβαλλοντικά λύση είναι αυτή της διασύνδεσης, έναντι της αυτοδύναμης ανάπτυξης, διότι έχει χαμηλότερο συνολικό κόστος ηλεκτροπαραγωγής και επιτρέπει την μέγιστη δυνατή διείσδυση των ΑΠΕ στο σύστημα. Ανάμεσα στα τρία εναλλακτικά σενάρια το Α είναι η βέλτιστη οικονομοτεχνικά λύση μέχρι το 2040, ενώ το σενάριο Γ αποτελεί ακραία λύση με πολύ υψηλό κόστος επένδυσης. Επίσης η διασύνδεση με το ηπειρωτικό σύστημα πλεονεκτεί διότι δεν δεσμεύει την ηλεκτροδότηση της Κρήτης με ένα αποκλειστικό καύσιμο (πετρέλαιο ή φυσικό αέριο) του οποίου η τιμή παρουσιάζει διακυμάνσεις σε βάθος χρόνου και επιπλέον μελλοντικά μπορεί να επωφεληθεί άμεσα από τις εξελίξεις και τις τεχνολογικές καινοτομίες που ενδέχεται να εμφανιστούν στη διασυνδεδεμένη Ευρώπη.

Η ομάδα μελέτης του ΡΣΗ συμφωνεί με το σενάριο της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κρήτης με το ηπειρωτικό σύστημα και τη μελλοντική απεξάρτηση από τις συμβατικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, διότι η εγκατάσταση και λειτουργία του ενεργειακού κέντρου της Κορακιάς αποτελεί μονάδα υψηλού κινδύνου πρόκλησης τεχνολογικού ατυχήματος (SEVESO), ενώ η εγκατάστασή της στο παραλιακό μέτωπο θα έχει επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και στον τουρισμό του δυτικού παραλιακού μετώπου του ΡΣΗ. Επίσης η ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης με την ηπειρωτική χώρα προσφέρει τη δυνατότητα της μέγιστης διείσδυσης εγκαταστάσεων ΑΠΕ στην περιφέρεια, άρα και στην περιοχή μελέτης του ΡΣΗ με πολλαπλά οικονομικά οφέλη για τους ιδιώτες - επενδυτές των ΑΠΕ (το κέρδος επιμερίζεται σε περισσότερους επενδυτές αντί του ενός – δηλ. της ΔΕΗ Α.Ε. – που θα υλοποιήσει τους ΘΗΣ στην Κορακιά), αλλά και περιβαλλοντικά οφέλη για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης και για την αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την εκπονηθείσα τεχνικοοικονομική μελέτη της ΡΑΕ προτείνεται:

- η άμεση λήψη απόφασης για την πρόκριση της λύσης της διασύνδεσης της Κρήτης με το Ηπειρωτικό σύστημα και η ενσωμάτωση του έργου στην επόμενη ΜΑΣΜ με χρονικό

ορίζοντα το 2017 – 2018 και αντίστοιχος προγραμματισμός όσον αφορά στην ανάπτυξη της παραγωγής (συμβατικής και ΑΠΕ στο νησί).

- Η εκπόνηση ειδικών μελετών για την περαιτέρω διερεύνηση των τεχνικών και άλλων προβλημάτων που συνδέονται με την κατασκευή της διασύνδεσης, με στόχο την οριστικοποίηση της τεχνικής λύσης. Συγκεκριμένα:
 - Επανεκτίμηση / επιβεβαίωση της υποθαλάσσιας διαδρομής Μονεμβασιά – Κρήτη που είχε επιλεγεί από τη ΔΕΗ το 1998 (ιδίως όσον αφορά τη δίοδο από το γεωλογικό ρήγμα).
 - Νέα μελέτη βυθού για την υποθαλάσσια διαδρομή Αττική – Κορακιά
 - Διερεύνηση των τεχνικών προβλημάτων που αφορούν τα σημεία σύνδεσης στο σύστημα (ΚΥΤ Μεγαλόπολης ή ΚΥΤ Αττικής) από πλευράς κυρίως δυνατότητας κατασκευής (εναέριο τμήμα Μεγαλόπολη – Μονεμβασιά, σημείο εξόδου και διαδρομή καλωδίων μέχρι ΚΥΤ της Αττικής, δυνατότητες χώρου και πρόσβασης σε αυτό) και στην Κρήτη στη θέση Κορακιά.

➤ *Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)*

Η περιβαλλοντική και αναπτυξιακή σημασία των ΑΠΕ θεσμοθετήθηκε πρόσφατα με τον Ν. 3851/2010 ο οποίος στο άρθρο 8 αναφέρει:

"Με την θέσπιση των κατάλληλων μέτρων προωθούνται κατά προτεραιότητα οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως μέσο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την προστασία της ατμόσφαιρας, τον βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό της χώρας, την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και τη βιώσιμη αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου."

Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένης της νησιωτικής ιδιαιτερότητας της Κρήτης, προτείνεται να γίνει ένα συνολικός προγραμματισμός σε επίπεδο Περιφέρειας και σε συνεργασία με το Ενεργειακό Κέντρο Κρήτης για την ανάπτυξη των ΑΠΕ, ώστε ανάλογα με την λύση που θα προκριθεί για την ανάπτυξη του ηλεκτρικού συστήματος της Κρήτης (διασύνδεση ή αυτόνομη ανάπτυξη ή συνδυασμός των δύο), να εκτιμηθεί η μέγιστη δυνατότητα διείσδυσης των ΑΠΕ στο σύστημα και ακολούθως η ισχύς των ΑΠΕ που θα προκύψει να επιμεριστεί γεωγραφικά σε όλη την Περιφέρεια άρα και στην περιοχή του ΡΣΗ. Η περίπτωση αυτή αφορά τους σταθμούς ΑΠΕ που θα συνδεθούν στο ηλεκτρικό σύστημα της Κρήτης και δεν αφορά τα αυτόνομα (μη διασυνδεδεμένα) συστήματα ΑΠΕ που μπορούν να αναπτύσσονται επιπλέον των διασυνδεδεμένων. Σε κάθε περίπτωση όμως θα πρέπει να τηρούνται οι δεσμεύσεις και οι περιορισμοί του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ (ΚΥΑ 49828 ΦΕΚ 2464/Β/2008) όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 3851/2010.

Κατά την εγκατάσταση των ΑΠΕ θα πρέπει να λαμβάνεται ειδική μέριμνα για τον περιορισμό της οπτικής όχλησης σε πολυσύχναστους χώρους και ιδιαίτερα κοντά στους αρχαιολογικούς

χώρους και τα μνημεία, κατά μήκος του πρωτεύοντος και δευτερεύοντος οδικού δικτύου. Στην περιοχή μελέτης οι πολυσύχναστες περιοχές νοούνται οι οργανωμένοι αλλά και οι ατύπως διαμορφωμένες τουριστικές ζώνες, τα προτεινόμενα αρχαιολογικά και περιβαλλοντικά πάρκα, οι προτεινόμενες οικοπολιτιστικές διαδρομές, κτλ

Επίσης όσον αφορά στα Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα θα πρέπει κατά προτεραιότητα να εξεταστεί (εφόσον το επιτρέπουν οι τοπικές γεωμορφολογικές συνθήκες) η δυνατότητα κατασκευής και λειτουργίας τους στα ήδη υφιστάμενα και τα προγραμματιζόμενα φράγματα και ταμειυτήρες εντός της περιοχής του ΡΣΗ.

➤ *Ενέργεια και μεταφορές*

Η Περιφέρεια Κρήτης και το Ενεργειακό της Κέντρο - σε συνεργασία με τοπικούς και περιφερειακούς φορείς - ολοκλήρωσαν την επιτυχή εφαρμογή χρήσης βιοντίζελ στα λεωφορεία του ΚΤΕΛ Ανατολικής Κρήτης. Αυτή η δραστηριότητα εντάσσεται σε σχετικό Ευρωπαϊκό πρόγραμμα με την συμμετοχή 12 εταιρών από 7 Ευρωπαϊκές χώρες με στόχο να υποστηρίξει καινοτομικές εφαρμογές ευρείας χρήσης των βιοκαυσίμων και να προωθήσει την ενημέρωση και την πληροφόρηση όλων των σχετικών φορέων.

Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να προωθήσει την χρήση βιοκαυσίμων στις μεταφορές. Ήδη από το 2005 ο εθνικός νόμος «Εισαγωγή στην Ελληνική Αγορά των Βιοκαυσίμων και των Άλλων Ανανεώσιμων Καυσίμων» 3423/2005, διασφαλίζει τα απαιτούμενα ποσοστά διείσδυσης των βιοκαυσίμων στην Ελληνική αγορά.

Σύμφωνα με τις προτάσεις του ΡΣΗ λοιπόν, βασική πολιτική για τις δημόσιες μεταφορές στην περιοχή εμβέλειάς του θα πρέπει να είναι η στροφή προς την χρήση "πράσινων" καυσίμων (φυσικό αέριο, βιοντίζελ, ηλιακή ενέργεια, υβριδικές τεχνολογίες, κτλ.) έναντι των συμβατικών καυσίμων, ώστε να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και γενικότερα η περιοχή μελέτης να συμβάλλει στην επίτευξη του ποσοστού μείωσης όπως αυτό έχει σε εθνικό επίπεδο προσδιοριστεί για την Ελλάδα το 2020. .

B.4.9.1.2 Δίκτυα Υγρών Αποβλήτων

Τα έργα κατασκευής των δικτύων αποχέτευσης υγρών αποβλήτων και των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων έχουν προχωρήσει σημαντικά καλύπτοντας ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού του ΡΣΗ. Ωστόσο υπάρχουν ακόμη, σε πολλές περιπτώσεις ελλείψεις οι οποίες, προτείνεται να καλυφθούν άμεσα κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο με προτεραιότητα στους οικισμούς και τις δραστηριότητες που βρίσκονται στην αστικοποιημένη

παραλιακή Χωρική Ενότητα και στα μικρά αστικά κέντρα άνω των 2.000 κατοίκων της ενδοχώρας.

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο Ε.Π. Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013 απαιτείται κατά προτεραιότητα η ολοκλήρωση των Βιολογικών Καθαρισμών όπως προσδιορίζονται με βάση την ΚΥΑ 5673/400/97, καθώς και ποσοστό των δικτύων αποχέτευσης στις μεγάλες πόλεις και σε ορισμένες τουριστικές περιοχές του νησιού, και στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές. Ως ενδεικτική κατηγορία πράξεων αναφέρεται η κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και αναβάθμισης των εγκαταστάσεων ΕΕΛ λαμβάνοντας υπόψη τις πιέσεις που δημιουργούνται κατά την τουριστική περίοδο σε περιοχές τουριστικής δραστηριότητας.

➤ *ΒΙ.ΠΕ. Ηρακλείου, βιομηχανικές ζώνες, Στρατιωτικές εγκαταστάσεις και Φυλακές του Δ. Νέας Αλικαρνασσού*

Η μονάδα βιολογικού καθαρισμού της ΒΙΠΕ παρουσιάζει προβλήματα λειτουργίας λόγω παλαιότητας και δεν επαρκεί για την ολοκληρωμένη επεξεργασία των αποβλήτων. Προτείνεται ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων της μονάδας με πρόβλεψη για πιθανή επέκταση της δυναμικότητάς της, ώστε να εξυπηρετεί επιπλέον τις εγκαταστάσεις του ΒΙΟΠΑ και του χώρου της ζώνης χονδρεμπορίου στην περιοχή της Λαχαναγοράς, που προτείνονται από το νέο εγκεκριμένο ΓΠΣ Ν. Αλικαρνασσού.

Αντίστοιχα έργα εκσυγχρονισμού ή κατασκευή νέων μονάδων προτείνεται να προωθηθούν κατά προτεραιότητα σε όλες τις υφιστάμενες και προτεινόμενες βιομηχανικές ζώνες της περιοχής του ΡΣΗ. Ως προς τα βιομηχανικά απόβλητα πολύ σημαντικό ζήτημα αποτελεί η διαχείριση των αποβλήτων των ελαιουργείων και των τυροκομείων, τα οποία είναι διάσπαρτα δημιουργώντας εστίες έντονων περιβαλλοντικών πιέσεων. Για τον λόγο αυτό προτείνεται να εξεταστεί τεχνικοοικονομικά η κατασκευή μονάδων περιβαλλοντικής διαχείρισης αυτού του είδους των αποβλήτων, όπως για παράδειγμα:

- η μετατροπή του τυρόγαλου μετά από κατάλληλη επεξεργασία σε σκόνη η οποία μπορεί να χρησιμοποιείται από τους καταναλωτές ως συμπλήρωμα διατροφής (λειτουργεί ήδη σχετική μονάδα στην Καρδίτσα)
- η επεξεργασία των αποβλήτων ελαιουργείων με οξειδωτικές και βιολογικές διεργασίες με παράλληλη παραγωγή υψηλής ποιότητας εδαφοβελτιωτικού (λειτουργούν σχετικές μονάδες μεγάλης κλίμακας στο Βαμβακόπουλο Κυδωνίας Χανίων και στο Καταστάρι Ζακύνθου)

Επίσης για τα αστικού τύπου λύματα των στρατιωτικών εγκαταστάσεων (ΣΕΑΠ, 126 ΣΜ) και των φυλακών Αλικαρνασσοῦ (μέχρι την απομάκρυνσή τους) προτείνεται η σύνδεσή τους με το αποχετευτικό δίκτυο της Ν. Αλικαρνασσοῦ. Για τα βιομηχανικού τύπου λύματα (λύματα από την συντήρηση και επισκευή των οχημάτων) προτείνεται να μεταφέρονται στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας της ΒΙΠΕ.

B.4.9.1.3 Στερεά απόβλητα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφέρειας Κρήτης ὅλοι οι ΧΥΤΑ που λειτουργούν εντός της Π.Ε. Ηρακλείου είναι σε στάδιο κορεσμοῦ και χρήζουν επεκτάσεων, ὥστε να μπορέσουν να συνεχίσουν μελλοντικά τη λειτουργία τους χωρίς προβλήματα. Οι επεκτάσεις των ΧΥΤΑ ἔχουν ὁρομολογηθεῖ στο πλαίσιο του ἤδη εγκεκριμένου ΠΕΣΔΑ.

Ὅσον αφορά στις ειδικότερες υποδομές διαχείρισης των μη οικιακῶν στερεῶν αποβλήτων ὅπως είναι τα ιατρικά – μολυσματικά απόβλητα και οι τοξικές ουσίες λειτουργούν στην περιοχή του Ηρακλείου με ιδιωτική πρωτοβουλία. Σύμφωνα με το πρόσφατα εγκριθέν Ειδικό Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων Υγειονομικῶν Μονάδων (ΕΕΣΔΕΑΥΜ) με την ἀπόφαση Αρ. Πρ.: οικ.33312/4110/03-07-2012 διατηρεῖται η υφιστάμενη μονάδα αποστείρωσης Επικίνδυνων Αποβλήτων Αμιγῶς Μολυσματικῶν (ΕΑΑΜ) στο Ηράκλειο δυναμικότητας 1,2 tn/ἡμέρα, ἐνῶ ὅσον αφορά στην αποτέφρωση η περιοχή μελέτης καλύπτεται ἀπὸ την μονάδα αποτέφρωσης του ΕΣΔΚΝΑ που βρίσκεται στα Ἄνω Λιόσια Αττικής δυναμικότητας 30 tn/ἡμέρα. Απὸ την ἴδια μονάδα εξυπηρετοῦνται κατὰ προτεραιότητα οι Περιφέρειες Αττικής, Στερεᾶς Ελλάδας, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης

➤ Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης των Απορριμμάτων (ΠΕΣΔΑ)

Με βάση την υπ. αριθμ. πρωτ. 677/21-2-21006 ἀπόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Κρήτης εγκρίθηκε η επικαιροποίηση του Περιφερειακοῦ Σχεδιασμοῦ Διαχείρισης Στερεῶν Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Κρήτης, ο οποίος ισχύει μέχρι σήμερα. Ὡστόσο βρίσκεται ἤδη σε εξέλιξη η αναθεώρηση του Περιφερειακοῦ Σχεδιασμοῦ και ἔχουν διατυπωθεῖ μέχρι τώρα συγκεκριμένες προτάσεις, ἀπὸ:

- την ομάδα του ΕΜΠ της καθηγήτριας κας Λοϊζίδου (Λοϊζίδου, 2011)
- το Πολυτεχνεῖο Κρήτης του καθηγητή κ. Οικονομόπουλου (Οικονομόπουλος, 2011)
- το ΤΕΙ Κρήτης του Καθηγητή κ. Μανιού (Οκτώβριος 2010),
- του κ. Κυρκίτσου Δρ Περιβαλλοντολόγου για τη "Πράσινη Διαχείριση Απορριμμάτων στην Κρήτη" (Δεκέμβριος 2011)

Η πρόταση της παρούσας μελέτης είναι η χωροθέτηση ἀπὸ το νέο ΠΕΣΔΑ υποδομῶν για την διαχείριση των μπάζων, που αποτελεί ἓνα σημαντικό πρόβλημα στην αστικοποιημένη παραλιακή χωρική ἐνότητα και τα οποία σήμερα συλλέγονται ἀπὸ ιδιώτες, ἀλλὰ και για τη

διαχείριση και επεξεργασία των αγροτικών αποβλήτων (κατάλοιπα κτηνοτροφικών μονάδων, κτλ.). Τα υπολείμματα αυτά σε συνδυασμό με τα υπολείμματα των μονάδων επεξεργασίας αστικών λυμάτων (λυματολάσπη) και με τα προϊόντα κομποστοποίησης που επίσης προτείνεται να προωθηθεί από το νέο ΠΕΣΔΑ, να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον εμπλουτισμό με οργανικά στοιχεία των γεωργικών εκτάσεων αντί των χημικών λιπασμάτων.

Σε κάθε περίπτωση ο νέος ΠΕΣΔΑ προτείνεται να δώσει έμφαση στην ανακύκλωση (συσσκευασίες, ηλεκτρικές / ηλεκτρονικές συσκευές και παρελκόμενά τους, λαμπτήρες, συσσωρευτές, κτλ.), στην κομποστοποίηση των οργανικών υλικών και στην χωροθέτηση των απαιτούμενων εγκαταστάσεων, ώστε αυτές να μπορέσουν να υλοποιηθούν άμεσα με σκοπό την ελαχιστοποίηση των τελικών ποσοτήτων απορριμμάτων (υπολειμμάτων) που θα οδηγηθούν για ταφή. Έτσι οι ΧΥΤΑ, που είναι σε κάθε περίπτωση απαραίτητοι, όπως προβλέπεται από τον ΠΕΣΔΑ, προτείνεται να μετεξελιχθούν σε ΧΥΤΥ ώστε να επιτευχθεί μια σημαντική επιμήκυνση του χρόνου ζωής τους.

B.4.9.1.4 Ύδρευση

Η ύδρευση των οικισμών και κυρίως της κεντρικής – μητροπολιτικής ΧυΕ που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού (μόνιμου και εποχιακού) θα πρέπει να αντιμετωπιστεί συνολικά σε επίπεδο περιφέρειας από την μελέτη διαχείρισης των λεκανών απορροής της Κρήτης, που εκπονείται για λογαριασμό του ΥΠΕΚΑ. Ο προγραμματισμός των νέων έργων σε φράγματα και ταμιευτήρες με κυρίαρχο έργο στη βόρεια παραλιακή περιοχή το φράγμα Αποσελέμη, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τις μελλοντικές ανάγκες σε ύδρευση της περιοχής μελέτης σε συνδυασμό βέβαια με τις αντίστοιχες ανάγκες σε άρδευση των γεωργικών εκτάσεων.

Στον τομέα της ύδρευσης ιδιαίτερη σημασία έχει ο προγραμματισμός από τον Δ. Μαλεβιζίου και τη ΔΕΥΑΗ για την κατασκευή και λειτουργία μονάδας αφαλάτωσης νερού για την αξιοποίηση του υδατικού δυναμικού του ποταμού Αλμυρού στην Δ.Ε. Γαζίου. Πρόκειται για μία μονάδα δυναμικότητας παραγωγής 2.000 κ.μ./ημέρα με σταδιακή επέκταση στα 20.000 κ.μ./ημέρα, που θα απελευθερώσει ετησίως 10 εκ. κ.μ. για τοπική χρήση σε ολόκληρη την βόρεια τουριστική ζώνη η οποία θα συμβάλλει στην βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης της Κεντρικής - Μητροπολιτικής ΧυΕ. Η παρούσα μελέτη συμφωνεί με το έργο με την προϋπόθεση ότι κατά τον σχεδιασμό της μονάδας αυτής θα πρέπει να εκτιμηθούν σωστά οι ποσότητες νερού που δεν θα αξιοποιούνται, και δεν χρειάζονται για την διατήρηση του παραποτάμιου οικοσυστήματος, οπότε θα διοχετεύονται στην κοίτη του ποταμού.

Επιπλέον προτείνεται η κατασκευή επιπλέον μονάδων αφαλάτωσης του νερού, ιδιαίτερα εάν συνδυαστούν με εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ διότι αποτελούν

τη βέλτιστη περιβαλλοντικά λύση στα χρόνια προβλήματα της υδροδότησης του οικιστικού συγκροτήματος Ηρακλείου. Η δυνατότητα δημιουργίας νέων μονάδων αφαλάτωσης σε συνδυασμό με το φράγμα Αποσελέμη θα πρέπει να εξεταστεί οικονομοτεχνικά για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης ολόκληρης της αστικοποιημένης παραλιακής Χωρικής Ενότητας που αντιμετωπίζει και τα σοβαρότερα προβλήματα ύδρευσης κυρίως κατά τους θερινούς μήνες που πολλαπλασιάζεται ο πληθυσμός – στους μόνιμους κατοίκους προστίθενται οι τουρίστες.

Με βάση τις ιδιαιτερότητες των τοπικών συνθηκών, η πρόταση του ΡΣΗ είναι η ανάπτυξη γενικότερα μιας πολιτικής εξοικονόμησης υδατικών πόρων στο πλαίσιο των εφαρμοζόμενων σε εθνικό επίπεδο πολιτικών χρήσης του νερού. Έτσι ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στην συντήρηση των δικτύων και υποδομών ύδρευσης και στην αντικατάσταση των παλιών δικτύων με νέας τεχνολογίας υλικά, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι διαρροές και να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα η ποιότητα του πόσιμου νερού.

B.4.9.1.5 Δίκτυα Άρδευσης

Η υφιστάμενη κατάσταση σε ότι αφορά στις υποδομές άρδευσης (λιμνοδεξαμενές, φράγματα, δίκτυα κλειστού τύπου) κρίνεται από το παρόν ΡΣΗ ικανοποιητική, χωρίς όμως να καλύπτει το σύνολο των αναγκών σε άρδευση. Προτείνεται η επέκταση των δικτύων άρδευσης ώστε να καλύψουν σταδιακά το σύνολο της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας του ΡΣΗ σε συνδυασμό με την κατασκευή επιπλέον έργων διαχείρισης των υδάτινων πόρων όπως είναι οι κατασκευή φραγμάτων, λιμνοδεξαμενών, κτλ.

Σε κάθε περίπτωση προτείνεται η επιτάχυνση των διαδικασιών για την εκπόνηση μελετών και την κατασκευή των εξής έργων, που προγραμματίζονται – υλοποιούνται από την Περιφέρεια Κρήτης και με τα οποία το ΡΣΗ συμφωνεί :

- ταμιευτήρας Αποσελέμη στον Δήμο Χερσονήσου χωρητικότητας 29 εκ. κ.μ. νερού.
- Εκπόνηση μελέτης και κατασκευή αρδευτικού δικτύου για την αξιοποίηση του νερού του ταμιευτήρα του φράγματος Αποσελέμη
- ταμιευτήρας στη θέση Χάλαβρα ή Καλόλακος του Δήμου Αρχανών - Αστερουσίου χωρητικότητας 600.000 κ.μ. νερού, καθώς και απαραίτητα δίκτυα άρδευσης της περιοχής.
- ταμιευτήρας στη θέση Ασίτες – Πρινιάς της Δ.Ε. Γοργολαΐνης του Δήμου Ηρακλείου επί του χειμάρρου Βαθείας μεταξύ των οικισμών Πρινιά και Ασιτών χωρητικότητας 500.000 κ.μ. νερού. Η χρήση του νερού του ταμιευτήρα προορίζεται για την άρδευση 4.700 στρ. και την ύδρευση 445 κατοίκων.
- Εκπόνηση μελέτης και κατασκευή αρδευτικού δικτύου για την αξιοποίηση του νερού του ταμιευτήρα του φράγματος Ασιτών - Πρινιά.

- Επέκταση των δικτύων άρδευσης στην Δ.Ε. Αγίας Βαρβάρας
- Κατασκευή έργων συγκράτησης των υδάτων (λιμνοδεξαμενές, ταμιευτήρες) στην Δ.Ε. Τυλίσου του Δήμου Μαλεβιζίου, ώστε αν τροφοδοτούν τα υφιστάμενα δίκτυα άρδευσης
- συλλογικό αρδευτικό έργο για την άρδευση 2.500 στρ. στην περιοχή της Τ.Κ. Φόδελε της Δ.Ε. Γαζίου. Το έργο θα αξιοποιήσει το υδατικό δυναμικό τριών υφιστάμενων πηγαδιών και μιας υδρομάστευσης του ποταμού Μαραθίτη, συνολικής παροχής 220 κ.μ. / ώρα. Σήμερα ένα μέρος της έκτασης αυτής αρδεύεται με κατάκλιση από τον ποταμό Μαραθίτη και το υπόλοιπο αρδεύεται από πηγάδια με κλειστούς αγωγούς, τα οποία όμως χρήζουν αντικατάστασης λόγω παλαιότητας.
- το συλλογικό αρδευτικό έργο για την άρδευση 1.340 στρ. στην περιοχή της Τ.Κ. Αυγενικής της Δ.Ε. Παλιανής του Δήμου Ηρακλείου. Το έργο περιλαμβάνει την αξιοποίηση 2 δημοτικών γεωτρήσεων συνολικής παροχής 95 κ.μ./ώρα, την κατασκευή 3 δεξαμενών, την κατασκευή μικρού φράγματος εκτροπής στον χείμαρρο Μανταλένιο και την κατασκευή δικτύου μεταφοράς και διανομής του νερού.
- εκπόνηση αρδευτικής μελέτης και κατασκευή αρδευτικού δικτύου σύμφωνα με την μελέτη για την αξιοποίηση του νερού του ταμιευτήρα του φράγματος Αρμανωγείων που θα χρησιμοποιηθεί για την άρδευση περίπου 2.400 στρ. με ελιές αμπέλια και κηπευτικά του ταμιευτήρα.
- εκπόνηση αρδευτικής μελέτης και κατασκευή αρδευτικού δικτύου για την αξιοποίηση του νερού του ταμιευτήρα του φράγματος Δαμανίων. Η έκταση που αναμένεται να αρδευτεί είναι περίπου 2.400 στρ. γεωργικής γης με αμπέλια, ελιές και κηπευτικά.

Σε ολόκληρη την περιοχή του ΡΣΗ δεν έχει υλοποιηθεί αλλά και δεν προγραμματίζεται κανένας αναδασμός. ΤΟ ΡΣΗ προτείνει οι αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας (Εγγείων Βελτιώσεων) να εξετάσουν την δυνατότητα εκπόνησης έργων αναδασμού κατά προτεραιότητα στις περιοχές της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας που χαρακτηρίστηκαν ή θα χαρακτηριστούν μελλοντικά από τα εγκεκριμένα ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ και από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και να κατασκευαστούν τα απαιτούμενα εγγειοβελτιωτικά έργα. Εξάλλου σύμφωνα με την μελέτη Διαχείρισης Υδατικών Πόρων Κρήτης που μας χορηγήθηκε από την Περιφέρεια Κρήτης, λόγω του ξηροθερμικού κλίματος που επικρατεί στο νησί και της άνισης κατανομής των βροχοπτώσεων κατά τη διάρκεια του έτους, τα εγγειοβελτιωτικά έργα και κυρίως τα αρδευτικά, αποτελούν βασικό παράγοντα για την αύξηση της γεωργικής παραγωγής και την επιδιωκόμενη αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

Εκτός από την κατασκευή νέων έργων άρδευσης ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στον εκσυγχρονισμό και στη βελτίωση των ήδη υφιστάμενων έργων με σκοπό την ελαχιστοποίηση των απωλειών νερού. Σύμφωνα με την μελέτη Διαχείρισης Υδατικών Πόρων Κρήτης σε ένα

σωστά σχεδιασμένο αρδευτικό δίκτυο και με εφαρμογή ορθολογικής ποσότητας νερού για κάθε καλλιέργεια, το σύνολο των απωλειών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 10 – 12% του αντλούμενου νερού.

Όσον αφορά στις γεωτρήσεις προτείνεται να γίνει μία συστηματική καταγραφή όλων των νόμιμων και μη γεωτρήσεων και να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις τους στην υπόγεια υδροφορία. Ακολούθως αφού εντοπιστούν οι περιοχές που παρουσιάζουν τα σημαντικότερα προβλήματα να θεσπιστούν ζώνες απαγόρευσης της ανόρυξης νέων γεωτρήσεων και κατά προτεραιότητα να δρομολογηθούν έργα εμπλουτισμού της υπόγειας υδροφορίας.

Σύμφωνα με το εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013 οι αυξημένες απαιτήσεις για ύδρευση - άρδευση αλλά και καλύτερη ποιότητα νερού, επιβάλλουν:

- την θεσμοθέτηση του υπό εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων
- την Υδρογεωλογική Μελέτη περιοχών με σημαντικούς υπόγειους υδατικούς πόρους,
- την επέκταση – ολοκλήρωση του τηλεμετρικού δικτύου παρακολούθησης και προστασίας των επιφανειακών και υπόγειων νερών της Περιφέρειας.

B.4.9.1.6 Φράγμα Αποσελέμη

Το έργο του φράγματος Αποσελέμη έχει ήδη ολοκληρωθεί και έχει αρχίσει η διαδικασία κατάκλισης της λεκάνης του φράγματος. Πρόκειται για το μεγαλύτερο έργο διαχείρισης υδάτινων πόρων στην περιφέρεια της Κρήτης, το οποίο αναμένεται να έχει σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές, οικολογικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου έχουν προσδιοριστεί από την Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και την σχετική έκδοση Περιβαλλοντικών Όρων η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική. Οι κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις του έργου αναμένονται να έχουν ένα σημαντικό βάθος χρόνου και για τον προσδιορισμό τους απαιτείται μία ολοκληρωμένη μελέτη που ξεφεύγει από την κλίμακα του παρόντος Ρυθμιστικού Σχεδίου Ηρακλείου, καθώς αφορά και ολόκληρη την παραλιακή περιοχή του Λασιθίου μέχρι τον Άγιο Νικόλαο, αλλά και την περιοχή του Οροπεδίου του Λασιθίου το οποίο πλήττεται άμεσα λόγω της γεωγραφικής θέσης του φράγματος που βρίσκεται κατάντη του οροπεδίου και επομένως επηρεάζεται και επηρεάζει άμεσα τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην περιοχή. Εξάλλου η βασική χρήση του νερού του φράγματος θα είναι η ύδρευση ολόκληρου του βόρειου παραλιακού μετώπου των Π.Ε. Ηρακλείου και Λασιθίου, στοιχείο που επιβάλλει τους αυστηρότερους περιορισμούς στην περιοχής πέριξ και ανάντη της τεχνητής λίμνης του φράγματος.

Λόγω της κλίμακας του έργου, και σύμφωνα με το άρθρο 11 (παρ. 1, εδάφιο α) του Ν. 2742/199, η ευρύτερη περιοχή του φράγματος Αποσελέμη προτείνεται να χαρακτηριστεί ως

Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) για την οποία θα πρέπει να εκπονηθεί χωροταξική μελέτη από το ΥΠΕΚΑ.